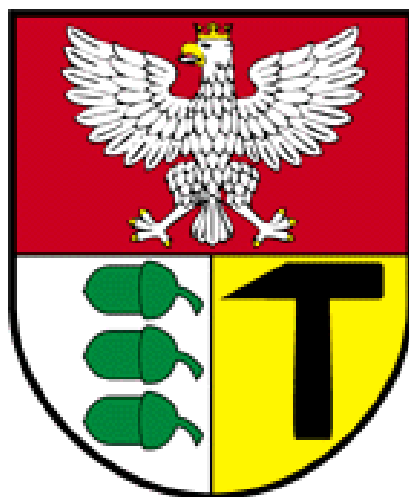

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA
DĄBROWA GÓRNICZA

	<p>Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami</p>	<p>projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc</p>	<p>2</p>
---	---	---	----------

	<p>Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami</p>	<p>projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc</p>	<p>3</p>
---	---	---	----------

SPIS TREŚCI

1.	TŁO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA	1
1.1.	Uwarunkowania prawne Programu	8
1.2.	Metodyka opracowania Programu	10
1.3.	Ogólne dane o mieście	17
1.3.1.	Położenie geograficzne i miejsce w regionie	17
1.3.2.	Dane statystyczne charakteryzujące miasto Dąbrowa Górnicza	19
1.3.3.	Struktura użytkowania przestrzeni	21
1.3.4.	Podstawowe działy gospodarki	22
2.	DIAGNOZA OBECNEGO STANU ŚRODOWISKA MIASTA	24
2.1.	Powietrze atmosferyczne	24
2.1.1.	Opis aktualnego stanu	24
2.1.2.	Źródła zagrożeń	27
2.2.	Wody powierzchniowe i podziemne	35
2.2.1.	Opis aktualnego stanu	35
2.2.2.	Źródła zagrożeń	40
2.3.	Gleby	53
2.3.1.	Opis aktualnego stanu	53
2.3.2.	Źródła zagrożeń	56
2.4.	Środowisko przyrodnicze	58
2.4.1.	Opis aktualnego stanu	58
2.4.2.	Turystyka i rekreacja	61
2.4.3.	Źródła zagrożeń	62
2.5.	Powierzchnia ziemi	64
2.5.1.	Opis aktualnego stanu	64
2.5.2.	Zasoby surowców mineralnych	67
2.5.3.	Źródła zagrożeń	68
2.6.	Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne	69
2.7.	Edukacja ekologiczna	75
3.	OCENA MOŻLIWOŚCI PROWADZENIA DZIAŁAŃ W OCHRONIE ŚRODOWISKA	79
3.1.	Zestawienie dotychczasowych działań z zakresu ochrony środowiska	79
3.1.1.	Zadania realizowane przez gminę	79
3.1.2.	Miejski program ekologiczny na lata 1993-2002	80
3.1.3.	Inne zadania realizowane na terenie gminy	87
3.2.	Badanie możliwości finansowych miasta	94
3.3.	Analiza możliwości pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych	105
4.	ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I OCHRONY ŚRODOWISKA W DĄBROWIE GÓRNICZEJ	111
4.1.	Silne i słabe strony środowiska przyrodniczego gminy	111
4.2.	Szanse i zagrożenia zrównoważonego rozwoju gminy	117
4.3.	Identyfikacja najważniejszych problemów ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju gminy	117
5.	CELE ROZWOJU MIASTA	119
5.1.	Główne dziedziny rozwoju społeczno-gospodarczego miasta	119
5.2.	Priorytety strategiczne związane z ochroną środowiska	120
6.	PRIORYTETY PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ W OPARCIU O SPOTKANIA Z ZESPOŁEM KONSULTACYJNYM	123
6.1.	Wyniki ankietyzacji członków Zespołu Konsultacyjnego	123
6.2.	Rezultaty ćwiczenia dotyczącego celów szczegółowych i priorytetów działań	124
7.	CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	126
7.1.	Cele Programu Ochrony Środowiska	128
7.2.	Kierunki działań i sposoby osiągania celów szczegółowych	129
7.2.1.	Powietrze atmosferyczne	130
7.2.2.	Wody powierzchniowe i podziemne	133
7.2.3.	Gleby	138
7.2.4.	Środowisko przyrodnicze	139
7.2.5.	Powierzchnia ziemi	141
7.2.6.	Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne	146
7.2.7.	Edukacja ekologiczna	147
8.	ZADANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	149
8.1.	Lista zadań długo i krótkoterminowych	149
8.2.	Harmonogram rzeczowo – finansowy. Określenie obszarów i działań priorytetowych	160

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	5
---	---	--	---

9.	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA	166
9.1.	<i>Instrumenty zarządzania środowiskiem.....</i>	<i>166</i>
9.2.	<i>Wdrażanie Programu</i>	<i>172</i>
9.3.	<i>Wskaźniki osiągnięcia celów programu.....</i>	<i>177</i>
9.4.	<i>Źródła informacji o postępie osiągnięcia celów</i>	<i>187</i>
9.5.	<i>Uwarunkowania i ryzyka.....</i>	<i>196</i>
9.6.	<i>Zgodność z programami wojewódzkimi</i>	<i>197</i>
9.7.	<i>Wytyczne do planów i programów gminnych.....</i>	<i>197</i>
10.	ŹRÓDŁA POZYSKIWANIA INFORMACJI ORAZ DANYCH WEJŚCIOWYCH DO TWORZENIA PROGRAMU	203

	<p>Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami</p>	<p>projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc</p>	<p>6</p>
---	---	---	----------

1. TŁO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA DĄBROWA GÓRNICZA

1.1. Uwarunkowania prawne Programu

Opracowanie programu ochrony środowiska ma na celu zapewnienie harmonijnego rozwoju gminy, polegającego na podejmowaniu działań w sferze społeczno - gospodarczej, umożliwiających racjonalną ochronę środowiska. Ochrona środowiska oparta na zasadzie zrównoważonego rozwoju jest prawem obywateli polskich zapisanym w Konstytucji RP, której art. 5 stanowi, że „*Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju*”.

Przesłanką do opracowania niniejszego Programu jest:

- uczestnictwo Polski w globalnym programie ochrony środowiska zapoczątkowanym na konferencji ONZ w Rio de Janeiro,
- uczestnictwo w programie działań na rzecz ochrony środowiska w Europie Środkowej i Wschodniej (EAP)¹ zapoczątkowanym przez ministrów ochrony środowiska na konferencji w Dobris,
- oraz proces przystępowania Polski do Unii Europejskiej.

Polska aktywnie uczestniczy w tych programach i procesach poprzez stopniową zmianę prawa ochrony środowiska, a także poprzez działania programowe. Wszystkie one znalazły swoje miejsca w Nowej Polityce Ekologicznej Państwa oraz Programie Zrównoważonego Rozwoju Polski do roku 2025. Ostatni z wymienionych dokumentów określa zasady opracowania programów zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Opracowanie programu ochrony środowiska jest zadaniem gminy, określonym w nowej ustawie Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001r. (Dz. U. nr 62 z dnia 20.06.2001 r., odpowiednie artykuły weszły w życie od 01.10.2001 r.) w dziale III „Polityka ekologiczna oraz programy ochrony środowiska”, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, zobowiązuje Zarząd powiatu „*do sporządzenia programów ochrony środowiska uwzględniając:*

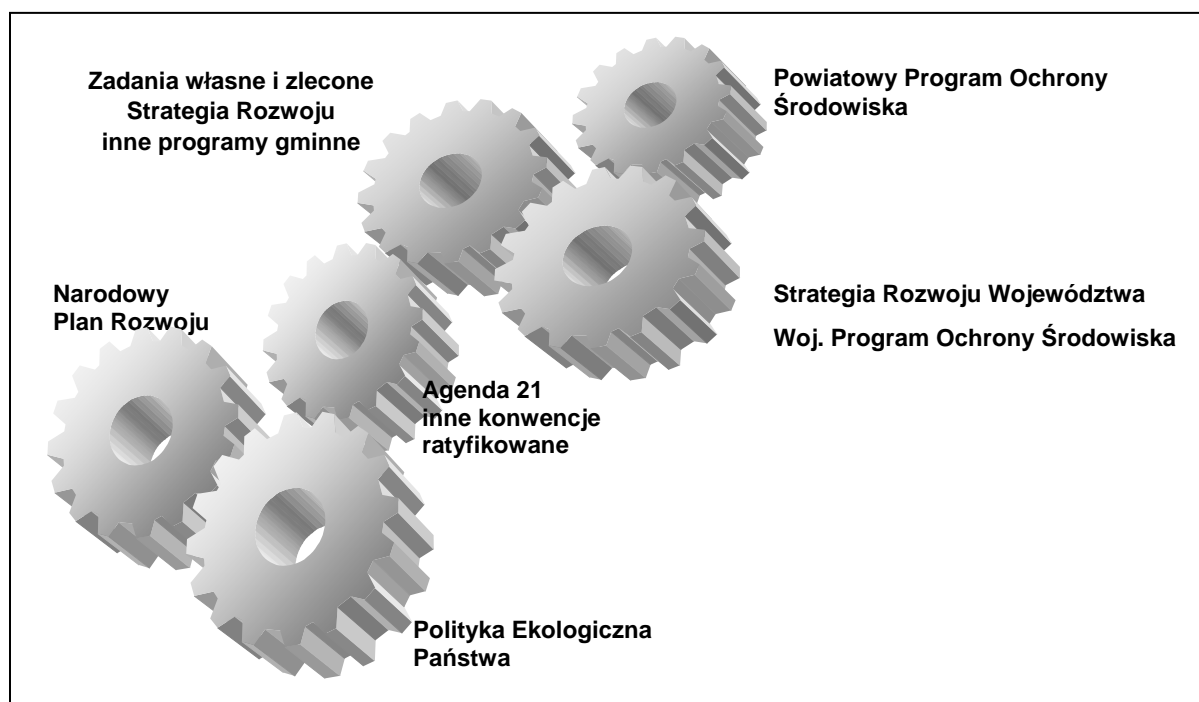
- *cele ekologiczne,*
- *priorytety ekologiczne,*
- *rodzaj i harmonogram działań ekologicznych,*
- *środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe”.*

W przypadku gminy funkcjonującej na prawach powiatu, powiatowy program ochrony środowiska jest jednocześnie programem gminnym. Tak właśnie jest w przypadku miasta Dąbrowa Górnicza, będącego od 1999 roku miastem na prawach powiatu.

¹ EAP, Ustalenia z konferencji w Lucernie jako kontynuacja procesu po konferencji w Dobřiš w 1991 roku

Projekt *Programu*, przed przyjęciem przez Radę Miejską w Dąbrowie Górniczej, opiniowany jest przez Zarząd Województwa Śląskiego. Ustawa wprowadza również obowiązek sporządzania, co 2 lata, raportu z wykonania programu i przedstawienia ich radzie gminy. W lipcu 2002 roku Ministerstwo Środowiska wydało projekt wytycznych do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Rysunek 1 Zależności pomiędzy Programem Ochrony Środowiska, a innymi programami

Częścią programu ochrony środowiska jest, w myśl Ustawy o Odpadach (Dz.U. nr 62, z 20 czerwca 2001r.), plan gospodarki odpadami. Jego projekt podlega procedurze opiniowania przez zarząd województwa oraz zarząd powiatu. W tym przypadku opinia musi być udzielona do 2 miesięcy od dnia otrzymania projektu. Brak odpowiedzi w wymaganym czasie uznaje się za opinię pozytywną.

Rada Miejska zobligowana jest do uchwalenia programu ochrony środowiska do dnia 30 grudnia 2003 r. (Ustawa o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw; Dz. U. Nr 100, z 18 września 2001 r.).

Zasadą tworzenia programów ochrony środowiska i rozwoju zrównoważonego, wymaganą w obydwu dokumentach, jest szeroki udział społeczeństwa. Głównym celem tego udziału jest stopniowe budowanie warunków „demokracji uczestniczącej” i uzyskiwanie konsensusu społecznego dla działań podejmowanych na różnych szczeblach organizacji Państwa. Zapewnienie udziału społeczeństwa stanowi spełnienie podstawowego warunku wdrożenia Agendy 21, przyjętej na konferencji w Rio de Janeiro oraz zasady uspołecznienia z Polityki Ekologicznej Państwa II.

Należy wziąć również pod uwagę, że wdrożenie *Programu* nastąpi w czasie zmian systemu prawnego związanych z harmonizacją prawa polskiego z przepisami Unii Europejskiej, przekształceń własnościowych i technologicznych w gospodarce oraz zmian świadomości i kultury społeczeństwa.

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	10
---	---	--	----

Podsumowując należy stwierdzić, że Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza jest wymagany przez obowiązujące ustawodawstwo i powinien:

- kierować się zasadą zrównoważonego rozwoju,
- uwzględniać szeroki udział społeczeństwa,
- być spójny z programami wyższego rzędu oraz innymi realizowanymi w gminie.

Podstawą formalno – prawną opracowania jest Umowa Nr ZP/43/WER/03 zawarta w dniu 01.07.2003 r. pomiędzy miastem Dąbrowa Górnicza a firmą CITEC S.A.

1.2. Metodyka opracowania Programu

Opracowanie *Programu ochrony środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami* ma na celu zapewnienie harmonijnego rozwoju miasta, polegającego na podejmowaniu działań w sferze społeczno – gospodarczej, umożliwiających racjonalny rozwój i ochronę środowiska. *Program* oraz *Plan* spełniają wymagania ujęte w Ustawach z dnia 27 kwietnia 2001 r. „Prawo ochrony środowiska” (Dz. U. nr 62 poz. 627 z późn. zm.), „O odpadach” (Dz. U. nr 62 poz. 628 z późn. zm.) i z dnia 27 lipca 2001 r. „O wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw” (Dz. U. nr 100, poz. 1085, stając się narzędziami pozwalającymi na wdrożenie zasady ekorozwoju miasta. *Program* opracowany został w oparciu o Politykę Ekologiczną Państwa, Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego, uwzględnia również założenia zawarte w Strategii Rozwoju Dąbrowy Górniczej do roku 2006 r. Plan Gospodarki Odpadami jest dodatkowo zgodny z Planami: Krajowym i Wojewódzkim. Ponadto uwzględnione zostały dokumenty i opracowania udostępnione przez Urząd Miasta oraz pozyskane w trakcie prac przez firmę CITEC S.A. Wykaz wykorzystanych materiałów źródłowych zawiera rozdział 11.

Program Ochrony Środowiska

W *Programie* zawarty został opis problemów środowiskowych, charakterystycznych dla miasta Dąbrowy Górniczej z perspektywy potrzeb ochrony środowiska, przemian społecznych i gospodarczych oraz szans i barier rozwojowych. Wskazał on związki zagadnień gospodarki i spraw społecznych z ochroną i kształtowaniem środowiska. Wyznaczone zostały cele do osiągnięcia w czasie objętym planowaniem, strategię, czyli sposoby osiągania celów i przedsięwzięcia w perspektywie krótko i długoterminowej. Zostały wskazane wskaźniki efektywności podejmowanych działań, instrumenty kontroli oraz możliwe źródła finansowania.

Program podzielony został na dwie części: analityczną i strategiczną. Część analityczna zawiera:

- **Wprowadzenie** obejmujące ogólne dane o mieście (dane literaturowe w tym dane statystyczne), podstawy prawne i główne uwarunkowania *Programu*, metodykę opracowania *Programu* i jego korekty.
- **Ocenę aktualnego stanu środowiska**, która została przeprowadzona na podstawie danych i informacji uzyskanych w Urzędzie Miasta i innych właściwych instytucjach (np. decyzje i pozwolenia administracyjne, ankiety wysyłane do zakładów przemysłowych i innych podmiotów gospodarczych na terenie miasta, dane literaturowe, wyniki uzyskiwane w ramach państwowego monitoringu środowiska, oceny oddziaływania na środowisko).

Zebrane dane zostały zaprezentowane w formie zestawień tabelarycznych i wykresów z wyszczególnieniem elementów naruszających obowiązujące obecnie i w przyszłości standardy jakości.

Podstawą diagnozy było odpowiednie rozpoznanie stanu środowiska i oddziaływań na poszczególne jego elementy. Diagnoza stanu środowiska obejmuje:

- Ogólną charakterystykę i ocenę zasobów oraz walorów środowiska przyrodniczego, niezbędną do sformułowania wytycznych programu, (powietrze atmosferyczne, wody powierzchniowe i podziemne, gleby, florę i faunę, obszary przyrodniczo cenne, zasoby kopalin);
- Ogólną charakterystykę głównych źródeł przeobrażeń środowiska przyrodniczego miasta, istotnych ze względu na konieczność ograniczania przyczyn degradacji środowiska, a nie tylko naprawy skutków niszczącej działalności. (stan czystości powietrza – emisje zanieczyszczeń, hałas, pola elektromagnetyczne, jakość wód powierzchniowych i podziemnych, przeobrażenia gleb, degradacja szaty roślinnej, ubytki w faunie i estetyce krajobrazu, ilości i rodzaje powstających odpadów, składowiska odpadów, wykorzystanie surowców mineralnych, zagospodarowanie terenów przemysłowych, ochrona przyrody);
- Ogólną charakterystykę obszarów rekreacyjno-turystycznych w mieście;
- Ogólną charakterystykę i ocenę istniejącego monitoringu środowiska i edukacji ekologicznej.

Wyniki diagnozy pozwoliły na identyfikację zagrożeń środowiskowych, zarówno w sensie ilościowym jak i jakościowym. Wyniki diagnozy zostały przedstawione na mapach cyfrowych w skali ok. 1:25000 zawierające:

- źródła emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, zanieczyszczenia pyłowe i gazowe w Dąbrowie Górniczej oraz średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego w 2002 r.,
- zasoby i jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- charakterystykę hałasu emitowanego z poszczególnych źródeł z odniesieniem do ustaleń w planie zagospodarowania przestrzennego miasta,
- waloryzację rolniczej przestrzeni produkcyjnej gleb oraz stopień zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi,
- wskazanie miejsc wykorzystania osadów ściekowych w celu nawożenia lub ulepszenia gleby lub rekultywacji gleby lub ziemi,
- wskazanie miejsc lokalizacji „dzikich wysypisk”,
- formy ochrony przyrody w Dąbrowie Górniczej.

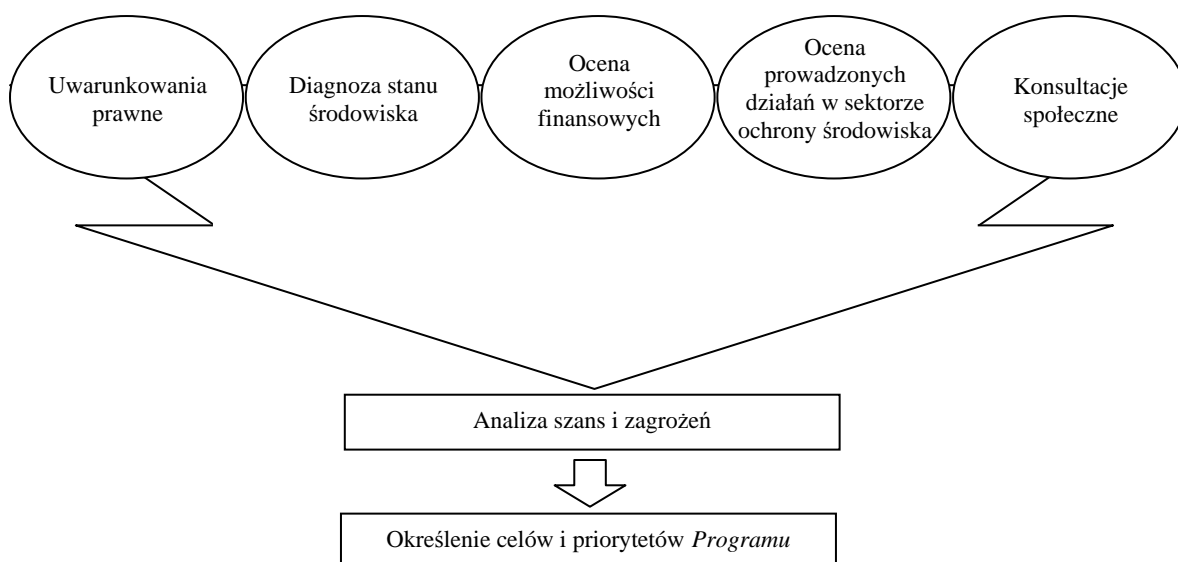
Mapy, wykonane w programie Microstation są załącznikiem do niniejszego *Programu*.

- **Ocenę możliwości prowadzenia działań w ochronie środowiska** zawierającą:

- Zestawienie dotychczas prowadzonych działań w zakresie ochrony środowiska, zarówno przez administrację (w tym ocena realizacji miejskiego programu ekologicznego na lata 1993-2002) oraz wybrane zakłady emitujące zanieczyszczenia. Podstawą do opracowania odpowiednich zestawień były dane uzyskane z Urzędu Miasta oraz wyniki ankietyzacji podmiotów gospodarczych,

- Badanie możliwości finansowych (analiza budżetu, wydatki GFOŚiGW),
- Analizę możliwości pozyskiwania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych (w tym funduszy pomocowych UE),

Powyższa ocena oraz wyniki diagnozy stanu środowiska stały się podstawą **analizy ograniczeń i szans zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska w Dąbrowie Górniczej**, będącej podsumowaniem analitycznej części Programu Ochrony Środowiska.

W części strategicznej *Programu Ochrony Środowiska* zostały wyznaczone kierunki dalszego rozwoju uwzględniające racjonalną ochronę środowiska. Kierunki ekorozwoju zostały określone na podstawie wyników części I *Programu*, oraz w oparciu o przeprowadzone konsultacje społeczne.

Na wstępie zostały przyjęte **cele długo, średnio i krótkoterminowe Programu**, wraz z określeniem wybranych **sposobów ich osiągnięcia**:

- organizacyjnych,
- inwestycyjnych,
- edukacyjnych,
- badawczych.

Największa waga została nadana obszarom, w których przekroczone są normy i standardy ochrony środowiska oraz problemom szczególnie ważnym dla lokalnej społeczności.

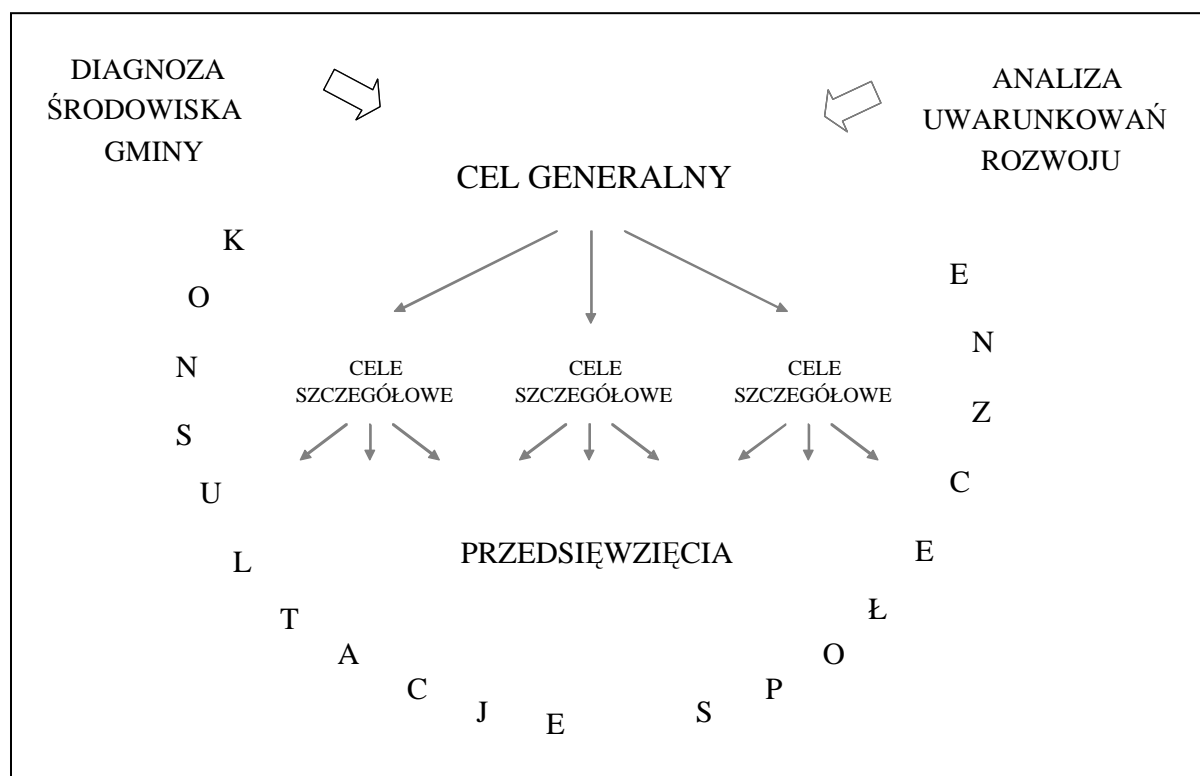
Lista przedsięwzięć, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia celów *Programu* została przygotowana w rozbiciu na:

- **działania długoterminowe** (do 2015 roku) z uwzględnieniem: powietrza atmosferycznego, zasobów wodnych, gospodarki wodno-ściekowej, gleb, powierzchni ziemi, gospodarki odpadami, środowiska przyrodniczego, turystyki i rekreacji, edukacji ekologicznej, monitoringu środowiska, zasobów surowców mineralnych oraz hałasu i promieniowania elektromagnetycznego.
- **działania krótkoterminowe** (do roku 2008) dla tych samych obszarów jak kierunki długoterminowe. Opis zadań planowanych do realizacji do 2008 roku obejmuje:

- cele szczegółowe i projekty zadań,
- harmonogram realizacji,
- planowane koszty realizacji,
- jednostki i osoby odpowiedzialne,
- możliwe źródła finansowania,
- efekt ekologiczny.

Sporządzony został również **harmonogram realizacji celów** wraz z analizą techniczno-finansową ich wdrażania.

Proponowane zadania (długo i krótkoterminowe) uwzględniają konieczność spełnienia wymagań prawodawstwa polskiego i unijnego (w oparciu o akty obowiązujące i projektowane) z zakresu ochrony środowiska. Zidentyfikowane zostały również działania priorytetowe.

Ostatnim elementem wspólnym zarówno dla Programu Ochrony Środowiska jak i Planu Gospodarki Odpadami jest przedstawienie **procedury zarządzania**, w tym instrumentów prawnych, finansowych i społecznych oraz struktury zarządzania, a także wskaźników osiągnięcia założonych celów.

Istotną cechą *Programu* jest zapewnienie jego funkcjonowania w przyszłości. Z tego względu w Programie Ochrony Środowiska i Planie Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza określone zostały mechanizmy pozwalające na weryfikację postępu w osiąganiu założonych celów, realizacji wytypowanych przedsięwzięć oraz dające możliwość zmiany przyjętych priorytetów. Uwzględniają one podstawy procesu zarządzania, obejmujące:

- planowanie zadań,
- wykonywanie,
- sprawdzanie postępu realizacji,
- korygowanie.

Ponieważ realizacja *Programu* powinna być kontrolowana, zaproponowane zostały mierniki i wskaźniki pozwalające na weryfikację wdrażania *Programu*. Ustalenia *Programu* skorelowane są z innymi planami i programami, w tym wdrażanymi na szczeblu wojewódzkim i krajowym.

Plan Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza

Plany Gospodarki Odpadami Komunalnymi przygotowywane są na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym, oraz gminnym.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami (KPGO) został opracowany na zlecenie Ministra Środowiska oraz przyjęty do realizacji przez Radę Ministrów 29 października 2002 r.

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego został opracowany i przyjęty przez Sejmik Samorządowy Województwa Śląskiego w dniu 25 sierpnia 2003 r.

Termin uchwalenia planu gospodarki odpadami na poziomie miasta na prawach powiatu określony został przez Ustawodawcę na 31 grudnia 2003 r. Uchwalony Plan gospodarki odpadami umożliwia podjęcie decyzji strategicznych uwzględniających uwarunkowania lokalne oraz pozwala uporządkować działania władz w bliskim i dalszym horyzoncie czasowym.

Plan Gospodarki Odpadami jest załącznikiem do Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza i zgodnie z ustawą o odpadach (Dz. U. 2001 nr 62 poz. 628 art. 14 i 15) oraz Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz. U. nr 66, poz. 620) i opisuje:

- **aktualny stan gospodarki odpadami**, w tym rodzaje, ilości i źródła powstawania odpadów wraz ze sposobami ich utylizacji, lokalizację istniejących instalacji i urządzeń do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów wraz z wykazem podmiotów prowadzących działalność w zakresie odbioru, zbiórki i transportu odpadów z terenu miasta. Obejmuje odpady powstające w sektorze komunalnym, odpady wytworzone w sektorze gospodarczym oraz odpady niebezpieczne.
- **prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami**, na podstawie danych demograficznych oraz ogólnych tendencji zmiany w ilości i jakości wytwarzania odpadów.
- **cele i zadania w zakresie gospodarki odpadami**,
- **działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami**, cele i zadania w planach wyższego szczebla oraz na poziomie gminy z planem działań długoterminowych (na 12 lat) i krótkoterminowych (4 lata), obejmujące działania zmierzające do:
 - o zapobiegania powstawaniu odpadów
 - o ograniczania ilości odpadów
 - o ograniczania negatywnego oddziaływania odpadów na środowisko
 - o prawidłowego postępowania z odpadami oraz ograniczenia ilości składowanych odpadów biodegradowalnych.

- **system gospodarki odpadami,**
- **analizę ekonomiczną oraz sposoby finansowania systemu,**
- **system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.**

Opracowanie uwzględnia cele i wytyczne zawarte w:

- *Krajowym Planie Gospodarki Odpadami,*
- *Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego,*
- *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2015,*
- *Programie Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do roku 2004 oraz celami długoterminowymi do 2015 roku,*
- *Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski,*
- *Strategii rozwoju gminy.*

Plan Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza wykorzystuje wyniki ankietyzacji przeprowadzonej w zakładach przemysłowych oraz firmach zajmujących się zbiorczą i utylizacją odpadów na terenie miasta Dąbrowa Górnicza. Innym źródłem są dane uzyskane w Urzędzie Miejskim, Urzędzie Wojewódzkim a także dane statystyczne opracowywane przez Urząd Statystyczny w Katowicach.

Sposoby przeprowadzania konsultacji społecznych

Proces sporządzania *Programu ochrony środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami* został podporządkowany zasadzie umocnienia samorządności społeczeństwa. Zasada ta, wyrażona szczególnie w ustawach o samorządzie terytorialnym i o zagospodarowaniu przestrzennym, wprowadza w praktykę planistyczną obowiązek podmiotowego ujęcia procesu tworzenia programów rozwoju jednostek samorządowych. Oznacza on konieczność uwzględnienia społecznego odczucia w procesie planowania. W zakresie identyfikacji zagrożeń rozwoju odczucia mieszkańców miasta mogą różnić się od ocen wynikających z pomiarów prowadzonych w ramach istniejących systemów monitoringu. Tak, więc dla określenia celów i strategii ich osiągnięcia niezbędne jest uczestnictwo możliwie szerokiego i aktywnego przedstawicielstwa społeczeństwa.

W czasie pracy nad *Programem* prowadzone były konsultacje społeczne mające na celu:

- poinformowanie społeczeństwa o przygotowywaniu *Programu*,
- identyfikację preferencji i obaw społeczności lokalnych,
- kształtowanie opinii społecznych w zakresie proponowanych działań,
- badanie akceptacji społecznej proponowanych rozwiązań,
- uzyskanie współudziału społeczeństwa.

Wskazane cele osiągnięte zostały poprzez konsultacje społeczne prowadzone w formie **spotkań warsztatowych z Zespołem Konsultacyjnym**, które umożliwiły:

- wyłonienie grupy przedstawicieli społeczności lokalnej zainteresowanej udziałem przy tworzeniu i weryfikacji *Programu*,
- rozpoznanie identyfikację i uzgodnienie celu generalnego i celów strategicznych *Programu*, uwzględniającej aspiracje i potrzeby mieszkańców w istniejących uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych,

- uzyskanie możliwie powszechnego poczucia identyfikacji z opracowanym *Programem* u zainteresowanych mieszkańców,
- minimalizację ryzyka oporu wobec zaproponowanych kierunków rozwoju.

Skład Zespołu Konsultacyjnego wyłoniony został z udziałem przedstawicieli Urzędu Miasta, spośród osób i instytucji, które ze względu na swój interes prawny i faktyczny, ze względu na swoje obowiązki, albo własne możliwości działania:

- mają wpływ na podejmowanie decyzji np.: radni miasta,
- uczestniczą w procesie rozwoju miasta oraz w ochronie i kształtowaniu środowiska (członkowie izb gospodarczych, pracownicy ośrodków naukowo-badawczych, członkowie klubów i stowarzyszeń ekologicznych),
- są osobami o uznawanym autorytecie,
- oraz przedstawicieli zakładów przemysłowych wpływających na jakość środowiska w mieście.

Na członków Zespołu Konsultacyjnego mianowano 80 osób, w tym 42 osób zapraszanych indywidualnie przez CITEC S.A. oraz pracownicy Urzędu Miasta i radni, powiadamiani każdorazowo przez Wydział Ekologii i Rolnictwa Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej. Liczba członków Zespołu została dobrana w sposób umożliwiający realizację postawionych celów konsultacji społecznych oraz sprawny przebieg spotkań.

Miejsca i terminy spotkań warsztatowych ustalane były w uzgodnieniu z Zamawiającym. Materiały przygotowywane przez CITEC S.A., w postaci zaproszenia, programu spotkania oraz ewentualnych załączników, przekazywane były Zamawiającemu oraz rozsyłane do uczestników na około 10 dni przed wyznaczonym terminem spotkania. Przebieg i wyniki spotkań zostały spisane przez CITEC S.A., w formie sprawozdania, które jest załącznikiem do *Programu Ochrony Środowiska*.

Przeprowadzone zostały trzy spotkania:

1. Spotkanie informacyjne, dotyczące podstawowej problematyki związanej z tworzeniem programów ochrony środowiska, podczas którego liderzy zostali zapoznani z metodą pracy oraz czekającymi ich zadaniami, poznają cele i zasady pracy w zespole. Przedstawiono podstawy prawne, cele, ogólną strukturę i zakres programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami. Uczestnicy spotkania oddali wypełnione ankiety na temat problemów ochrony środowiska związanych z funkcjonowaniem miasta, które ich zdaniem stanowią ograniczenia w jego rozwoju dostarczone im wraz z zaproszeniem na spotkanie.
2. Spotkanie składające się z dwóch części:
 - Część pierwsza - podsumowanie prac nad stanem środowiska miasta z prezentacją podstawowych problemów ochrony środowiska oraz dyskusją nad przedstawionymi wynikami. Podczas tego spotkania uczestnicy wypowiedzieli również swój punkt widzenia na temat możliwości ekorozwoju i racjonalnej ochrony środowiska w powiecie.
 - Druga część spotkania była wstępem do prac nad strategią ekorozwoju miasta Dąbrowa Górnicza. W trakcie spotkania wypracowany został generalny cel *Programu* a uczestnicy warsztatów poproszeni zostali o określenie celów szczegółowych ze wskazaniem priorytetów oraz proponowanie sposobów ich realizacji.

3. Spotkanie prezentujące wyniki Programu Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza. Przeprowadzona została dyskusja, która umożliwiła weryfikację i uzupełnienie raportu przed uchwaleniem *Programu* przez Radę Miasta.

Zastosowana metoda konsultacji społecznych umożliwiła uzyskanie społecznej akceptacji proponowanych działań. W trakcie warsztatów nastąpiła aktywizacja środowisk opiniotwórczych, a członkowie Zespołu Konsultacyjnego mogli przedstawić swoje opinie również pisemnie, bezpośrednio do wykonawców *Programu* lub za pośrednictwem Zamawiającego.

Społeczny odbiór podejmowanych działań nie zostanie, więc ograniczony jedynie do grona władz miasta. Same zajęcia warsztatowe miały charakter edukacyjny, wynikający z wymiany informacji o terenie, rozpoznania zagrożeń i ograniczeń, a także identyfikacji możliwości rozwoju miasta.

1.3. Ogólne dane o mieście

1.3.1. Położenie geograficzne i miejsce w regionie

Dąbrowa Górnicza położona jest we wschodniej części Wyżyny Śląskiej, na obrzeżu Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. Wysokości względne wahają się tu w granicach od 259 m.n.p.m (dolina Przemszy na granicy z Sosnowcem) do 376,8 m n.p.m. (Góra Bocianek na wschód od Ujejsca).

Administracyjnie Dąbrowa Górnicza wchodzi w skład województwa śląskiego i posiada status miasta na prawach powiatu. Graniczy ona z:

- od północy z gminami miejsko-wiejskimi: Łazy, Siewierz;
- od południa z miastami: Sosnowiec, Sławków;
- od zachodu z miastem Będzin i gminami wiejskimi: Mierzęcice, Psary;
- od wschodu z gminami wiejskimi: Bolesław, Klucze (województwo małopolskie).

Jej powierzchnia wynosi 187,81 km², co powoduje, że jest ona największym obszarowo miastem w województwie. Na rysunku 1 przedstawiono miasto w granicach administracyjnych.

Dąbrowa Górnicza posiada dobrze rozwiniętą sieć komunikacji kolejowej i drogowej.

W mieście funkcjonuje 9 stacji kolejowych, dzięki którym utrzymane są bezpośrednie połączenia kolejowe z wieloma miastami w kraju m. in. z: Opolem, Łodzią, Poznaniem, Lublińcem, Sędziszowem, Szczecinkiem, Nysą, Wrocławiem, Zieloną Górą, Rzeszowem, Warszawą, Kołobrzegiem czy Gdynią.

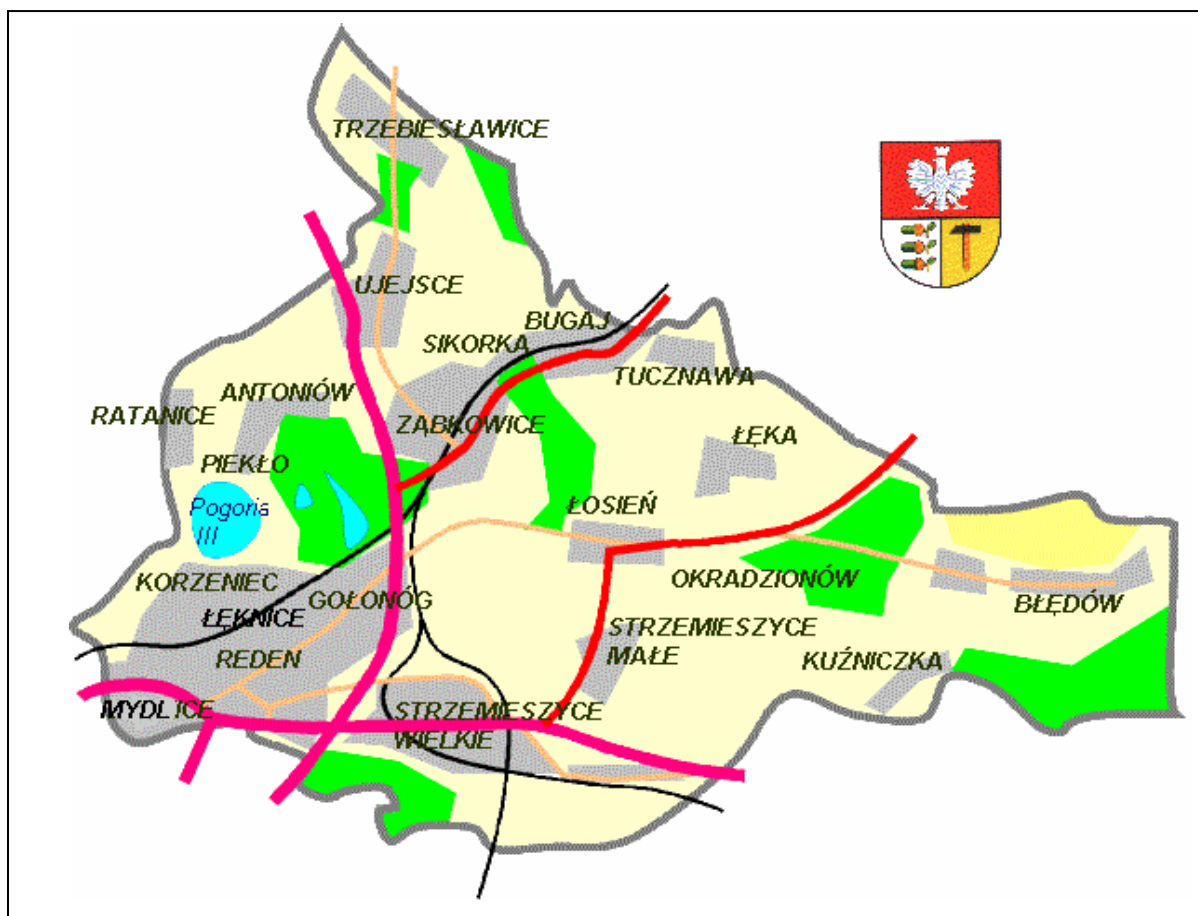
Kolej zapewnia również szybki dostęp do innych miast regionu np.: Będzina, Sosnowca, Katowic, Chorzowa, Gliwic, Zawiercia, Myszkowa, Częstochowy, Jaworzna, Trzebini, Krakowa, Bukowna, Olkusa i Wolbromia.

W komunikacji kołowej do najważniejszych, na omawianym obszarze, należą drogi krajowe: nr 1 (relacji Bielsko-Biała - Warszawa) i nr 94 (relacji Sosnowiec - Kraków).

Podstawową sieć komunikacji drogowej tworzą także drogi wojewódzkie i powiatowe z, pośród których najistotniejszymi są: droga nr 790 relacji: Strzemieszyce Wielkie - Pilica,

droga nr 796 relacji: Ząbkowice - Zawiercie oraz droga nr 910 relacji: Będzin - Sosnowiec. Układ ten uzupełniany jest przez 359,4 km dróg miejskich.

Rysunek 2 Dąbrowa Górnicza w granicach administracyjnych.

W całym mieście dostęp do energii elektrycznej, ciepłej i gazu ziemnego jest równomierny i powszechny. Dostawy energii elektrycznej i ciepłej pochodzą z: Elektrowni „Łagisza” w Będzinie i Elektrociepłowni „EC Nowa” sp. z o.o. znajdującej się na terenie Huty „Katowice”.

Elektrownia „Łagisza” zaopatruje w energię elektryczną i ciepłą zachodnie dzielnice Dąbrowy Górniczej tj.: Mydlce, Korzeniec, Reden i część Gołonoga. Elektrociepłownia „EC Nowa” zaopatruje w media wszystkie pozostałe części miasta. Sieć dystrybucyjna energii elektrycznej oparta jest na liniach o napięciu 110 kV i 220 kV. W komunalnych i przemysłowych rozdzielczych podsystemach elektroenergetycznych stosowane są średnie napięcia 20 kV i 6 kV oraz niskie napięcia 0,4 i 0,23 kV.

Roczne zużycie gazu w mieście szacuje się na około 85 mln. m³ (w tym około 60 mln m³ na potrzeby przemysłu). Gaz jest doprowadzany siecią średnio- i niskoprężną do około 80 % ogólnej liczby mieszkań (Studium Uwarunkowań..., 1997).

Dąbrowa Górnicza jest ośrodkiem miejskim o randze i pozycji regionalnej. Znajduje się ona w pierwszej dziesiątce największych miast regionu pod względem: potencjału ludnościowego, ilości pracujących w gospodarce narodowej oraz prowadzonych działalności gospodarczych.

O funkcjach miasta decyduje struktura pracujących i użytkowanie terenów, a także: stan infrastruktury technicznej oraz wielkość materialnych, kulturowych i przyrodniczych zasobów omawianej miejscowości.

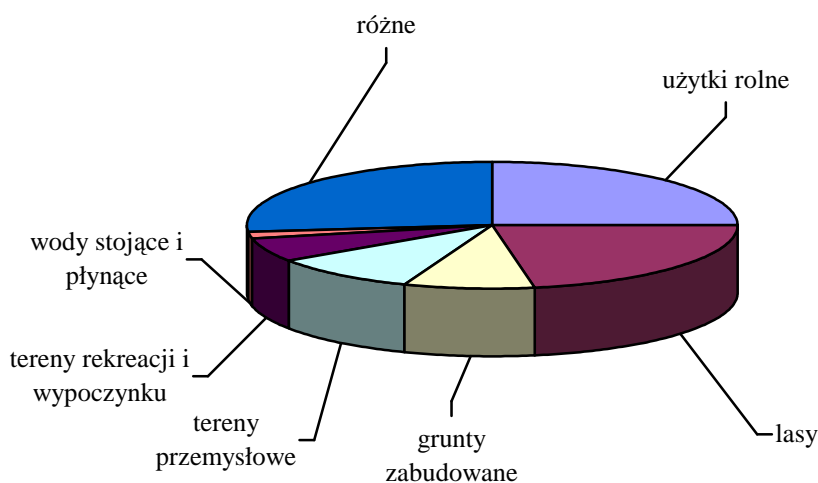
Dla Dąbrowy Górniczej dominującą i określającą jej rolę regionie jest funkcja przemysłowa. Duże znaczenie posiada również funkcja usługowa skierowana głównie na zaspokojenie potrzeb lokalnych. O takiej specjalizacji funkcjonalnej świadczy przede wszystkim struktura pracujących, w której sektor przemysłowy posiada około 50 % udział, a sektor usługowy około 40 % udział w ogólnej liczbie pracujących osób w mieście (dane WUS za 2001 rok).

1.3.2. Dane statystyczne charakteryzujące miasto Dąbrowa Górnicza

Powierzchnia.

Całkowita powierzchnia miasta (dane WUS za 2001 rok) wynosi 187,81 km² (stanowi to około 1,53% powierzchni województwa śląskiego), z czego: 46,81 km² (24,92 % powierzchni miasta) to użytki rolne, lasy to 42,13 km² (22,44 % powierzchni miasta), grunty zabudowane wraz z terenami komunikacyjnymi to 16,15 km² (8,60% powierzchni miasta), tereny przemysłowe to 18,15 km² (9,67% powierzchni miasta), tereny rekreacji i wypoczynku to 11,30 km² (6,02% powierzchni miasta), wody stojące i płynące to 3,43 km² (1,82% powierzchni miasta), a nieużytki i tereny różne to 49,84 km² (26,53 % powierzchni miasta).

Rysunek 3 Struktura zagospodarowania terenu w mieście Dąbrowa Górnicza (dane UM za 2002r.).

Ludność.

W Dąbrowie Górniczej (dane WUS za 2001 rok) mieszka ogółem 129 748 osób, z czego mężczyzn było 61 975, a kobiet 67 773. Na 100 mężczyzn przypada 109,4 kobiet; zaś zagęszczenie ludności wynosi 690 osób/1 km².

Ludność w wieku przedprodukcyjnym to 24 983 osoby (19,25% populacji), w wieku produkcyjnym 86 602 osoby (66,75% populacji), a wieku poprodukcyjnym 18 163 osoby (14% populacji). Saldo migracji w 2001 roku wynosiło 21 osób, a przyrost naturalny na 1000 osób był równy -2,68.

Zatrudnienie i bezrobocie.

Na omawianym obszarze w 2001 roku (dane WUS za 2001) pracujących było ogółem 41 707 osób, z czego najwięcej zatrudnionych było w przemyśle tj. 20 493 (49,14% pracujących), a najmniej w gastronomii i hotelarstwie tj. 453 osoby (1,09% pracujących).

Powiatowy Urząd Pracy w Dąbrowie Górniczej w listopadzie 2002 roku (dane UM Dąbrowa Górnicza), jako bezrobotnych zarejestrował 11687 osób, w tym 6473 kobiety (stopa bezrobocia wyniosła 18,9%). Wśród osób bez pracy 29% to ludzie z wykształceniem podstawowym, 34% posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, a 27% średnie zawodowe. Ludzie posiadający wykształcenie średnie ogólnokształcące to 7%, a wyższe 3% ogółu bezrobotnych.

Gospodarka miasta.

W 2001 roku w Dąbrowie Górniczej (dane WUS) zarejestrowanych było ogółem 12 386 podmiotów gospodarczych, z czego 11 972 należało do sektora prywatnego, a 411 do sektora publicznego. W tym samym roku ilość firm utworzonych wyniosła 2671, a wykreślonych z rejestru zostało 2168 przedsiębiorstw.

Planowany budżet miasta (dane UM Dąbrowa Górnicza) na 2003 rok wynosi:

- Planowane dochody ogółem to 309 459 721 PLN
- Planowane wydatki ogółem to 354 523 145 PLN, w tym wydatki inwestycyjne 73 386 291 PLN (20,7 % wydatków). Planowane wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska stanowią 18,7 % wydatków miasta ogółem, co daje około 66 295 828 PLN.

Mieszkalnictwo.

Zasoby mieszkaniowe (WUS, dane za 2001r.) w Dąbrowie Górniczej wynosiły 48 788 mieszkań (w sumie 157 922 izby), o łącznej powierzchni użytkowej równej 2 662 700 m².

Średnia powierzchnia jednego mieszkania to 54,6 m². Przeciętna liczba osób zasiedlających jedno mieszkanie wynosiła od 2 do 3. Przeciętnie jedna osoba zajmowała 20,9 m² powierzchni użytkowej. Największy odsetek zasobów mieszkaniowych stanowią budynki wybudowane po 1945 r.

Parametry dotyczące wielkości mieszkań oraz wskaźnik ich zagęszczenia są zadowalające, a standard wyposażenia w media oraz stan techniczny określany jest jako dobry.

Szkolnictwo (dane UM Dąbrowa Górnicza).

Dzięki dobrze rozwiniętemu szkolnictwu średniemu i wyższemu Dąbrowa Górnicza pełni również rolę lokalnego centrum edukacyjnego. Działają tu 2 uczelnie wyższe, są to:

- Wyższa Szkoła Biznesu - kształcąca studentów w 3 kierunkach: socjologia, informatyka, zarządzanie i marketing;
- Wydział Mechaniczny Technologiczny Politechniki Śląskiej - kształcący studentów na kierunku mechanika i budowa maszyn.

A także szereg szkół średnich:

- Szkoły techniczne: Techniczne Zakłady Naukowe, Zespół Szkół Budowlanych, Zespół Szkół Ekonomicznych, Zespół Szkół Technicznych, Zespół Szkół Zawodowych „Szttygarka”.

- Zespoły Szkół Ogólnokształcących: 3
- Gimnazja: 4 samodzielne

Ponadto w Dąbrowie Górniczej znajduje się 19 szkół podstawowych, 20 przedszkoli i 8 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych, szkoły artystyczne - Zespół Szkół Muzycznych i Ogólnokształcąca Szkoła Sztuk Pięknych oraz 3 szkoły specjalne.

W mieście funkcjonuje 18 szkół niepublicznych, w tym: 2 szkoły podstawowe, 3 gimnazja i 13 szkół ponadgimnazjalnych o różnym profilu kształcenia oraz 18 placówek kształcenia ustawicznego.

1.3.3. *Struktura użytkowania przestrzeni*

Dąbrowa Górnicza jest złożonym i różnorodnym organizmem miejskim, na który składają się:

- tereny zurbanizowane, ze zwartą miejską zabudową (Śródmieście, Ząbkowice, Gołonóg);
- tereny o zabudowie wiejskiej (Trzebieszawice, Ujejsce, Antoniów, Piekło, Laski, Świerczyna, Strzemieszyce Wielkie, Strzemieszyce Małe, Kazdębie, Bielowizna, Wygiełzów, Sikorka, Tucznawa, Łęka, Łosień, Okradzionów, Rudy, Kuźniczka Nowa, Błędów, Łazy Błędowskie);
- lasy i uprawy leśne (w tym większe kompleksy leśne, jak: Lasy Błędowskie, Las Bienia, Narożniki, Lasy Trzebieszawickie);
- użytki rolne;
- rzeki, bagna i wody stojące;
- tereny przemysłowe i poprzemysłowe (huty, kopalnie odkrywkowe piasku i wapienia, hałdy, wyrobiska).

Z ogólnej powierzchni gminy wynoszącej 18781 ha, użytki rolne zajmują 4681 ha (24,92 % pow. miasta), z czego:

- grunty orne to 3436 ha (73,4 % pow. użytków rolnych);
- sady to 92 ha (1,96 % pow. użytków rolnych);
- łąki to 1095 ha (23,4 % pow. użytków rolnych);
- pastwiska 58 ha (1,24 % pow. użytków rolnych).

Lasy zajmują 4213 ha (22,44 % pow. miasta), a pozostałe grunty i nieużytki - 9887 ha (52,64 % pow. miasta).

Tereny komunikacyjne to ogółem 1482 ha (drogi - 113 ha, tereny kolejowe - 772 ha, inne - 597 ha), co stanowi około 7,90 % powierzchni miasta. Stanowią one znaczny odsetek obszarów zajmowanych przez dzielnice: Strzemieszyce Małe, Strzemieszyce Wielkie, Korzeniec, Ząbkowice.

Tereny zainwestowane (zabudowa mieszkaniowa, usługi, tereny wytwórczości i obszary górnicze oraz ogrody, sady i zieleń miejska) stanowią około 25,10 % powierzchni miasta (4716 ha).

Jako zwarte duże kompleksy upraw polowych na obszarze Dąbrowy Górniczej wyróżniają się okolice: Trzebieszawic, Sikorki-Tucznawy, Łęki, Okradzionowa, Kuźniczki Nowej, Błędowa i Ujejsca.

Wody stojące zajmują tu około 370 ha i są to przeważnie sztuczne zbiorniki powstałe na skutek zalania wyrobisk po eksploatacji piasku podsadzkowego, a największym z nich jest Pogoria III o powierzchni 233 ha.

Miasto dysponuje działkami przeznaczonymi pod inwestycje o łącznej powierzchni około 100,77 ha, które są przeznaczone pod działalność gospodarczą (bez uciążliwego przemysłu) i budownictwo mieszkaniowe. Są to tereny nieobciążone hipotecznie, uzbrojone w pełni lub częściowo i zlokalizowane na obszarze: Błędowa (działki inwestycyjne o powierzchni około 0,23 ha), Gołonoga (działki inwestycyjne o powierzchni około 0,8 ha), Koksowni „Przyjaźń” (działki inwestycyjne o powierzchni około 20,5 ha), Huty „Katowice” (działki inwestycyjne o powierzchni około 27 ha), Kazdębia (działki inwestycyjne o powierzchni około 20,2 ha), Łośnia (działki inwestycyjne o powierzchni około 30,24 ha), Ząbkowic (działki inwestycyjne o powierzchni około 1,8 ha).

1.3.4. Podstawowe działy gospodarki

Dąbrowa Górnicza jest ważnym ośrodkiem gospodarczym województwa śląskiego. Jest ona integralnie związana z aglomeracją katowicką i pełni istotne funkcje produkcyjne, usługowe i administracyjne w strukturze regionu.

Na omawianym obszarze funkcjonuje m.in. Podstrefa Sosnowiecko - Dąbrowska Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w obrębie, której działalność swą prowadzi kilkanaście firm reprezentujących kapitał polski i zagraniczny.

Potencjał gospodarczy miasta kształtowany jest przede wszystkim przez przemysł i działalność usługową a także, w znikomym stopniu, przez produkcję rolną.

Produkcja przemysłowa jest w chwili obecnej najważniejszym czynnikiem warunkującym rozwój Dąbrowy Górniczej. Sferę gospodarczą miasta kształtują przede wszystkim większe zakłady produkcyjne branży: hutniczej, wydobywczej, przetwórstwa węgla kamiennego, budowlanej, meblowej, chemicznej, szklarskiej, motoryzacyjnej, odzieżowej i przetwórstwa spożywczego.

Tabela 1. Największe przedsiębiorstwa produkcyjne w Dąbrowie Górniczej.

l.p.	Nazwa przedsiębiorstwa	Branża
1.	Polskie Huty Stali S.A. Oddział Huta „Katowice”	Produkcja wyrobów hutniczych
2.	Huta „Bankowa” Sp z o.o.	Produkcja wyrobów hutniczych
3.	Zakłady Koksownicze „Przyjaźń”	Przetwórstwo węgla kamiennego
4.	Fabryka Obrabiarek „PONAR – DEFUM”	Produkcja maszyn
5.	Kopalnia Piasku Podsadzkowego „Kuźnica Warężyńska” S.A.	Wydobycie piasku podsadzkowego
6.	PPH Dolomit Kopalnia „Ząbkowice” S.A.	Wydobycie dolomitu
7.	Dąbrowska Fabryka Maszyn Elektrycznych „Damel” S.A.	Produkcja i remont maszyn górniczych
8.	Saint-Gobain Glass Polska Sp. z oo.	Produkcja wyrobów szklanych
9.	Saint-Gobain Sekurit HanGlas Polska Sp. z o.o.	Produkcja szyb samochodowych

l.p.	Nazwa przedsiębiorstwa	Branża
10.	Huta Szkła Gospodarczego „Ząbkowice” S.A.	Produkcja wyrobów szklanych
11.	PPZM „Cutirion” S.A.	Przetwórstwo złomu metalowego
12.	Zakłady Tworzyw Sztucznych „Ząbkowice - ERG” S. A.	Produkcja artykułów chemicznych
13.	Atlas Barbara S.A.	Produkcja materiałów budowlanych
14.	Ekocem Sp. z o. o.	Produkcja materiałów budowlanych
15.	Final S.A.	Produkcja materiałów budowlanych
16.	Hobas System Polska Sp. z o.o.	Produkcja materiałów budowlanych
17.	Brembo Sp. z o.o.	Produkcja artykułów motoryzacyjnych
18.	Galia S.A.	Produkcja odzieży
19.	URSA Polska Sp. z o.o.	Produkcja materiałów termoizolacyjnych

W Dąbrowie Górniczej obok produkcji przemysłowej intensywnie rozwija się działalność usługowa prowadzona przez firmy zajmujące się: handlem (hurtowym i detalicznym) oraz usługami dla ludności (gospodarka odpadami, zaopatrzenie w media, doradztwo i usługi bankowe, telekomunikacja, transport, oświata).

Do największych przedsiębiorstw z sektora usługowego funkcjonujących na obszarze miasta należą:

- Metro Group (właściciel sieci hipermarketów Real);
- ALBA MPKG, LOBBE sp. z o.o., Bracia Strach (wywóz i utylizacja odpadów);
- PWiK w Dąbrowie Górniczej (zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków);
- Telekomunikacja Polska S.A., Ekotelbud (telekomunikacja i łączność);
- PKO BP S.A., PBK S.A., ING Bank Śląski (usługi bankowe);
- PKP S.A., firma KEM (usługi transportowe i spedycyjne).

2. DIAGNOZA OBECNEGO STANU ŚRODOWISKA MIASTA

2.1. Powietrze atmosferyczne

2.1.1. Opis aktualnego stanu

Klimat

Na klimat Dąbrowy Górniczej wpływają w przeważającej części masy powietrza morskiego (ok. 65%), a w mniejszym stopniu masy powietrza kontynentalnego (ok. 30%) i masy powietrza zwrotnikowego (ok. 5%).

Wiatrów jest stosunkowo mało i o niewielkiej sile (prędkość wiatru 3,3 m/s), dominują wiatry z kierunku zachodniego i południowo-zachodniego, dni bezwietrznych w ciągu roku jest ok. 70. Średnie roczne zachmurzenie wynosi ok. 62 %. Dni pochmurnych w ciągu roku notuje się ok. 178. Średni stopień zachmurzenia mierzony w skali 11-stopniowej wynosi dla Dąbrowy Górniczej 5,2.

Temperatury kształtują się w sposób typowy dla niżowo-wyżynnego ukształtowania terenu. Średnia temperatura roku wynosi od 7,8° C, najwyższą średnią wartość osiąga w lipcu 17° C – 19° C, najniższa występuje w styczniu od - 0,5° C do - 3,5° C.

Pierwsze silne przymrozki pojawiają się w II dekadzie października, ostatnie wiosenne w III dekadzie kwietnia lub w I dekadzie maja. Średnio okres bez przymrozków wynosi 160 dni.

Średnie roczne opady wynoszą 730 mm, z czego najmniej jest ich w lutym, a najwięcej w lipcu. Względna wilgotność powietrza wynosi średnio w roku ok. 79 % (pomiar w stacji pomiarowej w Żąbkowicach). Opady śniegu występują od grudnia do marca. Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio 70 dni.

Monitoring powietrza

Prace związane z monitoringiem powietrza w Dąbrowie Górniczej wykonywane są wspólnie przez: Śląską Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną, Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska oraz Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska wspólnie z Instytutem Podstaw Inżynierii Środowiska PAN.

Głównym wykonawcą i koordynatorem ww. Regionalnego Systemu Monitoringu jest Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska w Katowicach.

Na terenie Dąbrowy Górniczej zlokalizowane są następujące punkty monitoringowe powietrza:

- 35 stanowisk pomiarowych (regularna sieć stanowisk położonych w różnych dzielnicach miasta), prowadzonych przez ŚWSSE, w punktach tych wykonywane są pomiary opadu pyłu i metali,
- stacja pomiarowa przy ul. Legionów Polskich 69 gdzie wykonywane są pomiary dobowych stężeń pyłu i jego składników (do 2000 roku działała stacja przy ul. Zagórze 58 gdzie mierzono również dobowe stężenia zanieczyszczeń gazowych),
- stacja do automatycznych badań jakości powietrza – A 10 w Okradzionowie przy ul. Ziołowej. Stacja działa od 1999 r. w ramach Regionalnego Systemu Monitoringu

Środowiska. Jest to stacja automatyczna, wyposażona w aparaturę pomiarową do badania: pyłu zawieszonego, dwutlenku siarki tlenku i dwutlenku azotu, tlenku węgla i ozonu. Wykonywane są także pomiary: prędkości i kierunku wiatru, wilgotności i temperatury powietrza, promieniowania słonecznego. Informacje zebrane przez tą stację są uzupełniane o dane pochodzące ze stacji meteorologicznej znajdującej się w Dąbrowie Górniczej - Ząbkowicach.

W poniższej tabeli zestawiono dane z monitoringu powietrza za lata 1996-2002 z punktów pomiarowych w śródmieściu Dąbrowy (ul. Legionów Polskich), w Błędowie (do 1998 r.) oraz ze stacji automatycznej w Okradzionowie (od 1999 r.). Od czasu uruchomienia stacji automatycznej wyniki zanieczyszczeń gazowych dotyczą rejonu Okradzionowa, a zanieczyszczeń pyłowych (w tym zawartości metali ciężkich w pyłe) Śródmieścia.

Tabela 2. Wyniki badań jakości powietrza w Dąbrowie Górniczej w latach 1996 – 2002

Parametr	Jednostka	Lata							Wartości normowe ^{2,3}
		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	
Pył zaw. PM 10	µg/m ³	112 67^B	68 68^B	60 61^B	42 38 ^O	39 36 ^O	58 47 ^O	55 41°	50 40 w 2002 r.
pył zaw. całkowity	µg/m ³	119 73^B	85 86^B	73 74 ^B	51	47	69	63	75
SO ₂	µg/m ³	44 42^B	27 28 ^B	30 23 ^B	14 28 ^O	19 28 ^O	27 ^O	28 ^O	40
NO ₂	µg/m ³	82 50^B	34 34 ^B	42 27 ^B	20 19 ^O	21 18 ^O	23 ^O	18 ^O	40
CO	mg/m ³	b.d.	1,93 1,96 ^B	2,09 1,77 ^B	0,83	0,78	0,63 ^O	5,56* ^O	10*
ołów	ng/m ³	217 87 ^B	115 90 ^B	86 76 ^B	84	73	107	83	500
kadm	ng/m ³	8,7 2,6 ^B	3,8 3,3 ^B	3,7 3,7 ^B	2,9	2,3	4,2	3,8	10
miedź	µg/m ³	-	0,21 0,30 ^B	0,17 0,15 ^B	0,22	0,17	0,2	0,29	0,6
mangan	ng/m ³	42 16 ^B	25 21 ^B	18 18 ^B	17	18	33	30	1000
chrom	ng/m ³	7,3 3,0 ^B	3,7 4,6 ^B	10,7 8,8 ^B	4,3	9,2	7,0	11,3	400
nikiel	ng/m ³	-	3,8 5,7 ^B	5,5 5,8 ^B	10,8	7,5	3,7	7,3	25
kobalt	ng/m ³	2,2 1,0 ^B	1,9 4,3 ^B	1,1 1,5 ^B	2,1	2,7	1,4	-	400
substancje smołowe	µg/m ³	16,6 8,9 ^B	13,2 19,1^B	14,5 13,8^B	8,0	8,5	13,7	10,5	10
b-α-p	ng/m ³	26,5 15,2^B	29,4 23,0^B	21,8 21,6^B	9,2	10,3	13,5	11,7	1

* maksymalna średnia 8-godzinna spośród średnich krocących

^O pomiary stacji automatycznej w Okradzionowie

^B pomiary stacji w Błędowie

Źródła: dane WIOŚ i WSSE.

Ocenę stopnia zanieczyszczenia powietrza przeprowadzono na podstawie poprzednio obowiązującego rozporządzenia (patrz przypis 1 pod tabelą), a za rok 2002 na podstawie

² Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 28 kwietnia 1998 r. w sprawie dopuszczalnych wartości stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu (Dz. U. Nr 55, poz. 355).

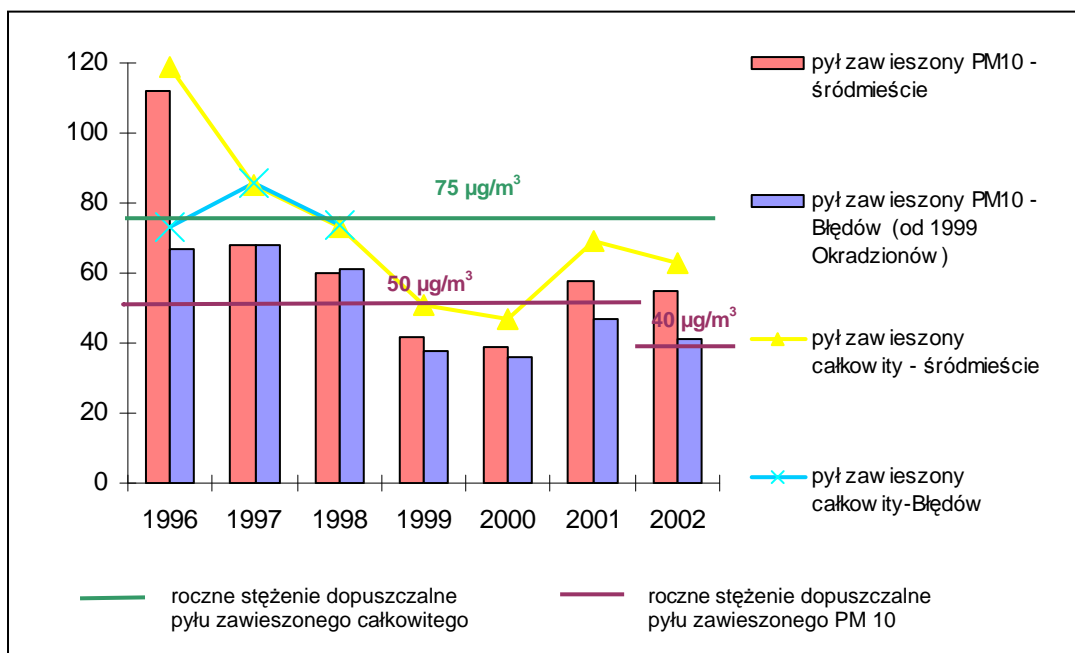
³ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. nr 87, poz. 796) – który obowiązuje od 12 lipca 2002 r.

obecnie obowiązującego rozporządzenia (patrz przypis 2 pod tabelą). Od lutego 2003 roku obowiązuje również rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu.

Prawie we wszystkich latach (za wyjątkiem roku 1999 i 2000) na obu stacjach przekroczone są roczne dopuszczalne stężenia dla pyłu zawieszonego PM₁₀ i substancji smołowych, natomiast benzo-a-piren przekroczony jest rokrocznie. W latach 1996-97 przekroczone były również stężenia pyłu całkowitego. Na rysunku 4 przedstawiono wykres zmian stężeń pyłu zawieszonego w Dąbrowie Górniczej w latach 1996-2002 r.

Przekroczenia średniorocznego stężenia dwutlenku siarki odnotowano jedynie w 1996 r. od tej pory stężenie to nieznacznie spadło i utrzymuje się na zbliżonym poziomie, podobnie jak stężenia dwutlenku azotu, które od 1997 nie przekraczają wartości normowych (za wyjątkiem roku 1998 w śródmieściu miasta). Od stycznia 2003 r. dopuszczalne średnioroczne stężenie dwutlenku siarki wynosi 20 µg/m³, co oznacza, że przy utrzymujących się stężeniach SO₂ na obecnym poziomie w mieście będą odnotowywane przekroczenia tego wskaźnika.

Rysunek 4 Zmiany stężeń pyłu zawieszonego w Dąbrowie Górniczej w latach 1996-2002 r.

W 2001 roku Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska PAN w Zabrze przy wsparciu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska rozpoczął systematyczne badania benzenu w sześciu miastach województwa śląskiego w tym również w Dąbrowie Górniczej przy ul. Ciepłaka. Punkt ten zlokalizowany jest centralnej części miasta, oddalony o ok. 200 m od głównych ciągów drogowych, w obszarze niskiej zabudowy mieszkaniowej. Lokalizacja tego punktu pomiarowego pozwala na ocenę wpływu komunikacji oraz ocenę tzw. tła miejskiego w obszarze o dużej gęstości zaludnienia.

Mierzone stężenia benzenu mieściły się w zakresie od 2,38 µg/m³ do 9,82 µg/m³, a toluenu od 2,61 µg/m³ do 16,2 µg/m³. Średnie stężenie benzenu wykazuje przekroczenie normy natomiast nie przekracza normy docelowej (norma powiększona o margines tolerancji tj. 10 µg/m³). Średnie stężenie toluenu nie przekracza wartości dopuszczalnej. Stosunek średnich stężeń toluenu do benzenu wynosił w 2001 r. w Dąbrowie Górniczej 1,58 co jest wynikiem decydującego udziału emisji komunikacyjnej.

Tabela 3. Wyniki badań stężenia benzenu i toluenu w Dąbrowie Górniczej

Substancja	Jednostka	Wartość		Norma
		2001	2002	
benzen	µg/m ³	5,03	5,25	2,5 5 w 2002 r.
toluen	µg/m ³	7,97	b.d.	10

Źródła: „Stan środowiska w województwie śląskim w 2001 roku”, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Katowice 2002 r.,

Ponadto w mieście od roku 1999 prowadzone są badania jakości powietrza w sąsiedztwie Huty Katowice, głównie na terenie byłej strefy ochronnej zakładu. Wyniki badań wraz z lokalizacją stanowisk pomiarowych przedstawiono w Załączniku 4.

2.1.2. Źródła zagrożeń

W Dąbrowie Górniczej o jakości powietrza decyduje wielkość emisji pyłów i gazów, która jest zależna od: procesów technologicznych stosowanych w przemyśle (głównie hutniczym i koksowniczym), ilości spalanych paliw stałych i natężenia transportu kołowego. Źródła te można podzielić na:

- punktowe – są to głównie emisje przemysłowe, powstające w trakcie procesów technologicznych, odprowadzane emitorami o średniej i dużej wysokości. Emisja z tego typu źródeł ma najszerszy zasięg oddziaływania.
- obszarowe – są to głównie emisje ze spalania na cele ciepłownicze w lokalnych oraz indywidualnych kotłowniach. Skupiska domków z indywidualnym ogrzewaniem tworzą obszary będące źródłem tzw. niskiej emisji. Innymi źródłami obszarowymi są np. składowiska odpadów ze względu na możliwą emisję metanu lub pylenie.
- liniowe – przede wszystkim transport drogowy i kolejowy.

Emisja przemysłowa

Do emisji przemysłowej zaliczono emisje zanieczyszczeń powietrza ze:

- spalania paliw,
- procesów technologicznych.

Według danych statycznych w 2000 r. w Dąbrowie Górniczej było 13 zakładów uznanych za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza, objętych sprawozdawczością GUS t.j. wypełniających formularze OS-1 roczne sprawozdanie o emisji zanieczyszczeń powietrza oraz o stanie urządzeń oczyszczających. Spośród tych zakładów 9 posiada urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych a dwa do redukcji zanieczyszczeń gazowych. Dwa zakłady (Huta Katowice i ZK Przyjaźń) posiadają również zagospodarowaną wspólną strefę ochronną.

Analizując przedstawione w tabeli 4 wielkości emisji przemysłowych do powietrza w latach 1995 – 1999 odnotowano spadek emisji zanieczyszczeń pyłowych w Dąbrowie Górniczej. W roku 2000 nastąpił nieznaczny wzrost emisji, która w roku następnym utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Największy udział w ogólnej emisji mają emisja niezorganizowana oraz procesy spalania paliw. Ilość zanieczyszczeń zatrzymanych

w urządzeniach odpylających na przestrzeni 7 lat waha się od 98,3 do 98,9% ogółu wytworzonych.

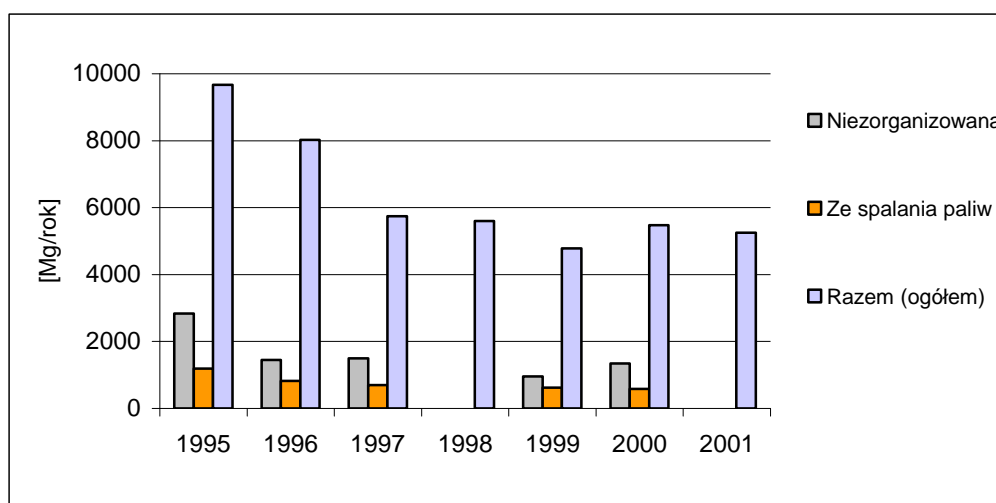
Tabela 4. Emisja zanieczyszczeń pyłowych ze źródeł przemysłowych w Dąbrowie Górniczej w latach 1995 – 2001

Emisja [t/rok]	Lata						
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Niezorganizowana	2838	1447	1501	b.d.	954	1344	b.d.
Ze spalania paliw	1189	823	698	b.d.	620	583	b.d.
Cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych	85	217	153	b.d.	68	37	b.d.
krzemowe	7	2	1	b.d.	-	-	b.d.
Pyły węglowo-grafitowe, sadza	2	3	5	b.d.	3	1	b.d.
Razem (ogółem)	9669	8027	5742	5602	4781	5478	5250
Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach oczyszczających							
W tonach/rok	548010	481620	477213	378327	367140	366437	354555
W % zanieczyszczeń wytworzonych	98,3	98,4	98,9	98,6	98,7	98,5	98,6

Źródła: roczniki statyczne za lata 1995-2001.

Poniższy wykres przedstawia emisję zanieczyszczeń pyłowych na terenie miasta w latach 1995 – 2001.

Rysunek 5. Zmiany emisji zanieczyszczeń pyłowych w latach 1995 - 2001 r.

W tabeli 5 zestawiono wielkości emisji w latach 1995 - 2001. Emisja dwutlenku siarki, poza znaczącym spadkiem w 2000 r. utrzymuje się na zbliżonym poziomie 8-9 tys. ton rocznie. Wartość emisji dwutlenku azotu wykazuje większe wahania, po okresie spadku w latach 1995 – 1997 nastąpił jej ponowny wzrost w roku 1999 i od tej poru wykazuje tendencje malejącą.

Do roku 1995 emisja dwutlenku węgla nie była traktowana jako specyficzne zanieczyszczenie związane z produkcją hutniczą, dlatego huty nie miały obowiązku przedstawiania wielkości emisji. Na mocy porozumienia z wojewodą katowickim w latach 1996 i 1997 przekazywano częściowe dane dotyczące wielkości emisji CO₂ a od 1998 r. wykazywana jest emisja całkowita. Stąd też w poniższej tabeli można zaobserwować wzrost wartości emisji dwutlenku węgla z 1 943 ton w 1995 roku do ponad 3,8 mln ton w 1998 r. Odnotowuje się powolny spadek wielkości emisji tego zanieczyszczenia, która stanowi obecnie ponad 90% emisji zanieczyszczeń gazowych ogółem z terenu miasta.

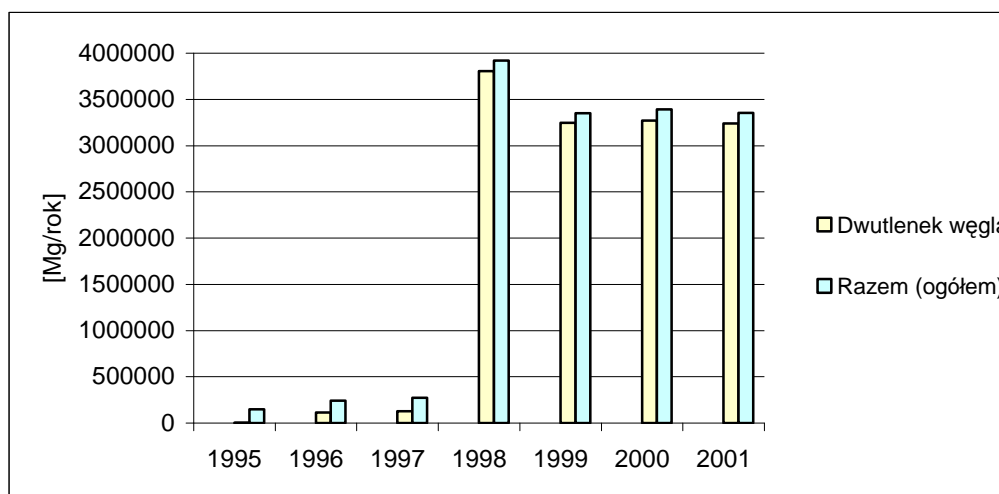
Tabela 5. Emisja zanieczyszczeń gazowych ze źródeł przemysłowych z terenu miasta w latach 1995 - 2001

Emisja [t/rok]	Lata						
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Dwutlenek siarki	8 857	8 521	8 925	b.d.	8 163	7033	8000
Tlenki azotu	10 111	9 115	8 667	b.d.	9 926	8357	8000
Dwutlenek węgla	1 943	112 297	127 007	3 804 910	3 247 492	3 270 799	3 239 600
Razem (ogółem)	148 639	240 152	272 576	3 921 560	3 351 150	3 392 061	3 352 900

Źródła: roczniki statyczne za lata 1995-2001.

Na rysunku nr 6 przedstawiono emisję zanieczyszczeń gazowych z terenu miasta w latach 1995 – 2001.

Rysunek 6. Zmiany emisji zanieczyszczeń gazowych w latach 1995 - 2001 r.

Dane dotyczące emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych, publikowane przez Urząd Statystyczny wykorzystywane są przez Śląski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska przy opracowywaniu rocznych raportów o stanie środowiska w województwie.

Procesy spalania paliw związane są z wytwarzaniem energii cieplnej. Na terenie miasta Dąbrowa Górnicza zlokalizowane jest jedno źródło energetycznego spalania paliw - Elektrociepłownia Nowa, która razem z Elektrownią „Łagisza” w Będzinie zaopatruje w ciepło Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. EC Nowa obsługuje również Hutę Katowice i Koksownię „Przyjaźń” oraz pozostałe podmioty gospodarcze zlokalizowane na terenie należącym do Huty Katowice.

Huta Bankowa dla własnych celów grzewczych posiada kotłownię wyposażoną w dwa kotły opalane gazem o łącznej mocy 10,8 MW, a także lokalne kotłownie gazowe przy łaźniach wydziałów pracujące cały rok o mocy 458 kW wytwarzające ciepłą wodę.

Tabela 6. Źródła punktowe związane z energetycznym spalaniem paliw występujące na terenie Dąbrowy Górniczej

Zakład	Moc cieplna	Zastosowane paliwo	Sprawność urządzenia	Rok budowy	Urządzenie odpylające
EC Nowa	5x174 MW 1x140 MW 1x326 MW	węgiel kamienny (ekogroszek) mieszanina gazów odpadowych z Huty Katowice (wielkopiecowego i konwertorowego) gaz koksowniczy – jako rozpałka	81-83%	1976 - 1978	elektrofiltry o sprawności odpylania 98%

Elektrociepłownia „Nowa” wyposażona jest w kocioł wodny typu WP-120, kocioł parowy OPG-430 i pięć kotłów parowych OPG-230. Łączna moc elektrociepłowni wynosi 1336 MW. Kotły opalane są w 55-60% węglem energetycznym tzw. „ekogroszkiem” o dużej wartości energetycznej i małej zawartości siarki. Pozostała ilość paliwa pochodzi ze spalania gazów odpadowych z Huty Katowice (wielkopiecowego i konwertorowego) a jako rozpałka stosowany jest gaz koksowniczy. Gazy spalinowe oczyszczane są w elektrofiltrach, a następnie za pomocą wentylatorów wyciągowych kierowane są poprzez dwa kominy o wysokości 150 m do atmosfery. Produkt spalania węgla w postaci popiołu niesiony wraz ze spalinami, jest wytrącany w elektrofiltrze, w który wyposażony jest każdy z kotłów.

Elektrociepłownia posiada duże nadwyżki mocy cieplnej, którą można wykorzystać przy likwidacji „niskiej emisji”, podpinając do centralnej sieci ciepłowniczej dzielnice, w których dominują lokalne źródła ciepła.

Emisja zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł przemysłowych stanowi głównie tzw. emisję wysoką, która transportuje zanieczyszczania na znaczne odległości i rozpraszają je na bardzo rozległym obszarze, w mniejszym stopniu wpływając na stan środowiska w pobliżu zakładu.

W tabeli 1 w Załączniku 1 zestawiono przemysłowe (punktowe) źródła zanieczyszczeń powietrza. Dane uzyskano na podstawie dokumentacji w sprawie wydania decyzji o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego oraz wypełnionych przez zakłady z terenu miasta ankiet przygotowanych dla potrzeb niniejszego Programu.

Poza terenem miasta Dąbrowa Górnicza znajdują się również źródła mogące, przy odpowiednim kierunku wiatru, wpływać na stan powietrza. Najwięcej zanieczyszczeń nie pochodzących z Dąbrowy Górniczej napływa z zakładów przemysłowych położonych na zachód i południowy zachód od miasta, a głównymi emitorami są: Elektrownia „Łagisza” w Będzinie, Elektrownia „Jaworzno III” w Jaworznie, Zakłady Chemiczne „Organika - Azot” w Jaworznie, Elektrownia „Siersza” w Trzebini, Rafineria „Trzebinia” w Trzebini i Zakłady Górniczo - Hutnicze „Bolesław” w Bukownie.

W poniższej tabeli zestawiono średnią emisję zanieczyszczeń powietrza z głównych źródeł przemysłowych na terenie Dąbrowy Górniczej. Największymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie Dąbrowy Górniczej są: Huta „Katowice” S.A. Elektrociepłownia „EC Nowa” oraz Zakłady Koksownicze „Przyjaźń”.

Tabela 7. Emisja zanieczyszczeń z głównych źródeł na terenie Dąbrowy Górniczej (za 2002 r.).

l.p.	Zakład	Emisja [t/rok]				
		CO ₂	SO ₂	NO ₂	pyły	CO
1	PHS/ O. Huta Katowice	830 777,0	3 092,0	3 455,0	4 676,0	101 355,0
2	EC Nowa	2 379 365,0	2 531,6	3 221,9	366,7	122,8
3	Zakłady Koksownicze „Przyjaźń”	-	1 387,0	878,0	263,0	2 192,0
4	Saint Gobain Glass*	-	401,26	1 035,79	94,88	41,88
5	Lobbe	-	50,4	-	7,56	-
6	Huta Bankowa	30 508,0	0,032	26,95	1,37	5,83
7	Kuźnica Warężyńska	2 671,0	15,53	5,1	6,88	18,84
8	Ponar Defum	2 643,0	13,12	5,032	11,0	25,17
9	PKM	14,16	11,33	2,83	3,4	14,16
10	Eko-Rek		2,62	4,24	8,8	47,4
11	EkoCem	-	2,44	2,16	8,45	28,54
12	PEC	1 793,0	6,0	1,0	3,0	32
13	Lidman EC	-	4,33	4,73	5,2	2,04
14	ERG-Ząbkowice	1 339,0	2,0	3,0	1,0	-
15	Magneti Marelli	97,0	1,0	-	-	-
16	BHH Mikrotech	577,0	-	-	-	-
17	URSA	-	-	72,74	-	-
	RAZEM	3 249 784	7 520,662	8 718,472	5 457,24	103 885,7

Źródło: dane z ankiet przesłanych z zakładów i formularzy OSI

*dane wg pozwolenia

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych z Huty „Katowice” jest Wydział Spiekalni. Emisja z tego wydziału stanowi znaczny udział w całkowitej emisji zanieczyszczeń z zakładu: od 44% pyłu, 65% tlenku węgla do 90% dwutlenku azotu i 96% dwutlenku siarki. Emisja zanieczyszczeń nie przekracza wartości dopuszczalnych, jedynie całkowita emisja pyłu jest większa gdyż składa się z emisji zorganizowanej (objętej pozwoleniem) oraz niezorganizowanej (niewymagającej pozwolenia). Emisja niezorganizowana pyłu z zakładu wynosi 1 182 t/rok (25% całkowitej emisji).

Elektrociepłownia „Nowa” została wydzielona z Huty Katowice. Jest drugim pod względem wielkości emisji zanieczyszczeń do powietrza zakładem w Dąbrowie Górniczej.

Zakłady Koksownicze „Przyjaźń” zajmują trzecie miejsce w zestawieniu zakładów o największych emisjach. W łącznej emisji pyłowo-gazowej największy udział mają wydziały: Pieców Koksowniczych, Suchego Chłodzenia oraz WęglPOCHODNYCH.

Innym dużym emitorem zanieczyszczeń jest spalarnia odpadów przemysłowych, w tym niebezpiecznych – „Lobbe Dąbrowa Górnicza”. Instalacja do unieszkodliwiania odpadów metodą termiczną ich przekształcania składa się z następujących urządzeń i obiektów: pieca obrotowego i komory dopalania, systemu urządzeń do odzysku ciepła i produkcji energii elektrycznej, układu oczyszczania spalin, hal magazynowych odpadów stałych oraz cieczy w pojemnikach, urządzeń do przetwarzania odpadów wtórnych i urządzeń gospodarki wodno-ściekowej. Spalarnia przeznaczona jest do unieszkodliwiania odpadów stałych, płynnych oraz półpłynnych i przyjmuje odpady z terenu całego kraju.

Niska emisja

Zanieczyszczenia oddziałujące na środowisko w pobliżu miejsca emisji określa się ogólnie mianem „niskiej emisji”.

Problem „niskiej emisji” w Dąbrowie Górniczej jest istotny zarówno, ze względu na spalanie węgla w paleniskach domowych i lokalnych kotłowniach, jak i zanieczyszczeń emisji komunikacyjnych.

Emisja z lokalnych kotłowni (węglowych)

Oprócz elektrociepłowni w Dąbrowie Górniczej znajdują się lokalne i indywidualne kotłownie zaopatrujące w ciepło znaczną część budownictwa mieszkaniowego i obiektów użyteczności publicznej nie objętych centralnym systemem ciepłowniczym.

Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej posiada obecnie 3 małe lokalne kotłownie o łącznej mocy 4,15 MW, w tym 2 kotłownie węglowe o łącznej mocy 3,3 MW i 1 kotłownię gazową o mocy 0,85 MW. Docelowo obie kotłownie węglowe mają zostać zastąpione gazowymi.

Ponadto na osiedlu „Młodych Hutników” przy Alei Zwycięstwa znajduje się kotłownia spółki „Lidman EC” wyposażona w kotły węglowe o łącznej mocy 14 MW (tj. dwa kotły o mocy po 1,5 MW, jeden o mocy 3 MW i jeden o mocy 8 MW).

Spółdzielnia Mieszkaniowa „Koksik” wytwarza ciepło do ogrzania budynków w lokalnej kotłowni gazowej o łącznej mocy 0,7 MW. Spółdzielnia „Lokator” zakupuje ciepło od PEC oraz posiada trzy lokalne kotłownie gazowe o łącznej mocy 0,544 MW. Budynki administrowane przez MZBM ogrzewane są głównie w ramach centralnego ogrzewania (267 budynki) oraz posiadają autonomiczne instalacje w tym z indywidualnymi urządzeniami lokatorskimi (111 budynków). W zasobach MZBM znajduje się 6 kotłowni opalanych węglem groszkiem, węglem kostką i koksem opałowym o łącznej mocy 499 KW oraz jedna kotłownia gazowa o mocy 87 KW (w trakcie przejmowania przez MZBM – Ząbkowice Oś. zdrowia). Natomiast Szpital Miejski posiada kotłownię olejowo-gazową (obecnie paliwem jest gaz) o mocy 3,06 MW.

Emisja ze źródeł mobilnych (komunikacyjna)

Zanieczyszczenia powietrza ze środków transportu spowodowane są emisją spalin oraz produktów ścierania się opon, nawierzchni dróg, szyn i torów kolejowych. Na wielkość emisji ze środków transportu ma wpływ ilość i stan techniczny pojazdów.

Na przestrzeni lat 1998 - 2002 liczba pojazdów zarejestrowanych na terenie Dąbrowie Górniczej wzrosła o 9,5 %, w tym liczba pojazdów osobowych o 18 %. Wzrosła również ilość osób korzystających z samochodu codziennie. Ma to wpływ na znaczny wzrost natężenia ruchu oraz tworzenie się korków na skrzyżowaniach dróg ponadlokalnych.

Komunikacja samochodowa jest jednym z ważniejszych źródeł emisji m.in. benzenu, a także benzo- α -pirenu, toluenu i ksylenu. Na wysoką koncentrację benzenu i jego pochodnych w rejonach zurbanizowanych wpływa jego wysoka zawartość w stosowanych w kraju paliwach, niski stopień konwersji w układach katalitycznych pojazdów oraz zły stan techniczny taboru samochodowego. W części poświęconej monitoringowi powietrza opisano również system pomiaru stężeń ww. substancji prowadzonego w Dąbrowie Górniczej.

Tabela 8. Liczba pojazdów zarejestrowanych w Dąbrowie Górniczej w latach 1998 – 2002.

Ilość pojazdów	Lata				
	1998	1999	2000	2001	2002
Ogółem	40 400	42 800	44 000	44 900	44 200
w tym osobowe	30 500	33 200	34 500	33 200	36 000

Źródło: dane UM Dąbrowa Górnicza

Emisja ze źródeł obszarowych

Do potencjalnych obszarowych źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie Dąbrowy Górniczej należy zaliczyć składowiska odpadów komunalnych, zarówno to eksploatowane jak i zrehabilitowane (możliwa emisja gazu wysypiskowego), składowiska odpadów przemysłowych – głównie pogórnich i pchutniczych (źródła pylenia).

W zależności od rodzaju zdeponowanych na składowisku odpadów przemysłowych (odpady pogórnice, poelektrowniane, pchutnicze), mogą one być źródłem znacznego zanieczyszczania powietrza pyłem. Dlatego ważnym jest, aby składowiska takie były odpowiednio eksploatowane i rekultywowane. Składowisko odpadów przemysłowych „Lipówka” jest źródłem emisji niezorganizowanej pyłu powodowanej jest pyleniem wtórnym z bryły składowiska oraz prowadzonymi pracami ziemnymi (prace związane z wyładowaniem i wbudowywaniem w bryłę składowiska przyjmowanych odpadów, reeksploatacją części składowiska i prace rekultywacyjne). Na składowisku przeważają gruboziarniste frakcje pyłu, mało podatne na przenoszenie w powietrzu - stąd też znikome stężenie pyłu zawieszonego i jego składników w powietrzu. Skutkiem pylenia wtórnego jest rozprzestrzenianie, a właściwie pełzanie pyłu ze składowiska w najbliższym otoczeniu powierzchni pyłących. Podwyższony opad pyłu całkowitego, ołowiu i kadmu również będzie się koncentrował na obszarze składowiska i w najbliższym jego otoczeniu

Zrehabilitowane składowisko odpadów komunalnych może być źródłem emisji gazu w skład, którego wchodzi metan. Emisja gazu jest wynikiem zachodzących w przyrodzie odpadów przemian biochemicznych – głównie fermentacji metanowej.

Z tego samego powodu jako źródło należy wymienić eksploatowane składowisko odpadów komunalnych „Lipówka I”. Po jego zamknięciu nastąpi najbardziej intensywna faza produkcji gazu o największej zawartości metanu. Do ujęcia biogazu zostały wykonane cztery studnie z kręgów żelbetowych, budowane równolegle z formowaniem warstw zdeponowanych odpadów, które miały być, zgodnie z projektem składowiska, połączone kolektorem zbiorczym, doprowadzającym gaz do pochodni go spalającej. W projekcie budowlanym „Rekultywacji składowiska odpadów komunalnych Lipówka I” opracowanym przez firmę Arka Konsorcjum S.A. zaprojektowano nową instalację sieci odgazowującej składowisko. W końcu 2002 r. zakończono prace przy ułożeniu pierwszego poziomu instalacji do odgazowania złoża. Założenia projektu przewidują możliwość wyłączenia z systemu istniejących 4 sztuk studni odgazowujących i nawiercenie w to miejsce nowych.

Dużym źródłem zanieczyszczenia obszarowego jest tzw. emisja niezorganizowana pyłu z Huty Katowice. Do najistotniejszych niezorganizowanych źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza na terenie należącym do PHS – Oddział Huta Katowice S.A. należą:

- źródła emisji niezorganizowanej związane z prowadzonymi procesami technologicznymi:
 - hale lejnicze WP1 i WP2,
 - gardziel WP1 i WP3 (straty gazu gardzielowego – wydmuch gazu kapelkami i z urządzenia zasypowego),
 - oczyszczalnie gazu wielkopiecowego WP1 i WP3,
 - hala Stalowni Konwertorowej,
 - hala COS,
- źródła emisji niezorganizowanej związane ze składowaniem materiałów pyłących i ich przemieszczaniem lub rozdrabnianiem w obrębie miejsca składowania:
 - składowisko buforowe Zakładu Wielkopiecowego,
 - składowisko uśredniające rud,
 - składowisko buforowe koksu i koksiku nr 1,
 - składowisko buforowe koksu nr 2,
 - składowisko buforowe topników,
 - składowisko buforowe grudek i dodatków,
 - kafar żużla konwertorowego.

W nielicznych przypadkach źródła te cechuje punktowy charakter emisji (np. kapelki Wielkiego Pieca) lub liniowy (światliki hal Stalowni i COS). W większości jednak są to źródła powierzchniowe (hale lejnicze wielkich pieców, oczyszczalnia gazu wielkopiecowego, składowiska surowców i paliw stałych, kafar żużla konwertorowego).

Wszystkie te źródła stanowią istotną pozycję w całkowitej emisji zanieczyszczeń pyłowych lub gazowych z terenu huty.

Emisja niezorganizowana z hali Stalowni i hali COS wynika głównie z braku instalacji odciągających gazy z poszczególnych stanowisk pracy lub z niewydolności istniejących układów odciągowych (np. instalacja odpylania kadzi w hali COS).

Składowiska Huty są źródłami emisji pyłu o właściwościach wynikających z rodzaju materiału przechodzącego przez składowisko. Zjawisko pylenia zachodzi także podczas przeładunku oraz składowania paliw i surowców sypkich wykorzystywanych w procesach hutniczych. Ze względu na ich buforowy charakter wszystkie składowiska są intensywnie eksploatowane, co oznacza, że dominującym procesem technologicznym, jaki się na nich odbywa, jest przeładunek materiałów. W tym kontekście można założyć, że wielkość emisji niezorganizowanej pyłu ze składowisk powodowana erozją powietrzną jest na poziomie marginalnym.

Źródła odorów

Obok składników zanieczyszczających powietrze występują również składniki powodujące uciążliwość zapachowe. Potencjalnymi źródłami odorów mogą być wysypiska odpadów komunalnych i oczyszczalnie ścieków. Źródłem odorów mogą być także zanieczyszczone cieki i wody powierzchniowe oraz niektóre procesy produkcyjne.

• Oczyszczalnie ścieków

Oczyszczalnia ścieków może być źródłem odorów głównie w części oczyszczania mechanicznego – usuwanie skratek i piasku. O ile praca części biologicznej i części przeróbki osadów przebiega bez zakłóceń, nie stanowią one źródła nieprzyjemnych zapachów. Jednak w przypadku awarii np. systemów napowietrzania może dojść do zagniwania osadu czynnego, co powoduje powstawanie odoru siarkowodoru.

Oczyszczalnie ścieków w Dąbrowie Górniczej zlokalizowane są w pewnym oddaleniu od głównego skupiska zabudowy mieszkaniowej. Obiekty te posiadają plany postępowania w przypadku awarii oraz dodatkowe źródło energii elektrycznej.

- Zanieczyszczone ciekły powierzchniowe: rzeki, potoki i kanały

Przyczyną zanieczyszczenia cieków powierzchniowych jest zrzut ścieków niedoczyszczonych bezpośrednio do wód a także przedostawanie się do nich substancji uciążliwych zapachowo (np. substancji ropopochodnych, THT) w wyniku awarii lub z powodu złego stanu technicznego urządzeń.

- Składowisko odpadów komunalnych

Składowisko odpadów komunalnych jest źródłem uciążliwych odorów szczególnie, gdy znajduje się w bliskiej odległości od zabudowy mieszkaniowej. Eksploatowane składowisko odpadów będzie źródłem odorów również po jego zamknięciu, do momentu zakończenia procesu rekultywacji. Uciążliwe zapachy powstawać będą na wysypisku głównie w procesach rozkładu i fermentacji metanowej biotony.

Potencjalnym źródłem odorów jest również składowisko odpadów zarówno komunalnych jak i przemysłowych, a także magazyn odpadów w spalarni Lobbe-Dąbrowa Górnicza.

- Procesy produkcyjne

Źródłem odorów są niektóre procesy produkcyjne, głównie wykorzystujące substancje smoliste oraz rozpuszczalniki, którym towarzyszą emisje par tych substancji. Przedmiotem interwencji w zakresie uciążliwości zapachowych są także niektóre ubojnie i hodowle drobiu. Przedmiotem skarg mieszkańców w sprawie emisji odorów były również Baza Paliw należąca do firmy „Lang” zlokalizowana w Dąbrowie Górniczej przy ulicy Zakawie ze względu na odory substancji ropopochodnych oraz firma „Perox” obecnie „Cheman” właściciel instalacji (aktualnie instalacja nie jest eksploatowana), z której do środowiska przedostał się dodatek wonny do gazu pod – THT (awaria ta została opisana w rozdziale poświęconym źródłom zagrożeń wód).

Informacje na temat zagrożeń w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza wraz z oceną zaopatrzenia w miasta w paliwa zawarto również w dokumencie pt. „Projekt Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Dąbrowa Górnicza”, opracowanym w 2001 r.

2.2. Wody powierzchniowe i podziemne

2.2.1. Opis aktualnego stanu

Wody powierzchniowe

Obszar Dąbrowy Górniczej położony jest w obrębie zlewni Przemszy. Przemsza posiada przebieg południkowy, płynie z północy na południe i stanowi oś hydrograficzną dla północnych, zachodnich i południowych terenów miasta (dzielnice: Ujejsce, Kuźnica Warężyńska, Ząbkowice, Gołonóg, Śródmieście, Reden).

Jej główny dopływ - Biała Przemsza posiada przebieg równoleżnikowy, płynie ze wschodu na zachód i stanowi oś hydrograficzną dla wschodnich terenów miasta (dzielnice: Okradzionów, Łęka, Błędów i Strzemieszyce).

Sieć hydrograficzną Dąbrowy Górniczej uzupełniają:

- dopływy Przemszy: Trzebyczka oraz Pogoria wraz z wpadającą do niej Babia Ławą;
- dopływy Białej Przemszy: Centuria, Strumień Błędowski, Biała, Bobrek wraz z wpadającymi do niego Potokiem Rakówki i Potokiem Jamki.

W granicach administracyjnych Dąbrowy Górniczej, dopływy Przemszy mają koryta uregulowane i obwałowane. Wyjątek stanowi rzeka Trzebyczka o nieuregulowanym biegu, w dolinie, której występuje zagrożenie podtopieniami po większych opadach deszczu.

Pominąwszy uregulowane koryto Bobrka, rzeki zlewni Białej Przemszy nie są obwałowane, a ich koryta mają charakter naturalny. Stan ten zwiększa prawdopodobieństwo występowania powodzi we wschodnich dzielnicach miasta.

Administratorem Białej Przemszy i Przemszy jest Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach, natomiast pozostałych cieków jest Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Inspektorat w Zawierciu.

Zbiorniki wodne

Na omawianym obszarze znajduje się kilkadziesiąt zbiorników wodnych o różnej wielkości i genezie. Są to przeważnie zbiorniki sztuczne, związane z gospodarczą działalnością człowieka, które pełnią funkcje takie jak np.: zaopatrzenie w wodę, retencja przeciwpowodziowa czy rekreacja.

Do największych należą:

- Pogoria I, który powstał w eksploatowanym w latach 1922 - 1943 wyrobisku piasku podsadzkowego. Powierzchnia wyrobiska, w którym znajduje się zbiornik wynosi 82,3 ha, powierzchnia lustra wody - 60 ha, a średnia głębokość 5,5 m. Zlewnia własna zbiornika wynosi 1,47 km². Wody zbiornika są II klasy czystości. Pojemność dyspozycyjna zbiornika to około 48 tys. m³. Zbiornik otoczony jest lasem sosnowym i stanowi miejsce lokalizacji wielu ośrodków wypoczynkowych;
- Pogoria II powstał w wyrobisku popiaskowym Gołonóg II. Powierzchnia wyrobiska, w którym znajduje się zbiornik wynosi 94,42 ha, powierzchnia lustra wody 24 ha. Wody zbiornika są II klasy czystości. Pojemność zbiornika to około 626 tys. m³. Zbiornik jest przepływowy zasilany w wodę przez potok Pogoria. Zbiornik jest dość płytki (do 1,8 m) z dużą ilością obszarów podmokłych i zabagnionych. Obecnie stał się przykładem rekultywacji terenów zniszczonych przez górnictwo odkrywkowe piasku podsadzkowego.
- Pogoria III jest na razie największym zbiornikiem (w planach jest powstanie zbiornika Pogoria IV o powierzchni 560 ha), który powstał w wyrobisku popiaskowym Gołonóg III. Powierzchnia wyrobiska, w którym znajduje się zbiornik wynosi 233 ha, powierzchnia lustra wody - 207 ha, a maksymalna głębokość 15,5 m. Wody zbiornika są I - II klasy czystości. Pojemność całkowita zbiornika to około 11,41 mln m³. Obecnie zbiornik spełnia funkcje awaryjnego ujęcia wody dla celów przemysłowych Huty Katowice, zbiornika redukującego falę wezbraniową w czasie powodzi, obiektu rekreacyjno-wypoczynkowego i zbiornika hodowlanego.
- sztuczny zbiornik w Łośniu o powierzchni 8,1 ha, głębokości do 3,5 m i pojemności 279 tys. m³. Zbiornik zasilany jest wodą pompowaną z ujęcia w Dzieńkowicach, jego zadaniem jest zaopatrywanie Huty Katowice.

Wody podziemne

Według podziału hydrogeologicznego Polski (B. Paczyński 1993) obszar Dąbrowy Górniczej położony jest w obrębie regionu XII Śląsko-Krakowskiego i obejmuje dwa subregiony: XII₁ Subregion Triasu Środkowego i XII₂ Subregion Górnośląski. Obszar miasta położony jest w granicach występowania ciągłej pokrywy triasu i zalicza się do rejonu XII_{1A} Zawierciańsko-Olkuskiego.

W profilu hydrogeologicznym Dąbrowy Górniczej występują piętra wodonośne prowadzące wody użytkowe w utworach: czwartorzędu, triasu, karbonu, dewonu. Istniejące Główne Zbiorniki Wód Podziemnych to: GZWP „Dąbrowa Górnicza” (czwartorzęd), GZWP „Olkusz - Zawiercie” (trias), GZWP „Będzin” (karbon). Wody w tych zbiornikach mieszczą się w I, II lub III klasie jakości (wg. PIOŚ).

Czwartorzędowe piętro wodonośne zbudowane jest z różnoziarnistych piasków i tworzy zbiornik o charakterze zaporowym, zasilany głównie przez wody opadowe.

Triasowe piętro wodonośne zbudowane jest z dolomitów, wapieni, margli oraz ilów i piasków. Zbiornik ten ma charakter szczelinowo-krasowo-porowy i zasilany jest przez wody opadowe i te, które przesączyły się przez utwory czwartorzędu. W jego obrębie wydzielone zostały trzy piętra: wapienia muszlowego (trias środkowy), retu (trias dolny) i pstrego piaskowca (trias dolny). Wody pozyskiwane z tego piętra mieszczą się w klasie wód wysokiej jakości - Ib (dane WIOŚ Katowice).

Piętro wodonośne karbonu zbudowane jest piaskowców i tworzy zbiornik o charakterze porowym, zasilany przez wody opadowe (na wychodniach skał) oraz te, które przesączyły się przez utwory triasu. Wody z tego piętra posiadają wartość użytkową, lecz nie są wykorzystywane gospodarczo.

Dewońskie piętro wodonośne zbudowane jest ze skał węglanowych i tworzy zbiornik o charakterze szczelinowo-krasowym. Pod względem hydrogeologicznym jest ono bardzo słabo rozpoznane i nie jest wykorzystane gospodarczo.⁴

Monitoring wód

Na obszarze Dąbrowy Górniczej prowadzone są badania jakości wód w ramach regionalnej sieci monitoringu wód powierzchniowych, pomiary przeprowadza WIOŚ, w następujących punktach:

- Centuria przy ujściu do Białej Przemszy (km 0,1);
- Przemsza powyżej Potoku Psarskiego (km 16,6);
- Potok Rakówka przy ujściu do Bobrka (km 0,1).
- Biała Przemsza w Błędowie (km 35,0);
- Biała przy ujściu do Białej Przemszy (km 0,2);

W tabeli poniżej przedstawiono wyniki badań w wymienionych punktach pomiarowych za rok 2002. Wyniki badań wód powierzchniowych za lata 1996 – 2002 przedstawiono w tabelach 1 - 5 w załączniku 3.

⁴ Na podstawie „Ekspertyzy hydrogeologicznej dla miasta Dąbrowy Górniczej” Intergeo Sp. z o.o. Sosnowiec, marzec 2001

Tabela 9. Jakość wód powierzchniowych w Dąbrowie Górniczej w 2002 r.

Parametr	Jednostka	Centuria ujście do Białej Przemszy km 1		Przemsza – powyżej potoku Psarskiego		Potok Rakówka – ujście do potoku Bobrek		Biała Przemsza w Bładowie		Biała ujście do Białej Przemszy km 2	
		średnia	st.kl.	średnia	st.kl.	średnia	st.kl.	średnia	st.kl.	średnia	st.kl.
Odczyn	pH	7.89	I	8.03	I	7.82	I	7.90	I	7.97	I
Tlen rozp.	mg O ₂ /l	10.6	I	10.5	I	7.80	I	10.3	I	9.05	I
BZT5	mg O ₂ /l	2.04	I	2.98	II	6.78	non	2.12	I	2.57	II
ChZT-Mn	mg O ₂ /l	3.39	I	8.16	II	7.85	I	4.62	I	8.58	II
Subst. rozp. og.	mg/l	265.3	I	349.8	I	1335	non	270.7	I	648.9	II
Zawiesina ogólna	mg/l	10.0	I	15.1	III	16.7	III	10.2	I	34.8	non
Siarczany	mg SO ₄ /l	54.5	I	62.6	I	137.0	II	49.5	I	221.2	III
Azot amonowy	mg N/l	0.342	I	0.200	I	2.16	III	0.200	I	0.255	I
Azot azotynowy	mg N/l	0.02	I	0.0350	non	0.632	non	0.0202	II	0.0290	III
Azot azotanowy	mg N/l	2.48	I	3.07	I	6.33	III	2.70	I	1.19	I
Azot Kjeldahla	mg N/l	1.36	-	1.99	-	3.24	-	1.40	-	1.29	-
Azot ogólny	mg N/l	3.86	I	5.10	II	10.2	non	4.12	II	2.51	I
Fosforany	mg PO ₄ /l	0.06	I	0.0725	I	0.264	III	0.345	non	0.0773	I
Fosfor ogólny	mg P/l	0.0675	II	0.157	non	0.279	non	0.200	non	0.110	II
Ekstr. eterowy	mg/l	5.0	-	5.00	-	5.00	-	5.00	-	5.0	-
Miano Coli fek.	ml/bakt	0.727	III	0.148	non	0.0505	non	0.749	II	0.439	non

Źródło: Dane z monitoringu wód WIOŚ

Oceny jakości wód WIOŚ dokonuje w oparciu o rozporządzenie w sprawie klasyfikacji wód z dnia 5 listopada 1991 r. (Dz. U. 1991 nr 116 poz. 503), które obowiązywało do końca 2002 r. Projekt nowego rozporządzenia jest już po uzgodnieniach międzyresortowych ale wymaga jeszcze uzgodnienia z UKIE (stan na połowę września 2003 r.).

Jakość wód w pozostałych ciekach na obszarze miasta przedstawia się następująco (Ekspertyza hydrotechniczna dla miasta Dąbrowa Górnicza, 2001):

- Potok Centuria (dopływ Białej Przemszy) prowadzi wody II klasy czystości w zakresie stężenia fosforu ogólnego, a I klasę bez uwzględnienia substancji biogenych. W III klasie pozostaje jej stan sanitarny (miano coli).
- Przemsza powyżej potoku Psarskiego prowadzi wody pozaklasowe ze względu na ponadnormatywne stężenia: azotu azotynowego, fosforu ogólnego i miano coli.
- Wody Trzebyczki (dopływ Przemszy) w zakresie norm fizyko-chemicznych odpowiadają wymaganiom II klasy czystości, a ze względu na stężenie fosforu ogólnego notuje się tu III klasę. Ilość bakterii Coli typu kałowego powoduje, że wody te pod tym względem są pozaklasowe.
- Biała Przemsza w Bładowie, w zakresie norm fizyko-chemicznych, prowadzi wody II klasy czystości, ze względu na podwyższone stężenia fosforanów i fosforu ogólnego jej wody są pozaklasowe.
- Bobrek i Potok Jamki, będące dopływami Białej Przemszy, prowadzą wody ponadnormatywnie zanieczyszczone pod względem bakteriologicznym i wskaźników fizyko-chemicznych.

Jakość wód podziemnych badana jest w ramach regionalnego monitoringu wód podziemnych (RMWP) przez Delegaturę WIOŚ w Częstochowie w punkcie nr 7 w Ujejscu

oraz w ramach sieci krajowej – monitoringu jakości zwykłych wód podziemnych (MJZWP) przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie w punkcie nr 897 w Łazach Błędownskich.

Tabela 10. Jakość wód podziemnych w Dąbrowie Górniczej – porównanie wyników z lat 2000 i 2002.

Parametr	Jednostka	RMWP7 Dąbrowa Górnicza			Łazy Błędownskie	
		2000	2001	2002	2000	2001
Azot amonowy	mg NNH_4/dm^3	<0.2	<0.013	<0.07	0.0389	0.0389
Azot azotanowy	mg NNO_3/dm^3	6.53	5.77	1.2	0.1047	0.0993
Azot azotynowy	mg NNO_2/dm^3	<0.02	<0.010	<0.01	0.00304	0.00304
Chlorki	mg Cl/dm^3	15.6	14.7	24.5	15.5	10.9
Chrom	mg Cr/dm^3	<0.01	0.0019	0.0012	0.003	0.003
Chzt-Mn	mg O_2/dm^3	<2	b.d.	b.d.	1.0	1.0
Fosforany	mg PO_4/dm^3	0.05	<0.010	0.027	42.0	45.9
Magnez	mg Mg/dm^3	39.55	40.4	44.6	7.34	7.25
Odczyn	pH	7.53	7.2	b.d.	820.0	920.0
Przewodność elektryczna właściwa	$\mu\text{S}/\text{cm}$	-	b.d.	627	701.1	760.2
Substancje rozpuszczalne ogólne	mg/ dm^3	416	554	426	469.3	506.6
Twardość ogólna	mg $\text{CaCO}_3/\text{dm}^3$	-	225	239	118.7	127.2
Wapń	mg Ca/dm^2	73	75.8	73.2	0.0	5.0
Zawiesiny	mg/ dm^3	-	b.d.	b.d.	0.03	0.04
Żelazo	Mg Fe/dm^3	0.016	<0.020	<0.01	0.1	0.1

Źródło: dane WIOŚ w Katowicach.

W ramach przeprowadzonych badań (monitoring WIOŚ w Katowicach) analizę pobieranych wód wykonywano 2 razy w roku: w okresie wiosennym i jesiennym. Jakość wody określono na podstawie 31 wskaźników fizyko-chemicznych według „Klasyfikacji jakości zwykłych wód podziemnych dla potrzeb monitoringu” - PIOŚ 1993 r. z późniejszą weryfikacją.

Zgodnie z metodologią przyjętą w państwowym monitoringu środowiska, przy zaliczaniu wody do odpowiedniej klasy, dopuszcza się przekroczenia wartości granicznych nie więcej niż 3 wskaźników, pod warunkiem, że mieszczą się w granicach przyjętych dla bezpośrednio niższej klasy jakości. Nie dopuszcza się przekroczeń wartości wskaźników o charakterze toksycznym: antymonu, arsenu, azotanów, azotynów, cyjanków, fenoli, fluoru, chromu, glinu, kadmu, miedzi, niklu, ołowiu, pestycydów, rtęci, selenu siarkowodoru, srebra.

Wody podziemne na terenie Dąbrowy Górniczej mieszczą się w klasie Ib – wód o wysokiej jakości. Wyniki badań wód podziemnych za lata 1996 – 2002 przedstawiono w tabelach 6 i 7 w załączniku 3

Wody podziemne na terenie Dąbrowy Górniczej badane są również w ramach ujęć wody pitnej ze studni głębinowych eksploatowanych przez GPW (w Łazach Błędownskich) i PWiK (w Ujejscy, Tucznawie i Trzebieszawicach). W tabeli 11 zestawiono dane z monitoringu ujęć wody PWiK. Wynika z niej, że wody głębinowe w ujęciach wody PWiK można sklasyfikować jako:

- w Ujejscu - wody niskiej jakości (III klasa) ze względu na stężenia azotanów, oraz II klasy ze względu na przewodność i klasy Ib ze względu na stężenie magnezu. Pozostałe parametry jak dla klasy Ia – wód najwyższej jakości;
- i Trzebieszawicach - wody niskiej jakości (III klasa) ze względu na stężenia azotanów i przewodność oraz klasy Ib ze względu na stężenie magnezu. Pozostałe parametry jak dla klasy Ia – wód najwyższej jakości;

- w Tuczawie - wody średniej jakości (II klasa) ze względu na stężenia azotanów, azotynów i magnezu oraz klasy III ze względu na stężenie żelaza natomiast przewodność przekracza wartości dopuszczalne dla III klasy. Pozostałe parametry jak dla klasy Ia – wód najwyższej jakości.

Tabela 11. Zestawienie średnich rocznych wartości parametrów wody dla studni głębinowych w Ujejscu, Tuczawie i Trzebiesławicach za 2002 rok.

Parametr	Ujejsce, studnie nr:			Tuczawa, studnie nr:			Trzebiesławice Studnia Tr-1
	1	2	3	1	1 bis	3	
Barwa	1,67	1,82	2,08	3,64	0,00	12,86	0,42
Mętność	0,00	0,05	0,00	0,10	0,00	7,06	0,04
Odczyn	7,41	7,43	7,45	7,10	6,95	6,99	7,44
Przewodność	593,58	607,27	582,42	1014,82	1057,5	1033,00	758,58
ChZT	0,80	0,77	0,78	1,21	1,00	1,84	0,67
Twardość	328,42	320,64	324,00	564,73	660,00	623,14	407,58
Zasadowość	280,00	273,50	292,20	466,35	419,85	532,70	297,63
Amoniak	0,04	0,04	0,05	0,08	0,11	0,49	0,04
Azotany	27,67	42,91	24,67	9,00	9,50	0,94	46,09
Azotyny	0,00	0,00	0,00	0,02	0,03	0,00	0,00
Chlorki	16,00	17,50	15,00	27,40	23,50	22,14	26,00
Fluorki	0,50	0,16	0,21	0,41	0,54	0,29	0,24
Fosfor	0,02	0,03	0,02	0,03	0,02	0,06	0,06
Magnez	49,00	41,50	42,00	53,55	55,50	60,71	42,33
Mangan	0,00	0,00	0,01	0,22	0,17	0,29	0,01
Siarczany	77,50	73,00	63,67	186,18	280,00	192,86	84,50
Wapń	72,50	90,00	76,00	137,55	173,50	150,14	94,29
Żelazo	0,00	0,00	0,02	0,08	0,34	2,80	0,00

2.2.2. Źródła zagrożeń

Degradacja jakości wód podziemnych i powierzchniowych jest efektem migracji zanieczyszczeń z powierzchni terenu. W wyniku zrzutu ścieków nieoczyszczonych do gleby i cieków powierzchniowych, zanieczyszczenia te migrując powodują degradację gleby, wód powierzchniowych i podziemnych. W obrębie dolin rzecznych występuje zagrożenie degradacją antropogeniczną wskutek infiltracji zanieczyszczającej do wód podziemnych. Podczas wylewów w okresach podwyższonych stanów, bądź też w miejscach osiadań górniczych, stanowi realne zagrożenie infiltracja zanieczyszczonych wód rzecznych w osady podłoża. Zagrożenie zanieczyszczenia wód podziemnych pojawia się też w miejscach występowania hałd, zwałowisk różnorodnych materiałów odpadowych, surowców oraz czynnych i nieczynnych wyrobisk. Źródła zanieczyszczeń wód można podzielić na:

- małopowierzchniowe i punktowe: nie skanalizowane obszary zabudowane, szamba, składowiska odpadów, oczyszczalnie ścieków, magazyny i stacje paliw, ścieki komunalne i przemysłowe;
- przestrzenne: obszary oddziaływania zanieczyszczonego powietrza atmosferycznego, obszary intensywnego stosowania nawozów mineralnych i organicznych oraz środków ochrony roślin, obszary eksploatacji górniczej;
- liniowe: ciekі powierzchniowe, transport drogowy, transport kolejowy.

Gospodarka ściekowa

Według danych statystycznych na terenie Dąbrowy Górniczej w 2001 r. powstało ponad 15,9 mln m³ ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzanych do wód powierzchniowych lub do ziemi. Przez miejskie oczyszczalnie ścieków obsługiwanych jest 108 100 mieszkańców, co stanowi 83,6% ludności miasta. Bez oczyszczania odprowadzanych jest 300 tys. m³ ścieki z czego 87,5% siecią kanalizacyjną a pozostała część bezpośrednio z zakładów przemysłowych.

Tabela 12. Ilości ścieków przemysłowych i komunalnych powstających na terenie Dąbrowy Górniczej

	1995	1999	2000	2001
Ścieki ogółem [dam ³]	24 200	11 800	14 900	15 900
oczyszczane	21 900	11 100	14 600	15 700
mechanicznie	6 800	3 600	7 300	8 300
chemicznie	5 700	900	1 000	1 300
biologicznie	9 500	2 400	1 800	1 800
z podwyższonym usuwaniem biogenów	-	4 200	4 500	4 300
nieoczyszczane	2 300	700	300	300
odprowadzane siecią kanalizacyjną	800	200	300	260

Źródło: roczniki statystyczne za lata 1995 - 2001.

W ogólnej wielkości powstających ścieki przemysłowe to 9,586 mln m³ (60,3 %) z czego do wód powierzchniowych (po oczyszczeniu lub bez) trafia blisko 99%.

System kanalizacji zlokalizowany jest głównie w Ząbkowicach, Strzemieszycach Wielkich, części Błędowa oraz w Centrum Dąbrowy Górniczej. Całkowita długość kanalizacji sprowadzającej ścieki do oczyszczalni ścieków wynosi 128,8 km, w tym: 104,7 km - sieci sanitarnej i 24,1 sieci ogólnospławnej. Dzielnice peryferyjne tzw. „tereny zielone”: Kuźniczka, Okradzionów, Łęka, Łosień, Ujejsce, Tucznawa i część Błędowa - nie posiadają sieci kanalizacji sanitarnej. Ścieki gromadzone są tu w bezodpływowych zbiornikach i wywożone wozami asenizacyjnymi na oczyszczalnię miejską, bądź mieszkańcy budują przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Tabela 13. Ilości ścieków przemysłowych odprowadzanych z terenu Dąbrowy Górniczej

	1995	1999	2000
Ścieki przemysłowe ogółem [dam ³]	16 346	6 555	9 586
odprowadzane siecią kanalizacyjną	1 001	294	74
bezpośrednio do wód powierzchniowych	15 345	6 261	9 512
w tym wody chłodnicze	4	106	-

Źródło: „Ochrona Środowiska w Województwie Śląskim w 2000 r.”, Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice 2001.

Eksploatatorem sieci kanalizacyjnej w Dąbrowie Górniczej jest Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. W tabeli poniżej zestawiono długości i rodzaje kanalizacji w poszczególnych dzielnicach miasta. Cała miejska sieć kanalizacji ogólnospławnej i sanitarnej podłączona jest do oczyszczalni ścieków. Wody opadowe odprowadzane są kanalizacją deszczową bezpośrednio do odbiorników.

Do kanalizacji miejskiej ścieki odprowadza 58 zakładów przemysłowych, liczba ta nie obejmuje sklepów, lokali użytkowych i małych punktów usługowych. Ścieki te trafiają do oczyszczalni Centrum w ilości około 1003 m³/d i oczyszczalni GOŚ w Strzemieszycach w ilości około 910 m³/d (dane PWiK za 2002 r.)

Obecnie około 27 932 m³/d powstających ścieków trafia do odbiorników po oczyszczeniu w 3 działających mechaniczno-biologicznych oczyszczalniach ścieków komunalnych, z czego 81,7 % podlega oczyszczeniu biologicznemu z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Tabela 14. Kanalizacja w Dąbrowie Górniczej

Dzielnica	Rodzaj kanalizacji	Długość, materiał, stan techniczny
Centrum	deszczowa	119 828 m, beton, PCV,
	sanitarna	92 731,3 m, beton, kamionka-drożna, PE, PCV nowe
	ogólnospławna	1 317 m, beton, drożna
Osiedle Staszic	deszczowa	2 826,9 m, PCV, nowa
	sanitarna	3 210,6 m, PCV, nowa
Osiedle Dziewiąty	ogólnospławna	6 920 m, beton, PCV, drożna
Osiedle Trzydziesty	ogólnospławna	3 897 m, beton, drożna (kilka odcinków do wymiany)
Osiedle Stara Dąbrowa	ogólnospławna	5 194 m, beton, drożna
Strzemieszyce Wielkie	ogólnospławna	3 855 m, beton, drożna
	sanitarna	1 584 m, beton, drożna
	deszczowa	6 772 m, beton, drożna
Ząbkowice	deszczowa	3 490 m, beton, drożna
	sanitarna	1 934 m, beton, drożna
Błędów	sanitarna	5 240 m, beton, drożna
RAZEM	ogólnospławna	24 100 m
	sanitarna	104 700 m
	deszczowa	129 999,9 m

Tabela 15. Roczny ładunki zanieczyszczeń w ściekach powstających na terenie miasta

Ładunek [t/rok]	1999	2000
BZT ₅	26,32	28,76
ChZT	439,77	486,61
Zawiesiny	162,58	185,46
Azot ogólny	92,65	91,36
Fosfor ogólny	0,276	0,342
Zasolenie		
Siarczany	1 748,16	2 183,27
Chlorki	3 010,05	3 902,22
Metale ciężkie	2,06	4,02

Źródło: „Ochrona Środowiska w Województwie Śląskim w 2000 r.”, Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice 2001,

Tabela 16. Porównanie wielkości ładunków zanieczyszczeń w ściekach komunalnych wprowadzanych do wód w Dąbrowie Górniczej

Ścieki	Ładunki zanieczyszczeń [kg/d]				
	BZT ₅	ChZT	Zawiesina og.	Azot og	Fosfor og
Odprowadzane z oczyszczalni	223,64	746,73	628,55	195,14	35,64
wprowadzane bezpośrednio do odbiornika	1 206	2 412	1 306,5	241,2	40,2
razem	1 429,64	3 161,34	1 935,05	436,34	75,84
% udział ścieków nieoczyszcz.	84,4	76,3	67,5	55,3	53

Szacunki własne na podstawie danych PWiK w Dąbrowa Górnicza

W Dąbrowie Górniczej istnieją trzy mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków. Zestawienie informacji na temat tych oczyszczalni zawiera tabela 19. Natomiast charakterystykę ścieków dopływających oraz oczyszczonych i ładunki zanieczyszczeń przedstawiono w tabeli 20. Lokalizacja oczyszczalni ścieków na terenie miasta oraz istniejące

cieki powierzchniowe zostały przedstawione na Załączniku graficznym 8.2. W dzielnicach nie wyposażonych w kanalizację istnieje 47 małych przydomowych oczyszczalni ścieków, w większości jednak ścieki trafiają do zbiorników bezodpływowych (szamb), które budowane były bez zachowania szczelności. Zdarzają się również przypadki wykorzystywania studni jako zbiorników na ścieki oraz wylewanie ścieków wprost na tereny pól (w tym również z wozów asenizacyjnych), co stanowi bardzo poważne zagrożenie dla wód podziemnych zwłaszcza w pobliżu stref ochronnych ujęć wód.

Tabela 17. Zakresy stężeń zanieczyszczeń w ściekach dopływających i dowożonych

Wskaźnik	Jednostka	Średnie stężenia zanieczyszczeń w ściekach	
		dopływających kanalizacją	dowożonych wozami asenizacyjnymi
odczyn pH	-	od 7,2 do 7,9	od 6 do 7
biochemiczne zapotrzebowanie tlenu BZT ₅	mgO ₂ /dm ³	od 301 do 353	od 1000 do 7000
chemiczne zapotrzebowanie tlenu ChZT	mgO ₂ /dm ³	od 569 do 820	od 2500 do 15000
zawiesiny	mg/dm ³	od 221 do 540	od 2500 do 15000
azot ogólny	mgN/dm ³	od 50 do 110	od 140 do 15000
fosfor ogólny	mgP/dm ³	od 6 do 9,1	od 40 do 150

Źródło: „Poradnik eksploatatora oczyszczalni ścieków”, PZITK, LEM s.c., Poznań 1997 r.

Do oczyszczalni eksploatowanych przez PWiK w Dąbrowie Górniczej trafiają ścieki dopływające kanalizacją oraz ścieki dowożone wozami asenizacyjnymi. Stężenia zanieczyszczeń w tych dwóch rodzajach ścieków są różne. Zasadniczo w ściekach dowożonych są one wyższe ze względu na ich duże zagęszczenie. Charakterystykę obu rodzajów ścieków przedstawia powyższa tabela.

Oczyszczalnia ścieków „Centrum” przy ul. Powstańców po modernizacji, którą zakończono w 1997 r., posiada przepustowość 60 000 m³/d z możliwością rozbudowy do 80 000 m³/d. Jest to mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia pracująca w układzie trójfazowego biochemicznego oczyszczania z podwyższonym usuwaniem biogenów na drodze biologicznej defosfatacji i nityfikacji. Redukcja związków azotu i fosforu odbywa się w fazie beztlenowego oczyszczania ścieków, która realizowana jest w zmodernizowanych osadnikach wstępnych. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest potok Pogoria. Do oczyszczalni tej odprowadzane są ścieki sanitarne z gospodarstw domowych, ścieki bytowo-gospodarcze z zakładów pracy i instytucji oraz niewielkie ilości ścieków poprodukcyjnych, ze skanalizowanej części miasta tj. dzielnic: Centrum, Mydlice, Gołonóg, Łęknice oraz przepompowywane z dzielnicy Staszic. W chwili obecnej oczyszczalnia jest w dużym stopniu niedociążona i może przyjąć ścieki z dalszych kanalizowanych dzielnic miasta. Oczyszczalnia spełnia wymogi pozwolenia wodnoprawnego (tabela 1 w Załączniku 2) jednak wg obecnie obowiązujących norm przekroczone jest stężenie fosforu ogólnego.

Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia GOŚ Strzemieszyce została oddana do eksploatacji w 1976 r., jej przepustowość wynosi 20 500 m³/d i nie jest w pełni wykorzystywana. Trafiają do niej ścieki ze skanalizowanej części dzielnic: Zabkowice i Strzemieszyce. Oczyszczalnia wyposażona jest w pełny ciąg oczyszczania mechanicznego i biologicznego w technologii klasycznego osadu czynnego, napowietrzanego aeratorami powierzchniowymi oraz ciąg przeróbki osadów ściekowych w procesie mezofilnej fermentacji metanowej. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest potok Bobrek. Jakość ścieków oczyszczonych odpowiada pozwoleniu wodno-prawnemu za wyjątkiem stężenia fosforu ogólnego, natomiast w odniesieniu do obowiązujących norm przekroczone jest również stężenie azotu ogólnego. Warunki pozwolenia wodnoprawnego przedstawiono w tabeli 1 w Załączniku 2.

W dzielnicy Będów, u zbiegu dwóch cieków: Strumienia Będowskiego oraz cieku „Od Niegowonic” wybudowano nową, mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię typu OMS-Klaranlagen GmbH, której praca oparta jest na procesie niskoobciążonego osadu czynnego, z równoczesną nityfikacją i denityfikacją oraz chemicznym strąceniem fosforu a także stabilizacją osadu nadmiernego. Oczyszczalnia obecnie ma przepustowość 218 m³/d, z możliwością rozbudowy do 481 m³/d. Cechą konstrukcyjną tej oczyszczalni jest przekrój kołowy i zespolenie napowietrzania z osadnikiem wtórnym. Oczyszczalnia spełnia wszelkie normy jakości oczyszczania ścieków. Od decyzji organu wydającego nowe pozwolenie wodno prawne będzie zależało czy zaostrome zostaną wymagane stopnie usunięcia azotu i fosforu ogólnego, które dla oczyszczalni tej wielkości normowane są tylko w stosunku do ścieków odprowadzanych do jezior lub ich odpływów. Warunki pozwolenia wodnoprawnego przedstawiono w tabeli 1 w Załączniku 2.

Na terenie miasta kilkanaście zakładów przemysłowych i usługowych odprowadza ścieki do wód otwartych i do ziemi. Zakłady te posiadają różnego rodzaju urządzenia do podczyszczania ścieków. Cztery zakłady posiadają mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków. Najważniejsze z nich należą do Huty Katowice i Koksowni „Przyjaźń”.

Oczyszczalnia Ścieków Deszczowo-Przemysłowych Huty Katowice (OŚDP) jest oczyszczalnią typu mechaniczno chemicznego o przepustowości ok. 2000 m³/h. Oczyszczalnia posiada:

1. Część mechaniczno-chemiczną, składającą się z:
 - 6 osadników wstępnych
 - 3 zbiorników wyrównawczych
 - 3 reaktorów wielofunkcyjnych
 - dozatorni chemikaliów
 - zbiornika retencyjnego
 - pompowni końcowej
2. Część retencyjną złożoną z:
 - 8 zbiorników retencyjnych ścieków o pojemności 17 000 m³ każdy
 - 4 zbiorników szlamowych / 2 x 17 000 m³ , 2 x 21 000 m³ /

Oczyszczalnia ścieków przyjmuje ścieki przemysłowe, wody deszczowe oraz ścieki sanitarne z terenu huty. Ponadto do wydzielonych 4 zbiorników OŚDP napływają oddzielnymi kolektorami szlamy żelazonośne z mokrego odpylania gazów w hucie.

Ścieki deszczowo-przemysłowe po oczyszczeniu i uzdatnieniu w części mechaniczno-chemicznej zawracane są jako woda przemysłowa do uzupełnienia obiegów chłodzących w hucie. Pozostałe ścieki oczyszczane są mechanicznie w zbiornikach retencyjnych i odprowadzane do odbiornika zewnętrznego tj. potoku Rakówka. Zbiorniki retencyjne okresowo wyłączane są z bieżącej eksploatacji celem osuszenia wytrąconych zanieczyszczeń stałych (tzw. osadów z OŚDP). Po wstępnym osuszeniu i zmniejszeniu uwodnienia do ok.50% osady przewożone są specjalnie przystosowanymi samochodami do uszczelnionych zbiorników na zwałowisku „Lipówka” celem dalszego odwodnienia.

Oczyszczalnia Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń” składa się z dwóch części:

1. Mechaniczno – chemiczno – biologicznej oczyszczalni ścieków fenolowych o przepustowości 5450 m³ na dobę w skład której wchodzi:

- oczyszczalni wstępna ścieków fenolowych,
- oczyszczalnia końcowa ścieków fenolowych,

2. Mechaniczno – chemicznej oczyszczalni ścieków nie fenolowych o przepustowości 6312 m³ na dobę.

Oczyszczone ścieki koksownicze w ilości do 5450 m³ na dobę, zarówno z części fenolowej jak i deszczowo – przemysłowej odprowadzane są do pot. Bobrek Ze względu na brak chłonności odbiornika część ścieków kierowana jest do dalszego doczyszczenia do oczyszczalni ścieków „Centrum”.

Pozwolenie wodnoprawne ważne jest do końca 2005 roku tj. do zakończenia Programu kompleksowego uporządkowania gospodarki ściekowej zakładu.

W tabeli poniżej zestawiono ładunki zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych z głównych źródeł na terenie miasta.

Tabela 18. Emisje zanieczyszczeń do wód powierzchniowych na terenie Dąbrowy Górniczej w 2002 r.

Zakład	Zrzut ścieków [m ³ /d]	Ładunek zanieczyszczeń [kg/d]						
		BZT ₅	ChZT	Zawiesina	Subst. rozpuszczone	Azot	Fosfor	Suma chlorków i siarczanów
Oczyszczalnia „Centrum”	22 714	178,7	589,4	497,2		105,8	24,3	
Oczyszczalnia „Strzemieszyce”	5 118	44,1	154,7	128,6		87,9	10,9	
Oczyszczalnia „Błędów”	100	0,76	2,61	2,73		1,36	0,44	
Razem oczyszczalnie	27 932	223,56	746,71	628,53		195,06	35,64	
ZK „Przyjaźń”	5 285,6	51,27	919,7	185		385,86*	2,27**	11 454,14
ZT „Ząbkowice-Erg”	219,8	0,52	2,65	2,2		1,74	0,02	27,9
Huta „Katowice”	23 865,38	115,7	590,44	329,3	31 323,6			15 408,49
KP „Kuznica Warężyńska”	35 241	0,1	0,6	475,65		0,4		1,93
SRK S.A. CZOK w Czeladzi ⁵	21 706			300				8 300
BHH Mikrotech	24,7	0,55	1,21	0,52		0,27	0,04	2,91
Razem	114 274,48	391,7	2 261,31	1 921,19	31 323,6	197,47 385,86*	35,7 2,27**	35 195,37

* azot amonowy

** fosforany

Źródła: formularze OS-3 i OS5 za 2002 r., ankiety z zakładów

Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i osadów dennych jest spowodowane również przez źródła zlokalizowane poza terenem miasta. Przykładem może być zrzut przez Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław” kanałem Dąbrówka tzw. brudnych wód dołowych oraz ścieków poflotacyjnych. Zrzut ten jest przyczyną nagromadzenia osadów z podwyższoną zawartością cynku i ołowiu w dolinie rzeki Białej (teren chroniony - Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego). Miąższość nagromadzonych osadów dochodzi do 1,0 m, a w zagłębieniach terenu w pierwszym odcinku doliny wynosi 1,3 m.

W tabelach 1, 2 i 3 w Załączniku 2 przedstawiono podmioty, które odprowadzają wody deszczowe oraz ścieki do cieków powierzchniowych i posiadają odpowiednie pozwolenia wodno-prawne.

⁵ Spółka Restrukturyzacji Kopalń „Centralny Zakład Odwadniania Kopalń” Katowice, oddział w Czeladzi.

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	46
---	--	--	----

Tabela 19. Zestawienie eksploatowanych obecnie oczyszczalni ścieków na terenie Dąbrowy Górniczej

Nazwa i adres oczyszczalni	Rodzaj oczyszczalni	Odbiornik	Dzielnice obsługiwane	Liczba podłączonych mieszkańców / procentowy udział ogólnej liczby mieszkańców	Przepustowość oczyszczalni [m³/d] / liczba równoważnych mieszkańców ogółem RLM	Średnia ilość dopływających ścieków [m³/d]	Ilość powstających osadów [t s.m./d]	Sposób zagospodarowania osadów ściekowych
Centrum Dąbrowa Górnicza, ul. Powstańców 13	mechaniczno – biologiczna z podwyższonym usuwaniem biogenów	Potok Pogoria	Centrum, Mydlce, Gołonóg, Łęknice, Staszic	90 000 / 69,6 %	60 000 / 200 000	22 714	25,11	gospodarcze wykorzystanie
Strzemieszyce Dąbrowa Górnicza - Strzemieszyce, ul. Szałasowizna 13	mechaniczno – biologiczna	Potok Bobrek	Ząbkowice, Strzemieszyce	17 000 / 13,15 %	20 500 / 60 000	5 118	2,68	gospodarcze wykorzystanie
Błędów Dąbrowa Górnicza - Błędów, ul. Sztorcowa	mechaniczno – biologiczna z podwyższonym usuwaniem biogenów	Potok „Od Niegowic”	Błędów	1 100 / 0,85 %	481 / 2 200	100	0,077	gospodarcze wykorzystanie

Źródło: Informacja PWiK, Dąbrowa Górnicza 2003 r.

Tabela 20. Charakterystyka ścieków dopływających i odprowadzanych z oczyszczalni w Dąbrowie Górniczej.

Oczyszczalnia	Stężenia zanieczyszczeń w ściekach [mg/dm³]										Ładunki zanieczyszczeń w ściekach [kg/d]									
	dopływających					oczyszczonych					dopływających					oczyszczonych				
	BZT ₅	ChZT	Zaw. _{og}	Nog	Pog	BZT ₅	ChZT	Zaw. _{og}	Nog	Pog	BZT ₅	ChZT	Zaw. _{og}	Nog	Pog	BZT ₅	ChZT	Zaw. _{og}	Nog	Pog
Centrum	295,47	574,36	350,8	59,66	8,81	7,87	25,95	21,89	4,66	1,07	6 711,3	13 046	7 968,1	1 355,1	200,1	178,76	589,4	497,2	105,8	24,3
Strzemieszyce	161,46	298,07	152,86	54,86	3,22	8,62	30,23	25,13	17,18	2,13	826,3	1 525,5	782,3	280,8	16,5	44,12	154,7	128,6	87,9	10,9
Błędów	284,76	636,91	307,29	70,21	8,99	7,62	26,10	27,29	13,64	4,38	28,5	63,7	30,7	7,02	0,9	0,76	2,6	2,7	1,4	0,44
Norma ⁶ w zależności od ilości RLM					powyżej 100 000	15	125	35	10	1	Razem					223,64	746,7	628,5	195,1	35,64
					15 000 – 99 999	15	125	35	15	2										
					2 000 – 9 999	25	125	35	15*	2*										

Źródło: Informacja PWiK, Dąbrowa Górnicza 2003 r.

* wartości wymagane wyłącznie w ściekach odprowadzanych do jezior i ich dopływów

⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 212, poz. 1799)

Źródła obszarowe

Ze względu na fragmentaryczny monitoring nie jest możliwa ocena faktycznego oddziaływania źródeł obszarowych na wody powierzchniowe i podziemne.

Do potencjalnych zanieczyszczeń obszarowych wód powierzchniowych i podziemnych należy zaliczyć:

- zanieczyszczenia z nielegalnych wysypisk śmieci,
- zanieczyszczenia ze składowisk odpadów Huty Katowice i Zakładów Koksowniczych,
- zanieczyszczenia ze składowisk odpadów pogórnich,
- zanieczyszczenia opadające na powierzchnię ziemi z powietrza lub wypłukiwane z niego przez opady atmosferyczne, głównie na terenach niezisolowanych (niezabudowanych – pola, łąki, skwery, pobocza dróg itp.),
- zanieczyszczenia dostające się do gleby i wód w wyniku awarii instalacji technologicznych,

oraz na terenach o rolniczym charakterze:

- wypłukiwane z gleby nadwyżki nie przyswojonych przez rośliny nawozów mineralnych i organicznych,
- środki ochrony roślin,
- osady ściekowe z szamb i osadników oraz gnojowica wywożone na pola,
- zanieczyszczenia z nieszczelnych szamb, miejsc składowania kiszonki i gnojowicy,

Najważniejszą rolę w składzie zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa i hodowli odgrywają związki organiczne i biogenne.

Składowiska odpadów jako obiekty uciążliwe dla środowiska oddziałują na wody powierzchniowe i podziemne.

Na terenie miasta Dąbrowa Górnicza istnieje jedno czynne składowisko odpadów komunalnych. Dawne składowisko wyłączono z eksploatacji i zrekultywowano. Dodatkowo na terenie miasta znajduje się składowisko odpadów przemysłowych Lipówka.

Czynne składowisko komunalne „Lipówka I” usytuowane jest na wschód od centrum miasta w Strzemieszycach Małych, pomiędzy Hutą Katowice a Koksownią „Przyjaźń”. Powierzchnia robocza składowiska wynosi 4,65 ha. Składowisko jest eksploatowane od 1992 r. i przyjmuje odpady komunalne głównie z terenu Dąbrowy Górniczej.

Niecka składowiska (dno i skarpy) jest uszczelniona asfaltobetonem, dodatkowo między warstwą wyrównawczą a warstwą szczelną znajduje się papa na osnowie z włókna szklanego.

Drenaż odcieków składa się z systemu rur drenarskich Ø 50 z PCV ułożonych na dnie nad płaszczem uszczelniającym w warstwie filtracyjnej, żwirowej. Ocieki są grawitacyjnie odprowadzane rurociągiem poprzez komorę zasuw do dwukomorowego zbiornika retencyjnego o pojemności 1200 m³. Ze zbiornika są wypompowywane do wozów asenizacyjnych i wywożone na GOŚ w Strzemieszycach - średnio w ilości 50 m³ na dobę.

Tabela 21. Charakterystyka eksploatowanych składowisk odpadów na terenie gminy.

Lokalizacja składowiska	Typ składowiska	Użytkownik	Rodzaj odpadów	Ilość nagromadzonych odpadów [Mg]	Pojemność składowiska [m ³]	Powierzchnia składowania [ha]
„Lipówka I” - Dąbrowa Górnicza - Strzemieszyce Małe	nadpoziomowe	Alba MPKG Sp. z o.o.	Komunalne	około 580 000	841 000	4,65
„Lipówka” - Dąbrowa Górnicza - Strzemieszyce Małe	nadpoziomowe + 3 komory żelbetowe na odpady uwodnione	HK „Eko-Grys”	Przemysłowe, inne niż niebezpieczne	6 700 00	-	11,77
Strzemieszyce Małe teren ZK „Przyjaźń”	podpoziomowe	ZK „Przyjaźń”	odpady niebezpieczne z miejscami do składowania odpadów niebezpiecznych odpady obojętne	13 141 7 253	230 000 10 000	3,5 1

Składowisko odpadów przemysłowych (innych niż niebezpieczne) „Lipówka” zlokalizowane jest tuż obok składowiska odpadów komunalnych. Administrację nad składowiskiem od 2002 r. przejęła spółka HK „Eko-Grys”. Składowisko nie jest zabezpieczone przed negatywnym wpływem na środowisko, dlatego w ramach monitoringu utworzono sieć 12 piezometrów. Wyniki monitoringu z ostatnich trzech lat wykazały, że wody podziemne spływające z kierunku składowiska „Lipówka” wykazują istotny stopień zanieczyszczenia i postępującą degradację jakości wód pod wpływem składowanych odpadów:

- wysoką mineralizację wód,
- zmianę odczynu wód w kierunku alkalicznego,
- wzrost w ostatnim okresie zawartości fenoli (powyżej wartości dopuszczalnej przyjętej jak dla wody pitnej), maleje natomiast stężenie cyjanków dysocjujących, które w wodach triasowych spadło w ostatnim okresie analizy poniżej wartości dopuszczalnej,
- wody są nadal silnie zanieczyszczone żelazem i manganem, obniżyła się natomiast ilość ołowiu (w ostatnich latach spadła poniżej wartości dopuszczalnej i w dalszym ciągu wykazuje tendencję spadkową) oraz cynku (przekroczony jedynie w jednym piezometrze).

Kierunek spływu wód poziomów wodonośnych przebiega generalnie na południe i południowy zachód. Powiększający się lej depresyjny ZGH „Bolesław” oraz duże ujęcia wody pitnej w Łazach Będowskich i Sławkowie mogą spowodować zmianę stwierdzonego kierunku spływu wód podziemnych na kierunek północno-wschodni, co może skutkować wzrostem migracji zanieczyszczeń do warstwy wodonośnej.

Na terenie ZK „Przyjaźń” znajduje się składowisko odpadów niebezpiecznych z miejscem do składowania odpadów niebezpiecznych – jest to obiekt o kształcie owalnej, uszczelnionej niecki wyposażony w system pompowo-drenażowy odprowadzający odcieki do zakładowej oczyszczalni ścieków. Wody opadowe poprzez rów opaskowy odprowadzane są również do oczyszczalni ścieków. Prowadzony jest monitoring wód podziemnych (zespół piezometrów zlokalizowanych wokół składowiska) i powierzchniowych. Na składowisku deponuje się osady ściekowe, popiół ze spalarni odpadów, odpady azbestowe, zanieczyszczoną glebę, zużyty katalizator oraz wełnę mineralną. Druga część składowiska przeznaczona jest na odpady obojętne – materiały ceramiczne i elementy wyposażenia.

Zakończenie eksploatacji składowisk nie oznacza końca ich oddziaływania na środowisko. Dlatego za źródła zanieczyszczeń należy uznać także zamknięte składowiska. Budowano je przeważnie bez odpowiednich zabezpieczeń przed przedostawaniem się odcieków do gruntu i wód gruntowych. Powstające w procesie fermentacji związki chemiczne są wypłukiwane przez wody opadowe i w przypadku składowisk bez drenażu odcieków i folii zabezpieczającej, trafiają do gruntu. W zależności od rodzaju składowiska - komunalne, przemysłowe lub budowlane - i budowy geologicznej szkodliwość przedostających się zanieczyszczeń jest różna, ale zawsze występuje potencjalne zanieczyszczenie wód gruntowych.

W Dąbrowie Górniczej znajduje się zrehabilitowane podziemne składowisko odpadów komunalnych pomiędzy ulicami Graniczną i Niemcewicza o powierzchni 17 ha a także zrehabilitowane nielegalne składowisko odpadów pohutniczych przy ulicy Zakawie.

W roku 1999 i 2000 na terenie firmy „Perox” obecnie Przedsiębiorstwa Chemicznego Cheman S.A. w Ząbkowicach miały miejsce awarie, w wyniku których do gruntu przedostało się łącznie około 4,3 tony tetrahydrotiofenu (THT) - substancji szkodliwej i niebezpiecznej. Substancja ta przedostała się poprzez grunt do środowiska wodnego. Mimo ciągle prowadzonych prac zmierzających do oczyszczenia gleby i wód, odnotowuje się wysokie stężenia tego związku, w zależności od odległości od źródła wycieku od 11,3 mg/dm³ do 2580 mg/dm³. Proces rekultywacji podłoża gruntowo-wodnego oraz migracji THT w środowisku monitorowany jest za pomocą 9 piezometrów i 11 studni drenażowych zlokalizowanych na terenie zakładu Cheman S.A. i działek sąsiednich. THT z wody usuwane jest metodą sorpcji, rozważane jest również poddawanie wstępnie oczyszczonej wody doczyszczaniu metodą Fentona (proces utleniania z wykorzystaniem nadtlenu wodoru i siarczanu żelazowego w wyniku, którego zanieczyszczenia wytrącane są z roztworu w postaci łatwo sedymentującego osadu).

W maju 2003 r. przedsiębiorstwo Cheman S.A. zlikwidowało instalację do magazynowania i konfekcjonowania THT.

Gospodarka wodna

Zagrożeniem dla wód podziemnych prócz ich potencjalnego zanieczyszczania może być także zmiana stosunków wodnych w tym najgroźniejszy zanik zasobów, spowodowany nadmiernym poborem czy niewłaściwą gospodarką wodną.

Stosunki wodne na obszarze miasta kształtowane są głównie przez wysokość i rozkład opadów atmosferycznych oraz cechy środowiska tj. budowa geologiczna, warunki hydrogeologiczne, gleby i rzeźba terenu a także sposób użytkowania ziemi (zagospodarowanie przestrzenne obszaru). Na obszarze Dąbrowy Górniczej stosunki wodne są w znaczny sposób zaburzone przez gospodarczą działalność człowieka, głównie na skutek powierzchniowej i głębszej eksploatacji górniczej oraz urbanizacji i uprzemysłowienia obszaru.

Inną przyczyną jest zwiększenie się powierzchni terenów izolowanych (zabudowanych) oraz izolacja koryt rzek poprzez ich szczelną zabudowę wpływa to na zmniejszanie się infiltracji wód opadowych i roztopowych, uaktywnienie spływu powierzchniowego i zmianę warunków parowania terenowego. Jednocześnie zwiększenie gęstości zabudowy, w tym głównie przemysłowej powoduje, że wody opadowe z tych terenów są silnie zanieczyszczone (gromadzą ładunek zanieczyszczeń z powietrza oraz z terenów przemysłowych – głównie substancji ropopochodnych, metali ciężkich itp.). Jeśli na wylocie kanalizacji deszczowej ujmującej wody opadowe nie ma zainstalowanych separatorów, cały ten ładunek

zanieczyszczeń trafia do odbiornika. Rozwój górnictwa wglębnego i powierzchniowego spowodował konieczność przełożenia i uszczelnienia koryt potoków w strefach zasięgu lejów depresyjnych kopalń.

W Dąbrowie Górniczej zaopatrzenie w wodę zapewniają ujęcia eksploatowane przez Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów oraz Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji. Niektóre zakłady przemysłowe na terenie miasta uzupełniają swoje zapotrzebowanie na wodę poprzez eksploatację własnych ujęć wody powierzchniowej lub głębinowej. Na terenie gminy nie występują obszary z niedoborem wody.

Tabela 22. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej w Dąbrowie Górniczej.

	1995 r.	1999 r.	2000 r.	2001 r.
zużycie wody ogółem [dam³], w tym:	29 100	22 800	23 000	14 000
Przemysł	18 800	16 300	16 800	5 190
Pobór wody podziemnej	520	320	120	b.d.
Pobór wody powierzchniowej	17 400	16 020	17 450	b.d.
Zakup wody w tym	6 340	4 920	4 240	b.d.
z wodociągów komunalnych na cele produkcyjne	570	190	120	b.d.
Eksploatacja sieci wodociągowej	10 300	6 500	6 200	8 810

Źródło: „Ochrona Środowiska w Województwie Śląskim w 2000 r.”, Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice 2001, „Ochrona Środowiska 2002”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2002 r.

Huta Szkła Gospodarczego w Ząbkowicach oraz agronomówka w Strzemieszycach wykorzystuje ujęcia wód z czwartorzędowego piętra wodonośnego.

PWiK w Dąbrowie Górniczej wykorzystuje gospodarczo piętro wodonośne w obrębie triasu (piętra wapienia muszlowego i retu). W północnej części miasta stosunki hydrogeologiczne w tym piętrze zakłócone są na skutek eksploatacji odkrywkowej złóż piasku posadzkowego prowadzonej przez kopalnię „Kuźnica Warężyńska”. Ponadto z piętra triasowego pobierane są wody z ujęcia w Łazach Błędowskich (GPW) i ujęć zakładowych np. ZTS ERG w Ząbkowicach. (Ekspertyza hydrogeologiczna dla miasta Dąbrowa Górnicza, 2001).

Tabela 23. Ujęcia wody podziemnej w Dąbrowie Górniczej eksploatowane przez PWiK

Ujęcie	Studnie	Pobór rzeczywisty
Tucznawa	Nr 1, o wydajności Q=168 m ³ /h, przy depresji s=7,5 m Nr 2, o wydajności Q=60,5 m ³ /h, przy depresji s=11,1 m Nr 3, o wydajności Q=96,5 m ³ /h, przy depresji s=17,5 m	2 447 m ³ /d
Ujejsce	Nr 1, o wydajności Q=210 m ³ /h, przy depresji s=7,2 m Nr 1 bis, o wydajności Q=210 m ³ /h, przy depresji s=7,2 m Nr 3, o wydajności Q=140 m ³ /h, przy depresji s=28 m	1 755 m ³ /d
Trzebieszewice	Nr 1, o wydajności Q=19 m ³ /h, przy depresji s=5 m	374 m ³ /d

Na terenie Tucznawy występuje jeden poziom wodonośny związany z kompleksem wapieni triasowych. Poziom ten na terenie Tucznawy (na zachód od torów linii kolejowej do Huty Katowice) charakteryzuje się swobodnym zwierciadłem wody. Zasilanie poziomu wodonośnego odbywa się bezpośrednio przez opady atmosferyczne i wodę potoku Trzebiczka tylko w okresach roztopowych i intensywnych opadów atmosferycznych przez gęstą sieć szczelin, kawern i uskoków. Głębokość statycznego zwierciadła wody wynosi od 12,5 do 39,7 m ppt.

Woda z ujęcia głębinowego w Tucznawie, charakteryzuje się dużą twardością. Parametr ten jest bezpośrednio związany z wysoką zawartością związków mineralnych wapnia,

magnezu, sodu i potasu, poza tym siarczanów, chlorków i jonów wodorowęglanowych. Woda z ujęcia w Tucznawie ma najbardziej korzystny dla zdrowia stosunek wapnia do magnezu wynoszący 2:1

Eksploatacja ujęcia PWiK w Tucznawie w strefie źródłowej cieką Trzebyczka spowodowała obniżenie zwierciadła wód podziemnych i wyschnięcie cieków w tym rejonie, dlatego aktualnie potoki źródłowe Trzebyczki prowadzą wody jedynie okresowo po intensywnych opadach i roztopach.

GPW w Katowicach prowadzi eksploatację grupowego ujęcia wód podziemnych w Łazach Będowskich. Studnie ujmują zasoby wodne związane z węglanowymi utworami środkowego i dolnego triasu (wapień muszlowy i ret) w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych „Olkusz-Zawiercie” (GZWP nr 454). Aktualnie w eksploatacji pozostają 3 studnie pozostałe obiekty wyłączano z produkcji wody sukcesywnie na przestrzeni kilkudziesięciu lat, począwszy od roku 1975, w miarę obniżania się ich parametrów eksploatacyjnych lub pogarszania jakości wody surowej.

Systematyczną eksploatację ujęcia rozpoczęto w 1959 roku. Początkowo (1960 r.) zasoby eksploatacyjne wód podziemnych ustalono na poziomie $Q_e=4038 \text{ m}^3/\text{h}$ przy średniej depresji s_e w studniach około 20 metrów i zasięgu leja depresyjnego $R=3000 \text{ m}$ oraz $Q_e=353 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s_e=3,3 \text{ m}$ i $Q_e=145 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s_e=10,8 \text{ m}$.

Prowadzone przez kopalnie rud cynku i ołowiu intensywne prace odwodnieniowe spowodowały zachwianie równowagi warunków wodnych poprzez utworzenie rozległego, regionalnego leja depresyjnego systematycznie powiększającego się i powodującego obniżanie zwierciadła wody w utworach węglanowych triasu. Wymusiło to konieczność odwiercenia studzien zastępczych. W 1997r. zasoby eksploatacyjne ujęcia „Łazy Będowskie” zostały ustalone na poziomie $1900 \text{ m}^3/\text{h}$ ($45600 \text{ m}^3/\text{d}$) dla całego ujęcia.

Zwierciadło wody w studniach wykonanych w początkowym okresie eksploatacji ujęcia miało charakter artezyjski i stabilizowało się na wysokości kilku - kilkunastu metrów powyżej powierzchni terenu. W latach 1974-95 jego głębokość w studniach zastępczych zmieniała się w przedziale od 9,9 m ppt. do 90,7 m ppt. W kolejnych latach nastąpiła odbudowa naporów hydraulicznych i odnotowano głębokości od 56,8 m ppt. do 62,5 m ppt. Pomiary z 2001 r. wykazują ustabilizowanie się zwierciadła wody na głębokości około 58-59 m ppt. oraz 62-63 m ppt. Pomiary wykonane w grudniu 2002 r. w nieeksploatowanych studniach dały wartość około 51,5 m ppt. oraz 50,4-52,7 m ppt.

Od początku eksploatacji ujęcia w Łazach Będowskich jakość ujmowanej wody pogorszyła się ze względu na wzrost zawartości siarczanów, manganu i twardości do ilości przekraczających wartości dopuszczalne, określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 19 listopada 2002 r (Dz. U Nr 203, poz. 1718). Zmiany jakości wody związane są z głębokim obniżeniem a następnie podniesieniem się zwierciadła wody. W dolomitach kruszonośnych występują siarczki metali w formie skupionej (złoże) i w formie rozproszonej. W wyniku odwodnienia górotworu, trudno rozpuszczalne siarczki, które znalazły się w strefie odwodnionej, podlegają intensywnym procesom utlenienia i przechodzą w związki łatwo rozpuszczalne w wodzie. Po podniesieniu się zwierciadła wody związki te są intensywnie wymywane.

Największy wzrost zawartości siarczanów stwierdzono po 1992 r., to jest od czasu podnoszenia się zwierciadła wody w rejonie ujęcia, do wartości przekraczających $200 \text{ mg}/\text{dm}^3$ na przełomie lat 1996/97 (przy maksymalnym zarejestrowanym stężeniu $294 \text{ mg}/\text{dm}^3$). Poza siarczanami dopuszczalne zawartości w latach 1985-1999 przekraczały

czasem: twardość jako CaCO_3 - 600 mg/dm^3 (norma 60 - 500 mg/dm^3), żelazo - $0,44 \text{ mg/dm}^3$ (norma $0,2 \text{ mg/dm}^3$), mangan $0,3 \text{ mg/dm}^3$ (norma $0,05 \text{ mg/dm}^3$), ołów - $0,194 \text{ mg/dm}^3$ (norma $0,05 \text{ mg/dm}^3$), kadm - $0,06 \text{ mg/dm}^3$ (norma $0,003 \text{ mg/dm}^3$).

W aktualnie eksploatowanych studniach wartości wskaźników zanieczyszczeń oscylują na granicy wartości dopuszczalnych. Woda jest mieszana w zbiornikach na ujęciu w Łazach Błędowskich oraz w Łośniu. Podawana do sieci może wykazywać niewielkie przekroczenia niektórych wskaźników (głównie manganu). Po zatopieniu kopalń olkuskich (ok. 2010 r.) jakość wody może ulec dalszemu pogorszeniu.

W tabeli 4 w Załączniku 2 zestawiono zakłady i podmioty z terenu miasta Dąbrowy Górniczej posiadające pozwolenie wodno-prawne na pobór wód podziemnych i powierzchniowych.

Zmiana stosunków wodnych

W latach 1945-1995 na obszarze Dąbrowy Górniczej eksploatację węgla prowadziła wyłącznie KWK „Paryż”. Zaprzestanie eksploatacji węgla kamiennego nieuchronnie prowadzi do zatapiania wyrobisk. Spowodowało to zmianę warunków wodnych w utworach karbońskich. Zwierciadło wody w formującym się po wyłączeniu odwadniania kopalń zbiorniku wód podziemnych będzie się podnosić do wysokości, przy której wystąpi równowaga między zasilaniem a odpływem. Obecnie, w związku z eksploatacją węgla kamiennego w KWK Kazimierz – Juliusz, wody dołowe z KWK Paryż są pompowane z poziomu ok. 230-240 m przy pomocy pomp głębinowych zabudowanych w szybie Cieszkowskim.

W rejonie wschodnim, wyrobiska wielu kopalń są wypełnione wodą, zwierciadło wody ustabilizowało się na poziomie około 260 m n.p.m., nadmiar wód odprowadzany jest kanałem „Florowskim” oraz kanałem szybu „Jan” do rzeki Pogoria. Ze względu na połączenia między kopalniami oraz czas wypełniania pustek wodą stabilizacja poziomu wód może nastąpić nie wcześniej jak około roku 2010.

Wyrobisko kopalni odkrywkowej piasku „Kuźnica Warężyńska” położone jest w obrębie czwartorzędowego GZWP Q/3 Dąbrowa Górnicza. Zwierciadło poziomu wód jest swobodne, pierwotnie zalegało płytko pod powierzchnią terenu, jednakże prowadzona eksploatacja piasku i konieczność odwadniania złoża spowodowała zmianę stosunków wodnych. Przed rozpoczęciem eksploatacji spływ wód następował w kierunku południowo-zachodnim a podstawę drenażu stanowiły Przemsza i Trzebyczka. Konieczność odwadniania wyrobiska doprowadziła do zmiany kierunku przepływu wód podziemnych oraz obniżenia poziomu ich zwierciadła. Zwierciadło zostało obniżone do rzędnych 240-250 m n.p.m. Obecnie wokół wyrobiska popiaskowego utworzył się lej depresyjny a wody podziemne spływają w jego kierunku, gdzie drenowane są systemem rowów odwadniających a następnie przepompowywane do piaskownika skąd odprowadzane są do Przemszy. Woda odprowadzana z Kopalni odpowiada I-szej klasie czystości. Obecnie Kopalnia załata przyspągową część wyrobiska do rzędnej 248 m n.p.m.

Informacje pozyskane od Zamawiającego wskazują również na istnienie lokalnych podtopień w rejonie Strzemieszyc, Łośnia, Okradzionowa, Błędowa i w dolinie Trzebyczki. Przyczyną ich powstawania są:

- płytki poziom wód gruntowych,
- nagromadzenie antropogenicznych barier odpływu wód tj. drogi, nasypy, itp.,
- zakłócenie stosunków wodnych poprzez budowę Huty Katowice np. wielkie piece wybudowano w miejscu dawnych stawów odwadniających okolice,

- ukształtowanie terenu,
- działania indywidualnych właścicieli gruntów.

Ocena możliwości zalania poszczególnych obszarów miasta została przedstawiona w Ekspertyzie Hydrotechnicznej dla miasta Dąbrowa Górnicza wykonanej w 2001 r. Większość wymienionych tam obszarów znajduje się w obrębie dolin rzecznych lub na terenie dawnej strefy ochronnej Huty „Katowice” i Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń”.

2.3. Gleby

2.3.1. Opis aktualnego stanu

Pokrywa glebowa na obszarze Dąbrowy Górniczej charakteryzuje się stosunkowo silnym zróżnicowaniem, a do najważniejszych jej typów i rodzajów należą tutaj:

- rędziny węglanowe brunatne i rędziny mieszane w północnej części miasta porośniętej lasem bukowym;
- gleby bielcowe w wschodniej części Dąbrowy Górniczej, na terenie porośniętym borem sosnowym wokół Pustyni Błędowskiej. Poza glebami bielcowymi występują tam także piaszczyste gleby inicjalne, porośnięte skąpą roślinnością wydmową.
- gleby bagienne i mady - wzdłuż szerokich dolin rzecznych (Biała Przemsza, Biała) i przy starorzeczach gdzie występuje wysoki poziom wód gruntowych;

Na terenie miasta nie występują gleby w klasach bonitacyjnych I i II, a gleby klas: IIIa i IIIb stanowią zaledwie 1,29 % powierzchni użytków rolnych, tj. około 99,52 ha.

Resztę powierzchni Dąbrowy Górniczej stanowią gleby spełniające wymogi klas: IV, V i VI oraz gleby nie mieszczące się w klasyfikacji (pozaklasowe).

Wschodnią część obszaru miasta przecinają złoża rud cynkowo-ołowiowych. Tereny występowania tych rud biegną od Olkusza w kierunku na Siewierz przechodząc w postaci kilku skupisk przez gminę Dąbrowa Górnicza. Zjawisko to ma duże znaczenie dla interpretacji wyników analiz chemicznych gleb a pośrednio także roślin. Podwyższona zawartość cynku i ołowiu jest częściowo efektem procesów geologicznych i geochemicznych i nie jest wyłącznie zależna od emisji przemysłowych i komunikacyjnych.

Ogólnie stwierdzić można, iż na całym obszarze Dąbrowy Górniczej brak jest gleb o naturalnej, występującej w glebach nieskażonych, zawartości metali ciężkich, a największe ich stężenia występują w północnych i zachodnich rejonach miasta (Okresowe badania skażenia ..., 1999).

Zanieczyszczenie gleb, na omawianym obszarze, zostało określone na podstawie stopni klasyfikacyjnych Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, a ocenie podlegały próbki, w których badano stężenia sześciu pierwiastków tj.: cynku, chromu, kadmu, ołowiu, miedzi i niklu.

Zalecane użytkowanie rolnicze gleb o różnych stopniach jakości chemicznej przedstawia się następująco:

- gleby nie zanieczyszczone (stopień 0) - o naturalnych zawartościach metali ciężkich. Gleby te nadają się pod wszystkie uprawy ogrodnicze i rolnicze, a zwłaszcza pod uprawy roślin przeznaczonych do spożycia przez dzieci i niemowlęta.

- gleby o podwyższonej zawartości metali ciężkich (stopień I) - przeznaczone do pełnego wykorzystania rolniczego, z wyłączeniem upraw roślin do produkcji żywności o szczególnie małej zawartości pierwiastków i substancji szkodliwych.
- gleby słabo zanieczyszczone (stopień II) - rośliny uprawiane na takich glebach mogą zawierać nadmierne ilości metali ciężkich z punktu widzenia toksykologicznego. Szczególnie wykluczyć należy uprawę warzyw, jak np.: sałata, szpinak, kalafior, marchew. Dozwolona jest uprawa roślin zbożowych, okopowych i pastewnych oraz użytkowanie pastwiskowe.
- gleby średnio zanieczyszczone (stopień III) - wszystkie uprawy na takich glebach mogą ulec skażeniu metalami ciężkimi. Dopuszczalna jest uprawa roślin zbożowych, okopowych i pastewnych, pod warunkiem okresowej kontroli poziomu metali w konsumpcyjnych częściach roślin. Zalecane są uprawy roślin przemysłowych i traw nasiennych. Wody gruntowe mogą być narażone na zanieczyszczenia metalami ciężkimi, w tym szczególnie: cynkiem, kadmem i niklem. W przypadku pastwisk należy także kontrolować pobieranie metali ciężkich przez zwierzęta.
- gleby silnie zanieczyszczone (stopień IV) - gleby takie, a zwłaszcza gleby lekkie, powinny być wykluczone z produkcji rolniczej oraz zadarnione lub zadrzewione. Na glebach lepszych należy uprawiać rośliny przemysłowe (np.: len, konopie, wiklina). Dopuszcza się również produkcję materiału siewnego i traw oraz ziemniaków dla przemysłu spirytusowego (spirytus energetyczny) i rzepaku (olej techniczny). Zaleca się zabiegi rekultywacyjne, a przede wszystkim wapnowanie i wprowadzanie substancji organicznej.
- gleby bardzo silnie zanieczyszczone - powinny być wyłączone z produkcji rolniczej i użytkowania pastwiskowego. Należy liczyć się z potrzebą zabiegów rekultywacyjnych. Konieczne jest zadarnienie i zadrzewienie takich gleb, między innymi ze względu na zagrożenie przenoszenia zanieczyszczeń wraz z pyłami glebowymi. Na odpowiednich glebach można uprawiać rośliny przemysłowe, podobnie jak na glebach o IV stopniu zanieczyszczenia.

Gleby o najwyższej zawartości cynku znajdują się w okolicach Trzebiesławic, Tucznawy i Ząbkowic oraz na granicy ze Sławkowem - > 1000 mg/kg. Według klasyfikacji IUNG odpowiada to III - mu i IV - mu stopniowi zanieczyszczenia gleby metalami ciężkimi. W pozostałych dzielnicach zawartość cynku nie przekracza wartości określonych dla naturalnej ilości tego pierwiastka w glebach.

Zawartość chromu w glebach na terenie miasta wynosi przeciętnie 6 mg/kg co daje ilości występujące w glebach nieskażonych.

Zawartości kadmu na omawianym obszarze jest podwyższona. Najwyższe jego stężenia występują w zachodniej części miasta > 8 mg/kg i w rejonie Trzebiesławic > 15 mg/kg. Według klasyfikacji IUNG odpowiada to III - mu, IV - mu i V - mu stopniowi zanieczyszczenia gleby metalami ciężkimi. W pozostałych dzielnicach zawartość tego pierwiastka nie przekracza 3 mg/kg.

Zawartość ołowiu w glebach Dąbrowy Górniczej jest zróżnicowana. W północnej części miasta (Trzebiesławice, Tucznawa) stężenia wynoszą 650 mg/kg w zachodniej około 350 mg/kg. Według klasyfikacji IUNG odpowiada to II - mu i III - mu stopniowi zanieczyszczenia gleby metalami ciężkimi. W okolicach Okradzionowa i Błędowa stężenie tego pierwiastka wynosi poniżej 50 mg/kg, co odpowiada glebom niezanieczyszczonym.

Największe stężenia miedzi zanotowano na tym obszarze w okolicach Tucznowy (36 mg/kg) i Błędowa (24 mg/kg). Są to wartości odpowiadające glebom niezanieczyszczonym, o podwyższonej zawartości metali ciężkich (według klasyfikacji IUNG).

Zawartość niklu kształtuje się tu w przedziale od 5 do 21 mg/kg i są to wartości odpowiadające glebom niezanieczyszczonym (według klasyfikacji IUNG).

Najwyższe stężenia kobaltu zanotowano w okolicach Kuźniczki (7 mg/kg). Na pozostałych obszarach kształtują się one na poziomie 1 - 2 mg/kg.

Najwyższe stężenia manganu występują w okolicach Łęki, Kuźniczki, Kazdębka i Strzemieszyc Małych. Wynoszą one od 2000 - 2200 mg/kg.

Najwyższe stężenie żelaza występuje w okolicach Łęki i POD w Mydlicach i wynosi powyżej 15 000 mg/kg, a jego rozmieszczenie uwarunkowane jest układami geologicznymi na omawianym obszarze (Okresowe badania skażenia gleb..., 1999).

Tereny wykorzystywane przez rolnictwo to północne (Trzebiesławice) i wschodnie (Błędów) dzielnice miasta. Przeważają tu drobne gospodarstwa użytkujące gleby o niskiej przydatności rolniczej (klasy bonitacyjne IV i V). Uprawia się tu głównie rośliny przeznaczone do celów spożywczych oraz w mniejszym stopniu do celów pastewnych i przemysłowych. Ze zbóż, są to: pszenica, żyto, pszenżyto, jęczmień, kukurydza (pow. zasiewów zbóż w 2002 roku wyniosła 783 ha - dane UM). Rośliny okopowe uprawiane tutaj to głównie ziemniaki (pow. upraw tej rośliny w 2002 roku wyniosła 205 ha - dane UM.). Pozostałe ziemiopłody jak warzywa, truskawki zajmują niewielki areal 85 ha (dane UM. za 2002 rok). Obecnie znaczna część gruntów na omawianym terenie jest odłogowana. Stan ten spowodowany jest złą sytuacją ekonomiczną gospodarstw rolnych oraz skażeniem gleb metalami ciężkimi - pochodzącymi z emisji zanieczyszczeń przemysłowych (Huta „Katowice”, koksownia „Przyjaźń”). Podwyższona zawartość kadmu i ołowiu w roślinach powoduje, że mogą być one wykorzystywane tylko na cele paszowe i przemysłowe (patrz mapa: „Stopień zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi w mieście Dąbrowa Górnicza”).

Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej gleb w mieście Dąbrowa Górnicza"

Waloryzację rolniczej przestrzeni produkcyjnej gleb w mieście Dąbrowa Górnicza opracowano w formie mapy dołączonej do niniejszego *Programu*". Opracowano ją na podstawie danych uzyskanych z:

- "Okresowego badania skażenia gleb i roślin na terenie gminy Dąbrowa Górnicza ze szczególnym uwzględnieniem strefy ochronnej Huty Katowice i Zakładów Koksowniczych Przyjaźń" (red. Wyżgolik B., 1999);
- Mapy terenów zielonych i przeobrażeń powierzchni ziemi miasta Dąbrowa Górnicza w skali 1:10 000.

Wyniki uzyskano poprzez analizę: klas bonitacyjnych gleb, ich odczynu (pH) oraz zanieczyszczenia przez metale ciężkie.

Oceny dokonano w oparciu o klasyfikację gleb w zakresie rolniczej przydatności do produkcji żywności (wg Instytutu Ekologii Terenów Uprzemysłowionych w Katowicach), której kryteria zostały skorelowane ze stopniami klasyfikacyjnymi Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach.

Tabela 24. Zestawienie grup klasyfikacyjnych wg IUNG i IETU

IUNG stopień zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi	IETU kategoria (klasa) rolniczej przydatności do produkcji żywności
0 - zawartość naturalna	A - lokalizacja dopuszczalna, uprawa roślin jadalnych bez ograniczeń
I (1) - zawartość podwyższona	
II (2) - słabe zanieczyszczenie	B - lokalizacja niekorzystna, selektywna uprawa roślin jadalnych
III (3) - średnie zanieczyszczenie	
IV (4) - silne zanieczyszczenie	C - lokalizacja wybitnie niekorzystna, wykluczona uprawa roślin jadalnych
V (5) - bardzo silne zanieczyszczenie	

Kwalifikacja użytków rolnych ze względu na rolniczą przydatność do produkcji żywności przedstawia się następująco:

- Lokalizacja dopuszczalna (A) - kwalifikacja korzystna: dopuszczalna uprawa wszystkich gatunków roślin jadalnych i paszowych;
- Lokalizacja niekorzystna (B) - kwalifikacja niekorzystna: wskazana uprawa selektywna, tzn. uprawy należy ograniczyć do tych roślin, których części jadalne kumulują najmniej zanieczyszczeń - zboża, rośliny strączkowe, drzewa i krzewy owocowe. Zalecane są zabiegi agrotechniczne zmniejszające dostępność metali dla roślin, takie jak: wapnowanie, nawożenie organiczne, nawożenie fosforowe;
- Lokalizacja wybitnie niekorzystna (C) - kwalifikacja wybitnie niekorzystna: konieczne jest zaniechanie upraw jadalnych i paszowych. Płody rolne pozyskiwane z tych rejonów są szkodliwe dla zdrowia konsumentów. Zamienne wskazane jest wprowadzenie upraw roślin przemysłowych, ozdobnych lub przeznaczenie terenów do zalesienia.

Przeprowadzona waloryzacja pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków:

1. W Dąbrowie Górniczej terenów, na których uprawa roślin może odbywać się bez ograniczeń (kategoria A) jest mało - stanowią areał około 24,5 ha i położone są one w okolicach Ujejscy - pomiędzy Pańską Górą, a wyrobiskiem kopalni piasku.
2. Grunty zaliczone do kategorii B, gdzie wskazana jest selektywna uprawa roślin jadalnych stanowią większość użytków rolnych na omawianym terenie. Tworzą one zwarte kompleksy w okolicach: Trzebiesławic, Ujejsca, Łęki, Strzemieszyc Wielkich oraz Okradzionowa i Błędowa.
3. Gleby zakwalifikowane do kategorii C, na których uprawa roślin jadalnych jest wykluczona to tereny wokół Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń”, a także obszary znajdujące się na: południe od Tucznawy, na północ i wschód od Ząbkowic, na północ i południe od Trzebiesławic oraz w Śródmieściu.

2.3.2. Źródła zagrożeń

Źródła degradacji gleb można podzielić na:

- rolnicze – chemizacja rolnictwa, intensywne uprawy,
- pozarolnicze – erozja gleb, zanieczyszczenie środowiska –wód i powietrza.

Środki ochrony roślin (pestycydy) są podstawowymi źródłami chemicznej degradacji gleb. W zależności od pojemności sorpcyjnej gleb wchłanianie tych związków jest różna. Gleby ciężkie (na glinach i iłach) o dużej zawartości związków organicznych szybciej mogą ulec zanieczyszczeniu mniejszymi dawkami środków chemicznych. Natomiast gleby lekkie

piaszczyste sorbują te środki słabiej, jednak mogą one zostać wypłukane przez wody gruntowe i deszcze i stać się źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych.

Erozja gleb jest procesem ich mechanicznej degradacji, zachodzącym pod wpływem czynników naturalnych wody i wiatru. Nasilenie procesów erozyjnych może występować w przypadku prowadzenia np. działalności rolniczej na stokach o nachyleniu powyżej 10°. Obszary te pozbawione są przez znaczną część roku pokrywy roślinnej, co może być powodem nasilania się procesów erozyjnych. Związane z tym zagrożeniem jest również istnienie lokalnych dróg gruntowych o znacznym nasileniu ruchu lokalnego przyczyniających się do pogłębiania nisz, którymi przebiegają.

Na terenie miasta najwyższe wzniesienia znajdują się na obszarze Garbu Ząbkowickiego, który rozcięty jest doliną Trzebyczki i Białej Przemszy. Zbocza doliny Trzebyczki są nachylone asymetrycznie, eksponowane w kierunku północno-zachodnim posiada profil wypukły i nachylone jest pod kątem 10-20°, a w kierunku południowo-wschodnim wklęsłe i nachylone pod kątem 15-20°.

W poniższej tabeli zestawiono tereny położone powyżej 350 m. n.p.m., na których występują uprawy rolne. Powierzchnia użytków rolnych położonych na stokach stanowi około 3% ich łącznej powierzchni w mieście.

Tabela 25. Informacja o terenach położonych powyżej 350 m n.p.m. na terenie Dąbrowy Górniczej

Dzielnica	Wysokość [m n.p.m.]	Nachylenie stoku [%]	Powierzchnia [ha]		Nazwy lokalne terenu
			całkowita	w tym UR	
Trzebiesławice	376,80	10			Góra Bocianek
	373,90	30	246,50		Trzebiesławska Góra
	366,00	25-28			Bukowa Góra - Podbuczyny
	374,01	15-16	34,00		Recki Las
	374,00	45-50	36,00		Leszczyny
	367,90	12	36,50		Owczarnia
	379,00	-	-		Las Bienia
Ogółem			352,00	154,00	
Łosień	390,00	do 50	-		strefa ochronna Huty K-ce
	379,55	-	-		Zagrabie
	369,00	-	-		Glinki
	360,00				Osy
Ogółem			165,24	86,77	
Łęka	357,00	10	15,00		k/ cmentarza
Łączna powierzchnia			532,24	230,77	

Źródła: dane szacunkowe sporządzone na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Dąbrowy Górniczej.

Źródłem zanieczyszczenia gleb w północnej i środkowej części miasta jest działalność przemysłowa zakładów produkcyjnych, głównie Huty Katowice i Koksowni Przyjaźń (obecna wielkość emisji do powietrza przedstawiono w roz. 2.1). W dużej mierze zanieczyszczenie gleb wynika z długoletniej działalności tych zakładów. Obecnie dzięki inwestycjom proekologicznym a także zmniejszeniu wielkości produkcji, emisja zanieczyszczeń z tych obiektów uległa znaczącemu zmniejszeniu, niemniej jednak nadal jest głównym źródłem.

W części zachodniej miasta zanieczyszczenie gleb spowodowane jest przez wzmożony ruch drogowy i emisja spalin, która jest głównym źródłem stężenia ołowiu w glebach. W tej części miasta występują gleby słabe o małej zawartości minerałów, które nie są (nie powinny być) wykorzystywane do produkcji żywności za równo ze względu na klasę bonitacyjną jak i stopień ich zanieczyszczenia.

2.4. Środowisko przyrodnicze

2.4.1. Opis aktualnego stanu

Dąbrowa Górnicza jest miastem niejednorodnym przestrzennie, gdzie obok terenów przemysłowych i zurbanizowanych, funkcjonują obszary niezwykle bogate pod względem przyrodniczym.

Lasy rosnące na tym obszarze są częścią VI Krainy Małopolskiej i wchodzi w skład jej 7 dzielnic - Wyżyny i Pogórza Śląskiego.

Korzystne warunki wodno - gruntowe spowodowały, że zbiorowiska leśne stanowią aż 21,83 % powierzchni miasta i porastają przede wszystkim północną (Lasy Trzebiesławickie), środkową (Las Bienia), a także wschodnią (Lasy Błędowskie) część Dąbrowy Górniczej.

Pod zarządem PGL Nadleśnictwo Siewierz znajduje się 2311,68 ha lasów oraz 1107 ha administrowanych na podstawie Porozumienia z Urzędem Miasta.

Najczęstszymi gatunkami drzew są tutaj: sosna, świerk, brzoza, grab, jesion, dąb, buk, modrzew i olcha. Tworzą one takie typy siedlisk, jak: las mieszany świeży (26,1%), bór świeży (17,7%), las świeży (16,6%) i bór mieszany świeży (12,4%), a także, oraz olsy. Najliczniej reprezentowane są tu młodsze klasy wiekowe.

Omawiane zbiorowiska leśne znajdują się w II strefie - średnich zagrożeń przemysłowych i spełniają kryteria lasów ochronnych. Są to lasy o dużym stopniu zagrożenia pożarowego (klasa A).

Na stan zdrowotny omawianych siedlisk wpływ ma przede wszystkim emisja zanieczyszczeń spowodowana produkcją przemysłową prowadzoną w Dąbrowie Górniczej i miejscowościach ościennych. Przeważająca część drzewostanów wykazuje: zahamowania przyrostów, objawy przedwczesnego zrzućcia igieł, przebarwienia aparatu asymilacyjnego i przerzedzenia koron. Niekorzystna jest również struktura gatunkowa, w której dominują lite drzewostany sosnowe - szczególnie wrażliwe na zanieczyszczenia powietrza.

Stan sanitarny należy uznać za zadowalający - nie zaobserwowano występowania posuszu, przelegających złogów i wywrotów oraz pozostałości pożębrowych i potrzebieżowych.

W zakresie ustaleń art. 30 ustawy o lasach (Uproszczony Plan Urządzenia Lasu Miasta Dąbrowa Górnicza, 1996) stwierdzono, że miejscami naruszone są zakazy dotyczące zaśmiecania (dzikie wysypiska śmieci).

Oprócz lasów znajdujemy tu również inne typy ekosystemów, takie jak np.:

- roślinność zaroślowa - występująca na obrzeżach zbiorowisk leśnych. Rośnie tu np.: tarnina, dzika róża, trzmielina, głóg czy dereń;
- roślinność dróg leśnych, przydroży i rowów - występują tu: babka zwyczajna, tojeść rozesłana, poziomka, stokrotka, mniszek, chaber łukowy, barszcz czy złocień;
- zbiorowiska łąkowe - są to zbiorowiska zazwyczaj wtórne zarastające tereny z natury leśne. Występują tu: ostrożeń błotny, marchew zwyczajną, koniczyna biała, macierzanka czy goździk kartuzek;
- pola uprawne - zajmujące znaczną powierzchnię w częściach miasta o charakterze wiejskim. Dominują tu rośliny uprawne - głównie zboża (pszenżyto, żyto) i okopowe (ziemniaki);

- tereny zieleni urządzonej (parki miejskie, zieleńce, ogródki działkowe, etc.) - pełniące funkcje rekreacyjne na obszarach zurbanizowanych. Są to zbiorowiska sztuczne, których skład gatunkowy jest kształtowany w przeważającej mierze przez człowieka;
- zbiorowiska muraw kserotermicznych (ciepłolubnych) - występują tu: dziewięsiś pospolity, chaber drakiewnik, marzanka barwierska, rojnik pospolity czy fiołek kosmaty;
- torfowiska, bagna i podmokłe łąki - porośnięte przez: kosaćca syberyjskiego, pełnika europejskiego, kosatkę kielichową, tłustosza dwubarwnego czy rosiczkę długolistną.
- zbiorowiska roślinności wodnej - porastające zbiorniki wodne. Rośnie tu m.in.: pałka wąskolistna czy grążel żółty.
- zbiorowiska roślinności wydmowej - zajmujące tereny Pustyni Błędowskiej. Rosną tu m.in.: wydmuchrzyca piaskowa, goździk kropkowany, wierzba kaspijska czy jałowiec pospolity.

Do najcenniejszych roślin chronionych, z pośród 50 gatunków występujących w Dąbrowie Górniczej, należą: wilczomlec pstry, skrzyp olbrzymi, zdrojówka rutewkowata, mądziak malinowy, kruszczyk połabski, stojan bezlistny, dyptam jesionolistny, widłaczek torfowy, rosiczka okrągłolistna, tłustosz dwubarwny, kosaciec syberyjski czy żywiec dziewięciolistny.

Różnorodność zbiorowisk roślinnych jest czynnikiem, który ma dominujący wpływ na bogactwo świata zwierzęcego. Do rzadkich, chronionych gatunków ssaków żyjących na tym terenie należą: bóbr europejski czy łos (Bagna Błędowskie). Z ptaków wymienić należy m.in.: kureczkę nakrapianą, dzięcioła czarnego, derkacza, bociana białego, jastrzębia, błotniaka stawowego, trzciniaaka, cietrzewia czy dudka. Rzadkie gady żyjące tutaj to: jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, żmija zygzakowata, padalec i zaskroniec. Płazy zamieszkujące biocenozy wodne, nadwodne i bagienne to: traszka grzebieniasta i górską, ropucha paskówka, ropucha szara i zielona, rzekotka drzewna. W zbiornikach i ciekach wodnych żyją takie ryby jak: leszcz, karaś, szczupak, lin, sandacz, okoń, węgorz, amur, słonecznica czy kiełb. Ewenementem na skalę regionu jest występowanie minoga strumieniowego w Białej Przemszy (na wysokości Błędowa) oraz pstrąga potokowego, który odbywa swoje tarło w stawach Wywierzysko w Strzemieszycach Wielkich.

W Dąbrowie Górniczej terenami uznanymi za cenne przyrodniczo i prawnie chronionymi są (Ogólna waloryzacja przyrodnicza Dąbrowy Górniczej, 1994):

- użytek ekologiczny „Młaki nad Pogorią I” - położony w północno-wschodniej części zbiornika Pogoria I na niezalanym poziomie eksploatacyjnym wyrobiska kopalni piasku podsadzkowego o powierzchni 7 ha. Obejmuje on rzadkie siedliska torfowiskowe z unikatową w kraju roślinnością młak i mszystych moczarów. Na obszarze tym występują następujące rośliny chronione: kosatka kielichowa, kruszczyk błotny, lipiennik Loesela, wyblin jednolistny, wątlík błotny, rosiczka okrągłolistna, długolistna i pośrednia, kruszczy rdzawoczerwony, i szerokolistny, storczyk szerokolistny, storczyk plamisty, mądziak malinowy. Ze względu na specyficzne warunki siedliskowe znalazły tam swoje nisze, gdzie mogą odbywać swój cykl rozrodczy następujące gatunki kręgowców: płazy – żaba trawna, żaba moczarowa, a z ptaków: kos, drozd śpiewak, łozówka, trzciniczek, zaganiacz, piezga, pokrzewka ogrodowa, pierwiosnek, piecuszek, sikora modra, sikora bogatka, zięba, trznadel, potrzos. Ssaki na tym obszarze to: ryjówka aksamitna i zębiełek białawy, który zasługuje na szczególną uwagę, gdyż jest to stwierdzenie tego gatunku na granicy zasięgu;

- użytek ekologiczny „Pogoria II” - obejmuje on 24 ha lustra wody oraz tereny przyległe. Celem ochrony jest tutaj zachowanie biocenoz nadwodnych i bagiennych z bogatą awifauną. Spośród roślin i grzybów, na ww. obszarze występują, objęte ochroną całkowitą: arcydzięgiel nadbrzeżny, grązel żółty, kruszczyk błotny, kruszczyk rdzawoczerwony, mądzik malinowy. Fauna na tym obszarze reprezentowana jest łącznie przez 84 gatunki kręgowców, z czego 52 znajdują się pod ochroną całkowitą, 8 pod ochroną łowiecką, 10 pod ochroną rybacką oraz 2 pod ochroną okresową;
- użytek ekologiczny Bagna w Antoniowie - obejmuje rzadkie i przejściowe torfowiska w starorzeczu Trzebyczki koło Piły Ujejskiej. Na obszarze tym obserwuje się duże zróżnicowanie flory mszaków. Występuje tu 6 gatunków wątrobowców i 79 taksonów mchów (w tym 5 reliktowych). Żyje tu 250 gatunków zwierząt - z czego większość to ptaki, w tym min. bekas kszysk, strzyżyk, remiz czy bocian biały;
- zespół przyrodniczo - krajobrazowy „Wzgórza Gołonoskie” - obejmuje on kościół p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny i św. Antoniego wraz z cmentarzem parafialnym i parkiem (łączna powierzchnia zespołu wynosi 6,45 ha). Celem ochrony jest tu zachowanie starodrzewu w postaci klonów pospolitych i kasztanowców zwyczajnych. Kościół i cmentarz znajdują się pod opieką Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- pomnik przyrody „Wywierzyska w Strzemieszycach Wielkich” - obejmujący obszar źródłiskowy o powierzchni 1,30 ha. Ochronie podlegają tu bardzo wydajne źródła (50 l/sek) wody wapniowo-magnezowej, stawy oraz towarzyszący wywierzysku zespół fauny źródłiskowej. Stwierdzono tu występowanie m.in. mięczaków takich jak: wypławek kątogłowy, źródłarka karpacka czy kielż zdrojowy; a także ryb np. pstrąga potokowego, który ma tu naturalne tarlisko (co jest ewenementem na skalę regionu);
- użytek ekologiczny „Pustynia Błędowska”, którego fragment leży w granicach Dąbrowy Górniczej - wchodzi w skład obszaru chronionego krajobrazu „Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd”. Użytek ten zajmuje w Dąbrowie Górniczej powierzchnię około 14,5 ha, a w jego obrębie znajdują się pozostałości po największym w Polsce obszarze śródlądowych piasków wydmowych Pustyni Błędowskiej. Ochronie podlegają tu fragmenty muraw psammofilnych (rosnących na ubogich siedliskach) oraz zespoły roślinności krzewiasto - drzewiastej złożone z: wierzby osiki, wierzby ostroliстной, sosny zwyczajnej czy brzozy brodawkowej. Znajdujemy tu takie rośliny chronione i rzadkie jak np.: kruszczyk szerokolistny, strzęplica siwa, gruszyczka zielona czy gęsiówka piaskowa.
Na obrzeżach pustyni gnieździ się: skowronek borowy, świergotek polny, dudek i cietrzew.
- fragment obszaru chronionego krajobrazu „Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd” - który zajmuje wschodnią i północno - wschodnią część miasta i jest częścią Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego. W granicach Dąbrowy Górniczej obejmuje on wraz z otuliną powierzchnię 4200 ha (z czego na Park przypada 400 ha, a na otulinę 3800 ha). Celem ochrony jest tu zachowanie i przywrócenie wartości przyrodniczych, estetycznych i swoistych cech krajobrazu oraz dziedzictwa kulturowego tych ziem. Do szczególnie cennych obszarów należą tu: użytek ekologiczny „Pustynia Błędowska” (wyżej opisany) wraz z proponowanymi jako rezerваты fragmentami dolin rzek Białej Przemszy i Białej, a także tereny w okolicach Koziego Rogu i Kątów;
Na obszarze miasta znajduje się również 5 drzew - pomników przyrody. Są to:
- lipy drobnolistne w wieku 370 - 390 lat, rosnące w dolinie Białej Przemszy na wysokości Kuźniczki Nowej przy drodze do Łaz (2 sztuki);

- lipy drobnolistne rosnące na skraju parku niedaleko ul. Jaśminowej (2 sztuki);
- jesion wyniosły rosnący przy ul. Łaskowej w Łośniu;

Do terenów o wysokich walorach przyrodniczych na obszarze Dąbrowy Górniczej należą także:

- Kompleks Trzebiesławickie Wzgórza, na który składają się podobszary: Bukowa Góra, Recki Las, Gródki, Stawki, Lasy Trzebiesławickie;
- Kompleks „Łęka”, na który składają się podobszary: Łąki Kosaćcowe, Narożniki, Wypaleniska, Zagroble, Skarpa w Okradzionowie i Wąwozy Chwalibowskie oraz Skrzyp Olbrzymi;
- Kompleks Pogoria, na który składają się podobszary: Antoniów, Bielowizna, Bagna nad Trzebyczką, Basiuła, Łąki Krwiściągowe, Zielona. W skład tego kompleksu wchodzi opisane wyżej użytki ekologiczne - „Młaki nad Pogorią I” i „Pogoria II”;
- Obszary nie tworzące zwartych kompleksów, do których możemy zaliczyć tereny w okolicy: Łośnia, Sulna, Staszica, Szalasowizny oraz Sroczą Górę, Pańską Górę, Zbocze pod Wielką Górą, Kamieniołom Łady, oczko wodne koło Legionowa, i Las Bienia.

2.4.2. Turystyka i rekreacja

Mimo wielowiekowego oddziaływania przemysłu, Dąbrowa Górnicza zaskakuje bogactwem swej przyrody i różnorodnością form krajobrazu. Dzięki temu, miasto może zaoferować wiele atrakcji turystycznych i rekreacyjnych, jak choćby:

- kompleks zbiorników wodnych „Pogoria” z ogólnodostępnymi plażami i jakością wody spełniającą wymogi II klasy;
- naturalne kompleksy leśne, łąki i torfowiska w okolicach: Błędowa, Trzebiesławic, Ząbkowic, Antoniowa czy Ratanic;
- parki miejskie: „Zielona”, „Podlesie”, „Hallera”;
- unikalny w skali kraju obszar śródlądowych piasków wydmy Pustyni Błędowskiej.
- Przez w/w miejsca przebiegają szlaki turystyczne o łącznej długości 30 km i są to:
- szlak zielony „25-lecia PTTK” - biegnący z Będzina przez Park „Zielona”, kompleks zbiorników „Pogoria”, Gołonóg do Parku „Leśna” w Sosnowcu;
- szlak czarny „Metalurgów” - biegnący od stacji PKP w Gołonogu przez Wzgórze Gołonoskie, Strzemieszyce Wielkie do Ostrów Górniczych w Sosnowcu;
- szlak czerwony „Szwajcarii Zagłębiowskiej” biegnący od Chechła doliną Centurii i dalej przez Błędów doliną Białej Przemszy do Okradzionowa i przysiółka Chwaliborskie (gmina Sławków);
- szlak żółty „Pustynny” - biegnący od przystanku PKM Błędów Szkoła przez Pustynię Błędowską do Góry Jałowce niedaleko miejscowości Klucze.

Przez wschodnią część miasta przebiega fragment rowerowej trasy krajowej nr 522 (znaki zielone) relacji Łazy - Błędów. Planuje się również oznakowanie odcinka Krzykawka - Błędów - Podzamcze jako części Europejskiej Trasy Rowerowej R11 prowadzącej z Aten do Helsinek i dalej do Przylądka Północnego.

W Dąbrowie Górniczej bazę noclegową stanowią 4 obiekty turystyczne zakwaterowania zbiorowego. Są to: hotele „Dąbrowa” i „Centrum”, motel przy ul. Armii Krajowej oraz Schronisko Młodzieżowe w Błędowie administrowane przez CSiR. Łącznie dysponują one 83 miejscami noclegowymi.

Na omawianym obszarze funkcjonują 3 gospodarstwa agroturystyczne (w tym jedno ze stadniną koni) zlokalizowane w dzielnicach Kuźniczka Nowa i Kuźniczka Nowa Reczkowe oraz jedna stadnina koni w Ratanicach. Łącznie dysponują one 12 miejscami noclegowymi.

Nad zbiornikami Pogoria I i Pogoria III zlokalizowano sezonowe ośrodki wypoczynkowe dysponujące: przystaniami żeglarskimi, stanicami wędkarskimi, wypożyczalnią kajaków i osiedlami domków kempingowych.

W mieście działają również: CSiR, oddział PTTK, koła terenowe i zakładowe Polskiego Związku Wędkarskiego, towarzystwa i kluby sportowe (piłkarskie, tenisowe, sztuk walki, speleologiczne, kulturowe i żeglarskie).

Do ważniejszych miejskich obiektów sportowych należą: 4 stadiony i hala sportowa CSiR, 11 pełnowymiarowych boisk do gry w piłkę nożną, korty tenisowe i 9 krytych basenów kąpielowych (razem ze szkolnymi).

2.4.3. Źródła zagrożeń

Flora i fauna na terenie Dąbrowy Górniczej, jak w większości miast, wykazuje większy stopień degradacji w stosunku do kompleksów usytuowanych z dala od osiedli ludzkich i zakładów przemysłowych. Generalnie wszystkie zespoły leśne i roślinne na tym terenie znajdują się pod wpływem działalności człowieka, co prowadzi do synantropizacji szaty roślinnej. Jest to proces, w którym gatunki rodzime zastępowane są przez kosmopolityczne obcego pochodzenia, a swoiste, o wąskiej tolerancji ekologicznej, przez wszędobylskie, o szerokiej skali ekologicznej.

Do głównych źródeł zagrożeń dla fauny i flory, nie tylko na terenie Dąbrowy Górniczej, należą:

- emisja zanieczyszczeń do powietrza;
- szkody górnicze;
- wypalanie traw i pożary;
- niewłaściwa gospodarka leśna;
- duże inwestycje budowlane w tym komunikacyjne;
- wzmożony ruch turystyczny w parkach i ośrodkach rekreacyjno-wypoczynkowych.

Zanieczyszczenie środowiska

Pomimo obniżenia się stężeń zanieczyszczeń powietrza czynnik ten nadal pozostaje podstawowym zagrożeniem dla stanu szaty roślinnej. Emisja tlenków azotu powoduje powstawanie kwaśnych deszczy, które uszkadzają struktury roślinne oraz zakwaszają glebę.

Czynnikiem utrudniającym proces fotosyntezy jest opad pyłu i zawartych w nim metali ciężkich. Kumulujące się w tkankach roślinnych związki metali prowadzą do ich degradacji i obumierania.

Skażenie gleby związane jest bezpośrednio ze stanem powietrza oraz stanem wód, głównie gruntowych.

Znaczne zanieczyszczenie wód powierzchniowych substancjami organicznymi jest głównym czynnikiem ograniczającym egzystencję ryb w jej wodach.

Zanieczyszczenie środowiska prowadzi do wymierania gatunków o wąskiej tolerancji w stosunku do warunków życia.

Działania inwestycyjne

Duże działania inwestycyjne wiążą się z wycinką drzew i usunięciem krzewów. Ponadto wykonawcy rzadko zadają sobie trud usunięcia i sprzymowania warstwy humusu jako podkładu pod przyszłe zazielenienie terenu inwestycji.

Degradacji ulega nie tylko obszar samej inwestycji, ale również tereny, przez które następuje dojazd na budowę.

Na stan fauny wpływają inwestycje związane z budową dróg szybkiego ruchu, które mogą powodować dwojakie skutki. Z jednej strony - przecięcie korytarzy ekologicznych dla zwierząt, z drugiej odcięcie niektórych fragmentów ekosystemów od działalności człowieka stwarzając możliwość rozbudowy na tym terenie niszy ekologicznych.

Pozostałe (w tym pośrednie) źródła zagrożeń

Z innych przyczyn degradacji szaty roślinnej na terenie Dąbrowy Górniczej należy wymienić odwadnianie kopalń powodujące zmiany stosunków wodnych, czego następstwem jest nadmierne osuszenie lub zabagnienie terenów zielonych (leśnych). W obu przypadkach dochodzi do degradacji istniejącej szaty roślinnej, a wytworzenie się nowej, przystosowanej do zmienionych warunków, zajmuje relatywnie długi okres czasu. Odtworzenie pierwotnej biocenozy nie zawsze jest możliwe.

Zmiana stosunków wodnych w Dąbrowie Górniczej opisana została w rozdziale 2.2.

Zagrożeniem dla układów biocenotycznych występujących jako pozostałości łąk świeżych oraz fragmenty muraw jest zmiana sposobu użytkowania terenu (w tym również wielkoobszarowe inwestycje), nadmierne nawożenie, zaniechanie ich użytkowania kośnego bądź wypasu oraz dzikie wysypiska odpadów.

Innym źródłem degradacji szaty roślinnej (rozdeptywanie, hałas, zaśmiecanie itp.) mogą być uczęszczane szlaki turystyczne, ścieżki zdrowia, ścieżki przyrodnicze i ośrodki turystyczno – sportowe. Przy odpowiednim przygotowaniu ścieżek (wytyczenie tras uniemożliwiających rozdeptywanie, kosze na śmieci itp.) i uświadomieniu ich użytkowników można uniknąć degradacji roślinności.

Przetrawianie gatunków rzadkich zależy generalnie od dwóch czynników:

- biologicznego potencjału populacji wynikającego z takich cech jak liczebności i żywotność,
- prawdopodobieństwa wystąpienia zjawisk, które w sposób bezpośredni lub w wyniku przekształcenia biotopów, mogą doprowadzić do zniszczenia populacji.

Bardzo ważnym czynnikiem, będącym dużym problemem w mieście są „dzikie składowiska” odpadów, powstające nie tylko na terenach zielonych (lasach, terenach rekreacyjnych), ale również wzdłuż dróg. Problem „dzikich składowisk” i ich lokalizacja został szerzej opisany w Planie Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza” będącym częścią niniejszego *Programu*.

Osobnym rodzajem zagrożenia jest degradacja obszarów poprzez zarastanie jak to ma miejsce w przypadku Pustyni Błędowskiej. Zanik wyrębu lasu a ostatnich latach również sztuczne nasadzenia drzew spowodowały, iż istnienie pustyni jest zagrożone.

2.5. Powierzchnia ziemi

2.5.1. Opis aktualnego stanu

Geomorfologia

Według podziału geomorfologicznego Wyżyny Śląsko-Krakowskiej (Gilewska, 1972), Dąbrowa Górnicza jest częścią mezoregionu Wyżyny Śląskiej Południowej. W jej skład wchodzi jednostki: Garb Ząbkowicki, Płaskowyż Katowicki, Kotlina Przemszy i Kotlina Mitręgi.

Największą powierzchnię omawianego obszaru obejmuje Kotlina Przemszy (północno-zachodnia część miasta), która tworzy tu płaską równinę z terasami rzecznyymi i wzgórzem ostańcowym Góry Gołonoskiej.

Południowo-zachodnia część Dąbrowy Górniczej, położona jest w obrębie Płaskowyżu Katowickiego, którego stoki są łagodnie nachylone w kierunku Kotliny Przemszy.

Na wschód od Kotliny Przemszy i Płaskowyżu Katowickiego rozciąga się Garb Ząbkowicki, w którego krajobrazie dominują niewysokie wzgórza ostańcowe, spośród których najwyższym jest Góra Bocianek (376,8 m.n.p.m.).

Wschodnie obrzeża Dąbrowy Górniczej zajmuje Kotlina Mitręgi, której najbardziej charakterystycznym elementem jest Pustynia Błędowska z przecinającą ją równoleżnikowo doliną Białej Przemszy.

Przekształcenia antropogeniczne

Współczesne ukształtowanie powierzchni miasta jest efektem zarówno budowy geologicznej, jak i gospodarczej działalności człowieka związanej z powierzchnią i głębłą eksploatacją górnictwem, rozwojem przemysłu i urbanizacją obszaru.

Najczęściej spotykanymi w Dąbrowie Górniczej, formami terenu pochodzenia antropogenicznego są hałdy oraz wyrobiska, które powstały na skutek wieloletniej działalności wydobywczej (węgiel kamienny, dolomity i wapienie, piaski podsadzkowe) i hutniczej na omawianym obszarze. Pochodzenia antropogenicznego jest również Pustynia Błędowska, a do jej powstania przyczyniła się wycinka drzew z lasów w okolicach Błędowa, którą prowadzono na potrzeby przemysłu wydobywczego i hutnictwa rozwijającego się w tym rejonie od XIII wieku.

Hałdy zlokalizowane są głównie w Śródmieściu i terenach przemysłowych Huty „Katowice” (Kazdębie, Strzemieszyce Małe). Zwałowiska powstały w wyniku niekontrolowanego składowania w środowisku odpadów pogórnich wytwarzanych w przeszłości w wyniku eksploatacji węgla kamiennego. Są to:

- zwałowisko odpadów powęglowych „Jadwiga” wieloletnia hałda (powstała w latach sześćdziesiątych w wyniku działalności KWK „Paryż”) zajmująca pow. 11,9 ha o objętości 380 tys. m³ utworzona z odpadów górniczych: skały płonnej (piaskowce, łupki), skały węglowej (łupki węglowe, ily węglowe).

- Zwałowisko odpadów powęglowych zlokalizowane przy ul. Łączącej - zwałowisko podpoziomowo-nadpoziomowe utworzone (około 100 lat temu) z odpadów pogórnich: skały płonnej i skały węglowej. Nadpoziomowa część zwałowiska jest prawie w całości zalesiona drzewostanem mieszanym.
- w wyniku niekontrolowanego deponowania w środowisku różnorodnych odpadów przez Hutę „Katowice” powstało nadpoziomowe zwałowisko „Zakawie - zwałka nr 4” w rejonie ul. Zakawie o pow. 20,21 ha i wysokości 13 m powstałe. Teren został zniwelowany i rekultywowany - obsiany trawą i zadrzewiony.

Ponadto na terenie miasta znajdują się czynne i nieczynne składowiska odpadów komunalnych, przemysłowych i gruzu budowlanego, będących własnością gminy Dąbrowa Górnicza oraz Huty Katowice i ZK „Przyjaźń”.

- czynne składowisko odpadów komunalnych „Lipówka I”,
- nieczynne składowisko gruzu budowlanego zlokalizowane przy Al. Zwycięstwa. Ogółem w wyrobiskach podolomitowych „Pańskiej Góry” zdeponowano ok. 160 tys. m³ odpadów. Składowanie odpadów odbywało się na powierzchni około 2,5 ha, którą rekultywowano,
- czynne zakładowe składowisko Huty „Katowice” „Lipówka”, eksploatowane od 1985 r. o powierzchni 45 ha,
- składowisko odpadów niebezpiecznych z miejscem do składowania odpadów niebezpiecznych i składowisko materiałów obojętnych Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń” zlokalizowane w północno-wschodniej części zakładu o powierzchni całkowitej 6,6 ha
- nieczynne podpoziomowe składowisko odpadów komunalnych ul. Graniczna - Niemcewicza o powierzchni 17,03 ha, na którym przeprowadzono rekultywację podstawową,
- nieczynne składowisko gruzu budowlanego przy ul. Związku Orła Białego o pow. ok. 2 ha; ilość zdeponowanych odpadów - ok. 45 tys. m³,

Na terenie Dąbrowy Górniczej znajdują się trzy czynne wyrobiska:

- w wyniku eksploatacji piasku - wyrobisko Kopalni Piasku Podsadzkowego „Kuznica Warężyńska”
- w wyniku eksploatacji piasku budowlanego – wyrobisko Bud-Las w Okradzionowie
- w wyniku eksploatacji dolomitu – wyrobisko PPH „Dolomit” Kopalnia „Ząbkowice” S.A.

Tereny przemysłowe

Tereny przemysłowe w Dąbrowie Górniczej zlokalizowane są głównie z centralnej części miasta: Ząbkowice, Strzemieszyce i Gołonóg oraz w północno-zachodniej części miasta – teren Kopalni Piasku „Kuznica Warężyńska”.

Łączna powierzchnia terenów przemysłowych wynosi 1 815 ha, co stanowi około 10% powierzchni miasta. Największy obszarowo jest teren należący do 2000 roku do Huty Katowice, a obecnie zajmowany przez spółki wydzielone z Huty i firmy inwestujące na tym terenie w ramach Podstrefy Sosnowiecko-Dąbrowska KSSE. Tuż obok znajduje się teren Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń”, które znajdują się w obrębie strefy ochronnej Huty

Katowice. Tereny przemysłowe Huty zajmują powierzchnię 1167,99 ha (w tym Główny Plac Huty – 922,64 ha), tereny lasów i gruntów zadrzewionych - 784 ha. Teren o powierzchni 117,98 ha to niezalesione działki gruntu znajdujące się często przy drogach publicznych lub tworzące większe obszary do zagospodarowania przemysłowego, rolniczego itp.

Strefa ochronna Huty Katowice została utworzona decyzją Wojewody Katowickiego (znak: RA/IV/572/26/78) z dnia 29 maja 1978 r. na wniosek Kombinatu Metalurgicznego Huta Katowice. Obszar strefy obejmujący powierzchnię 8754 ha ustalono dla założonych docelowych zdolności produkcyjnych dla Huty Katowice - 9 mln ton stali rocznie i dla Koksowni – 3,3 mln ton koksu rocznie.

Granice strefy wyznaczone zostały w oparciu o modelowe obliczenia rozprzestrzeniania zanieczyszczeń, wykonane w Instytucie Podstaw Inżynierii Środowiska PAN w Zabrze. O zasięgu strefy zdecydowało rozprzestrzenianie siarkowodoru i cyjanowodoru.

Sposób zagospodarowania strefy został uzgodniony postanowieniem Wydziału Ekologii i Gospodarki Wodnej Urzędu Wojewódzkiego nr 146/89 z dnia 05.05.1989 r. Plan zagospodarowania strefy podzielono na etapy - I etap obejmował zalesienia, budowę stacji pomiarowych imisji i wysiedlenie mieszkańców z rejonów najbardziej zagrożonych. W następnych etapach zagospodarowania strefy przewidziano likwidację funkcji mieszkalnej, wyburzenia, wykup nieruchomości, zmianę sposobu użytkowania gruntów (dalsze zalesienia) oraz uzupełnienie sieci stacji pomiarowych imisji (pomiaru zanieczyszczeń gazowych).

Niezależnie od powyższego Urząd Wojewódzki uzgodnił warunki zagospodarowania wycinka ogólnozakładowej strefy dla zwałowiska odpadów przemysłowych „Lipówka” gdzie nałożono obowiązek wykupu zabudowań w Strzemieszycach Małych do 1991 r.

W realizacji celów, dla jakich została utworzona strefa ochronna podstawową rolę spełniają lasy i zadrzewienia. Już w latach 1974÷79, w ramach I etapu budowy Huty Katowice, ze środków inwestycyjnych zalesiono ok. 455 ha z tytułu tzw. zalesień zastępczych. Zalesione wówczas tereny (z wyjątkiem Góry Bordowicza) przekazano Lasom Państwowym (las Bienia, Zagrąbie). Powierzchnia zalesiona przez Hutę w gminie Dąbrowa Górnicza obejmuje 784 ha.

W ramach realizacji planu zagospodarowania strefy dokonano częściowej likwidacji funkcji mieszkalnej na terenach najbardziej narażonych na szkodliwe oddziaływanie zakładu (Lipówka oraz częściowo: Kądzębie, Tworzeń, Łosień). Wykonano również sieć punktów do pomiarów stanu zanieczyszczenia powietrza na obszarze strefy ochronnej.

Ze względów finansowych, w latach 90-tych zaniechano realizacji planu zagospodarowania strefy ograniczając działania do prowadzenia koniecznych prac związanych z ochroną przeciwpożarową i pielęgnacją upraw w kompleksach leśnych. Od 2000 roku sukcesywnie uzupełniane są zadrzewienia w pobliżu składowiska „Lipówka” (część zachodnia) oraz na terenach upraw zniszczonych przez pożary. Kontynuowane są pomiary opadu pyłu na 40 stanowiskach pomiarowych.

Realizując założenia planu zagospodarowania strefy Huta wykupiła od prywatnych właścicieli bądź też przejęła w drodze decyzji administracyjnych grunty stanowiące własność Skarbu Państwa. Obecnie Huta legitymuje się prawami rzeczowymi do terenów położonych w Gminie Dąbrowa Górnicza o powierzchni 2069,98 ha. ZK „Przyjaźń” posiadają tytuł prawny do gruntów o powierzchni ogólnej 260,57 ha.

Na terenach tych zlokalizowane są zarówno obiekty przemysłowe związane ściśle z cyklem produkcyjnym Huty i Koksowni, jak i grunty zalesione tworzące zorganizowane kompleksy lasów i terenów zadrzewionych.

Zakładane przy ustanawianiu strefy wielkości produkcji stali i koksu nie zostały nigdy osiągnięte. W okresie do 2002 r. maksymalna roczna produkcja stali w Hucie Katowice wyniosła 4,87 mln ton (tj. ok. 54% produkcji zakładanej przy ustanawianiu strefy), a maksymalna produkcja koksu w Zakładach Koksowniczych „Przyjaźń” – 2,6 mln ton (tj. ok. 79%). Z mniejszą produkcją wiąże się bezpośrednio mniejsza od zakładanej ilość substancji wprowadzanych do środowiska, w tym do powietrza atmosferycznego.

W oparciu o opinię niezależnego eksperta wojewoda uznał, że Huta Katowice ograniczyła swoją uciążliwość do granic terenu, do którego posiada tytuł prawny, a ZK „Przyjaźń” zmniejszyły szkodliwe oddziaływanie w stopniu uzasadniającym ograniczenie obszaru strefy.

W dniu 21 maja 2002 roku Wojewoda Śląski wydał decyzję Nr 37/02 o ograniczeniu obszaru strefy ochronnej. Powierzchnia strefy zmniejszyła się z 8754 ha (w tym teren Huty i Koksowni) do ok. 74 ha położonych przy północnej i wschodniej granicy ZK „Przyjaźń”. Tym samym duży obszar gruntów, łącznie z kompleksami zalesieniowymi, został „uwolniony” do odmiennego niż obecnie sposobu zagospodarowania, co winien uwzględnić aktualnie tworzony plan zagospodarowania przestrzennego miasta. Nieruchomości, które pozostały nadal w strefie ochronnej zostały wymienione w decyzji. Na obszarze obecnej strefy tylko ok. 10,6 ha należy do osób fizycznych, pozostałe to: tereny administrowane przez Hutę – ok. 57,1 ha, własność SP – ok. 4,4 ha, własność RSP „Promień” – ok. 1,5 ha.

2.5.2. Zasoby surowców mineralnych

W Dąbrowie Górniczej głębsze podłoże geologiczne zbudowane jest z utworów wieku karbońskiego. Są to głównie łupki szare oraz piaskowce namuru z syderytami i pokładami węgla kamiennego. Miąższości tych warstw dochodzi do tysiąca metrów. Na tych utworach zalegają zwykle osady triasu, w tym dolomity kruszczone stanowiące skałę macierzystą dla rud cynku i ołowiu oraz gruboławicowe wapienie dolomityczne i margle.

Utwory czwartorzędowe stanowią przede wszystkim plejstocenne gliny i osady piaszczysto-żwirowe (o miąższości do kilkudziesięciu metrów). Doliny rzeczne wypełniają piaszczyste osady holocenu. Istotne znaczenie gospodarcze dla miasta mają złoża takich surowców jak: piaski podsadzkowe, piaski budowlane, kamienie budowlane, ility ceramiczne, rudy metali nieżelaznych (Zn i Pb), dolomity i wapienie oraz węgiel kamienny.

Istotne znaczenie gospodarcze mają złoża surowców mineralnych wymienione w tabeli.

Tabela 26. Złoża surowców mineralnych występujące na terenie Dąbrowy Górniczej.

Nazwa złoża	Nazwa surowca	Powierzchnia złoża w granicach miasta (w ha)	Status
Kuźnica Warężyńska	piaski podsadzkowe	1040	eksploatowane przez Kopalnię „Kuźnica Warężyńska” S.A.
Błędów - blok I	piaski podsadzkowe	571	nie eksploatowane (nieopłacalne ekonomicznie)
Pustynia Błędowska - blok II	piaski podsadzkowe	82	nie eksploatowane (nieopłacalne ekonomicznie)
Pustynia Błędowska - obszar pozostały	piaski podsadzkowe	32	nie eksploatowane (nieopłacalne ekonomicznie)
Okradzionów III	piaski budowlane	4,6	eksploatowane przez Przedsiębiorstwo Budowlano-Usługowe „BUD-LAS” sp. z o.o.
Okradzionów IV	piaski budowlane	45	w trakcie udostępniania złoża

Nazwa złoża	Nazwa surowca	Powierzchnia złoża w granicach miasta (w ha)	Status
Podwarpie	kamienie budowlane dolomity	181	nie eksploatowane (nieopłacalne ekonomicznie)
Dąbrowa Górnicza I	Iły ceramiczne	5,4	nie eksploatowane (nieopłacalne ekonomicznie)
Dąbrowa Górnicza II	Iły ceramiczne	9,2	nie eksploatowane (nieopłacalne ekonomicznie)
Strzemieszyce	Iły ceramiczne	7,1	nie eksploatowane (nieopłacalne ekonomicznie)
Laski	rudę metali nieżelaznych (Zn i Pb)	730	nie eksploatowane (nieopłacalne ekonomicznie)
Ząbkowice	dolomity i wapienie	68	eksploatowane przez PPUH „Dolomit” Kopalnia Ząbkowice S.A.
Ujejsce	dolomity i wapienie	9,2	nie eksploatowane (nieopłacalne ekonomicznie)
Strzemieszyce	dolomity i wapienie	4,4	nie eksploatowane (nieopłacalne ekonomicznie)
obszary górnicze: Kazimierz-Juliusz i Zagórze-Klimontów	węgiel kamienny	108	nie eksploatowane (nieopłacalne ekonomicznie)

Źródła: Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce, Ministerstwo Środowiska Państwowy Instytut Geologiczny Warszawa 2002.

2.5.3. Źródła zagrożeń

Źródłami zagrożeń dla powierzchni ziemi są wszelkie działania prowadzące do zmian (zniszczenia) przypowierzchniowej warstwy skorupy ziemskiej, są to m.in.:

- eksploatacja kopalin węglna i odkrywkowa,
- tworzenie hałd, nasypów i grobli,
- niekontrolowane przemysłowe zagospodarowanie terenu,
- wielkoobszarowe inwestycje.

Źródła te nie tylko zmieniają powierzchnię ziemi, ale również w dużej mierze oddziałują negatywnie na krajobraz, często są przyczyną niszczenia gleb oraz zmian w zasobach wodnych.

W latach 1945-1980 na obszarze Dąbrowy Górniczej eksploatację węgla prowadziła wyłącznie KWK „Paryż”. Eksploatacją kopalni Paryż dotyczyła pokładu 510, którego grubość dochodziła do 16 m, zalegającego na głębokości od 130 m do 270 m. Pokład wybierano systemem ścianowym z zastosowaniem podsadzki hydraulicznej. Mimo zakończenia eksploatacji węgla pod obszarem Dąbrowy Górniczej w 1980 roku, nadal obserwuje się osiadanie terenu rzędu 1-5 mm/rok na obszarach głębokiej eksploatacji węgla (ponad 100 m). Niewielkie wartości deformacji ciągłych znajdują się w dolnych przedziałach określonych dla I kategorii terenu i wynoszą w zakresie nachylenia 0,1 – 0,4 mm/rok oraz w zakresie odkształcenia poziomego 0,1-0,3 mm/rok. Tego rodzaju odkształcenia nie wywołują istotnych zmian warunków obiegu wody na obszarach ich występowania. Zmiany zawodnienia górotworu zarówno jego nasycenia jak i odwodnienia stwarzają niebezpieczeństwo powstawania deformacji w podłożu budowlanym.

Eksploracja górnicza kopalni odkrywkowej piasku „Kuźnica Warężyńska” prowadzona jest od 1967 r. Złoże piasku eksploatowane jest systemem wachlarzowym i równoległym postępowaniem frontu roboczego z trzech warstw eksploatacyjnych. W obrębie piasków występują przerosty materiału o zwiększonej zawartości minerałów ilastych, który jest oddzielany i składowany na wewnętrznym składowisku a potem jest odsprzedawany (nadaje się do wykorzystania do rekultywacji leśnej oraz jako podglebie do wyrównywania terenów przeznaczonych do rekultywacji).

Tabela 27. Wydobycie surowców mineralnych

Kopalina	Miejsce występowania/ Złoże	Nr pokładu - głębokość [m]	Obszar oddziaływa- nia	System wydobycia	Wydobycie [ton/rok]
Piasek podsadzkowy	Kopalnia Piasku „Kuźnica Warężyńska” S.A. / „Kuźnica Warężyńska”	0-30 m	Teren górnictwa 15 957 km ²	odkrywkowy	658 048
Piasek budowlany	Okradzionów III	2-12 m	Teren górnictwa 8,3 ha	odkrywkowy	150 000
Dolomit	Ząbkowice Będzińska I	do 43 m	Teren górnictwa 2 km ²	odkrywkowy	700 000

2.6. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne

Hałas

Dąbrowa Górnicza jest miastem różnorodnym i niejednorodnym pod względem zagospodarowania przestrzennego. Ten stan rzeczy przyczynił się do tego, iż zostało tu wydzielonych kilka stref różniących się od siebie warunkami akustycznymi panującymi wewnątrz nich, ich charakterystyka przedstawia poniższa tabela.

Tabela 28. Strefy akustyczne na terenie Dąbrowy Górniczej

Strefa	Dzielnice	Średni poziom natężenia dźwięku	Klasa akustyczna terenu
Usługowo - mieszkaniowa	Śródmieście i Reden (ok. 6 % powierzchni miasta)	nieprzekraczający 60 dB w dzień i 50 dB w nocy	V
Mieszkaniowa	Gołonóg, Strzemieszyce, Ząbkowice (ok. 25 % powierzchni miasta)	nieprzekraczający 55 dB w dzień i 45 dB w nocy	III i IV
Przemysłowa	tereny Huty „Katowice” i Koksowni „Przyjaźń” (ok. 26 % powierzchni miasta)	dopuszczalny poziom natężenia dźwięku nie jest określony	VI
	Tworzeń, Łęka, Zakawie, Strzemieszyce Małe	nie powinien przekraczać 55 dB w dzień i 45 dB w nocy	IV
Podmiejska	Łęknice, Ujejsce (ok. 18 % powierzchni miasta)	nieprzekraczający 45 dB w dzień i 35 dB w nocy	II
Ekologiczna	północne i wschodnie dzielnice miasta: Trzebiesławice, Okradzionów, Błędów (ok. 25 % powierzchni miasta)	nieprzekraczający 40 dB w dzień i 30 dB w nocy	I

Źródło: „Studium uciążliwości akustycznej...”, IETU, 1994 r.

Hałas komunikacyjny

Ważnym czynnikiem wpływającym negatywnie na stan środowiska akustycznego w każdej z wymienionych stref, jest ruch kołowy - szczególnie intensywny na ulicach: Katowickiej, Sobieskiego, Alei Róż, Królowej Jadwigi, Piłsudskiego, Gołonoskiej i Wschodniej Obwodnicy GOP.

Hałas związany z ruchem drogowym narasta ze względu na wzrost natężenia ruchu pojazdów, a w szczególności narastającego udziału pojazdów ciężkich w strumieniu ruchu.

W 1994 roku Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych z Katowic opracował „Studium uciążliwości akustycznej źródeł przemysłowych i komunikacji drogowej na terenie Dąbrowy Górniczej”. W ramach prac wykonano obliczenia poziomów hałasu dla 38 dróg i ulic miasta, w tym dla obwodnic GOP. Obliczenia przeprowadzone zostały dla poszczególnych źródeł hałasu komunikacyjnego, zgodnie z instrukcją (IOŚ, 1988).

Tabela 29. Wyniki obliczeń poziomów hałasu komunikacyjnego w Dąbrowie Górniczej

Ocena sytuacji akustycznej		Ulice/drogi	Obliczone poziomy hałasu [dB]	
Opis	zakres [dB]		L _{max}	L _{min}
Ekstremalnie zła	> 70	Katowicka, Manifestu Lipcowego, Północna Wewnętrzna i Zewnętrzna Obwodnica GOP, Sobieskiego, Królowej Jadwigi, Al. Róż, Al. Piłsudskiego, Konopnickiej, Legionów Polskich, Majakowskiego, Kasprzaka, Narutowicza, Majewskiego, Droga nr 9, Armii Krajowej, Idzikowskiego, Żąbkowicka, Dąbskiego, Podlesie, Myśliwska	85,5	70,1
bardzo zła	65 – 69,9	Tysiąclecia, Piecucha, 11-Listopada, Kazimierzowska, Sosnowiecka, Łuszczaka, Ujejski, Broniewskiego, Robotnicza, Parkowa, Tworzeń, Szafasowizna, Łaskowa, Rudna	65,7	69,9
zła	60 – 64,9	Al. Zwycięstwa, Białej Przemszy, Kuźnica Błędowska	60,0	64,5

Źródło: „Studium uciążliwości akustycznej...” – IETU, 1994 r.

W miesiącach listopad – grudzień 2000r. Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska z Katowic na zlecenie Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej – Wydziału Zdrowia, Polityki Społecznej i Kształtowania Środowiska przeprowadził pomiary hałasu komunikacyjnego (droga E-40) przed budynkami mieszkalnymi przy ulicach Ks. J. Zięby 1 skrzyżowanie Staszica, Staszica 66, Puszkina 14. W badanym przypadku przeprowadzone badanie hałasu w środowisku od ruchu samochodowego przy zabudowie mieszkaniowej wykazały przekroczenia zestawione w tabeli poniżej.

Tabela 30. Wyniki obliczeń poziomu hałasu komunikacyjnego (droga E-40) w Dąbrowie Górniczej

Miejsce badania	Dopuszczalny poziom [dB]	Stwierdzone przekroczenie [dB]	Ocena sytuacji akustycznej	
			Poziom hałasu	Opis
Punkt pomiarowy nr 1				
o Pora dzienna	60	12,1	72,1	ekstremalnie zła
o Pora nocna	50	17,7	67,7	bardzo zła
Punkt pomiarowy nr 2				
o Pora dzienna	60	8,4	68,4	bardzo zła
o Pora nocna	50	14,6	64,6	zła
Punkt pomiarowy nr 3				
o Pora dzienna	60	11,9	71,9	ekstremalnie zła
o Pora nocna	50	18,1	68,1	bardzo zła

Źródło: „Sprawozdanie z pomiarów poziomu dźwięku...” – OBiKŚ, listopad-grudzień 2000 r.

Prawie we wszystkich przypadkach obliczone oraz zmierzone poziomy emisji hałasu (badania IETU oraz OBiKS) znacznie przekraczają dopuszczalne wartości 60 dB dla pory dziennej, określone dla kategorii zabudowy mieszkaniowej, wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego, określonej w Rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 13 maja 1998 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów dźwięku w środowisku (Dz. U. 1998, Nr 66, poz. 436). Należy, zatem stwierdzić, że w pobliżu dróg występują poziomy dźwięku wyższe od dopuszczalnych dla terenu zabudowy mieszkaniowej.

Progowe poziomy dźwięku ze względu na ochronę ludzi przed hałasem środowiskowym określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 roku. Rozporządzenie określa progiowe poziomy dźwięku, których przekroczenie wymaga podjęcia natychmiastowych działań w kierunku zmniejszenia ekspozycji ludzi na nadmierny hałas. Dla zabudowy mieszkaniowej te wartości wynoszą 75 dB dla pory dziennej i 67 dB dla pory nocnej.

Według skali uciążliwości stosowanej w niektórych krajach Unii Europejskiej, na podstawie wyników obliczeń prowadzonych przez IETU, sytuację akustyczną w mieście należy określić jako złą do skrajnie złej. Zgodnie z zaleceniami Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) z roku 1993 dla zabudowy mieszkaniowej wskazane jest dążenie do ograniczenia równoważnego poziomu dźwięku A na zewnątrz budynku do wartości 55 dB w dzień i 45 dB w nocy. Jednocześnie zgodnie z zaleceniami WHO, dotyczącymi dokuczliwości, zakłóceń snu i rozmów, należy przyjąć, że przekroczenie granicy poziomów hałasu na zewnątrz budynku, równej 70 dB w porze dziennej i 60 dB w porze nocnej, stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia.

W ostatnich latach obserwuje się wzrost potencjalnego zagrożenia hałasem motoryzacyjnym, zwłaszcza z powodu wzrostu natężenia ruchu, w tym zwiększenia udziału transportu ciężkiego.

Hałas przemysłowy

Dopuszczalne poziomy dźwięku emitowanego do środowiska określa się wyłącznie w przypadku stwierdzenia przekroczenia dopuszczalnej wartości dla określonej kategorii terenu. Decyzja administracyjna o dopuszczalnym poziomie dźwięku (hałasu) jest, zatem istotnie różna od tych, które są wydawane jako ograniczające emisje do powietrza, wód i gleby albo dotyczące wytwarzania odpadów. Zwykle decyzje o dopuszczalnym hałasie są wydawane na podstawie przeprowadzonego pomiaru w postępowaniu, związanym ze skargą na nadmierny hałas albo w związku z rutynową kontrolą prowadzoną przez Inspekcję Ochrony Środowiska.

W tabeli poniżej ujęto zakłady, które posiadają decyzję o dopuszczalnym hałasie, prowadzą okresowe badania uciążliwości akustycznej we własnym zakresie oraz te, w których w wyniku przeprowadzonej, przez WIOŚ kontroli, stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu (dla zakładu lub dla terenu, na którym są zlokalizowane). Są to punkty potencjalnego ponadnormatywnego oddziaływania na środowisko, na które należy zwracać uwagę przy typowaniu punktów pomiaru hałasu przemysłowego w mieście.

Tabela 31. Źródła hałasu na terenie Dąbrowy Górniczej

Nazwa i adres zakładu	Rodzaj źródeł	Nr Decyzji	Wartości dopuszczalne określone w decyzji [dB]	Wartości normowe dla środowiska [dB]	Wyniki pomiaru $L_{A,eq}$ przy najbliższej zabudowie mieszkalnej [dB]
Huta Bankowa ul. Sobieskiego 24	Piece grzewcze, walcarki, urządzenia wykańczania wyrobów, środki transportu wewnętrznego	Decyzja znak ŚR-XII/H-6611/a/12/01 – określająca dopuszczalne poziomy hałas	Pora dzienna: L= 55 Pora nocna: L= 45	Pora dzienna: L= 67 Pora nocna: L= 57	Pora dzienna: L= 53 – 59 Pora nocna: L=46 - 48
ZTS „Ząbkowice – Erg” ul. Chemiczna 6	Wentylatory osiowe (dachowe i ściennie), pompy, chłodnia wentylatorowa	Decyzja znak E-IV/2-8617/7/89 – określająca dopuszczalne poziomy hałas	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	L= 44,5
PHS Huta Katowice Al. J. Piłsudskiego 92	Baza Przeładunku Rud: węzeł P-1 i szepianie wagonów	Decyzja znak OS-IV/H-8617/17/84 określająca dopuszczalne poziomy hałas	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L=40	Pora dzienna: L= 67 Pora nocna: L= 57	zgodne z decyzją
Spalarnia odpadów „Lobbe –Dąbrowa Górnicza” ul. Koksownicza 16	instalacja	Pozwolenie zintegrowane znak ŚR-III-6618/DG/1/12/03	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	Pora dzienna: L= 67 Pora nocna: L= 57	b.d.
HK „Cutiron” ul. Jasna 54	prasonożyca, suwnice przeładunkowe	Decyzja znak OS-IV/3-8617/14/86 określająca dopuszczalne poziomy hałas	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	b.d.
DFME „Damel” Al. J. Piłsudskiego 2	Ogólna praca zakładu	Decyzja znak WKŚ.7613-2/12/1/3/2000 określająca dopuszczalne poziomy hałas	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	Pora dzienna: L= 53,1 – 56,4 Pora nocna: L= -
KP Kuźnica Wąreżyńska ul. Letnia 1	Ogólna praca Kopalni i Zakładu Przeróbki na obrzeżach wyrobisk	Nie wymagana	-	Pora dzienna: L= 67 Pora nocna: L= 57	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40-50
	Ogólna praca zakładu i przejazdy pociągów z piaskiem	W trakcie występowania	-	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	Pora dzienna: L= 51,4 Pora nocna: L= 42,5
„Widmar” Danuta Widomska – Łachu ul. Ofiar Katania 112	Ogólna praca zakładu	Decyzja znak WKŚ.7613-2/7/1/66/2001 określająca dopuszczalne poziomy hałas	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	Bez przekroczeń
Saint-Gobain Glas Polska Sp. z o.o. ul. Szklanych Domów 1	Procesy technologiczne, Wentylacja przemysłowa	Decyzja znak WKŚ.7613-2/9/2/5/2000 określająca dopuszczalne poziomy hałas	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	b.d.
Saint-Gobain Sekurit HanGlas Polska Sp. z o.o. ul. Szklanych Domów 2	Wentylacja przemysłowa	Nie wydano	-	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	Pora dzienna: L= 35
Zakłady Koksownicze „Przyjaźń” ul. Koksownicza 1	Urządzenia zakładu i ruch komunikacyjny	Nie wydano	-	Pora dzienna: L= 67 Pora nocna: L= 57	Pora dzienna: L= 47,9 – 49,7 Pora nocna: L= 35 – 38
„Kompleks Cabała” Sp. z o.o. ul. Myśliwska 1	Linia do hydrosegregacji kruszyw, przesiewacze, ruch kołowy	Nie wydano	-	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	Pora dzienna: L= 46 Pora nocna: L= 33
ZPMW „Dąbrowa” Sp. z o.o. Dąbrowa Górnicza ul. Perla 10	Ogólna praca zakładu	Nie wydano	-	Pora dzienna: L= 50 Pora nocna: L= 40	Pora dzienna: L= 42 Pora nocna: L= -

Źródła: ankiety otrzymane z zakładów, decyzje administracyjne

W ostatnich latach zaobserwowano zwiększenie liczby obiektów o relatywnie niskiej uciążliwości, lecz zlokalizowanych blisko zabudowy wymagającej ochrony. Skutkuje

to wzrostem ilości skarg i interwencji dotyczących nadmiernego hałasu. Źródłami tymi jest zabudowa handlowa z systemami chłodniczymi, wentylacją mechaniczną, małe hurtownie, mała gastronomia, transport, a w okresie letnim przykawiarniane ogródki itp.

Pewnemu ograniczeniu uległa emisja hałasu z dużych zakładów przemysłowych. Jest to spowodowane modernizacją tych zakładów, zmianą profilu produkcji, prowadzonymi systematycznie kontrolami i zainstalowaniem urządzeń tłumiących hałas.

Promieniowanie elektromagnetyczne

Pole i promieniowanie elektromagnetyczne występuje w otoczeniu wszystkich odbiorników energii elektrycznej. Częstotliwość pól i wielkość ekspozycji ludzi znajdujących się w pobliżu tych urządzeń, zależy od jego przeznaczenia i konstrukcji. Silne pole elektromagnetyczne mogące mieć znaczący wpływ na zdrowie ludzi jest wytwarzane np. przez: rozdzielnie i sieci elektroenergetyczne (średniego i wysokiego napięcia), stacje transformatorowe, piece indukcyjne do obróbki plastycznej wyrobów metalowych, anteny nadawcze - radiowe i telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej i inne.

Tabela 32. Wartości gęstości mocy.

Rodzaj strefy	Pole stacjonarne	Pole niestacjonarne	Zasady przebywania ludzi w strefach ochronnych
Ochronna II-go stopnia	$0,025\text{W/m}^2 < S < 0,1\text{W/m}^2$	$0,25\text{W/m}^2 < S < 1\text{W/m}^2$	W strefie tej dopuszcza się okresowe przebywanie ludności związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, rekreacyjnej itp. W obszarze tej strefy zabrania się lokalizowania budynków mieszkalnych oraz szpitali, internatów, żłobków, przedszkoli itp. Strefa ta obejmuje obszary pól o poziomach całkowicie bezpiecznych dla organizmu ludzkiego i dlatego dopuszcza się przebywanie ludności w tej strefie. Ograniczenie lokalizacji budownictwa w tej strefie wynika z możliwości występowania lokalnych wzrostów poziomów pól, do wartości odpowiadających strefie ochronnej pierwszego stopnia z uwagi na indukowanie się energii elektromagnetycznej w elementach metalowych pomieszczeń, bądź odbicia tej energii od ścian pomieszczeń. W specyficznych warunkach istnieje niebezpieczeństwo powstania zjawiska rezonansowego.
Ochronna I-go stopnia	$S > 0,1\text{W/m}^2$	$S > 1\text{W/m}^2$	W strefie tej przebywanie ludzi jest zabronione, mogą w niej jedynie przebywać pracownicy obsługi źródeł pól elektromagnetycznych po spełnieniu warunków określonych odrębnymi przepisami. Strefa ta obejmuje obszary pól o poziomach, przy których możliwe jest efektów nietermicznych oddziaływań pól.
Ochrona pośrednia	$0,1\text{W/m}^2 < S < 2\text{W/m}^2$	$1\text{W/m}^2 < S < 10\text{W/m}^2$	W strefie pośredniej przebywać mogą pracownicy przy produkcji, naprawach, przeglądach i obsłudze w czasie całego dnia pracy
Strefa zagrożenia	$2\text{W/m}^2 < S < 100\text{W/m}^2$	$10\text{W/m}^2 < S < 100\text{W/m}^2$	Przebywać mogą pracownicy jw. przez czas ograniczony; czas przebywania w tej strefie ulega skróceniu zależnie od wzrostu średniej gęstości strumienia energii.
Strefa niebezpieczna	$S > 100\text{W/m}^2$	$S > 100\text{W/m}^2$	Przebywanie ludzi bez środków ochrony osobistej jest zabronione.

W tabeli 32 przedstawiono wartości gęstości mocy promieniowanej oraz zasady przebywania w otoczeniu źródła promieniowania elektromagnetycznego, na podstawie

przepisów⁷ dotyczących ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym niejonizującym.

W tabeli 33 przedstawiono silne - punktowe źródła promieniowania elektromagnetycznego zlokalizowane na terenie miasta. Tabela została opracowana na podstawie informacji uzyskanych z Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej.

Tabela 33. Punktowe źródła promieniowania elektromagnetycznego w Dąbrowie Górniczej.

Rodzaj urządzenia	Lokalizacja urządzenia	Charakterystyka urządzenia
Stacja bazowa telefonii komórkowej Era GSM	Gołonóg - dach domu handlowego „Kaczor”	Urządzenie składa się z 3 anten sektorowych pracujących w paśmie 900 i 1800 MHz oraz 1 anteny parabolicznej pracującej w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 30 m.
Stacja bazowa telefonii komórkowej Era GSM	Ząbkowice - Al. Zwycięstwa (maszt na wzniesieniu Pańska Góra)	Urządzenie składa się z 3 anten sektorowych pracujących w paśmie 900 i 1800 MHz oraz 1 anteny parabolicznej pracującej w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 30 m.
Stacja bazowa telefonii komórkowej Era GSM	Dach budynku przy ul. Królowej Jadwigi	Urządzenie składa się z 3 anten sektorowych pracujących w paśmie 900 i 1800 MHz oraz 1 anteny parabolicznej pracującej w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 20 m.
Stacja bazowa telefonii komórkowej Era GSM	Łosień - komin Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń”	Urządzenie składa się z 3 anten sektorowych pracujących w paśmie 900 i 1800 MHz oraz 1 anteny parabolicznej pracującej w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 75 m.
Stacja bazowa telefonii komórkowej Era GSM	ul. Krasińskiego 43 - dach budynku Szpitala Dziecięcego	Urządzenie składa się z 3 anten sektorowych pracujących w paśmie 900 i 1800 MHz oraz 1 anteny parabolicznej pracującej w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 25 m.
Stacja bazowa telefonii komórkowej Plus GSM	Strzemieszyce - ul. Szałasowizna 13	Urządzenie składa się z 3 anten sektorowych pracujących w paśmie 900 MHz oraz 1 anteny parabolicznej pracującej w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 30 m.
Stacja bazowa telefonii komórkowej Plus GSM	Dach budynku ul. Długa 3	Urządzenie składa się z 1 anteny sektorowej pracującej w paśmie 900 MHz oraz 1 anteny parabolicznej pracującej w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 32 m.
Stacja bazowa telefonii komórkowej Plus GSM	Pogoria - maszt przy linii kolejowej niedaleko stacji PKP	Urządzenie składa się z 1 anteny sektorowej pracującej w paśmie 900 MHz oraz 1 anteny parabolicznej pracującej w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 40 m.
Stacja bazowa telefonii komórkowej Plus GSM	ul. Piłsudskiego 52 (teren Huty „Katowice”)	Urządzenie składa się z 1 anteny sektorowej pracującej w paśmie 900 MHz oraz 1 anteny parabolicznej pracującej w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 30 m.
Stacja bazowa telefonii komórkowej Plus GSM	ul. Szopena 72 - dach budynku biurowego	Urządzenie składa się z 1 anteny sektorowej pracującej w paśmie 900 MHz oraz 1 anteny parabolicznej pracującej w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 20 m.
Stacja bazowa telefonii	Strzemieszyce - teren	Urządzenie składa się z 3 anten sektorowych pracujących

⁷ Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, zasobów Naturalnych i leśnictwa z dnia 11 sierpnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed promieniowaniem szkodliwym dla ludzi i środowiska, dopuszczalnych poziomów promieniowania, jakie mogą występować w środowisku, oraz wymagań obowiązujących przy wykonywaniu pomiarów kontrolnych promieniowania (Dz. U. nr 107, poz. 676).

Rodzaj urządzenia	Lokalizacja urządzenia	Charakterystyka urządzenia
komórkowej Plus GSM	firmy Polfloat - Saint Gobain sp. z o.o.	w paśmie 900 MHz oraz 3 anten parabolicznych pracujących w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 31 i 83 m.
Stacja bazowa telefonii komórkowej PTK Centertel	ul. Chemiczna 6 - teren ZTS „Ząbkowice – ERG”	Urządzenie składa się z 3 anten sektorowych pracujących w paśmie 1800 i 900 MHz oraz 3 anten parabolicznych pracujących w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 32 i 38 m.
Stacja bazowa telefonii komórkowej PTK Centertel	ul. Kopernika 40 - dach budynku I L.O.	Urządzenie składa się z 3 anten sektorowych pracujących w paśmie 1800 i 900 MHz oraz 1 anteny parabolicznej pracującej w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 18 i 15 m.
Stacja bazowa telefonii komórkowej PTK Centertel	ul. Piłsudskiego 52 (teren Huty „Katowice”)	Urządzenie składa się z 3 anten sektorowych pracujących w paśmie 1800 i 900 MHz oraz 3 anten parabolicznych pracujących w paśmie 38 GHz; umieszczonych na wysokości około 30 m.

Z powyższej tabeli wynika, że określony na podstawie obliczeń i analiz rozkładu pól elektromagnetycznych zasięg obszarów, dla których przekroczony jest dopuszczalny poziom elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego nie pokrywa się z miejscami przebywania ludzi i znajduje się na znacznej wysokości. Jednak lokalizacja taka nie wyklucza konieczności wykonywania pomiarów kontrolnych (dla celów ochrony środowiska oraz warunków bhp) rozkładu gęstości mocy mikrofalowej w otoczeniu stacji. Pomiary należy powtarzać każdorazowo w przypadku zmiany parametrów stacji lub wymiany istotnych elementów technologicznych, mogących mieć wpływ na rozkład gęstości mocy mikrofalowej wokół stacji. Instytucją odpowiedzialną za analizę i interpretację pomiarów jest Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach.

2.7. Edukacja ekologiczna

Edukacja ekologiczna na terenie Dąbrowy Górniczej prowadzona jest zgodnie z wytycznymi wynikającymi z Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej i traktowana jest jako zadanie priorytetowe w działalności Urzędu Miasta. Realizowana jest dla różnych grup wiekowych, jednak szczególny nacisk położony jest na dzieci i młodzież. Wydział Ekologii i Rolnictwa Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej współpracuje ze wszystkimi placówkami oświatowymi z terenu miasta. Prowadzona jest bieżąca współpraca polegająca na przekazywaniu materiałów, czasopism ekologicznych („Aura”, „Zielona Liga”), książek m.in. wydawnictw tematycznych tj. „Pustynia Błędowska - fenomen polskiego krajobrazu” i „Osobliwości przyrodnicze województwa śląskiego”, kaset wideo o tematyce ekologicznej na wyposażenie bibliotek wszystkich szkół na terenie Dąbrowy Górniczej.

W celu promowania i propagowania ciekawych przyrodniczo i krajobrazowo miejsc na terenie Dąbrowy Górniczej Urząd Miejski wydał „Przewodnik przyrodniczy po Dąbrowie Górniczej”. Przewodnik ten opracowany został na podstawie „Ogólnej waloryzacji przyrodniczej Dąbrowy Górniczej” wykonanej przez naukowców Uniwersytetu Śląskiego.

Realizacja edukacji ekologicznej prowadzona jest poprzez uczestnictwo nauczycieli, młodzieży szkolnej i wszystkich zainteresowanych mieszkańców m.in. w:

1. programach ekologicznych - takich jak:

- polsko-amerykański program edukacji ekologicznej „Krağ”- realizowany w formie zajęć warsztatowych dla nauczycieli szkół wszystkich poziomów nauczania jako osób mających wpływ na sposób wdrażania edukacji ekologicznej w szkołach.
- „Programy edukacji ekologicznej” - opracowane przez nauczycieli dąbrowskich szkół w ramach konkursu na program edukacji ekologicznej i publikowane w czasopiśmie „Zielona Liga”.

2. warsztatach ekologicznych:

- zajęcia dydaktyczne dla dzieci i młodzieży szkolnej w Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym w Smoleniu, Międzynarodowym Miasteczku Edukacji Ekologicznej w Rogoźniku oraz na ścieżkach dydaktycznych,
- „Warsztaty metodyczne terenowe”- dla nauczycieli - realizowane na ścieżkach przyrodniczo - dydaktycznych w Parkach Krajobrazowych Województwa Śląskiego,
- o tematyce odpadowej - „Segregacja odpadów”- realizowane na sesjach młodzieżowych Klubu 4H dla wszystkich szkół m.in. pod kątem ograniczania wytwarzania odpadów w gospodarstwach domowych i prawidłowego ich zagospodarowania - pod hasłem „Segregujesz - świat ratujesz”,
- program szkoleniowy dla młodzieży szkolnej z cyklu „Zielono Mi” organizowany pod patronatem Ministerstwa Środowiska i Urzędu Wojewódzkiego w hali „Spodek” w Katowicach.

3. olimpiadach i konkursach wiedzy ekologicznej o zasięgu miejskim i regionalnym. Wydział Ekologii i Rolnictwa objął patronat i uczestniczy w przeprowadzeniu od trzech lat Miejskiego Konkursu Wiedzy Ekologicznej zorganizowanego dla uczniów szkół ponadpodstawowych, oraz międzyszkolnych konkursach dla szkół podstawowych m.in. konkurs EKO - plastyczny pod hasłem „Jedna jest nasza Ziemia, tak jak jedno Słońce, segreguj śmieci - będziesz jej obrońcą”.

4. akcjach masowych tj:

- „Sprzątanie Świata” - młodzież sprząta głównie tereny zielone przyszkolne, a także tereny objęte ochroną tj. użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo - krajobrazowe, tereny wokół pomników przyrody;
- „Dzień Ziemi” - corocznie z tej okazji organizowane jest wiele masowych imprez o charakterze ekologicznym, w których aktywnie uczestniczą szkoły na różnych poziomach nauczania, obchodom towarzyszą festyny np.: „W nowe tysiąclecie bez odpadów”, na którym oprócz licznych inscenizacji i konkursów dla dzieci i młodzieży o treści ekologicznej zorganizowano także wystawę plakatów i prac „sztuka ze śmieci”, oraz stoiska ze zdrową żywnością, ekspozycję „stół ekologiczny na cztery pory roku”, kiermasz wydawnictw ekologicznych;
- Światowy Dzień Ochrony Środowiska.

W 2001 r. w 15 placówkach szkolnych na terenie Dąbrowy Górniczej wprowadzono pilotażowo selektywną zbiórkę odpadów, połączoną z edukacją młodzieży w tym zakresie. Szkoły wyposażone zostały w pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów na szkło, metale, plastik, które są systematycznie, w miarę potrzeb opróżniane.

Firma obsługująca selektywną zbiórkę na zlecenie Urzędu Miasta tj. ALBA MP GK w Dąbrowie Górniczej w ramach współpracy ze szkołami w zakresie edukacji ekologicznej:

- dostarczyła do szkół materiały edukacyjne promujące selektywną zbiórkę tj. plakaty, książki, informatory, filmy edukacyjne „Świat według śmiecia”,
- ufundowała nagrody pieniężne dla 5 najaktywniejszych szkół w zakresie selektywnej zbiórki odpadów,
- współuczestniczyła w organizowanych przez ówczesny Wydział Zdrowia Polityki Społecznej i Kształtowania Środowiska imprezach masowych o tematyce ekologicznej na terenie miasta.

Wysegregowane odpady są przez ALBA MPGK sp. z o. o. przekazywane do wykorzystania (odzysku) podmiotom gospodarczym posiadającym zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie odzysku odpadów.

Urząd Miasta w Dąbrowie Górniczej współpracuje z licznymi stowarzyszeniami i organizacjami, działającymi na rzecz edukacji ekologicznej tj.: Stowarzyszeniem „Ziemia i My - Centrum Edukacji Ekologicznej”, Fundacją Prof. Adolfa Dygacza, Miejskim Centrum Oświaty, Polskim Klubem Ekologicznym, Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego, Nadleśnictwami, Stowarzyszeniem „Zieloni”, Kołami Wędkarskimi i Stowarzyszeniem Pszczelarzy, Klubami Nurkowymi „Delfin” i „Foki”. W ramach tej współpracy przeprowadzane są liczne akcje m.in.:

- „posadź swoje drzewko”,
- czyszczenie zbiorników wodnych przy udziale nurków z KN „Delfin” i „Foki”:
 - zbiorniki wodne na terenie Pomnika Przyrody „Wywierzyska w Strzemieszycach Wielkich”,
 - sprzątanie dna zbiornika Pogoria III (w 2003 r. przez członków Centrum Nurkowego „Divemosta”);
- projekt pn: „Segregujesz Świat ratujesz” opracowany na podstawie programu Regionalnego Centrum Edukacji Ekologicznej w Płocku „Czy opakowania muszą być uciążliwymi odpadami”. W ramach tego projektu zorganizowano warsztaty dla szkół realizujących pilotażowy program selektywnej zbiórki odpadów oraz konkurs pn. „Recyklingowa klasa”, „Recyklingowy uczeń”;
- coroczne seminaria dla nauczycieli wszystkich szkół prowadzących edukację ekologiczną m.in. „Prawne aspekty ochrony środowiska”, którego celem było:
 - aktualizacja wiedzy przedmiotowej dotyczącej ochrony i kształtowania środowiska,
 - przedstawienie zagadnień związanych z ochroną środowiska w Unii Europejskiej,
 - analiza wybranych aktów prawnych w zakresie ochrony środowiska
 - inauguracja programu ekologicznego „Rozpal niepokój o ziemię - Twoim udziałem w zjednoczenie Europy”.
- cykle szkoleń praktycznych i teoretycznych dotyczących zapoznania młodzieży szkolnej z pszczelarstwem i rolą pszczół w środowisku;
- upowszechnienia ekologicznych zabiegów uprawowych m.in., poprzez szkolenie na temat jego działania preparatu „Kompostin” oraz badań skażenia gleb i roślin metalami ciężkimi na terenie miasta wykonanych przez Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska PAN w Zabrze;
- imprezę poświęconą ogólnoswiatowej akcji na rzecz ochrony warstwy ozonowej, w której uczestniczyli uczniowie i nauczyciele wszystkich dąbrowskich szkół. W ramach imprezy ogłoszono konkurs na fraszkę tematycznie związaną z ochroną warstwy ozonowej;

- program optymalizacji gospodarki odpadami komunalnymi w ramach Szkoły CP i polsko-norweskiego programu - „Czystsza produkcja”, w którym uczestniczyły osoby z zakładów przemysłowych, nauczyciele i przedstawiciele Urzędu Miasta;
- konkurs plastyczny o zasięgu międzynarodowym pn. „To, co piękne wokół nas”. Celem konkursu jest prezentacja i nagradzanie twórczości plastycznej dzieci i młodzieży, budzenie wrażliwości na różne przejawy piękna w otaczającym świecie i uwrażliwienie na piękno przyrody.

Dzięki dotacji Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej za pośrednictwem Studia VOX media z Wrocławia Urząd Miasta dostarczył do szkół program edukacyjny pt. „Chcę aby na moim niebie było słońce”. Program kierowany jest do uczniów klas I-III i nauczycieli nauczania wczesnoszkolnego. Dofinansowano także zakup dwóch zestawów ekologicznych SLANDI - EKO- 204 do badania jakości wody na zawartość azotanów, azotów, żelaza i bakterii. Zestawy te wykorzystywane są na zajęciach prowadzonych dla młodzieży uczestniczącej w warsztatach ekologicznych w Międzynarodowym Miasteczku Edukacji Ekologicznej w Rogoźniku oraz pracowni ekologicznej Zespołu Szkół Zawodowych „Szttygarka”.

Na terenie Miasta Dąbrowa Górnicza zorganizowano dwie ścieżki dydaktyczne m.in. w celu ułatwienia nauczycielom przeprowadzenia zajęć dydaktycznych w zróżnicowanym przyrodniczo terenie.

1. ścieżka dydaktyczna w rejonie zabytkowych dębów w Rudach i okolicach przełomowego odcinka Białej Przemszy. Łączna długość ścieżki wynosi 8200 m ,
2. ścieżka przyrodniczo - edukacyjna w rejonie ulicy Kazimierzowskiej o długości trasy 1300 m z bogatym drzewostanem sosnowo - brzoźowym z rozstawionymi wzdłuż trasy tablicami opisowymi dotyczącymi ochrony lasu, określenia i wyjaśnienia encyklopedyczne dot. „życia w lesie”/np. mrowisko, ptasi budzik/.

Spośród najbardziej masowych form popularyzacji zagadnień ochrony środowiska wymienić należy konkursy dotyczące m. in:

- zbiórki surowców wtórnych (np. makulatury, szkła i in. odpadów),
- zbiórki np. kasztanów i żołądzi przeznaczonych na dokarmianie zwierząt dziko żyjących
- wyszukiwania pomników przyrody,
- plakatu ekologicznego,
- tropienia dzikich wysypisk w ramach konkursu zorganizowanym przez klasę ekologiczną z Zespołu Szkół Zawodowych „Szttygarka” pn. „Zostań tropicielem dzikich wysypisk”.

3. OCENA MOŻLIWOŚCI PROWADZENIA DZIAŁAŃ W OCHRONIE ŚRODOWISKA

3.1. Zestawienie dotychczasowych działań z zakresu ochrony środowiska

Analiza zadań w zakresie ochrony i kształtowania środowiska zrealizowanych i planowanych w Dąbrowie Górniczej opracowana została na podstawie informacji uzyskanych w Urzędzie Miejskim oraz w przedsiębiorstwach, które ze względu na swój wpływ na środowisko zobligowane są do podejmowania przedsięwzięć ochronnych.

W opracowaniu wykorzystano informacje pochodzące ze sprawozdań z wykonania budżetu miasta oraz sprawozdań wykonania Miejskiego Programu Ekologicznego udostępnionych przez Wydział Ekologii i Rolnictwa.

3.1.1. Zadania realizowane przez gminę

Zadania z zakresu ochrony środowiska realizowane przez gminę finansowane są przede wszystkim z budżetu miasta oraz funduszy ochrony środowiska.

Korzystając z uprawnień jakie daje Ustawa z dnia 3-go kwietnia 1993 roku utworzono w Dąbrowie Górniczej Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Dochodami dla tego funduszu są opłaty i kary za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Opłaty są pobierane za składowanie odpadów, za zanieczyszczanie powietrza, za pobór wód i odprowadzanie ścieków, za usuwanie drzew i krzewów.

Możliwości przeznaczania środków **GFOŚiGW** i **PFOŚiGW** określa Ustawa z 27 kwietnia 2001 r – Prawo ochrony środowiska⁸.

Od kilku lat miasto Dąbrowa Górnicza wraz przedsiębiorstwami funkcjonującymi na jej terenie skutecznie realizuje zadania zmierzające do poprawy stanu sanitarnego powietrza poprzez zmniejszenie emisji: pyłów, tlenku węgla, dwutlenku siarki, czy tlenków azotu.

Od 1998 roku władze miasta podejmują działania mające na celu **zmniejszenie „niskiej emisji”** z palenisk domowych opalanych węglem, poprzez udzielanie dotacji właścicielom budynków mieszkalnych, którzy modernizują system ogrzewania mieszkań.

Uchwałą Zarządu Miasta Nr 739/98 z dn. 12.02.1998 r. władze miasta podjęły działania mające na celu zmniejszenie niskiej emisji z palenisk domowych opalanych węglem, która stanowi dużą uciążliwość w okresie grzewczym, gdyż wprowadzana jest do niskich warstw atmosfery, stanowiąc lokalnie niekorzystne warunki.

W 1998 roku Wydział Ekologii i Rolnictwa udzielił 19 dotacji z GFOŚiGW dla osób fizycznych - właścicieli budynków mieszkalnych, modernizujących system ogrzewania mieszkań na proekologiczny, natomiast w roku 1999 - 45 dotacji.

W 2000 roku gmina Dąbrowa Górnicza rozszerzyła zakres udzielania dotacji na ww. cel - z przedmiotowego dofinansowania mogą także korzystać najemcy lokali mieszkalnych; w 2000 roku udzielono 147 dotacji.

W 2002 roku udzielono przedmiotowego dofinansowania 83 dla najemców i właścicieli mieszkań w budownictwie wielorodzinnym i jednorodzinym, zmieniających system ogrzewania mieszkań na proekologiczny na łączną kwotę w wysokości 107664,00 zł. Efektem podejmowanych przedsięwzięć jest ograniczanie emisji substancji pyłowo-gazowych do powietrza.

⁸ DZIAŁ II, Instytucje ochrony środowiska, Rozdział 4 Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	80
---	---	---	----

Łącznie od 1998 roku gmina Dąbrowa Górnicza udzieliła 351 dofinansowań na kwotę 428 129,00 zł w ramach realizacji przedmiotowego zadania.

W celu **ochrony wód powierzchniowych i podziemnych** na terenie miasta, corocznie, od 1997 r., na podstawie uchwały podjętej przez Zarząd Miasta, tut. Urząd przyznaje dotacje z GFOŚiGW, dla osób fizycznych nie prowadzących działalności gospodarczej, które wybudowały przydomową oczyszczalnię ścieków. Od 2001r. rozszerzono zakres dotowania do budowy indywidualnych oczyszczalni ścieków o małe podmioty gospodarcze.

W 1993r. rozpoczęto wdrażanie **wieloletniego planu intensyfikacji pracy oczyszczalni**, w ramach którego do 1996r zrealizowano pierwsze dwa etapy modernizacji i rozbudowy, tj.

- I etap - budowa nowej instalacji do flotacji ciśnieniowej w 1993r.
- II etap - przebudowa oczyszczalni biologicznej (modernizacja komór osadu czynnego) i budowa nowej, zautomatyzowanej stacji odwadniania osadów (stacja wirówek) w 1995r.

Od 1999r. realizowany jest III etap modernizacji oczyszczalni ścieków, który ma na celu osiągnięcie parametrów ścieków odprowadzanych do pot. Bobrek o wartościach maksymalnie zbliżonych do II klasy czystości wód, jakim powinny odpowiadać ścieki odprowadzane z koksowni oraz zmniejszenie ilości ścieków odprowadzanych do pot. Bobrek, ze względu na ich zawracanie do obiegów wewnętrznych ZK "Przyjaźń". Jednocześnie trwają alternatywne prace nad koncepcjami rozwiązania gospodarki wodno-ściekowej Koksowni w oparciu o współpracę z miastem na bazie oczyszczalni „Centrum” lub w skali makroregionu, w oparciu o oczyszczalnię „Radocha II” w Sosnowcu.

W latach objętych analizą niniejszego rozdziału (tzn. 1993 - 2002) zadania w zakresie ochrony środowiska na terenie miasta realizowane były głównie ze środków budżetowych oraz środków z Gminnego i Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej będących w dyspozycji Wydziału Ekologii i Rolnictwa w ramach **Miejskiego Programu Ekologicznego dla Dąbrowy Górniczej na lata 1993 – 2002**. Zadania realizowane w ramach Programu opisano w następnym podrozdziale.

3.1.2. **Miejski program ekologiczny na lata 1993-2002**

Najważniejszym i najbardziej znaczącym efektem działalności władz miejskich było przyjęcie w 1993 roku **Miejskiego Programu Ekologicznego dla Dąbrowy Górniczej na lata 1993-2002**. Został on opracowany przez Wydział Ekologii i Rolnictwa i zatwierdzony przez Radę Miejską Uchwałą nr XL/360/93 z dnia 27 stycznia 1993 roku. Zadaniem Programu było doprowadzenie do kompleksowego uporządkowania ochrony środowiska w ramach gospodarki komunalnej miasta, zadbanie o ochronę istniejących walorów krajobrazowych i przyrodniczych oraz przywrócenie ich na terenach zdegradowanych przez przemysł, a także podniesienie estetyki i aktywności biologicznej środowiska w terenach silnie zurbanizowanych. Zakładał on ponadto ograniczenie uciążliwości wywołanych przez środki transportu i komunikacji miejskiej oraz znaczne podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców. Już z chwilą przyjęcia programu do realizacji w 1993 roku rozpoczęto realizację zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami oraz ochrony powietrza.

Zadania Miejskiego Programu Ekologicznego dla Dąbrowy Górniczej na lata 1993-2002 opisano następująco (wg Załącznika nr 1 do w.w. Uchwały):

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	81
---	---	---	----

Program działań na rzecz ochrony środowiska w gospodarce komunalnej.

Gospodarka wodnościekowa

- etapowa modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Dąbrowie Górniczej przy ul. Powstańców
- budowa pompowni i kolektora tłoczego dla dzielnicy Staszic
- budowa kolektora sanitarnego w ulicy Granicznej
- rozbudowa pompowni P-2, a następnie aktualizacja dokumentacji i realizacja budowy kanalizacji dla dzielnicy Ząbkowice
- opracowanie studialnych analiz ekologiczno-ekonomicznych, a następnie porządkowanie gospodarki ściekowej dzielnic na tzw. terenach zielonych dla obszaru zlewni Czarnej i Białej Przemszy uwzględniając możliwość wykonania tych opracowań w ramach zawartych porozumień gmin
- modernizacja Grupowej Oczyszczalni Ścieków Komunalnych w Dąbrowie Górniczej Strzemieszycach
- prowadzenie sukcesywnej modernizacji istniejących kolektorów sanitarnych, których stan techniczny zagraża awaryjnością i możliwością przedostania się nieoczyszczonych ścieków do środowiska
- sukcesywne wdrażanie do realizacji obecnie opracowywanego programu rozrządu wody komunalnej.

Gospodarka odpadami komunalnymi.

- zakończenie budowy obiektów towarzyszących wysypiska odpadów komunalnych Lipówka,
- zlecenie opracowania analizy ekologiczno-ekonomicznej kompleksowego uporządkowania gospodarki odpadami komunalnymi w warunkach naszego miasta z uwzględnieniem, możliwości regionalnego rozwiązania tego problemu pod kątem wdrożenia: segregacji i recyklingu odpadów, specyficznych i niebezpiecznych odpadów w tym np. odpadów szpitalnych, kompostowanie odpadów pochodzenia organicznego.

Ochrona powietrza.

- sukcesywna realizacja ucieplnienia istniejących osiedli mieszkaniowych w oparciu o centralne źródła zaopatrzenia w ciepło,
- dalsza realizacja gazyfikacji miasta (uwzględniająca zmiany polityki cenowej paliw)
- sukcesywna realizacja opracowanego programu energetycznego w zakresie produkcji i dystrybucji ciepła oraz innych nośników energii w ujęciu regionalnym.

Program działań na rzecz ochrony walorów przyrodniczych i przywracania aktywności biologicznej środowiska.

1. Opracowanie dokumentacji, a następnie objęcie ochroną wartościowych przyrodniczo i krajobrazowych terenów miasta, uwzględniając możliwość ich ochrony przez państwo i przez gminę,
2. Wyegzekwowania od podmiotów gospodarczych prowadzących odkrywkową eksploatację kopalni lub w inny sposób degradujących powierzchnie ziemi, sukcesywnej rekultywacji. Dotyczy to w szczególności:
 - wyrobiska popiaskowego Kuźnicy Wareżyńskiej,
 - wyrobiska po eksploatacji dolomitów w Ząbkowicach

3. Rekultywacja wysypiska odpadów komunalnych przy ulicy Niemcewicza
4. Prowadzenie działań w zakresie zazieleniania i zadrzewiania miasta
5. Kontynuowanie wapnowania użytków rolnych na terenie miasta
6. Etapowe wykonywanie analizy perspektywicznego planu ogólnego zagospodarowania miasta pod kątem:
 - ograniczenia uciążliwości zamieszkiwania na terenach silnie zurbanizowanych,
 - ochrony wytypowanych obszarów posiadających walory przyrodnicze i krajobrazowe.

Program działań na rzecz ograniczenia uciążliwości wywoływanych przez środki transportu i komunikacji.

1. Wprowadzenie ochrony przed hałasem poprzez zmianę organizacji ruchu na terenach dużych osiedli mieszkaniowych.
2. W ramach weryfikacji planu ogólnego zagospodarowania miasta wykonanie studium komunikacji pod kątem eliminacji uciążliwości transportowych i hałasu komunikacyjnego, a w szczególności utworzenia ścieżek rowerowych, zwłaszcza prowadzących w kierunku terenów rekreacyjnych.
3. Tworzenie pasów zieleni izolacyjnej przy drogach o intensywnym ruchu drogowym.
4. Sukcesywna wymiana taboru komunikacji miejskiej na pojazdy o wysokich parametrach technicznych, nie stwarzających uciążliwości dla środowiska.

Program działań na rzecz podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców miasta.

1. Popularyzacja zagadnień ochrony środowiska wśród dzieci i młodzieży. Prowadzenie różnorodnych form edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży z terenu Dąbrowy Górniczej.
2. Popularyzacja w zakresie prowadzenia produkcji rolnej w warunkach skażonego środowiska.
3. Promowanie działań na rzecz ochrony środowiska poprzez stworzenie preferencji ekonomicznych.

Tabela poniżej przedstawia zestawienie wydatków zadań inwestycyjnych zrealizowanych na terenie miasta Dąbrowa Górnicza w ramach Miejskiego Programu Ekologicznego dla Dąbrowy Górniczej na lata 1993-2002.

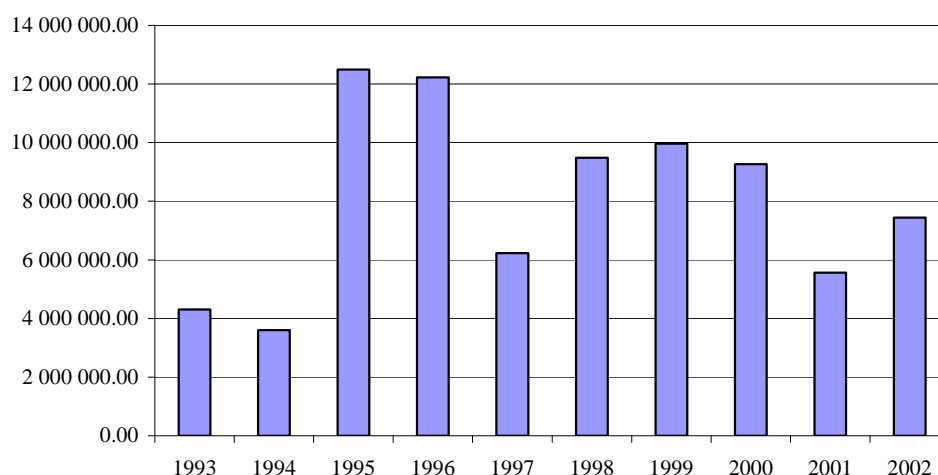
Tabela 34. Wydatki na zadania inwestycyjne zrealizowane w ramach Miejskiego Programu Ekologicznego dla Dąbrowy Górniczej na lata 1993 – 2002

Lp	Zakres działań	Budżet	GFOŚiGW	PFOŚiGW	inne	Razem
1993 rok						
	Gospodarka wodno - ściekowa	1 870 750				1 870 750
	Gospodarka odpadami	685 650				685 650
	Ochrona powietrza	1 738 210				1 738 210
	Edukacja Ekologiczna	15 000				15 000
	Razem	4 309 610				4 309 610
1994 rok						
	Gospodarka wodno - ściekowa	983 990				983 990
	Gospodarka odpadami	83 160				83 160
	Ochrona powietrza	1 680 000				1 680 000
	Ochrona walorów przyrodniczych i podnoszenie	793 670				793 670

Lp	Zakres działań	Budżet	GFOŚiGW	PFOŚiGW	inne	Razem
	aktywności biologicznej środowiska					
	Edukacja Ekologiczna	70 680				70 680
	Razem	3 611 500				3 611 500
1995 rok						
	Gospodarka wodno - ściekowa	11 275 225				11 275 225
	Gospodarka odpadami	53 000				53 000
	Ochrona powietrza	123 278.50				123 278
	Ochrona walorów przyrodniczych i podnoszenie aktywności biologicznej środowiska	980 965				980 966
	Edukacja Ekologiczna	61 248				61 248
	Razem	12 493 717				12 493 717
1996 rok						
	Gospodarka wodno - ściekowa w tym:	10 227 842				10 227 842
	- modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków przy ul. Powstańców, finansowana w części z kredytu Banku Ochrony Środowiska (BOŚ)	6 684 939			23 691 427	30 376 366
	Gospodarka odpadami	391 918				391 918
	Ochrona powietrza	650 606				650 606
	Ochrona walorów przyrodniczych i podnoszenie aktywności biologicznej środowiska	928 914				928 914
	Edukacja Ekologiczna	30 756				30 756
	Razem	12 230 036	2 895 416		23 691 427	38 816 879
1997 rok						
	Gospodarka wodno - ściekowa w tym:	4 853 653				4 853 653
	- modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków przy ul. Powstańców, finansowana w części z kredytu Banku Ochrony Środowiska (BOŚ)	2 352 630			7 983 870	10 336 500
	Gospodarka odpadami	50 000				50 000
	Ochrona powietrza	393 807				393 807
	Ochrona walorów przyrodniczych i podnoszenie aktywności biologicznej środowiska	898 309				898 309
	Edukacja Ekologiczna	41 592				41 592
	Razem	6 237 361	1 242 672		7 983 870	15 463 903
1998 rok						
	Gospodarka wodno - ściekowa	8 339 481				8 339 481
	Gospodarka odpadami	71 999				71 999
	Ochrona powietrza	41 451				41 451
	Ochrona walorów przyrodniczych i podnoszenie aktywności biologicznej środowiska	981 008				981 008
	Edukacja Ekologiczna	55 669				55 669
	Razem	9 489 608	2 451 996			11 941 604
1999 rok						
	Gospodarka wodno - ściekowa	8 663 653				8 663 653
	Gospodarka odpadami	112 538				112 538
	Ochrona powietrza	226 297				226 297
	Ochrona walorów przyrodniczych i podnoszenie aktywności biologicznej środowiska	877 966				877 966
	Edukacja Ekologiczna	81 780				81 780
	Razem	9 962 234	2 554 292			12 516 526
2000 rok						
	Gospodarka wodno - ściekowa	6 045 172				6 045 172
	Gospodarka odpadami	200 429		299 728		500 157
	Ochrona powietrza	1 577 186				1 577 186
	Ochrona walorów przyrodniczych i podnoszenie aktywności biologicznej środowiska	1 386 523				1 386 523
	Edukacja Ekologiczna	57 428				57 428
	Razem	9 266 738	5 757 384	299 728		15 323 850
2001 rok						
	Gospodarka wodno - ściekowa	4 017 086				4 017 086

Lp	Zakres działań	Budżet	GFOŚiGW	PFOŚiGW	inne	Razem
	Gospodarka odpadami	208 158		1 500 048,60		1 708 207
	Ochrona powietrza	1 230 089				1 230 089
	- w tym likwidacja kotłowni, wymiana wewnętrznej instalacji grzewczej i wymiana stolarki w szkołach - dotacja z WFOŚiGW	69 015			130 519	199 534
	Ochrona walorów przyrodniczych i podnoszenie aktywności biologicznej środowiska	200 018				200 018
	Edukacja Ekologiczna	47 849				47 849
	Razem	5 703 200	3 886 093	1 500 048	130 519	11 219 860
2002 rok						
	Gospodarka wodno - ściekowa	5 920 106				5 920 106
	Gospodarka odpadami	1 469 110		399 400		1 868 510
	Ochrona powietrza					0
	Ochrona walorów przyrodniczych i podnoszenie aktywności biologicznej środowiska	57 824				57 824
	Edukacja Ekologiczna	42 763				42 763
	Razem	7 489 803	1 408 567	399 400		9 297 770
Ogółem wydatki w latach 1993 - 2002		80 793 807	20 196 420	2 199 176	31 805 816	134 995 219

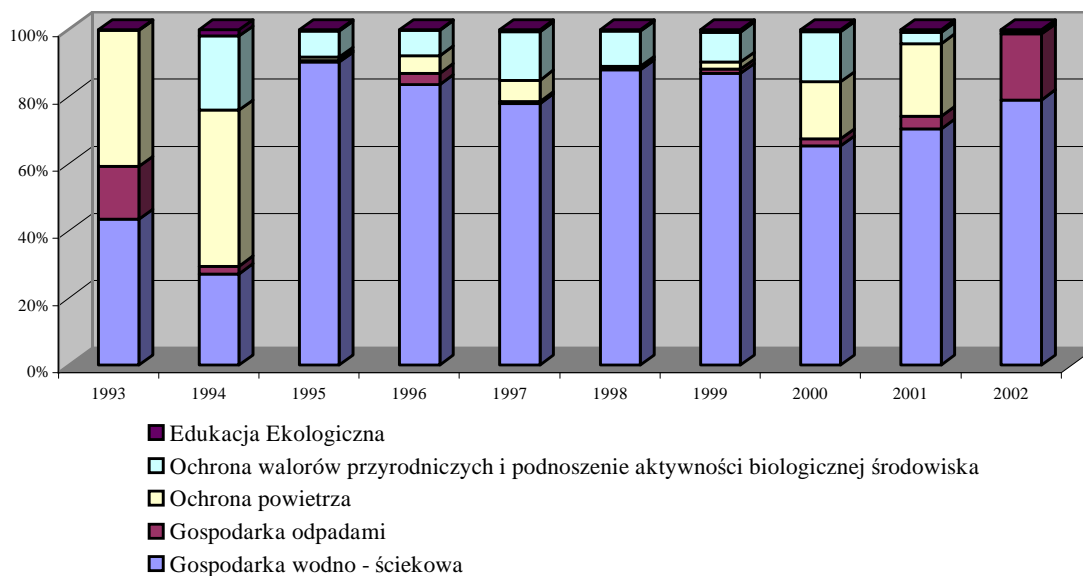
Rysunek 7. Wydatki inwestycyjne budżetu miasta na ochronę środowiska w latach 1993 – 2002

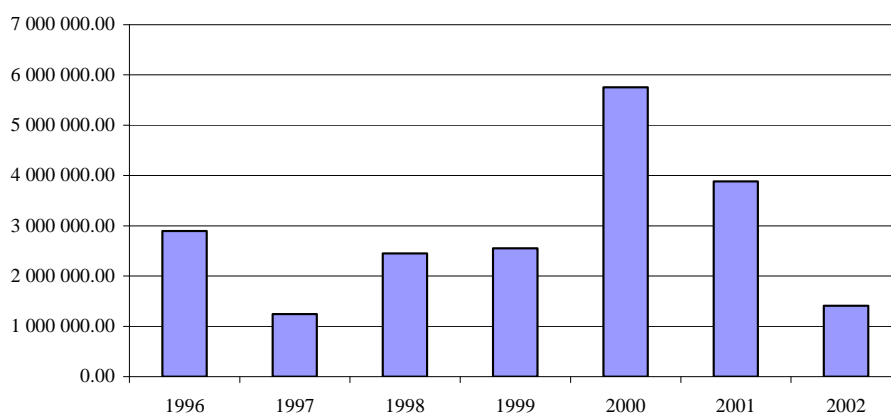
Ze środków budżetu miasta Dąbrowa Górnicza w latach 1993 - 2002 na zadania inwestycyjne związane z ochroną środowiska przeznaczono 80,8 mln zł. Z tego najwięcej w latach 1995 i 1996. Szczegóły dotyczące struktury wydatków przedstawia poniższy wykres. Wynika z niego, że największe wydatki budżetu miasta w rozpatrywanym okresie przypadały na zadania w zakresie gospodarki wodno ściekowej a mniejsze na zadania związane z ochroną powietrza. W okresie uciepłownienia istniejących osiedli mieszkaniowych oraz gazyfikacji zasobów mieszkaniowych wydatki z zakresu ochrony powietrza są najwyższe (lata 1993 i 1994).

W roku 2002 znacznie wzrosła kwota wydatkowana na gospodarkę odpadami, a związane jest to z rozpoczęciem realizacji zadania inwestycyjnego polegającego na budowie składowiska odpadów komunalnych Lipówka II z Zakładem Przetwarzania Odpadów Komunalnych.

Rysunek 8. Struktura wydatków inwestycyjnych budżetu miasta w latach 1993 - 2002

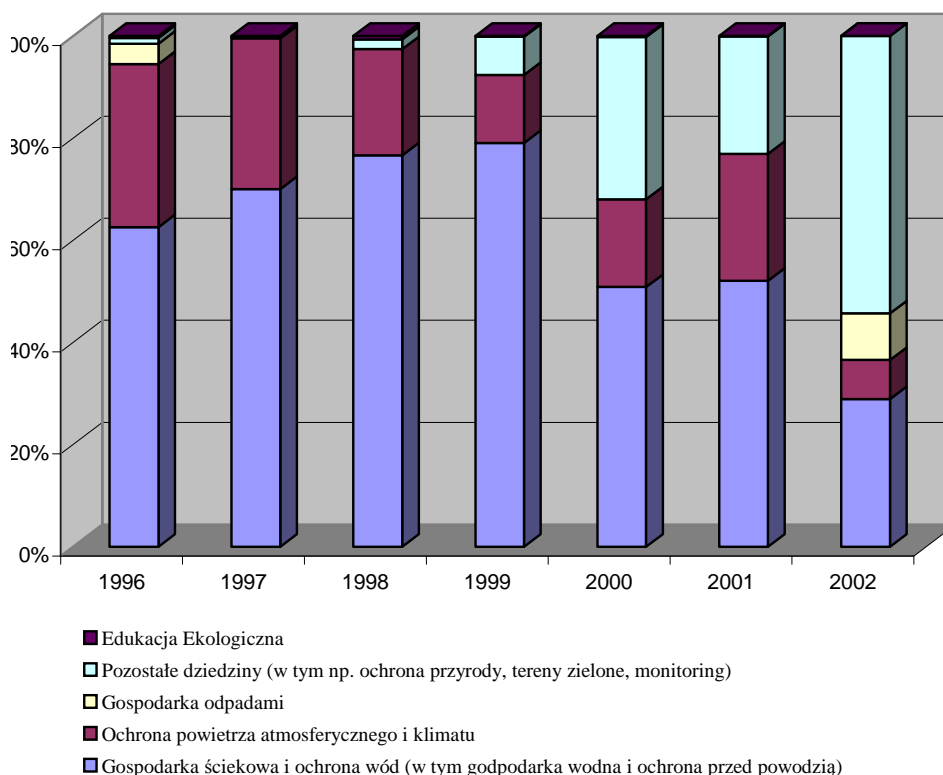
Rysunek 9. Wydatki inwestycyjne GFOŚiGW na ochronę środowiska w latach 1996 – 2002.

Ze środków GFOŚiGW na zadania z zakresu ochrony środowiska w latach 1996-2002 przeznaczono 20,2 mln zł. Najwięcej w latach 2000 i 2001. Poniższy wykres przedstawia strukturę wydatków GFOŚiGW w poszczególnych latach.

Środki GFOŚiGW przeznaczono na gospodarkę wodno – ściekową i ochronę wód (w tym ochronę przed powodzią), ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu, edukację ekologiczną, gospodarkę odpadami oraz pozostałe dziedziny (w tym ochrona przyrody, monitoring oraz tereny zielone – bieżące utrzymanie). W rozpatrywanym okresie, czyli od 1996 roku najwięcej z GFOŚiGW wydatkowano na gospodarkę wodno-ściekową. Natomiast w roku 2002 najwięcej pieniędzy przeznaczono na ochronę walorów przyrodniczych i podnoszenie aktywności biologicznej środowiska a w szczególności na utrzymanie zieleni miejskiej, prace pielęgnacyjne oraz nasadzeniowe drzew w mieście.

Rysunek 10. Struktura wydatków inwestycyjnych GFOŚiGW w latach 1996 -2002

Środki PFOŚiGW przeznaczone na zadania z zakresu ochrony środowiska w latach 2000 - 2002:

♦ 2000	299 728 zł
♦ 2001	1 500 048 zł
♦ 2002	399 400 zł

Razem **2 199 176,60**

Wydatki PFOŚiGW przeznaczone były na gospodarkę odpadami w tym:

- ochronę terenów miejskich i leśnych przed odpadami - likwidację dzikich wysypisk na terenie gminy,
- zakup koszy uliczno-parkowych,
- obsługę selektywnej zbiórki odpadów w szkołach,
- prace na MSOK „Lipówka”

Podsumowanie.

W latach 1993 - 2002 zadania w zakresie ochrony środowiska w Dąbrowie Górniczej, realizowane były głównie ze środków budżetu miasta oraz Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Wyjątkiem było zadanie realizowane na terenie miasta w ostatnich latach, tj. „Rozbudowa oczyszczalni ścieków przy ul. Powstańców w Dąbrowie Górniczej” finansowane w części z kredytu Banku Ochrony Środowiska. Zadanie zrealizowano w latach 1994 - 1997. Na realizację inwestycji wydano ze środków budżetowych kwotę 48 049 859,27 zł oraz wykorzystano pożyczkę w kwocie 37 370 341,09 zł.

Łącznie na zadania **Miejskiego Programu Ekologicznego dla Dąbrowy Górniczej na lata 1993-2002** wydatkowano kwotę **134 995 219.60 zł**.

3.1.3. Inne zadania realizowane na terenie gminy

Obok zadań realizowanych przez Urząd Miejski przeanalizowano przedsięwzięcia zakładów oddziałujących na środowisko. Dane na ten temat uzyskano na podstawie ankiety, przeprowadzonej wśród kilkudziesięciu przedsiębiorstw, których lista przygotowana została przez Urząd Miejski. Dla uściślenia informacji podanych w ankiecie przeprowadzono kilka spotkań i rozmów telefonicznych. I tak na 62 ankiety wysłane do większych przedsiębiorstw na terenie miasta odpowiedziały 42 zakłady. Listę zakładów poddanych ankietyzacji wraz z informacją czy dany zakład odpowiedział na ankietę zawiera załącznik nr 6.

Poniżej przedstawiono krótkie charakterystyki zadań z zakresu ochrony środowiska zrealizowane bądź planowane do realizacji w większych zakładach przemysłowych zlokalizowanych na terenie miasta.

W 1995 roku decyzją Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach **Huta „Katowice”** zobowiązana została do realizacji zadań mających na celu zmniejszenie uciążliwości Huty dla środowiska, zarówno w zakresie ochrony powietrza jak i w zakresie gospodarki odpadami.

Przedsięwzięcia proekologiczne realizowane są w zakresie kompleksowej modernizacji elektrofiltrów odpylających gazy odlotowe z taśm spiekalniczych wraz z modyfikacją procesu spiekania, w procesie spiekania rud a także na Wydziale Elektrociepłowni - poprzez stosowanie węgla o podwyższonych parametrach jakościowych; trwają prace zmierzające do wprowadzenia gazu konwertorowego jako zastępczego paliwa dla kotłów.

W hucie "Katowice", w celu zmniejszenia ilości pobieranej wody powierzchniowej oraz zmniejszenia ilości i poprawy jakości odprowadzanych ścieków zrealizowano szereg przedsięwzięć techniczno - modernizacyjnych :

- wykorzystano wody chłodzące z obiegu elektrociepłowni do chłodzenia urządzeń tlenowni, ograniczając pobór wody powierzchniowej ze zbiornika Łosień,
- całkowicie zawrócono uzdatnione na oczyszczalni ścieków deszczowo - przemysłowych ścieki sanitarne oraz wykorzystano je do uzupełnienia wód obiegowych,
- zmodernizowano sieć wodną na terenie oczyszczalni, co pozwoliło na zwiększenie ilości zawracanych uzdatnionych wód przemysłowych i poprawę ich jakości,
- doprowadzono do ograniczenia zrzutów z obiegów brudnych walcowni poprzez wtórne oczyszczanie wód obiegu brudnego i zawracania ich jako uzupełnienie obiegów czystych.

W 2000 roku 75 % ścieków oczyszczonych na oczyszczalni było zawracanych do obiegu huty. Ponadto systematycznie realizowane są prace badawcze i modernizacyjne zmierzające do zmniejszenia zużycia wody uzupełniającej z ujęć powierzchniowych oraz ograniczenia ilości i poprawę jakości ścieków zrzucanych do odbiornika zewnętrznego.

W sierpniu 2000r. Huta „Katowice” zrealizowała I etap „Modernizacji gospodarki wodno-ściekowej w Bazie Przeładunku Rud” obejmujący:

- przebudowę kolektora K-2 w celu dostosowania do przyjęcia wód opadowych z terenu zachodniej części torowiska,
- budowę zbiornika pierwszej fali zanieczyszczeń na kolektorze dopływowym ścieków deszczowych z terenu Bazy Przeładunku Rud do potoku Bobrek.

Kolejnym krokiem do uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej będzie modernizacja kanalizacji sanitarnej, z terminem realizacji na koniec 2001 r.

W Zakładach Koksowniczych "Przyjaźń" prowadzone są działania profilaktyczno-zapobiegawcze w celu ograniczenia emisji pyłowo-gazowej na Wydziałach: Pieców Koksowniczych, Suchego Chłodzenia oraz Węglpochodnych.

Dane liczbowe o wielkości emisji zanieczyszczeń do powietrza z w/w Zakładów, zarówno pyłowych jak i gazowych, w latach 1994-1998, świadczą o sukcesywnej redukcji emisji. Np. w 1997 roku emisja pyłowo-gazowa z przedmiotowych zakładów wyniosła 151311 t, natomiast w 1998 roku - 122252 t (dla porównania w 1994 r. wyniosła 159785 t).

LOBBE Dąbrowa Górnicza. Jako jedyny zakład w Dąbrowie Górniczej posiada Pozwolenie Zintegrowane będące nowoczesnym instrumentem ochrony środowiska ustanowionym przez Dyrektywę Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń, przeniesioną do polskiej praktyki prawnej przez ustawę Prawo Ochrony Środowiska. Największym zadaniem inwestycyjnym w zakresie ochrony środowiska w latach 1999 -2003 w zakładzie była modernizacja instalacji termicznego unieszkodliwiania odpadów przemysłowych i niebezpiecznych. Celem zadania było zatrzymanie i wyburzenie starej spalarni, przekraczającej dopuszczalne normy emisji gazowo-pyłowej i wybudowanie nowej instalacji spełniającej wszystkie normy w tym zakresie z równoczesnym odzyskiem energii w postaci energii elektrycznej o wydajności 20 000 ton odpadów rocznie. Na realizację zadania wydatkowano 37 295 000 zł środków własnych, 22 804 000 zł kredytu komercyjnego oraz uzyskano dofinansowanie w postaci pożyczki z WFOŚiGW w wysokości 9 901 000 zł.

Z innych zakładów realizujących zadania z zakresu ochrony środowiska należy wymienić **Hutę „Bankowa”** oraz **Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej**. Zadania realizowane w tych zakładach zestawiono w tabeli nr 33. Tabela nr 34 przedstawia inne ważniejsze zadania zrealizowane bądź planowane do realizacji przez pozostałe zakłady Dąbrowy Górniczej.

Tabela 35. Lista przedsięwzięć inwestycyjno-modernizacyjnych oraz wyłączeń dotyczących ochrony środowiska w Hucie „Katowice”

Lp.	Nazwa zadania	Cel zadania	Lata realizacji	Wielkość nakładów w zł.	Osiągnięty efekt ekologiczny
1.	Montaż instalacji odzysku ciepła z taśmy spiekalniczej Nr 1	Obniżenie zużycia paliwa wraz z obniżeniem emisji pyłowo-gazowej, poprzez odzyskanie i zawrócenie do procesu ciepła jawnego spieku.	IV kw. 1998r. IV.2002r.	2 580 000	Zmniejszenie emisji: SO ₂ o ok. 203 Mg/rok, NO _x o ok. 82 Mg/rok, CO o ok. 588 Mg/rok, pyłu o ok. 40 Mg/rok.
2.	Budowa i włączenie odzysku gazu konwertorowego z KT-3. Dokończenie części wspólnej odzysku gazu konwertorowego z włączeniem do KT 3	Zmniejszenie emisji pyłowo-gazowej do powietrza poprzez odzysk gazu konwertorowego i wykorzystanie go do opalania kotłów EC.	1993r. 1999r.	45 000 000	Zmniejszenie emisji: pyłowej o ok. 90 Mg/rok gazowej o ok. 1650Mg/rok. Zmniejszenie odpadów z EC o ok. 7000 Mg/rok.
3.	Modernizacja obiektów gospodarki szlamowej	Przystosowanie szlamów do wykorzystania w procesie spiekalniczym w miejscu ich powstawania przy zastosowaniu technologii opartej o proces filtracji ciśnieniowej.	IV kw. 1998r. 2005r.	21 183 000	Odzysk żelaza, zagospodarowanie powstających szlamów (90000 Mg/rok), wzrost wydajności procesu spiekania, obniżenie zużycia koksiku.
4.	<i>Rekultywacja składowiska "Lipówka"</i>	<i>Zabezpieczenie składowiska przed ujemnym wpływem na środowisko</i>	2000 2004	6 699 000	<i>Zabezpieczenie środowiska przed ujemnym wpływem składowiska</i>
5.	Budowa i włączenie odzysku gazu konwertorowego z KT-1.	Zmniejszenie emisji pyłowo-gazowej do powietrza poprzez odzysk gazu i wykorzystanie go do opalania kotłów EC.	2000r. 2003r.	20 465 000	Zmniejszenie emisji: pyłowej o ok..90 Mg/rok. Zmniejszenie odpadów z EC o ok..7000 Mg/rok.
6.	Modernizacja elektrofiltrów taśmy spiekalniczej Nr 1	Zmniejszenie uciążliwości HK S.A. poprzez zmniejszenie emisji pyłowej z taśmy spiekalniczej.	IV kw. 1998r. 1999r.	24 000 000	Redukcja emisji pyłu o ok. 1200 Mg/rok.
7.	Budowa instalacji pieca kadziowego LHF.	Zmniejszenie emisji pyłowej do powietrza z pieca kadziowego LHF.	2000r. VI.2002r.	2 850 000	Redukcja emisji pyłu
8.	Modernizacja gospodarki ściekowej na Bazie Przeładunku Rud - II etap	Modernizacja kanalizacji ścieków sanitarnych.	2002 2003	2 520 000	Uregulowanie i uporządkowanie gospodarki ściekowej.
9.	Modernizacja instalacji odpylania oraz podłazanie odsiarczania stali SL	Modernizacja istniejącej stacji odpylania oraz podłazanie dodatkowych obiektów	2001 2003	1 500 000	Redukcja emisji pyłu
10.	Adaptacja istniejącego wykopu fundamentowego na składowisko odpadów azbestowych	Adaptacja istniejącego wykopu fundamentowego na składowisko odpadów azbestowych	2000 2003	250 000	Zabezpieczenie środowiska przed ujemnym wpływem składowanych odpadów
11.	Program usuwania odpadów zawierających azbest	Zadaniem programu jest usunięcie lub zabezpieczenie urządzeń zawierających azbest	do całkowitego wyeliminowania zagrożenia	-	Zabezpieczenie środowiska przed ujemnym wpływem odpadów azbestowych
12.	Program unieszkodliwiania wyrobów zawierających PCB	Zadaniem programu jest unieszkodliwienie wyrobów zawierających PCB	2003 2010	-	Zabezpieczenie środowiska przed ujemnym wpływem odpadów zawierających PCB
13.	Modernizacja elektrofiltrów i montaż instalacji odzysku ciepła z taśmy spiekalniczej Nr 2	Obniżenie zużycia paliwa wraz z obniżeniem emisji pyłowo-gazowej, poprzez odzyskanie i zawrócenie do procesu ciepła jawnego spieku.	2004 2004	100 000 000	Zmniejszenie emisji: SO ₂ o ok. 203 Mg/rok, NO _x o ok. 82 Mg/rok, CO o ok. 588 Mg/rok, pyłu o ok. 40 Mg/rok.
14.	Budowa i włączenie odzysku gazu konwertorowego z KT-2 wraz z instalacją dolnego dmuchu i rozbryzgiem żużla.	Zmniejszenie emisji pyłowo-gazowej do powietrza poprzez odzysk gazu i wykorzystanie go do opalania kotłów EC.	2004 2005	71 500 000	Zmniejszenie emisji: pyłowej o ok..90 Mg/rok. Zmniejszenie odpadów z EC o ok..7000 Mg/rok.

**Huta Katowice prowadzi aktualnie reeksplorację istniejącego składowiska "Lipówka". Przewiduje się także, w przypadku wystąpienia takiej konieczności, rozbudowę składowiska o dodatkowe ok. 15 ha.*

Tabela 36. Lista przedsięwzięć prowadzonych bądź planowanych do realizacji przez Hutę „Bankowa” i Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej.

Lp	Nazwa zadania	Cel zadania	Lata realizacji	Wielkość nakładów w zł.	Osiągnięty efekt ekologiczny
Huta „Bankowa”					
1.	Gospodarka wodno-ściekowa (Kanal Ulena)	Konieczność oddzielenia ścieków sanitarnych od przemysłowych. Wyeliminowania zanieczyszczeń stawów hutniczych poprzez odprowadzenie ścieków sanitarnych do oczyszczalni miejskiej. Poprawa czystości wody przemysłowej w sieci huty.	1999	136 000	Oddzielono ścieki sanitarne z Wydz. P3, T6, Laboratorium od wód przemysłowych. Wyeliminowano zanieczyszczanie stawów hutniczych.
2.	Osadnik wód przemysłowych	Zatrzymanie zawiesiny stałej 234 Mg/rok. Oddzielenie cząstek zendry z wody przemysłowej oraz pyłu z wód opadowych.	1998-1999	503 000	Do m-ca VI 2001 r. utylizowano 219 ton zawiesiny stałej. Efekt z tytułu utylizacji zawiesiny wyniósł: 57 994 zł.
3.	Modernizacja pieca do obróbki cieplnej „VISTRA”	Polepszenie skuteczności realizacji procesów obróbki cieplnej.	1998-1999	1 801 000, WFOŚiGW 675 000	Zmniejszono emisję pyłowo-gazową o: Pył 461,0 kg/a NO ₂ 252,6 kg/a CO 68,2 kg/a CO ₂ 40,6 Mg/a
4.	Oszczędność energii cieplnej - Modernizacja technologii obróbki cieplnej w Wydziale Pierścieni i Obręczy - Budowa pieców szybowych nr 1 i 2	Modernizacja technologii obróbki cieplnej.	1999-2000	2 833 000, WFOŚiGW 2 500 000	Zmniejszono emisję pyłowo-gazową o: Pył 420 kg/a NO ₂ 356 kg/a CO 1041 kg/a CO ₂ 517 Mg/a
5.	Oszczędność energii cieplnej- Modernizacja produkcji ciepłej wody użytkowej.	Zastąpienie kotłów parowych kotłami wodnymi z równoczesną modernizacją układów pompowych i automatyki.	1999-2000	442 000, WFOŚiGW 334 000	Obniżono emisję szkodliwych substancji do atmosfery o: NO _x 0,893 Mg/a CO 0,0561 Mg/a SO ₂ 0,0016 Mg/a CO ₂ 1.906,8 Mg/a
6.	Oszczędność energii cieplnej- Modernizacja technologii obróbki cieplnej w Wydziale Pierścieni i Obręczy- Budowa pieców szybowych nr 3 i 4	Modernizacja technologii obróbki cieplnej	2001-2002	848 000, WFOŚiGW 1 470 000, NFOŚiGW 930 000	Obniżono emisję szkodliwych substancji do atmosfery o: Pył 480,7 kg/a NO ₂ 564,3 kg/a CO 1 271,6 kg/a CO ₂ 962,0 Mg/a
7.	Oszczędność energii cieplnej- Modernizacja technologii obróbki cieplnej w Wydziale Pierścieni i Obręczy- Budowa pieca szybowego Nr 5	Modernizacja technologii obróbki cieplnej	2002-2004	1 889 000, Wystąpiono z wnioskiem do WFOŚiGW o pożyczkę w wys. 135 000	
8.	Modernizacja układu technologicznego w Wydziale Walcowni- Modernizacja pieca grzewczego do wlewków konwencjonalnych.	Obniżka kosztów nagrzewu wsadu	2002-2004	1 482 000, Wystąpiono z wnioskiem do WFOŚiGW o pożyczkę w wys. 623 000	
9.	Modernizacja pieców do obróbki cieplnej	Ulepszanie cieplne prętów ze stali niskostopowych	2003-do nadal		
10.	Modernizacja pieca komorowego do podgrzewu międzyoperacyjnego	Przystosowanie pieca komorowego do pierścieni wielogabarytowych.	2004-2005		
11.	Modernizacja gospodarki energetycznej	Usprawnienie sieci grzewczej huty. Zastąpienie poboru wody z rzeki	2004		

Lp	Nazwa zadania	Cel zadania	Lata realizacji	Wielkość nakładów w zł.	Osiągnięty efekt ekologiczny
		Czarna Przemśa wodą z Miejskiej Oczyszczalni Ścieków.			
Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej					
1.	Modernizacja kotłowni przy ul. Limanowskiego	Ochrona powietrza	1999-2002	742 000	Redukcja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w zakresie ochrony powietrza
2.	Ucieplnienie osiedla Lipskich, budynków przy ul. Bema 2 i 4, Młodzieżowego Ośrodka Pracy Twórczej oraz przyłączenie do zewnętrznej instalacji odbiorczej c.o. do budynku Politechniki Śląskiej	Przyłączenie nowych odbiorców	1999-2003	266 000	Redukcja zanieczyszczeń
3.	Modernizacja kotłowni w Żabkowicach	Ochrona powietrza	2003	200 000	Redukcja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w zakresie ochrony powietrza
4.	Modernizacja kotłowni przy ul. Janowskiej	Ochrona powietrza	2004-2008	400 000	Redukcja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w zakresie ochrony powietrza
5.	Przyłączenie do zewnętrznej instalacji odbiorczej c.o. do budynku przy ul. 11-go Listopada 17 i 20 oraz przyłącze węża ciepłego przy ul. Majakowskiego 26	Przyłączenie nowych odbiorców	2003	280 000	Redukcja zanieczyszczeń

Tabela 37 Ważniejsze zadania w zakresie ochrony środowiska zrealizowane i planowane do realizacji przez zakłady znajdujące się na terenie Dąbrowy Górniczej.

Lp	Zrealizowane/ Planowane do realizacji	Lata realizacji	Koszty (w zł)	Osiągnięty bądź planowany do osiągnięcia efekt ekologiczny
PKM Sosnowiec , Oddział autobusowy w Dąbrowie Górniczej				
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej deszczowej	2000-2001	256 273	Rozdział ścieków w celu zmniejszenia ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do odbiornika
2.	Remont autobusów (silniki Euro)	2002	240 000 (GFOŚiGW)	Obniżenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, ograniczenie hałasu
3.	Zakup nowych autobusów	2002-2003	11 379 000 (w tym dwie pożyczki oraz kredyt bankowy)	Obniżenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, ograniczenie hałasu
Sain Gobain Glass				
4.	Spalarnia ksyleny	2000		Ograniczenie emisji ksyleny
5.	Prace wytłumiające	2003		Ograniczenie emisji hałasu do środowiska
Saint-Gobain Sekurit HanGlas Polska sp. z o.o. - Produkcja szyb samochodowych				
6.	Zamiana emalii ołowiowych na bezołowiowe	2000 - 2002		Zmiana substancji na mniej szkodliwe -
7.	Oszczędność energii elektrycznej	2002-2003		Oszczędność energii elektrycznej (o 10%)
8.	Pełna segregacja odpadów	1999-2002		
Firma WIDMAR				
9.	Planowany zakup kontenerów do transportu złomu	2004 - 2008	160 000	Likwidacja przeładunku złomu na terenie prowadzonej działalności i zmniejszenie emisji hałasu
LIDMAN ENERGETYKA CIEPLNA Sp. z o.o.				
10.	Wymiana multicyklonów na kotłach wodnych (lub nowy kocioł KRM)	2004 - 2005	37 000 (400 000)	Zmniejszenie emisji pyłu o 20% tj. o 3,8 Mg/rok
URSA Polska Sp. z o.o.				

Lp	Zrealizowane/ Planowane do realizacji	Lata realizacji	Koszty (w zł)	Osiągnięty bądź planowany do osiągnięcia efekt ekologiczny
11.	Instalacja elektrofiltru mokrego EWK	1999	2 000 000	Ograniczenie emisji do powietrza (ograniczenie emisji z wanny szklarskiej)
12.	Wykonanie „by-pasu” instalacji odprowadzającej spaliny z wanny szklarskiej	2000	100 000	Wyeliminowanie emisji do powietrza w warunkach awaryjnych (ograniczenie emisji z wanny szklarskiej)
13.	Wykonanie dogrzewu elektrycznego wanny	2001	2 000 000	Ograniczenie emisji do powietrza (ograniczenie emisji z wanny szklarskiej)
14.	Uzyskanie certyfikatu ISO 14000	2003-2004	100 000	Edukacja ekologiczna
Przedsiębiorstwo Remontowo-Produkcyjne HK Stal-Service Spółka z o.o.				
15.	Doposażenie stanowisk produkcyjnych w urządzenia zapobiegające zapyleniu	2003-2008		
16.	Planowanie instalowania urządzeń na emitorach nadmiernie pyłących.			
BHH-MIKROHUTA Sp. z o.o.				
17.	Remont oczyszczalni ścieków, skarpy, potoku Jamki i główny ciąg kanalizacji sanitarnej	2000-2001		Zmniejszenie ładunków odprowadzanych zanieczyszczeń z oczyszczalni ścieków
18.	PROGRAM BHH NMIKROHUTA			
Zakłady Tworzyw sztucznych "Ząbkowice - ERG" S.A.				
19.	Modernizacja kotłowni opalanej węglem na kotłownię opalaną olejem opałowym	1998 - 1999	Środki własne 949 500 zł, dofinansowanie z FOŚ 840 000 zł	Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych do atmosfery pyłu o 124,3 Mg, SO ₂ o 109 Mg, NO ₂ o 28,7 Mg, CO o 81,5 Mg, CO ₂ o 10 641 Mg.
ELEKTROCIEPŁOWNIA EC NOWA Sp. z o.o.				
20.	Modernizacja technologii spalania w kotłach parowych	2000-2002	2 806 000	Ograniczenie emisji tlenków azotu - zmniejszenie opłat za 2002 rok o 318 000 zł
21.	Modernizacja technologii spalania w kotłach parowych	2003-2004 lub następne lata w zależności od możliwości finansowych	1 300 000	Ograniczenie emisji tlenków azotu - zmniejszenie opłat rocznych po 2004 roku o około 500 000 zł
22.	Remonty odtworzeniowe elektrofiltrów i instalacji odpylania	2000-2002	1 212 000	Poprawa skuteczności odpylania o 1,5%
23.	Remonty odtworzeniowe elektrofiltrów i instalacji odpylania	2003-2004	1 200 000	Poprawa skuteczności odpylania o 1,5%
24.	Zabudowa systemu ciągłego pomiaru emisji pyłu i gazów	2004		
Chemian S.A.				
25.	Proces rekultywacji gruntu zanieczyszczonego THT. Budowa instalacji do adsorpcji THT	2001-2002	400 000	Ograniczenie rozprzestrzeniania się zanieczyszczenia, obniżenie stężenia THT w środowisku gruntowo-wodnym na terenie objętym rekultywacją
26.	Proces rekultywacji gruntu zanieczyszczonego THT. Rozbudowa istniejącej instalacji o dodatkowy moduł	2003-	200 000	Ograniczenie rozprzestrzeniania się zanieczyszczenia, obniżenie stężenia THT w środowisku gruntowo-wodnym na terenie objętym rekultywacją do wartości określonej w Decyzji Prezydenta Dąbrowy Górniczej
PPP "BUDOSTAL-4" S.A.				
27.	Plan zmniejszenia ilości zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza	Ze względów finansowych - termin do 2008 roku		
Brembo Poland Sp. z o.o.				
28.	Wprowadzenie systemu ISO 14000	2004-2005	100 000	Stworzenie systemu pozwalającego na ograniczenie do minimum negatywnego wpływu zakładu na środowisko

Lp	Zrealizowane/ Planowane do realizacji	Lata realizacji	Koszty (w zł)	Osiągnięty bądź planowany do osiągnięcia efekt ekologiczny
Powszechna Spółdzielnia Spożywców				
29.	Wymiana okien i drzwi	2001 2004-2005	109 340 100 000	Oszczędność w zużyciu CO, obniżenie emisji zanieczyszczeń do powietrza
Magneti Marelli Exhaust Systems Polska Sp. z o.o.				
30.	Wymiana kotłowni węglowej na olejową	1997	270 000	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza
Kopalnia Piasku "Kuznica Warężyńska" S.A.				
31.	Remont kapitalny oczyszczalni ścieków wraz z kanalizacją	2003	61 000	Poprawa jakości ścieków, zmniejszenie ładunków odprowadzanych zanieczyszczeń
32.	Remont kotłowni zakładowej	2004-2006	980 000	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza
HK-CUTIRON Przedsiębiorstwo Przerobu i Obrotu Złomem Metali Sp. z o.o.				
33.	Zakup samochodu specjalistycznego do przewozu odpadów oraz 20-stu specjalistycznych kontenerów	2002 2000 -2002	324 750 483 600	
34.	Separator złomu	2002	133 500	
Zakład Przeróbki Mechanicznej Węgla "Dąbrowa"				
35.	Linia technologiczna gospodarczego wykorzystania odpadów przeróbczych ze wzbogacania węgla do wytwarzania mieszanek węgla energetycznego	2000-2002	719 000	Zmniejszenie ilości odpadów gromadzonych na składowiskach
36.	System dróg wewnątrz zakładowych	2001	175 000	Ograniczenie emisji gazów i pyłów do powietrza ze środków transportu w strefie zamieszkania
37.	Przerabianie odpadów komunalnych, rolnych z budownictwa handlu i przemysłu - technologia Hydromex Proces	2003-2005	20 500 000 planowany wkład NFOŚiGW w wys. ok. 30%	Redukcja ilości odpadów gromadzonych na składowiskach, ograniczenie budowy nowych miejsc składowania i likwidacja starych.
DAMEL Dąbrowska Fabryka Maszyn Elektrycznych				
38.	Modernizacja lub zakup oczyszczarki komorowej	2008	100 000	Zmniejszenie zanieczyszczenia pyłowego powietrza

* Niestety z otrzymanych z zakładów ankiet wynika, że w części przypadków nie potrafią one oszacować planowanych kosztów realizacji zadań a ich realizację warunkują sytuację finansową zakładu.

Tabela 38. Kwoty nakładów na ochronę środowiska w wybranych zakładach przemysłowych na terenie miasta.

Zadania zrealizowane	Zadania przewidziane do realizacji*	Otrzymane i planowane fundusze zewnętrzne GFOŚiGW, WFOŚiGW, kredyty komercyjne
177 893 963,00	206 547 000,00	46 613 379,00

Zadania zrealizowane przez ankietowane zakłady za łączną kwotę prawie 178 mln zł dotyczyły głównie ochrony powietrza i zmierzały do ograniczenia emisji gazów i pyłów do powietrza. Kolejnym priorytetem były zadania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej mające na celu poprawę jakości ścieków, zmniejszenie ładunków odprowadzanych zanieczyszczeń.

3.1. Badanie możliwości finansowych miasta

Niniejsza analiza ma na celu przedstawienie dynamiki zmian w najważniejszych pozycjach budżetu miasta Dąbrowa Górnicza w latach 2000-2002. W analizowanym okresie przedstawiono główne źródła dochodów miasta oraz podstawowe kierunki ich wydatkowania.

Analiza sytuacji finansowej miasta Dąbrowa Górnicza została opracowana na podstawie następujących dokumentów:

- Sprawozdania Rb-28S z wykonania planu wydatków budżetowych za lata 2000 - 2002,
- Sprawozdania Rb-27S z wykonania planu dochodów budżetowych za lata 2000 - 2002,
- Sprawozdania Rb-NDS o nadwyżce/deficycie za lata 2000 - 2002,
- Kwartalne sprawozdania Rb-Z o stanie zobowiązań wg tytułów dłużnych oraz gwarancji poręczeń za lata: 2000 – 2002.

Analizę przeprowadzono przy wykorzystaniu arkusza kalkulacyjnego Excel i udokumentowano następującymi tabelami analitycznymi:

1. Analiza dochodów budżetu miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2000-2002 w działach,
2. Porównanie podstawowych dochodów podatkowych w latach 2000-2002,
3. Analiza wydatków budżetu miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2000-2002 w działach,
4. Porównanie danych o nadwyżce i deficycie miasta Dąbrowa Górnicza za lata 2000-2002,
5. Porównanie stanu zobowiązań według tytułów dłużnych oraz gwarancji i poręczeń za lata 2000-2002,
6. Poziom zadłużenia budżetu miasta w latach 2000-2002,
7. Poziom obciążenia budżetu miasta w latach 2000-2002,

Dla lepszego zobrazowania zmian finansowych dane zostały przedstawione w formie graficznej, przy pomocy następujących wykresów:

- Porównania struktury dochodów w działach na lata 2000-2002 (rys. 5),
- Porównania struktury wydatków w działach na lata 2000-2002 (rys. 6),
- Salda wydatków i dochodów miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2000-2002 (rys. 7).

Od marca 2000 r. zmieniły się przepisy w sprawie zasad i terminów sporządzania sprawozdawczości budżetowej jednostek samorządu terytorialnego (Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 marca 2000 r.; Dz.U Nr 16 poz. 209). W związku z tym wszystkie dane zostały ujednolicone do formatu sprawozdań budżetowych zgodnych z ww. ustawą i na tej podstawie dokonano analiz porównawczych.

Ponadto, od lipca 2000 r. zmieniły się przepisy w sprawie klasyfikacji dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów (Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 18 lipca 2000 r.; Dz.U. Nr 59 poz. 688). W związku z tym w tabelach podano podwójne oznaczenie numerów działów oraz ich nazw, jeżeli uległy zmianie.

Dochody budżetu miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2000-2002

Tabela 39 przedstawia dochody budżetu miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2000-2002 w działach. W tabeli ujęto:

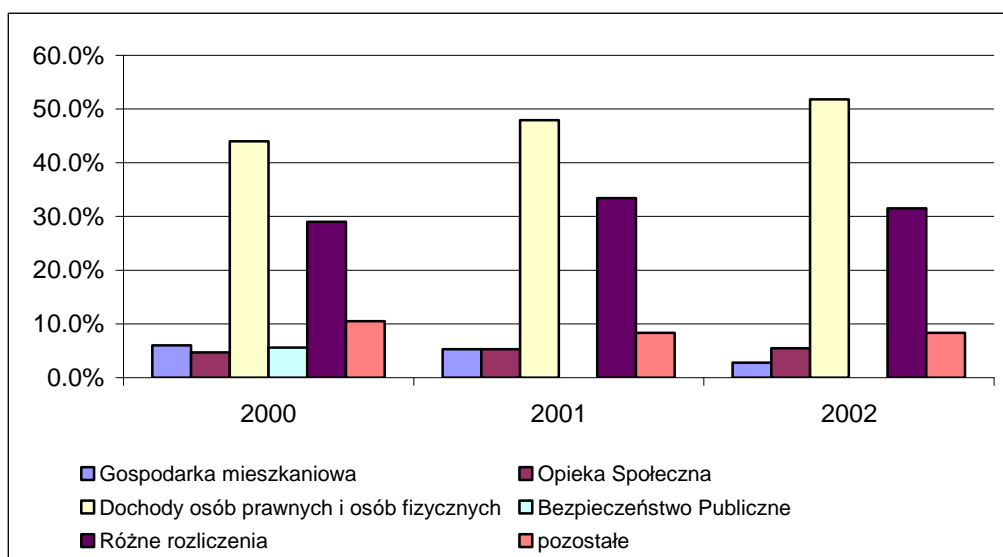
- planowane kwoty dochodów (po wszystkich zmianach),
- wykonanie dochodów,
- wskaźnik wykonania planu.

Po stronie dochodów budżetu miasta Dąbrowa Górnicza najważniejszymi pozycjami są:

- Dochody od osób prawnych, osób fizycznych i innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej, które w analizowanym okresie stanowiły odpowiednio: 44,0%, 47,9 i 51,8% dochodów ogółem. Wskaźnik wykonania planu w tym dziale wynosił: 96% w 2000 r., 85,4% w 2001 r. i 91,9% w 2002 r.
- Różne rozliczenia, które stanowiły w latach 2000-2002 odpowiednio: 29%, 33,4% i 31,5% dochodów ogółem. Wskaźnik wykonania planu w całym analizowanym okresie stanowił ok. 100 %.
- Opieka społeczna. Wydatki w tym dziale w analizowanym okresie stanowiły odpowiednio: 4,7%, 5,3% i 5,5%. Wskaźnik wykonania planu w tym dziale wykazuje tendencję malejącą i wynosił: 98,3% w 2000 r., 100,3% w 2001 r. i 99,9% w 2002 r.
- Gospodarka mieszkaniowa oraz niematerialne usługi komunalne, które w analizowanym okresie generowały dochody na poziomie: 6,0%, 5,3% i 2,8% wszystkich dochodów. Wskaźnik wykonania planu w tym dziale wykazuje tendencję malejącą i wynosił: 106,4% w 2000 r., 93,6% w 2001 r. i 89,4% w 2002 r.

Graficzne porównanie dochodów miasta Dąbrowa Górnicza w działach przedstawia rysunek nr 11.

Rysunek 11. Porównanie struktury dochodów na działy w latach 2000-2002.

Porównanie podstawowych dochodów podatkowych w latach 2000-2002 przedstawia tabela nr 40. Z tabeli wynika, że głównymi dochodami podatkowymi w analizowanym okresie były:

- wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych - wpływy te wynosiły odpowiednio: 38,7% w 2000 r., 43,5% w 2001 r., oraz 38,1% w 2002 r. dochodów ogółem.
- podatek od nieruchomości - wpływy z tego tytułu wyniosły odpowiednio: 48,9% w 2000 r., 46,1% w 2001 r., oraz 53,2% w 2002 r.

W budżecie miasta na 2003 r. zaplanowano dochody w wysokości 309.495.721 zł., w tym:

- dochody własne miasta (m.in. podatki, opłaty) -62,3%
- subwencje -27,0%
- dotacje - 10,7%

Tabela 39. Dochody budżetu miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2000-2002

Lp.	Par.	Wyszczególnienie	2000			2001			2002		
			Plan po zmianach	Wykonanie	Wskaźnik	Plan po zmianach	Wykonanie	Wskaźnik	Plan po zmianach	Wykonanie	Wskaźnik
1.	010	Rolnictwo i łowiectwo				2 000.0			13 000.0	13 000.0	100.0%
2	45/020	Leśnictwo	26 000.0	23 115.0		17 000.0	17 000.0	100.0%	13 000.0	13 000.0	100.0%
	31	Budownictwo	123 000.0	123 049.0							
3	50/600	Transport i łączność				188 707.0	239 449.0	126.9%	479 393.0	42 884.0	8.9%
4	70/900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3 083 280.0	3 082 651.0	100.0%	1 859 373.0	1 943 187.0	104.5%	3713800.0	4070201.0	109.6%
5	74/700	Gospodarka mieszkaniowa oraz niematerialne usługi komunalne	14 078 000.0	14 974 689.0	106.4%	14 180 000.0	13 271 613.0	93.6%	7 810 406.0	6 982 980.0	89.4%
6	710	Działalność usługowa				260 783.0	265 703.0	101.9%	285 988.0	275 301.0	96.3%
7	79/801	Oświata i Wychowanie	6 945 952.0	5 877 243.0	84.6%	5 197 908.0	5 492 517.0	105.7%	4 816 658.0	4 917 232.0	102.1%
8	854	Edukacyjna opieka wychowawcza				759 721.0	676 815.0	89.1%	1 734 393.0	1 454 802.0	83.9%
9.	83/921	Kultura i sztuka (Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego)									
10.	85/851	Ochrona Zdrowia	5 993 581.0	5 984 815.0		7 732 778.0	7 822 677.0	101.2%	4 056 848.0	3 872 520.0	95.5%
11.	86/853	Opieka Społeczna	12 065 277.0	11 860 284.0	98.3%	13 263 297.0	13 303 086.0	100.3%	13 884 775.0	13 871 495.0	99.9%
12.	87/926	Kultura fizyczna i Sport		26 280.0		5 000.0	27 162.0	543.2%	21 500.0	26 128.0	121.5%
13.	88	Turystyka i wypoczynek		4 996.0							
14.	89	Różna działalność	406 202.0	324 878.0	80.0%						
15.	90/756	Dochody osób prawnych, od osób fizycznych i innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej	114 722 373.0	110 084 468.0	96.0%	141 226 778.0	120 646 034.0	85.4%	142 856 191.0	131 266 785.0	91.9%
16.	91/750	Administracja Państwowa i Samorządowa (Administracja publiczna)	5 966 940.0	6 701 922.0	112.3%	4 767 307.0	3 905 543.0	81.9%	8 285 115.0	6 456 299.0	77.9%
17.	93	Bezpieczeństwo Publiczne	13 979 419.0	13 974 134.0	100.0%						
18.	94	Finanse	3 500 000.0	4 080 635.0	116.6%						
19.	97/758	Różne rozliczenia	72 849 398.0	72 529 184.0	99.6%	84 015 948.0	84 107 584.0	100.1%	79 393 922.0	79 701 061.0	100.4%
20.	98/752	Obrona Narodowa									
21.	99/751	Urzędy Naczelných Organów Władzy Kontroli i Sądownictwa	275 850.0	275 708.0	99.9%	166 309.0	166 142.0	99.9%	291 365.0	276 697.0	95.0%
22.	754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa				15 213 430.0	14 723 621.0	96.8%	15 431 648.0	15 424 024.0	100.0%
22.	x	RAZEM DOCHODY	254 015 272.0	249 928 051.0	98.4%	288 856 339.0	266 591 880.0	92.3%	283 075 002.0	268 495 590.0	94.8%

Tabela 40. Porównanie podstawowych dochodów podatkowych w latach 2000-2002.

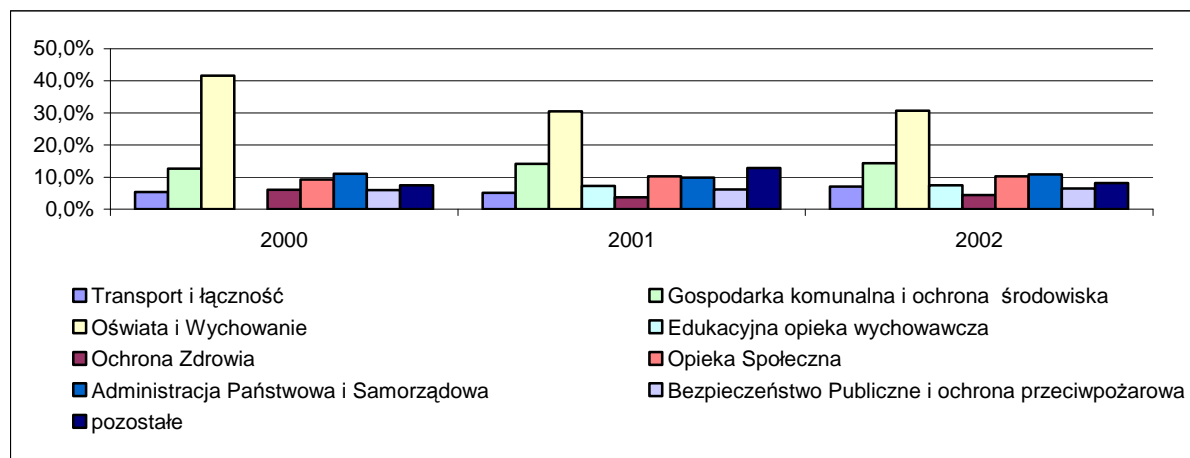
Lp.	Wyszczególnienie	2000		2001		2002	
		Kwota	Struktura	Kwota	Struktura	Kwota	Struktura
A1.	OGÓŁEM PODSTAWOWE DOCHODY PODATKOWE (suma A2 -A10)	103 950 543.0	100.0%	111 901 092.0	100.0%	120 293 188.0	100.0%
A2.	z tego: Udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych i jednostek org. nie posiadających osobowości prawnej	3 378 081.0	3.2%	3 185 883.0	2.8%	2 575 460.0	2.1%
A3.	Udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych	40 226 850.0	38.7%	48 664 321.0	43.5%	45 806 465.0	38.1%
A4.	podatek rolny	158 981.0	0.2%	176 052.0	0.2%	177 144.0	0.1%
A5.	podatek leśny	20 975.0	0.0%	20 338.0	0.0%	20 759.0	0.0%
A6.	podatek od nieruchomości	50 876 276.0	48.9%	51 589 471.0	46.1%	64 019 743.0	53.2%
A7.	podatek od środków transportowych	1 360 726.0	1.3%	1 544 948.0	1.4%	2 093 629.0	1.7%
A8.	podatek dochodowy od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	1 356 803.0	1.3%	991 638.0	0.9%	562 355.0	0.5%
A9.	podatek od czynności cywilnoprawnych			2 959 940.0	2.6%	2 622 030.0	2.2%
A10.	opłata skarbową	6 253 282.0	6.0%	2 507 350.0	2.2%	2 148 772.0	1.8%
A11.	Opłaty lokalne (w tym: opłata eksploatacyjna)	318 569.0	0.3%	261 151.0	0.2%	266 831.0	0.2%
A12.	w tym: od przedsiębiorstwa górniczego			261 151.0	0.2%	266 831.0	0.2%

Wydatki z budżetu miasta Dąbrowa Górnicza a na lata 2000-2002

Analizę wydatków miasta Dąbrowa Górnicza przedstawia tabela 41, która została skonstruowana w identyczny sposób, jak tabela nr 36. W analizowanym okresie największe wydatki budżetowe były przeznaczone na działy:

- oświata i wychowanie - stanowiły w analizowanym okresie odpowiednio: 41,6%, 30,5% i 30,7% wydatków ogółem. Wskaźnik wykonania planu wynosił średnio ok. 97,5% .
- administracja publiczna – wydatki wynosiły w kolejnych latach:11,1%, 9,9% i 10,9%. Wskaźnik wykonania planu wynosił: 94,5% w 2000 r., 81,3% w 2001 r. i 89% w 2002 r.,
- gospodarka komunalna i ochrona środowiska – wydatki ukształtowały się na poziomie: 12,6%, 14,1% oraz 14,3 wszystkich wydatków. Wskaźnik wykonania planu wykazywał tendencję malejącą i wynosił: 93,7% w 2000 r., 89,8,0% w 2001 r., oraz 47,2% w 2002 r.,
- opieka społeczna – wydatki wynosiły odpowiednio: 9,3%, 9,4% oraz 10,3% wydatków ogółem. Wskaźnik wykonania planu wynosił co roku ponad 98%.

Rysunek 12. Porównanie struktury wydatków w działach na lata 2000-2002.

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	98
---	--	--	----

Tabela 41. Wydatki z budżetu miasta Dąbrowa Górnicza a na lata 2000-2002.

Lp.		Wyszczególnienie	2000			2001			2002		
			Plan po zmianach	Wykonanie	Wskaźnik	Plan po zmianach	Wykonanie	Wskaźnik	Plan po zmianach	Wykonanie	Wskaźnik
1.	40/010	Rolnictwo i łowiectwo	63 500.0	61 087.0	96.2%	56 805.0	25 273.0	44.5%	26 350.0	25 694.0	97.5%
2.	45/020	Leśnictwo	47 300.0	44 169.0	93.4%	40 069.0	40 067.0	100.0%	40 000.0	39 860.0	99.7%
3.	31	Budownictwo	148 270.0	138 137.0							
4.	050	Rybołówstwo i rybactwo				12 000.0	11 984.0	99.9%	1 500.0	1 490.0	99.3%
5.	400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę				110 000.0	109 547.0				
6.	50/600	Transport i łączność	16 860 287.0	13 940 992.0	82.7%	19 494 618.0	14 119 739.0	72.4%	23 771 988.0	20 743 081.0	87.3%
7.	88/630	Turystyka	60 870.0	60 854.0	100.0%	9 662.0	9 661.0	100.0%	9 662.0	9 661.0	100.0%
8.	70/900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	34 577 082.0	32 388 656.0	93.7%	43 782 042.0	39 314 629.0	89.8%	88 372 784.0	41 739 121.0	47.2%
9.	74/700	Gospodarka mieszkaniowa oraz niematerialne usługi komunalne	6 374 290.0	5 656 209.0	88.7%	8 614 052.0	8 097 872.0	94.0%	5 669 973.0	4 187 488.0	73.9%
10.	66/710	Działalność usługowa	130 000.0	118 203.0	90.9%	1 856 729.0	1 337 297.0	72.0%	1 897 519.0	1 395 786.0	73.6%
11.	79/801	Oświata i Wychowanie	108 465 046.0	106 658 838.0	98.3%	87 468 772.0	85 064 623.0	97.3%	91 719 876.0	89 322 728.0	97.4%
12.	81/803	Szkolnictwo wyższe				963 308.0	955 845.0	99.2%			
13.	854	Edukacyjna opieka wychowawcza				21 021 652.0	20 424 729.0	97.2%	22 931 673.0	21 977 928.0	95.8%
14.	83/921	Kultura i sztuka (Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego)	10 454 998.0	9 060 607.0	86.7%	11 533 165.0	11 197 060.0	97.1%	9 971 675.0	9 953 550.0	99.8%
15.	85/851	Ochrona Zdrowia	16 653 375.0	15 708 309.0	94.3%	11 365 447.0	10 428 082.0	91.8%	13 618 190.0	12 853 020.0	94.4%
16.	86/853	Opieka Społeczna	24 399 763.0	23 962 920.0	98.2%	28 821 610.0	28 583 424.0	99.2%	30 476 227.0	29 947 815.0	98.3%
17.	87/926	Kultura fizyczna i Sport	2 676 135.0	1 608 212.0	60.1%	6 861 383.0	4 734 255.0	69.0%	36 082 786.0	5 971 965.0	16.6%
18.	89	Różna działalność	119 202.0	70 279.0	59.0%				0.0	0.0	
19.	91/750	Administracja Państwowa i Samorządowa (Administracja publiczna)	30 243 661.0	28 584 189.0	94.5%	33 786 718.0	27 476 470.0	81.3%	35 658 993.0	31 752 397.0	89.0%
20.	93/754	Bezpieczeństwo Publiczne i ochrona przeciwpożarowa	15 502 419.0	15 483 189.0	99.9%	17 961 593.0	17 257 351.0	96.1%	18 897 050.0	18 831 713.0	99.7%
21.	94/757	Finanse.Obsługa długu publicznego	2 664 000.0	2 644 594.0	99.3%	3 668 000.0	2 199 318.0	60.0%	4 962 730.0	2 100 645.0	42.3%
22.	96	Dotacje na finansowanie zadań gospodarczych							0.0	0.0	
23.	97/758	Różne rozliczenia	1 294 731.0	368.0	0.0%	8 397 316.0	7 065 862.0	84.1%	762 433.0	0.0	0.0%
24.	98/752	Obrona Narodowa	169 700.0	156 827.0	92.4%	146 000.0	102 968.0	70.5%	81 813.0	80 978.0	99.0%
25.	99/751	Urzędy Naczelnych Organów Władzy Kontroli oraz Sądownictwa	275 850.0	275 708.0	99.9%	166 309.0	166 142.0	99.9%	291 365.0	276 697.0	95.0%
26.	x	RAZEM DOCHODY	271 180 479.0	256 622 347.0	94.6%	306 137 250.0	278 722 198.0	91.0%	386 294 587.0	292 228 117.0	75.6%

(D) – długoterminowe; (S) – stałe i cykliczne; (K) – krótkoterminowe

Potencjał inwestycyjny⁹

Wielkość wydatków majątkowych oraz ich udział procentowy w wydatkach ogółem na lata 2000-2002 przedstawia się następująco:

- w roku 2000 wydatki majątkowe wyniosły 36 250 tys. zł, co w wydatkach ogółem stanowiło 14,12%,
- w roku 2001 wydatki majątkowe wyniosły 39 370 tys. zł, co w wydatkach ogółem stanowiło 14,12%,
- w roku 2002 wydatki majątkowe wyniosły 37 633 tys. zł, co w wydatkach ogółem stanowiło 12,87%,

W budżecie na 2003 r., na wydatki inwestycyjne przeznaczono kwotę wynoszącą 73.386.291 zł. Stanowi to 20,7% ogółu wydatków.

Największe planowane inwestycje w 2003 roku to:

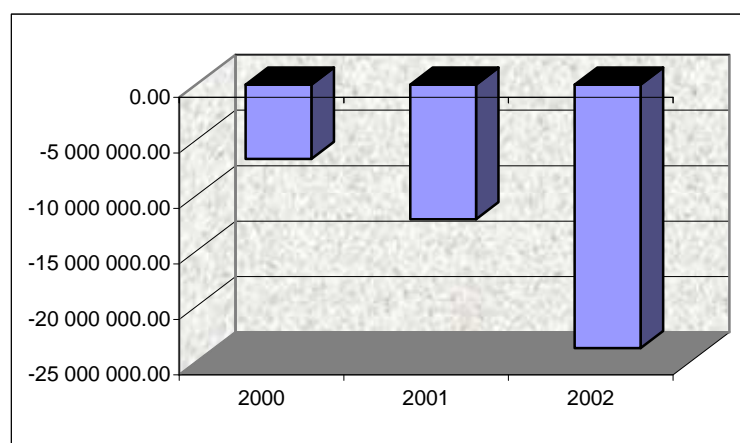
- budowa hali widowiskowo-sportowej w Parku Hallera
- budowa składowiska odpadów komunalnych Lipówka II z Zakładem Przetwarzania Odpadów Komunalnych
- budowa układu komunikacyjnego z uzbrojeniem Park Hallera

Saldo dochodów i wydatków miasta Dąbrowa Górnicza w latach 2000-2002

W tabeli 42 przedstawiono informacje o nadwyżce i deficycie miasta. W latach 2000-2002 w budżecie wystąpił deficyt odpowiednio w wysokości: 6.694,3 tys. zł., 12.130,3 tys. zł i 23.732,5 tys. zł. W roku 2000, deficyt budżetowy został sfinansowany z nadwyżki z lat poprzednich, natomiast w latach 2001 i 2002 deficyt finansowano poprzez kredyty bankowe i pożyczki oraz poprzez środki z prywatyzacji majątku jednostek samorządu terytorialnego a także wolne środki.

Graficzne porównanie salda wydatków i dochodów miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2000-2002 przedstawia rysunek 13.

Rysunek 13. Saldo dochodów i wydatków miasta Dąbrowa Górnicza w latach 2000-2002.

⁹ W analizie przyjęto, że potencjał inwestycyjny równy jest wydatkom majątkowym w skład, których wchodzi nakłady, zakupy inwestycyjne.

Tabela 42. Porównanie danych o nadwyżce i deficycie miasta Dąbrowa Górnicza za lata 2000-2002.

Lp.	Wyszczególnienie	2000		2001		2002	
		Plan (po zmianach)	Wykonanie od początku roku	Plan (po zmianach)	Wykonanie od początku roku	Plan (po zmianach)	Wykonanie od początku roku
A.	DOCHODY	254 015 272.0	249 928 051.0	288 856 339.0	266 591 880.0	283 075 002.0	268 495 590.0
B.	WYDATKI (1+2)	271 180 479.0	256 622 347.0	306 137 250.0	278 722 198.0	386 294 587.0	292 228 117.0
B1.	Wydatki bieżące	229 039 219.0	220 371 786.0	257 176 653.0	239 351 929.0	272 768 574.0	254 595 107.0
B2.	Wydatki majątkowe	42 141 260.0	36 250 561.0	48 960 597.0	39 370 269.0	113 526 013.0	37 633 010.0
C.	NADWYŻKA/DEFICYT (A-B)	-17 165 207.0	-6 694 296.0	-17 280 911.0	-12 130 318.0	-103 219 585.0	-23 732 527.0
D.	FINANSOWANIE (D1-D2)	17 165 207.0	17 165 207.0	17 280 911.0	14 593 409.0	103 219 585.0	32 707 979.0
D1.	Przychody ogółem, z tego:	20 965 207.0	20 965 207.0	21 180 911.0	18 493 409.0	112 132 073.0	41 120 454.0
1.1	kredyty bankowe			10 710 000.0	8 022 498.0	77 667 502.0	6 655 883.0
1.2	pożyczki (uzyskane)	1 045 777.0	1 045 777.0				
1.3	spłaty pożyczek udzielonych						
1.4	nadwyżka z lat ubiegłych	19 919 430.0	19 919 430.0				
1.5	papiery wartościowe						
1.6	obligacje jednostek samorządowych oraz związków komunalnych						
1.7	prywatyzacja majątku JST					32 001 480.0	32 001 480.0
1.8	inne źródła			10 470 911.0	10 470 911.0	2 463 091.0	2 463 091.0
D2.	Rozchody ogółem	3 800 000.0	3 800 000.0	3 900 000.0	3 900 000.0	8 912 488.0	8 412 475.0
2.1	spłaty kredytów	3 800 000.0	3 800 000.0	3 900 000.0	3 900 000.0	8 912 488.0	8 412 475.0
2.2	pożyczki (udzielone)						
2.3	spłaty pożyczek						
2.4	lokaty w bankach						
2.5	wykup papierów wartościowych						
2.6	wykup obligacji samorządowych						
2.7	inne cele						

Zdolność kredytowa miasta Dąbrowa Górnicza w latach 2000-2002

Tabela 43 przedstawia stan zobowiązań miasta Dąbrowa Górnicza w latach 2000-2002 wg tytułów dłużnych oraz gwarancji i poręczeń. Podstawową pozycję zobowiązań stanowią:

w 2000 r.

- Kredyty – 24.070 tys. zł., (tj. 94,2% wszystkich zobowiązań),
- Pożyczki – 1 045,8 tys. zł. (4,1%),
- Zobowiązania jednostek sektora finansów publicznych – 443,2 tys. zł. (1,7%).

w 2001 r.

- Kredyty i pożyczki – 29.238,6 tys. zł., (tj. 84,1% wszystkich zobowiązań),
- Zobowiązania jednostek sektora finansów publicznych – 5.537,0 tys. zł. (15,9%).

w 2002 r.

- Kredyty i pożyczki – 25.361,7 tys. zł., (tj. 83,9% wszystkich zobowiązań),
- Zobowiązania jednostek sektora finansów publicznych – 4.868,3 tys. zł. (16,1%),

W analizowanym okresie zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów jednostek sektora finansów publicznych wykazują tendencję rosnącą. W roku 2000 nie udzielono żadnych

poręczeń i gwarancji. W roku 2001 udzielono poręczeń na kwotę 1.000,0 tys. zł, natomiast w roku 2002 wartość udzielonych poręczeń wyniosła 31.215,0 tys. zł.

Ustawa z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz.U. 155/1998 poz. 1014) z późniejszymi zmianami w art. 113 i art. 114 określa na co jednostki samorządu terytorialnego oraz do jakiej wysokości mogą zaciągać kredyty i pożyczki:

Stan zobowiązań w analizowanym okresie na dzień 31 grudnia przedstawia tabela 46, a poziom obciążenia miasta Dąbrowa Górnicza a w latach 2000-2002 przedstawia tabela 43.

Tabela 43. Poziom obciążenia budżetu miasta w latach 2000-2002.

Lp.	Wyszczególnienie	2000	2001	2002
1.	Splata rat	3 800 000.0	3 900 000.0	8 412 475.0
2.	Wykup obligacji	0.0	0.0	0.0
3.	Obsługa długu publicznego	2 644 594.0	2 199 318.0	2 100 645.0
4.	RAZEM	6 444 594.0	6 099 318.0	10 513 120.0
5.	Dochody	249 928 051.0	266 591 880.0	268 495 590.0
6.	15% dochodów	37 489 207.7	39 988 782.0	40 274 338.5
7.	Wskaźnik zaangażowania	2.6%	2.3%	3.9%

Jak wynika z tabeli:

- Poziom obciążenia miasta wzrósł znacznie w 2002 r., ale wskaźnik zaangażowania nie przekracza ustawowych 15%,

Tabela 44. Poziom zadłużenia budżetu miasta w latach 2000-2002.

Lp.	Wyszczególnienie	2000	2001	2002
1.	Zobowiązania wg. tytułów dłużnych	25 559 360.0	34 775 687.0	30 230 010.0
	w tym z tyt.: Emisji papierów wartościowych	0.0	0.0	0.0
2.	Poręczenia i gwarancje	0.0	1 000 000.0	31 215 000.0
3.	Dochody	249 928 051.0	266 591 880.0	268 495 590.0
4.	Wskaźnik zadłużenia	10.2%	13.0%	11.3%
5.	Wskaźnik zadłużenia z poręczeniami i gwarancjami	10.2%	13.4%	22.9%

Jak wynika z tabeli:

- Poziom zadłużenia utrzymuje się na poziomie ok. 10-13% w latach 2000-2002,
- Poziom zadłużenia wraz z poręczeniami i gwarancjami wykazuje tendencję rosnącą. W roku 2002 wzrósł do poziomu prawie 23%

Pozostała zdolność kredytowa miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2003-2006.

Możliwości zaciągania długu przez miasto Dąbrowa Górnicza opracowano przyjmując następujące założenia:

- dochody miasta powiększono corocznie o 2% (prognozowana wielkość inflacji),
- stan zadłużenia, spłat rat kredytów i wielkość spłacanych odsetek przyjęto na podstawie harmonogramu i warunków spłaty zadłużenia,
- poziom gwarancji i poręczeń przyjęto na podstawie informacji z miasta Dąbrowa Górnicza.

Możliwości zaciągania długu przedstawia tabela nr 45:

Tabela 45. Prognoza zdolności kredytowej miasta Dąbrowa Górnicza na lata 2003 – 2006.

	2002	2003	2004	2005	2006
Inflacja		2%	2%	2%	2%
Dochody	268 495 590.0	273 865 501.8	279 342 811.8	284 929 668.1	290 628 261.4
Zadłużenie	25 361 683.0	29 482 622.0	32 333 680.0	24 930 738.0	13 931 174.0
Poręczenia	31 215 000.0	29 972 000.0	26 129 000.0	20 747 972.0	15 366 944.0
Planowana kwota ewentualnej spłaty poręczeń w danym roku		1 243 000.0	3 843 000.0	5 381 028.0	5 381 028.0
Spłaty kredytów	8 412 475	13 275 061	3 732 942	7 402 942	10 999 564
Odsetki	2 100 645	2 187 000	5 832 952	4 955 336	3 756 021
Wskaźnik Zadłużenia	21.07%	21.71%	20.93%	16.03%	10.08%
Wskaźnik zaangażowania	3.92%	5.65%	3.42%	4.34%	5.08%
Maksymalna kwota zadłużenia	161 097 354	164 319 301	167 605 687	170 957 801	174 376 957
Maksymalny poziom obciążenia budżetu	40 274 339	41 079 825	41 901 422	42 739 450	43 594 239
Pozostała zdolność kredytowa	104 520 671	104 864 679	109 143 007	125 279 091	145 078 839

Z powyższej prognozy wynika, że wskaźniki zadłużenia oraz zaangażowania będą się kształtowały na odpowiednim poziomie i dalekie będą od osiągnięcia wartości granicznych. Oznacza to, że miasto posiada duże możliwości zaciągania dalszych kredytów.

Prognoza długu i jego spłaty sporządzona na podstawie harmonogramu spłaty zadłużenia (tabela nr 47) zakłada rozłożenie zaciągniętych kredytów na raty do roku 2012. Największe obciążenie budżetu z tytułu spłat kredytu przypada na lata 2002 – 2005. W ostatnim roku spłaty kredytu (2012) wysokość raty wynosi 116 464 zł.

Podsumowanie

Budżet Miasta Dąbrowa Górnicza jest budżetem stabilnym, o czym świadczyć może wykonanie poszczególnych pozycji dochodów i wydatków. Sytuacja finansowa miasta może ulec znacznej poprawie w przypadku odzyskania należności, które na koniec 2002 r., wynosiły 127 537 453 zł.

Jak wynika z powyższych obliczeń Miasto Dąbrowa Górnicza w bardzo małym stopniu jest zaangażowane w obsługę zaciągniętych zobowiązań. Daje to możliwość zaciągania dalszych kredytów, a co za tym idzie realizowania nowych inwestycji przy wykorzystaniu zewnętrznych źródeł finansowania oraz duże możliwości rozwoju gospodarczego.

Tabela 46. Porównanie stanu zobowiązań wg tytułów dłużnych oraz gwarancji i poręczeń za lata 2000-2002.

Lp.	Wyszczególnienie	2000		2001		2002	
		Ogółem zadłużenie	Struktura	Ogółem zadłużenie	Struktura	Ogółem zadłużenie	Struktura
E.	ZOBOWIĄZANIA WG TYTUŁÓW DŁUŻNYCH (E1+E2+E3+E4+E6)	25 559 360.0	100.0%	34 775 687.0	100.0%	30 230 010.0	100.0%
E1.	Emisja papierów wartościowych						
E2.	Kredyty i pożyczki	25 116 118.0	98.3%	29 238 616.0	84.1%	25 361 683.0	83.9%
E3.	Przyjęte depozyty						
E4.	w tym: Depozyty zbywalne						
E5.	Wymagalne zobowiązania jednostek sektora finansów publicznych (E7+E10)	443 242.0	1.7%	5 537 071.0	15.9%	4 868 327.0	16.1%
E6.	z tego: jednostek budżetowych	443 242.0	1.7%	5 537 071.0	15.9%	4 868 327.0	16.1%
E7.	w tym z tytułu: dostawy towarów i usług	38.0	1.7%	5 359 322.0	15.4%	4 547 486.0	15.0%
E8.	Składek na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy	443 204.0					
E9.	Pozostałych jednostek						
F.	PORĘCZENIA I GWARANCJE						
F1.	Wartość nominalna niewymagalnych zobowiązań z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji na koniec roku sprawozdawczego			1 000 000.0		31 215 000.0	
F2.	Wartość nominalna niewymagalnych zobowiązań z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji przypadających do spłaty w danym roku budżetowym						
F3.	Wartość wymagalna zobowiązań z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji na koniec okresu sprawozdawczego						
F4.	Wartość wierzytelności z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji na koniec okresu sprawozdawczego						
F5.	Wartość spłat dokonanych w okresie sprawozdawczym za dłużników z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji (wydatki)						
F6.	Kwota odzyskanych wierzytelności z tytułu udzielonych poręczeń i gwarancji (dochody)						
F7.	Wartość poręczeń i gwarancji udzielonych w okresie sprawozdawczym			1 000 000.0		31 215 000.0	

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	104
---	--	--	-----

Tabela 47. Harmonogram i warunki spłaty zadłużenia miasta Dąbrowa Górnicza.

L.p.	Źródło finansowania	Kwota pożyczki	Okres kredytowania	Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.	Kredyt BOŚ o/Katowice	37 370 341.00	1997-2007	Stan zadłużenia na początku roku	27 870 341	24 070 341	20 270 341	14 850 000	11 550 000	8 250 000	4 950 000	1 650 000	0	0	0	0	0
				Transze pożyczki w danym roku	0												
				Spłata rat kapitału	3 800 000	3 800 000	3 300 000*	3 300 000	3 300 000	3 300 000	3 300 000	1 650 000					
				Spłata odsetek													
				Prowizja													
				Zadłużenie na koniec roku	24 070 341	20 270 341	14 850 000	11 550 000	8 250 000	4 950 000	1 650 000	0	0	0	0	0	0
2.	WFOŚiGW Katowice	1 045 777.00	2000-2006	Stan zadłużenia na początku roku		1 045 777	945 777	736 622	536 622	336 622	136 622	0	0	0	0	0	0
				Transze pożyczki w danym roku	1 045 777												
				Spłata rat kapitału		100 000	209 155	200 000	200 000	200 000	136 622						
				Spłata odsetek													
				Prowizja													
				Zadłużenie na koniec roku	1 045 777	945 777	736 622	536 622	336 622	136 622	0	0	0	0	0	0	0
3.	Kredyt BOŚ o/Katowice	14 678 381.00	2001-2003	Stan zadłużenia na początku roku			8 022 498	9 775 061	0	0	0	0	0	0	0	0	0
				Transze pożyczki w danym roku		8 022 498	6 655 883										
				Spłata rat kapitału			4 903 320	9 775 061									
				Spłata odsetek													
				Prowizja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
				Zadłużenie na koniec roku	0	8 022 498	9 775 061	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	WFOŚiGW Katowice	1 980 000.00	2003-2012	Stan zadłużenia na początku roku					1 980 000	1 747 058	1 514 116	1 281 174	1 048 232	815 290	582 348	349 406	116 464
				Transze pożyczki w danym roku				1 980 000									
				Spłata rat kapitału					232 942	232 942	232 942	232 942	232 942	232 942	232 942	232 942	116 464
				Spłata odsetek													
				Prowizja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
				Zadłużenie na koniec roku	0	0	0	1 980 000	1 747 058	1 514 116	1 281 174	1 048 232	815 290	582 348	349 406	116 464	0
5.	Kredyt BOŚ o/Katowice	22 000 000.00	2003-2008	Stan zadłużenia na początku roku					15 416 000	22 000 000	18 330 000	11 000 000	3 670 000	0	0	0	0
				Transze pożyczki w danym roku				15 416 000	6 584 000								
				Spłata rat kapitału						3 670 000	7 330 000	7 330 000	3 670 000				
				Spłata odsetek													
				Prowizja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
				Zadłużenie na koniec roku	0	0	0	15 416 000	22 000 000	18 330 000	11 000 000	3 670 000	0	0	0	0	0
RAZEM				Stan zadłużenia na początku roku	27 870 341	25 116 118	29 238 616	25 361 683	29 482 622	32 333 680	24 930 738	13 931 174	4 718 232	815 290	582 348	349 406	116 464
				Transze pożyczki w danym roku	1 045 777	8 022 498	6 655 883	17 396 000	6 584 000	0	0	0	0	0	0	0	
				Spłata rat kapitału	3 800 000	3 900 000	8 412 475	13 275 061	3 732 942	7 402 942	10 999 564	9 212 942	3 902 942	232 942	232 942	116 464	
				Spłata odsetek	2 644 595	2 199 318	2 100 645	2 187 000	5 832 952	4 955 336	3 756 021	1 519 488	92 293	40 867	7 875	882	
				Prowizja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
				Zadłużenie na koniec roku	25 116 118	29 238 616	25 361 683	29 482 622	32 333 680	24 930 738	13 931 174	4 718 232	815 290	582 348	349 406	116 464	0
*w 2002 r., część kredytu w wysokości 2 120 341zł została umorzona (na podstawie umowy) przez WFOŚiGW																	

*w 2002 r., część kredytu w wysokości 2 120 341 zł została umorzona (na podstawie umowy) przez WFOŚiGW

3.1. Analiza możliwości pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych

Fundusze krajowe

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach udziela pomocy finansowej na realizację zadań z ochrony środowiska i gospodarki wodnej zgodnych z kierunkami:

- Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010 oraz Programu Wykonawczego do II Polityki Ekologicznej Państwa,
- Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego do 2004 r. oraz celami długoterminowymi do 2015 r.,
- Programu Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do 2004 roku oraz cele długoterminowe do roku 2015.
- zobowiązań międzynarodowych Polski i obowiązujących przepisów prawa.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej udzielając dofinansowania w 2003 r. uznaje za priorytetowe następujące przedsięwzięcia:

1. Przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych i racjonalizacja ich wykorzystania,
2. Minimalizacja ilości powstających odpadów, wzrost wtórnego wykorzystania i bezpieczne składowanie pozostałych odpadów,
3. Przekształcenie terenów przemysłowych i zdegradowanych województwa śląskiego,
4. Polepszenie jakości powietrza atmosferycznego,
5. Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców i środowiska,
6. Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej (genetycznej gatunkowej, siedliskowej i krajobrazowej) oraz wzrost lesistości województwa i ochrona lasów,
7. Eliminowanie i zmniejszanie skutków dla środowiska z tytułu zapobiegania poważnym awariom,
8. Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych..

Wojewódzki Fundusz zwykle współfinansuje zadania inwestycyjne w wysokości nie przekraczającej 50% udokumentowanych kosztów realizacji zadania. Podstawową formą działalności WFOŚiGW w Katowicach jest udzielanie pożyczek na korzystnych warunkach oprocentowania i spłat oraz dofinansowania niektórych zadań w formie dotacji.

Możliwości finansowania zadań POŚ

Miasto Dąbrowa Górnicza otrzymało w 2001 roku dotację z WFOŚiGW w kwocie 130 519 zł, na zadanie inwestycyjne zamieszczone w Miejskim Programie Ekologicznym na lata 1993 - 2002 pn: „PT wewnętrznej instalacji grzewczej, likwidacja kotłowni, wymiana wewnętrznej instalacji grzewczej zgodnie z PT i wymiana stolarki w szkołach”.

Wspomnieć należy również o dofinansowaniu rozbudowy oczyszczalni ścieków przy ul. Powstańców, ze środków Banku Ochrony Środowiska.

Analizując zadania proponowane do realizacji w Programie Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wszystkie priorytety WFOŚiGW znajdują odzwierciedlenie w problemach i zadaniach proponowanych przez *Program*. Istnieje więc szereg możliwości ubiegania się o wsparcie finansowe WFOŚiGW, zarówno w postaci kredytów jak i dotacji. Z najważniejszych należy wymienić:

- Zadania zakresu gospodarki wodno – ściekowej, w tym przede wszystkim wnioskowane do Funduszu Spójności,
- Poprawa jakości powietrza atmosferycznego w tym likwidację niskiej emisji,
- Zagospodarowanie terenów przemysłowych i zdegradowanych,
- Zmniejszenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest największą instytucją finansującą przedsięwzięcia ochrony środowiska w Polsce. Celem działania Funduszu jest finansowe wspieranie przedsięwzięć o zasięgu ponadregionalnym i ogólnokrajowym. Środki Narodowego Funduszu stanowią około 25 % łącznych nakładów przeznaczonych na inwestycje w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego w naszym kraju.

NFOŚiGW planuje i realizuje dofinansowywanie przedsięwzięć, zgodnie z preferencjami według programów priorytetowych, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej w zakresie harmonizacji i implementacji prawa Unii Europejskiej, związanych z negocjacjami o członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w UE w obszarze „środowisko”.

Zakres zadań finansowanych ze środków NFOŚiGW obejmuje:

1. Ochrona wód przed zanieczyszczeniem,
2. Zwiększenie retencji wód, ochrona przeciwpowodziowa oraz renaturyzacja rzek,
3. Poprawa jakości wody do picia,
4. Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami poprzez zapobieganie i ograniczanie emisji zanieczyszczeń oraz oszczędzania surowców i energii,
5. Zapobieganie i ograniczanie negatywnego oddziaływania hałasu na środowisko,
6. Ochrona powierzchni ziemi i wody poprzez zapobieganie powstawaniu odpadów, zagospodarowanie odpadów oraz rekultywację terenów zdegradowanych,
7. Ochrona przyrody i krajobrazu,
8. Program Państwowego Monitoringu Środowiska,
9. Zwiększenie lesistości kraju oraz ochrona zasobów leśnych,
10. Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania i wzbogacania kopalin oraz ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko procesów likwidacji zakładów górniczych,
11. Poznanie budowy geologicznej kraju oraz potrzeb w zakresie gospodarki zasobami złóż kopalin i wód podziemnych,
12. Zapobieganie klęskom żywiołowym i awariom oraz usuwanie ich skutków,

13. Kształtowanie ekologicznych zachowań społeczeństwa oraz profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży z obszarów, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
14. Zastosowanie technologii zapewniających czystsza i energooszczędną produkcję,
15. Wspieranie działalności badawczej, eksperckiej na rzecz ochrony środowiska,
16. Wspieranie działań w zakresie ochrony środowiska na terenach wiejskich,
17. Wspieranie działalności pozarządowych organizacji ekologicznych,

Szczegółowe informacje o możliwościach uzyskania pożyczek i dotacji z NFOŚiGW znaleźć można w siedzibie Funduszu w Warszawie lub na stronie internetowej.

Możliwości finansowania zadań POŚ

W Dąbrowie Górniczej możliwa pomoc NFOŚiGW obejmuje przede wszystkim gospodarkę wodno – ściekową, w szczególności zadania proponowane do dofinansowania w ramach Funduszu Spójności. Priorytetem zarówno WFOŚiGW jak i NFOŚiGW jest obecnie dofinansowanie zadań, które mają podpisane memoranda finansowe z Komisją Europejską.

Bank Ochrony Środowiska SA istnieje od 1991 roku. Jest uniwersalnym bankiem komercyjnym, specjalizującym się w finansowaniu przedsięwzięć służących ochronie środowiska. Bank współpracuje z organizacjami zajmującymi się finansowaniem ochrony środowiska, tj. NFOŚiGW, WFOŚiGW oraz innymi funduszami pomocowymi. Bank współfinansuje szerokie spektrum zadań z zakresu: ochrony wody i gospodarki wodnej, ochrony atmosfery, ochrony powierzchni ziemi.

Oprocentowanie kredytów wynosi od 0,5 stopy redyskonta weksli, nie mniej niż 7%, natomiast udział kredytu w finansowaniu inwestycji wynosi do 50% wartości przedsięwzięcia.

Wnioski o udzielenie kredytu należy składać w NFOŚiGW lub w WFOŚiGW.

Możliwości finansowania zadań POŚ

Na realizację inwestycji pn.: „Rozbudowa oczyszczalni ścieków przy ul. Powstańców w Dąbrowie Górniczej” wykorzystano pożyczkę w kwocie 37 370 341,09 zł Zadanie zrealizowano w latach 1994 - 1997. Środki z umorzenia kredytu planuje się wykorzystać przy budowie Zakładu Przetwarzania Odpadów Komunalnych.

Analizując priorytety BOŚ w aspekcie dofinansowania zadań w Dąbrowie Górniczej należy poszukiwać możliwości finansowania przede wszystkim w zakresie ochrony atmosfery a w szczególności w zadaniach związanych z:

- ograniczeniem emisji zanieczyszczeń zarówno poprzez instalowanie urządzeń, modernizację i zmianę technologii, jak i dzięki oszczędzaniu energii lub zamianie paliwa,
- budowa i modernizacja instalacji ograniczających emisję zanieczyszczeń do powietrza,
- budowa i instalacja urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii - np. małe elektrownie wodne, siłownie wiatrowe, kolektory słoneczne i kotłownie na biopaliwo

EkoFundusz dofinansowuje przedsięwzięcia w dziedzinie ochrony środowiska, które mają nie tylko istotne znaczenie w skali regionu czy kraju, ale także wpływają na osiągnięcie celów ekologicznych uznanych za priorytetowe przez społeczność międzynarodową w skali europejskiej, a nawet światowej. Ta specyfika EkoFunduszu, odróżniająca go od innych funduszy wspierających inwestycje proekologiczne w Polsce, wyklucza możliwość

dofinansowania przedsięwzięć, których celem jest rozwiązywanie jedynie lokalnych problemów. Zadaniem EkoFunduszu jest również ułatwienie transferu na polski rynek najlepszych technologii z krajów-donatorów, a także stymulowanie rozwoju polskiego przemysłu ochrony środowiska.

W szczególności pomoc finansową EkoFunduszu otrzymać mogą przedsięwzięcia dotyczące (wybrano jedynie przedsięwzięcia możliwe do zrealizowania w Dąbrowie Górniczej):

- eliminacji siarki w paliwach oraz uszlachetniania paliw przed ich dystrybucją;
- zmian w technologiach spalania węgla dla wytwarzania energii (kotły z paleniskami fluidalnymi, paliwo bezdymne, modernizacja kotłów węglowych);
- wprowadzania paliw mniej zanieczyszczających środowisko;
- promocji najlepszych technologii redukcji emisji zanieczyszczeń z gazów odlotowych;
- stymulacji zastosowania alternatywnych paliw w środkach transportu na terenach miejskich.
- oszczędności energii w miejskich systemach zaopatrzenia w ciepło,
- wykorzystania energii „odpadowej” z procesów przemysłowych,
- zamiany węgla na paliwa o znacznie mniejszym współczynniku emisji CO₂ do atmosfery,
- wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- eliminacji emisji metanu z kopalń węgla kamiennego oraz eliminacji biogazu.

We wszystkich pięciu sektorach pomoc finansową EkoFunduszu uzyskać mogą tylko te projekty, które wykazują się wysoką efektywnością, tj. korzystnym stosunkiem efektów ekologicznych do kosztów. EkoFundusz udziela wsparcia finansowego w formie preferencyjnych pożyczek lub/i bezzwrotnych dotacji.

Fundusze przedakcesyjne Unii Europejskiej

Unia Europejska udziela wsparcia Polsce oraz innym państwom Europy Środkowej i Wschodniej poprzez finansowanie dużych programów pomocowych w ramach Funduszy Przedakcesyjnych: **ISPA**, **PHARE** i **SAPARD**. Są to środki bezzwrotnej pomocy dla krajów kandydujących w przygotowaniu do członkostwa i w rezultacie wypełnieniu warunków związanych z tym członkostwem. Na finansowanie programów przeznacza się rocznie ok. 3,1 mld euro. Finansowanie programów jest zapewnione w budżecie Unii aż do roku 2006 dla projektów, dla których podpisano memoranda finansowe.

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej od 2004 roku fundusze przedakcesyjne zostaną zastąpione przez Fundusz Spójności i Fundusze Strukturalne. Ze względu na zbliżającą się datę wejścia Polski do Unii Europejskiej możliwości pozyskania funduszy na zadania do tej pory nie zgłoszone są niewielkie. Wyjątkiem są zadania zgłaszane przez małe i średnie przedsiębiorstwa (PHARE) oraz zadania możliwe do finansowania w ramach programu SAPARD.

Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej

Fundusze Strukturalne są instrumentami Polityki Strukturalnej Unii Europejskiej. Ich zadaniem jest wspieranie restrukturyzacji i modernizacji gospodarek krajów UE by w ten sposób wpłynąć na zwiększenie spójności ekonomicznej i społecznej Unii. Fundusze

kierowane są do tych sektorów gospodarki i regionów, które bez pomocy finansowej nie są w stanie dorównać do średniego poziomu ekonomicznego w UE. Polityka Strukturalna i Fundusze mają pomóc władzom centralnym i regionalnym słabiej rozwiniętych regionów w rozwiązaniu ich najważniejszych problemów gospodarczych. Z zasobów funduszy strukturalnych na realizację Narodowego Planu Rozwoju w latach 2004-2006 przekazanych zostanie 11368,6 mln EUR.

Możliwości finansowania zadań POŚ

Fundusze strukturalne są potencjalnie najważniejszym zewnętrznym źródłem finansowania zadań PPOŚ dla miasta Dąbrowa Górnicza. Dofinansowanie w ramach będzie możliwe głównie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na zadania z zakresu:

- budowy i modernizacji sieci wodociągowych i kanalizacyjnych oraz budowy i modernizacji stacji uzdatniania wody i oczyszczalni ścieków,
- budowa zbiorników umożliwiających pozyskanie wody pitnej oraz regulacja cieków wodnych i tworzenie polderów,
- modernizacji i rozbudowy miejskich systemów ciepłowniczych, wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisję zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza,
- budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej,
- budowy rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej w tym dróg gminnych i powiatowych,
- kompleksowego uzbrojenia terenu pod inwestycje,
- modernizacja i remonty podstawowej infrastruktury społecznej,
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych
- tworzenie w zdegradowanych dzielnicach warunków do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości,

Za priorytetowe będą uznawane:

- projekty o wartości co najmniej 2 mln EUR w przypadku infrastruktury (1 mln w przypadku ciepłownictwa),
- projekty będące uzupełnieniem innych realizowanych na danym obszarze,
- projekty realizowane przez więcej niż 1 jednostkę samorządową,
- projekty realizowane na obszarach cennych przyrodniczo,

Zgłaszane przez samorządy propozycje zadań do realizacji w latach 2004-2006, z udziałem Funduszy Strukturalnych gromadzone są w bazie projektów PARTNER w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego. Baza PARTNER jest prowadzona w formie listy rankingowej z podziałem na dziedziny.

Ze względu na rolę Urzędu Marszałkowskiego w procesie uzyskiwania środków z EFRR należy wnioskować o fundusze na zadania wynikające z Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska bądź Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego, ze szczególnym uwzględnieniem zadań dotyczących rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Zadaniem proponowanym do dofinansowania z Funduszy ERDF jest budowa zbiornika rekreacyjnego Pogoria IV, w ramach rewitalizacji wyrobisk popiaskowych.

Fundusz Spójności

Równolegle z realizacją sektorowych programów operacyjnych i programu regionalnego realizowane będą duże projekty współfinansowane z Funduszu Spójności. Środki pochodzące z tego funduszu nie będą przekazane na działania wykonywane w ramach programów operacyjnych, ale będą ze sobą powiązane. Z Funduszu Spójności wsparcie uzyskają dwa sektory: **transport i środowisko**. Ponieważ zadania w sektorze transportu obejmują przebudowę i rozbudowę sieci transportowych o znaczeniu międzynarodowym poniżej opisano szczegółowo jedynie obszar "środowisko"

Głównym celem strategii środowiskowej Funduszu Spójności jest wsparcie dla realizacji zadań inwestycyjnych władz publicznych w zakresie ochrony środowiska, wynikających z wdrażania prawa Unii Europejskiej. Priorytetem strategii dla Funduszu Spójności jest przede wszystkim poprawa jakości wód powierzchniowych, zwiększenie dostępności wody do picia i poprawa jej jakości, a ponadto ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, racjonalizacja gospodarki odpadami, rekultywacja obszarów przemysłowych, a także wsparcie dla leśnictwa i ochrony przyrody.

Możliwości finansowania zadań POŚ

Gmina ubiega się o dofinansowanie ze środków Funduszu Spójności na zadanie: Kompleksowe Uporządkowanie Gospodarki Wodno – ściekowej w gminie Dąbrowa Górnicza. Opis przedsięwzięcia zamieszczono w rozdziale 7.2.2. W sytuacji, kiedy realizacja ZPOK została już rozpoczęta, mało prawdopodobne jest pozyskanie dofinansowanie na zadanie z poza sektora wodno-ściekowego.

Inne możliwości finansowania zadań POŚ

Inną metodą pozyskania funduszy są wspólne przedsięwzięcia z sektorem prywatnym, który na podstawie umowy – koncesji jest odpowiedzialny za wykonanie zadania własnego gminy. Umowy takie zawierane są z operatorem instalacji lub urządzenia, które gmina musi posiadać i eksploatować, a których koszt przekracza jej bieżące możliwości. Zasadą umów o koncesje (niekiedy nazywanych umowami o dopuszczeniu partnera strategicznego) jest uzgodnienie kwestii własności majątku, zakresu powierzanych obowiązków, jakości usługi, projekcji taryf i trybu podtrzymywania umowy. W takim przypadku operator, w okresie trwania umowy, wykonuje inwestycje z własnych pieniędzy i eksploatuje urządzenia. Umowa tego typu może być właściwa np. dla rozwiązania problemów gospodarki odpadami w mieście.

4. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I OCHRONY ŚRODOWISKA W DĄBROWIE GÓRNICZEJ

Analiza mocnych i słabych stron gminy oraz ograniczeń, szans i zagrożeń przyszłego funkcjonowania, wynikających ze stanu środowiska, została opracowana na podstawie informacji zebranych w ramach *Programu*, w tym przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz w oparciu o ustalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i Ogólnej Strategii Rozwoju Dąbrowy Górniczej do 2006 r. W stosunku do pełnej analizy SWOT* jest ona zawężona do problematyki ochrony środowiska analizowanej w płaszczyźnie gospodarczej, społecznej i środowiskowej.

Mocne i słabe strony Dąbrowy Górniczej to cechy charakterystyczne samej gminy, mogą one zostać wzmocnione lub osłabione poprzez działania samorządu i przy pomocy środków, na które gmina ma bezpośredni wpływ. Szanse i zagrożenia są natomiast elementami oddziałującymi na gminę z zewnątrz, na które nie ma ona bezpośredniego wpływu. Rozpoznanie tych elementów jest istotne dla gminy z dwóch powodów:

- umożliwia wzmocnienie szans rozwoju poprzez wykorzystywanie mocnych stron,
- wskazuje słabości i źródła zagrożeń dając szansę zmniejszenia ich negatywnego wpływu na rozwój gminy poprzez zaprojektowanie i wdrożenie działań zapobiegawczych.

4.1. Silne i słabe strony środowiska przyrodniczego gminy

Poniżej zestawiono najważniejsze, zdaniem autorów *Programu*, cechy środowiska Dąbrowy Górniczej mające znaczenie dla zrównoważonego rozwoju miasta. Pogrupowano je według sfer środowiska przyrodniczego:

- biosfera,
- litosfera,
- atmosfera,
- hydrosfera.

Poniższe zestawienie wskazuje na podstawowe cechy Dąbrowy Górniczej jako miasta gęsto zaludnionego, o intensywnym zagospodarowaniu i o istniejących, niedostatecznie chronionych walorach środowiska. Miasto jest korzystnie położone ze względu na ukształtowanie terenu i warunki klimatyczne i posiada dobre połączenia komunikacyjne. Jednocześnie jest ograniczone siecią dróg tranzytowych oraz dużą powierzchnią terenów przemysłowych.

Tabela 48. Możliwe kierunki wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego.

MOŻLIWOŚCI	KIERUNKI WYKORZYSTANIA
Obecność struktur ekologicznych o znaczeniu regionalnym – Dolin Przemyszy i Białej Przemszy.	Ciągłość ekologiczna stwarza możliwość powrotu środowiska do stanu równowagi przyrodniczej.
Występowanie obszarów wartościowych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, chronionych prawnie.	Rozbudowanie systemu terenów rekreacyjno – wypoczynkowych, Uatrakcyjnienie miejsc wypoczynku weekendowego; możliwość wyznaczenia tras i miejsc do rekreacji, w tym naukowych ścieżek przyrodniczych,

* SWOT - (ang.) siły, słabości, szanse, zagrożenia. Metoda analizy strategicznej służąca do badania otoczenia organizacji i jej wnętrza; (Gierszewska G., Romanowska M.: Analiza strategiczna przedsiębiorstwa. Warszawa, 1996)

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	112
---	--	---	-----

Tabela 49. Mocne i słabe strony środowiska Dąbrowy Górniczej i ich znaczenie dla zrównoważonego rozwoju gminy.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY	ZNACZENIE DLA ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO
BIOSFERA		
<p>Duży udział lasów w powierzchni miasta (ponad 20%).</p> <p>Występowanie chronionych i zagrożonych wyginięciem gatunków ptaków i płazów.</p> <p>Bogata, naturalna struktura przyrodnicza wzmocniona bogatym zasobem terenów zieleni urządzonej - parków miejskich, terenów rekreacyjnych (w tym Pogoria I, II, III) zieleńców na terenach mieszkaniowych i towarzyszących układowi komunikacyjnemu i ogródków działkowych.</p> <p>Bogactwo i różnorodność udokumentowanych terenów przyrodniczo cennych, objętych ochroną prawną i predestynowanych do wprowadzenia odpowiednich form ochrony prawnej.</p> <p>Dostępne zasoby wód podziemnych na ogół dobrej jakości.</p>	<p>Postępujące zubożenie świata zwierzęcego m.in. wskutek oddziaływania przemysłu i dynamicznego rozwoju miasta od lat siedemdziesiątych.</p> <p>Lasy zaliczone do klasy A zagrożenia pożarowego i II strefy szkód przemysłowych.</p> <p>Postępująca degradacja obszarów przyrodniczo cennych, zwłaszcza Pustyni Błędowskiej.</p>	<p>Możliwość zachowania walorów środowiska dla przyszłych pokoleń i zapobiegania zubożeniu flory i fauny poprzez odpowiednią ochronę istniejących i rozszerzenie systemu obiektów i obszarów objętych ochroną prawną.</p> <p>Dostępność terenów rekreacyjnych, których zagospodarowanie przyczyni się wzrostu atrakcyjności gminy.</p> <p>Konieczność podjęcia działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji obszarów chronionych</p>
HYDROSFERA		
<p>Obszary zalewowe w dolinach rzek.</p> <p>Monitoring jakości wód powierzchniowych prowadzony na szczeblu wojewódzkim.</p> <p>Nowoczesna i spełniająca wszystkie normy ochrony środowiska oczyszczalnia ścieków w Błędowie.</p> <p>Monitoringu wód podziemnych prowadzony na szczeblu krajowym i wojewódzkim oraz w ujęciach wody pitnej.</p>	<p>Odprowadzanie do wód powierzchniowych i gruntu nieoczyszczonych ścieków z terenów nieskanalizowanych oraz zanieczyszczeń obszarowych z terenów użytkowanych rolniczo.</p> <p>Silnie zanieczyszczone wody powierzchniowe.</p> <p>Zmineralizowane wody podziemne w okolicach składowiska przemysłowego „Lipówka”.</p> <p>Eksploracja zasobów wodnych i odwodnienie wyrobisk, spowodowała znaczne zakłócenie stosunków wodnych na terenie miasta.</p> <p>Skażenie środowiska-gruntowo wodnego THT</p>	<p>Możliwość analizy stanu jakości wód powierzchniowych i podejmowania odpowiednich działań umożliwiających zrównoważony rozwój miasta.</p> <p>Zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko poprzez systematyczną poprawę sytuacji w gospodarce wodno – ściekowej.</p> <p>Lokalne zagrożenie powodziowe.</p> <p>Ograniczenie wykorzystania cieków wodnych i dolin, w tym w celach rekreacyjnych, ze względu na zanieczyszczenie.</p> <p>Ograniczenie możliwości wykorzystania wód podziemnych ze względu na obniżenie poziomu spowodowane rozwojem leja depresji.</p>
ATMOSFERA		
<p>Systematyczna redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym tzw. niskiej emisji,</p> <p>Stacje pomiarowe WIOŚ, działające w ramach monitoringu</p>	<p>Ponadnormatywne zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym, substancjami smołowymi i benzo-a-pirenem.</p> <p>Niska emisja spowodowana dużym natężeniem ruchu oraz</p>	<p>Obniżenie jakości życia poprzez nadmierną emisję zanieczyszczeń pyłowych oraz hałasu na terenach zabudowanych.</p>

<p>krajowego.</p> <p>Zasięg obszarów, dla których przekroczony jest dopuszczalny poziom niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego nie pokrywa się z miejscami przebywania ludzi i znajduje się na znacznej wysokości.</p>	<p>przebiegiem dróg krajowych w pobliżu centrum miasta i niedostateczną ilością miejsc parkingowych.</p> <p>Ciągle utrzymujący się znaczny udział zabudowy mieszkalnej zaopatrywanej w ciepło z indywidualnych palenisk węglowych;</p> <p>Zanieczyszczenia powietrza ze źródeł liniowych – gł. ruch samochodowy (emisja spalin, emisja azbestu).</p> <p>Znaczna ilość zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza.</p> <p>Przekroczone wartości dopuszczalne hałasu komunikacyjnego wskutek oddziaływania transportu drogowego, kolejowego oraz przemysłu. Najbardziej narażone tereny leżą w pobliżu ruchliwych dróg i linii kolejowych.</p> <p>Na prawie wszystkich analizowanych ulicach poziom hałasu przekracza wartości dopuszczalne, co jest skutkiem dużego natężenia ruchu na tych ulicach.</p>	<p>Możliwość śledzenia stopnia zanieczyszczenia atmosfery i podejmowania stosownych działań ze względu na prowadzony systematycznie monitoring.</p> <p>Niezbędne podjęcie działań dla ograniczenia narażenia mieszkańców na oddziaływania przemysłu, transportu samochodowego i niskiej emisji.</p>
LITOSFERA		
<p>Występowanie atrakcyjnych krajobrazowo obszarów chronionych oraz proponowanych do objęcia ochroną prawną. Położenie części miasta na terenie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd wraz z atrakcyjnymi obszarami Pustyni Błędowskiej i bogato urzeźbionych terenów pogranicza miasta.</p> <p>Uregulowany system gospodarki odpadami komunalnymi, składający się z własnego, miejskiego składowiska odpadów komunalnych „Lipówka I” które posiada system odprowadzenia odcieków, wywożonych do oczyszczalni ścieków w Strzemieszycach. Przygotowania do realizacji II etapu budowy składowiska zapewniającego pokrycie potrzeb miasta co najmniej do 2015 roku</p> <p>Tendencja do zmniejszania ilości wytwarzanych odpadów przemysłowych w przedsiębiorstwach przemysłowych zwłaszcza w Hucie „Katowice”, przez działania dla powtórnego wykorzystania odpadów oraz przez działania dla wprowadzenia technologii małoodpadowych.</p>	<p>Gleby słabej jakości, z podwyższoną zawartością metali ciężkich a największe ich stężenia występują w pn-zach. części miasta.</p> <p>Dziki wysypiska na terenach leśnych, przy ogródkach działkowych i zbiornikach wodnych, wzdłuż dróg oraz na peryferiach miasta</p>	<p>Prognozowane wartości deformacji ciągłych znajdują się w dolnych przedziałach określonych dla I kategorii terenu.</p> <p>Odształcenia powierzchni ziemi nie wpłyną znacząco na rozwój miasta.</p> <p>Ograniczenia w uprawach roślin o wysokich wymaganiach glebowych oraz roślin jadalnych.</p> <p>Możliwość wprowadzenia nowoczesnego systemu gospodarki odpadami w oparciu o Plan Gospodarki Odpadami oraz istniejące składowisko.</p> <p>Możliwość ochrony obszarów przyrodniczo cennych.</p>

Tabela 50. Szanse i zagrożenia rozwoju gminy oraz ich wpływ na rozwój gminy i jakość życia mieszkańców.

SZANSE	ZAGROŻENIA	WPŁYW NA ROZWÓJ GMINY I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW
ŚRODOWISKO		
<p>Występowanie zasobów wód podziemnych o dobrej jakości, wymagających jedynie prostego uzdatnienia.</p> <p>Korzystne położenie geograficzne, na skraju aglomeracji, w bezpośrednim sąsiedztwie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd i innych terenów zielonych,</p> <p>Tereny chronione i atrakcyjne turystycznie w granicach administracyjnych miasta.</p> <p>Prognozowane wartości deformacji ciągłych znajdują się w dolnych przedziałach określonych dla I kategorii terenu.</p>	<p>Migracja zanieczyszczeń wód powierzchniowych spoza obszaru miasta.</p> <p>Zmiany środowiskowe spowodowane zanieczyszczeniem powietrza i wód oraz dewastacją terenów.</p> <p>Brak izolacji składowiska przemysłowego „Lipówka”.</p> <p>Lokalne zagrożenie powodziowe i podtopieniami na skutek opadów nawałnych oraz podwyższenia stanu wód w rzekach.</p> <p>Niska jakość gleb, jako wynik naturalnej bonitacji pogłębionej skażeniem metalami ciężkimi.</p>	<p>Ograniczenie możliwości wykorzystania wód powierzchniowych.</p> <p>Zagrożenia dla środowiska przyrodniczego wynikające z konfliktu między przyrodą a zainwestowaniem terenu.</p> <p>Konieczność podejmowania działań zmierzających do poprawy stanu środowiska miasta.</p> <p>Możliwości ustalenia sposobów ochrony i wykorzystania istniejących wartości przyrodniczych</p>
ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE		
<p>Nieznaczny udział obszarów zabudowanych i komunikacyjnych (8,6%).</p> <p>Łatwo dostępne tereny rekreacji codziennej i tygodniowej - dostępne parki miejskie oraz tereny rekreacyjne, służące również mieszkańcom wschodniej części aglomeracji.</p> <p>Pasmowość układu osadniczego Dąbrowy Górniczej oraz ziarnistość jednostek podmiejskich, co stanowi o tworzeniu podstaw do wprowadzania ładu funkcjonalnego.</p> <p>Rezerwy w terenach osiedleńczych i przemysłowych, o różnym stopniu dostępności.</p> <p>Liczne obszary leśne i tereny zielone.</p> <p>Bardzo dobra dostępność miasta i sprawność jego układu komunikacyjnego - dogodne położenie w układzie dróg ekspresowych,</p> <p>Położenie przy głównych liniach kolejowych Polski pd.</p> <p>Dostęp do Suchego Portu Przeładunkowego „Zagłębie”.</p> <p>Dogodny dojazd do lotniska w Pyrzowicach (szczególnie</p>	<p>Nie zrównoważona struktura przestrzenna miasta spowodowana wielkością obszaru Huty Katowice i ZK Przyjaźń i miejscem ich lokalizacji, rozerwana naturalna ciągłość przestrzenna miasta</p> <p>Kopalnia piasku Kuźnica Warężyńska pogłębia niekorzystną strukturę przestrzenną, niezależnie od problemów ekologicznych przez nią powodowanych</p> <p>Znaczne powierzchnie opuszczonych terenów przemysłowych, budowlanych i transportowych</p> <p>Niewykorzystywana lub ekstensywnie użytkowana rolnicza przestrzeń produkcyjna na terenach podmiejskich</p> <p>Nieukształtowane, mało atrakcyjne centrum miasta oraz ośrodki usługowe w dzielnicach.</p> <p>Konieczność opracowania MPZP dla całego obszaru miasta.</p> <p>Brak zorganizowanego węzła komunikacji pasażerskiej w centrum miasta</p>	<p>Występowanie licznych terenów zielonych i zbiorników wodnych stwarza dogodne warunki dla harmonijnego powiązania centrum i obszarów zamieszkania z terenami otwartymi.</p> <p>Możliwość rozwoju rekreacji i edukacji środowiskowej.</p> <p>Planowane przeznaczenie terenu kopalni piasku w Kuźnicy Warężyńskiej na zbiornik Pogoria IV.</p> <p>Występowanie barier rozwoju przestrzennego: dróg tranzytowych, linii kolejowych powoduje utrudnienia dla rozwoju komunikacji w skali lokalnej oraz ograniczenie użytkowania terenów.</p> <p>Istnienie znacznej powierzchni terenów rolniczych w dzielnicach podmiejskich, które w coraz większej mierze nie są już uprawiane, spowodowało powstanie problemu zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej.</p> <p>Konieczność określenia potrzeb i możliwości budowy dróg rowerowych.</p>

 <small>Consulting Inżynieria Technologia</small>	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	115
---	--	--	-----

SZANSE	ZAGROŻENIA	WPŁYW NA ROZWÓJ GMINY I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW
<p>po zamierzonej realizacji łącznicy wschodniej obwodowej GOP z autostradą A1) oraz lotniska w Balicach w Krakowie.</p> <p>Dobrze ukształtowany układ ulic głównych i zbiorczych posiadający rezerwy rozwojowe.</p>	<p>Złe warunki skrzyżowań ulic miejskich i kolei szczególnie w Dąbrowie Górniczej – trasa warszawska</p> <p>Nierozwiązany problem parkowania w centrum i ośrodkach miasta</p>	<p><i>Możliwość zagospodarowania terenów po byłej strefie ochronnej Huty „Katowice” i Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń”.</i></p>
INFRASTRUKTURA		
<p>Duży potencjał uzbrojonych terenów pod inwestycje – w granicach miasta wyznaczono Katowicką Specjalną Strefę Ekonomiczną.</p> <p>Rozbudowane sieci elektroenergetyczne i gazowe, pokrywające równomiernie wszystkie tereny zabudowane miasta.</p> <p>Duże rezerwy energii cieplnej do wykorzystania z Elektrociepłowni „Nowa” (głównego źródła ciepła), dające możliwości rozbudowy systemów ciepłowniczych w kierunku Ząbkowic i Strzemieszyc.</p> <p>Odrębność gospodarek wodno-ściekowych Huty „Katowice” i Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń” (korzystanie z zewnętrznych dostaw wody surowej i własne oczyszczalnie) oraz miasta.</p> <p>Nowoczesny miejski system odprowadzania i oczyszczania ścieków, na który składają się: oczyszczalnia „Centrum”, posiadająca rezerwy hydrauliczne, nowopowstała oczyszczalnia w Błędowie oraz duży zasięg rozdzielczego systemu kanalizacji.</p>	<p>Niezadawalający stan techniczny sieci wodociągowej, wysoka awaryjność, konieczność wymiany odcinków sieci rur azbesto-cementowych,</p> <p>Braki w dwustronnym systemie zasilania w wodę na terenach jednostek podmiejskich</p> <p>Przestarzała technologicznie i niedociążona oczyszczalnia ścieków w Strzemieszycach</p> <p>Potencjalne uciążliwości dalekiego transportu ścieków do istniejących oczyszczalni o dużych rezerwach przepustowości</p> <p>Nieuregulowane przelewy burzowe na odcinkach kanalizacji ogólnospławnej</p> <p>Brak miejsc parkingowych w centrum miasta.</p> <p>Wzrost ruchu samochodowego,</p>	<p>Korzystne położenie w regionalnym układzie osadniczym i dogodne powiązania komunikacyjne powodują możliwości rozwoju mieszkalnictwa, przemysłu, usług i innych gałęzi gospodarki oraz możliwości codziennej komunikacji z innymi miastami aglomeracji.</p> <p>Nasilenie transportu samochodowego powodujące wzrost zanieczyszczenia powietrza, hałasu i wibracji oraz zwiększone prawdopodobieństwo wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska (ze względu na przewozy substancji i materiałów niebezpiecznych).</p> <p>Konieczność rozbudowy systemu zaopatrzenia w wodę i systemu kanalizacji oraz systemów energetycznych.</p>
UWARUNKOWANIA ADMINISTRACYJNE		
<p>Dąbrowa Górnicza miastem na prawach powiatu.</p> <p>Proces wejścia Polski do Unii Europejskiej.</p> <p>Zaangażowanie miasta w przedsięwzięcia związane z rozwojem regionu oraz współdziałania z sąsiednimi miastami i gminami w rozwiązywaniu wspólnych, ponadlokalnych problemów,</p> <p>Sąsiedztwo Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego.</p>	<p>Miasto nie jest siedzibą powiatu ziemskiego a sprawuje liczne funkcje administracyjno – usługowe w stosunku do okolicznych mniejszych miejscowości.</p>	<p><i>Możliwość rozwoju miasta jako centrum administracyjne (edukacja, służba zdrowia itp.).</i></p>

SZANSE	ZAGROŻENIA	WPŁYW NA ROZWÓJ GMINY I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW
UWARUNKOWANIA GOSPODARCZE		
<p>Marginalny udział sektora surowcowego w strukturze gospodarczej miasta.</p> <p>Znaczący udział własności zagranicznej w gospodarce miasta.</p> <p>Funkcjonowanie w mieście jednego z największych w kraju przedsiębiorstw gospodarczych (Huta „Katowice”) i innych dużych podmiotów gospodarczych.</p>	<p>Niekorzystna struktura wytwórcza zdominowana przez wielkie zakłady przetwórcze o podwyższonym stopniu ryzyka inwestycyjnego oraz niekonkurencyjnym charakterze</p>	<p>Możliwość wykorzystania istniejących rezerw terenowych o łącznej powierzchni około 100 ha (dawna strefa ochronna, tereny poprzemysłowe)..</p>
UWARUNKOWANIE SPOŁECZNE		
<p>Systematycznie prowadzona edukacja ekologiczna gwarantująca lepsze zrozumienie zagadnień ochrony środowiska w przyszłości.</p> <p>Świadomość ekologiczna rozwinięta u młodych mieszkańców miasta.</p>	<p>Zagrożenie wzrostem bezrobocia związane z restrukturyzacją przedsiębiorstw oraz nikłym przyrostem nowych miejsc pracy w Dąbrowie Górniczej a także w ościennych miastach i gminach.</p> <p>Zwiększenie liczby ludności w wieku poprodukcyjnym oraz starszych roczników wieku produkcyjnego (niemobilnych).</p> <p>Relatywnie przeciętny i technicznie ukierunkowany poziom wykształcenia ludności, niesprzyjający łatwej zmianie kwalifikacji, stosownie do wymagań rynku pracy</p>	<p>Możliwy zrównoważony rozwój miasta w oparciu o wykształcone, młode społeczeństwo.</p> <p>Konieczność podniesienia poziomu i wielokierunkowego wykształcenia.</p> <p>Konieczność utworzenia miejsc pracy dla wyżu demograficznego wchodzącego w wiek produkcyjny</p>
ZARZĄDZANIE, FINANSE I PODEJMOWANE DZIAŁANIA		
<p>Stabilny charakter budżetu miasta Dąbrowy Górniczej oraz korzystny poziom wskaźnika zadłużenia.</p> <p>Dostępność źródeł finansowania – umiejętność pozyskiwania środków z NFOŚiGW oraz WFOŚiGW.</p> <p>Wypracowane procedury koordynujące pracę wydziałów Urzędu Miasta w zakresie ochrony środowiska.</p> <p>Podejmowanie różnorodnych działań na rzecz ochrony środowiska przez gminę i podmioty gospodarcze. (wartość, w latach 1993-2002, - ok. 135 mln PLN).</p> <p>Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2004-2006 uwzględniający zadania gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami.</p> <p>Duża ilość opracowań dotyczących rozwoju miasta.</p>	<p>Konieczność pełnego dostosowania wykazów danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie do obowiązujących wymogów prawa.</p> <p>Istnienie obszarów o stwierdzonych wartościach przyrodniczych nieobjętych ochroną prawną.</p>	<p>Możliwość pozyskiwania funduszy na działania z zakresu gospodarki wodno – ściekowej oraz gospodarki odpadami.</p> <p>Prowadzony monitoring jakości powietrza i wód daje dostęp do aktualnych danych o stanie wybranych komponentów środowiska oraz możliwość śledzenia efektów podejmowanych działań.</p> <p>Prawdopodobieństwo obniżenia wartości przyrodniczych terenów proponowanych do ochrony ze względu na ich prywatną własność.</p>

4.2. Szanse i zagrożenia zrównoważonego rozwoju gminy

Analiza zagrożeń skoncentrowana została na głównym celu Programu Ochrony Środowiska dla Dąbrowy Górniczej, wypracowanym w trakcie konsultacji społecznych, którym jest:

Zwiększenie efektywności działań na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego i rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Analiza uwzględnia istniejące zasoby i walory oraz stan środowiska przyrodniczego opisany w rozdziale 2 niniejszego raportu. Uwzględniono zależności pomiędzy jakością środowiska a rozwojem komunikacji, infrastruktury, przemysłu, rolnictwa, gospodarki leśnej i turystyki.

4.3. Identyfikacja najważniejszych problemów ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju gminy

Przeprowadzona analiza prezentuje mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia rozwoju miasta wynikające ze stanu środowiska. Przeanalizowane zostały aspekty wewnętrzne i zewnętrzne, na które gmina nie ma większego wpływu. Przyjęty schemat wymusza dostrzeżenie wielu środowiskowych uwarunkowań rozwoju, których umiejętne wykorzystanie powinno przyczynić się do zwiększenia efektywności ustaleń Programu Ochrony Środowiska i poprawy jakości życia mieszkańców. Powyższe zestawienia potwierdzają wytypowane przez członków Zespołu Konsultacyjnego najważniejsze problemy miasta.

W mieście zlokalizowane jest składowisko odpadów komunalnych, brakuje jednak systemu gospodarki odpadami (głównie selektywnej zbiórki). Największym problemem są dzikie wysypiska na obrzeżach lasów, przy drogach i w obrębie prywatnych posesji.

Stan sanitarny powietrza jest niezadowolający ze względu na występujące przekroczenia stężenia pyłu zawieszonego, benzo-a-pirenu i substancji smołowych. Głównymi źródłami emisji są duże zakłady przemysłowe oraz niska emisja na terenach osiedli zabudowy jednorodzinnej.

W chwili obecnej obszarowo prawie połowa terenów miasta jest nieskanalizowana. Oczyszczalnie ścieków zlokalizowane są w najgęściej zamieszkałych rejonach Dąbrowy, co pozwala na objęcie systemem oczyszczania ścieków ponad 80 % mieszkańców. Niestety Przemysła nadal prowadzi wody pozaklasowe, a źródła zanieczyszczeń znajdują się również poza granicami miasta. Lokalnie występują w mieście zagrożenia powodziowe oraz ryzyko zanieczyszczenia i obniżenia pierwszego poziomu wód gruntowych.

Gleby Dąbrowy Górniczej są słabej jakości, a największe zanieczyszczenie metalami ciężkimi występuje na terenach położonych na północnym-zachodzie. Ma to wpływ na uprawy roślin jadalnych.

Jakość zasobów środowiskowych jest zróżnicowana. Dostępna jest woda pitna o dobrych parametrach. Wody powierzchniowe są silnie zanieczyszczone.

Hałas komunikacyjny i przemysłowy jest jednym z ważnych ograniczeń dla zrównoważonego rozwoju miasta. We wszystkich punktach, dla których prowadzone były obliczenia wartości normatywne hałasu zostały przekroczone.

Niewielkie wartości deformacji ciągłych wywołanych była eksploatacją górnictwem, znajdują się w dolnych przedziałach określonych dla I kategorii terenu i wynoszą w zakresie nachylenia 0,1 – 0,4 mm/rok oraz w zakresie odkształcenia poziomego 0,1-0,3 mm/rok.

Dąbrowa Górnicza jest miastem silnie zurbanizowanym, z gęsto zaludnionym centrum, o dobrych połączeniach komunikacyjnych z innymi gminami. Walorem miasta jest również duża liczba terenów przyrodniczo cennych oraz znaczny udział lasów w strukturze przestrzennej.

W zagospodarowaniu przestrzennym ujawnia się pasmowość układu osadniczego Dąbrowy Górniczej z rozerwaną naturalną ciągłością spowodowaną lokalizacją i dużym obszarem Huty „Katowice” i ZK „Przyjaźń”.

Miasto posiada dużą ilość informacji i opracowań dotyczących waloryzacji przyrodniczej poszczególnych obszarów przyrodniczo cennych. Większość danych odnośnie poszczególnych elementów środowiska zbierana jest na szczeblu wojewódzkim w ramach monitoringu regionalnego I krajowego, a część finansuje sama gmina. Materiały te, pozwalają na ocenę obecnego stanu środowiska gminy.

Znaczącą rolę odgrywa edukacja ekologiczna, dofinansowywana ze środków GFOŚiGW. Edukacja prowadzona jest przede wszystkim w szkołach, a Biblioteki są punktami, w których zbierane i udostępniane są publikacje dotyczące ochrony środowiska.

Dąbrowę Górniczą dysponuje dużym potencjałem uzbrojonych terenów pod inwestycje, z wyznaczoną Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną.

Budżet Dąbrowy Górniczej jest budżetem stabilnym. Z prognozy długu miasta Dąbrowy Górniczej i jego spłaty wynika, że miasto będzie wstanie zaciągnąć kredyty na finansowanie nowych inwestycji, co jest wysoce prawdopodobne w sytuacji dostępności źródeł finansowania i umiejętności pozyskiwania środków pomocowych.

W działaniach podejmowanych w ostatnich latach widoczny duży udział inwestycji na rzecz ochrony środowiska. Największym przedsięwzięciem była modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków przy ul. Powstańców w latach 1996 - 1997.

Podsumowując analizę należy stwierdzić, że położenie Dąbrowy Górniczej charakteryzuje się korzystnymi warunkami środowiskowymi z dostępem do podstawowych zasobów i walorów środowiska. Ograniczenia wynikają z konieczności rozbudowy infrastruktury (zwłaszcza kanalizacji) oraz kierowania dynamicznym rozwojem miasta z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska.

Wnioski z analizy mocnych i słabych stron oraz ograniczeń, szans i zagrożeń przyszłego funkcjonowania, wynikających ze stanu środowiska, zostaną uwzględnione przy formułowaniu celów szczegółowych programu, kierunków działań i propozycji przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska w gminie.

5. CELE ROZWOJU MIASTA

Rozdział opracowano na podstawie „Ogólnej Strategii Rozwoju Dąbrowy Górniczej do roku 2006” z 1999 roku.

5.1. Główne dziedziny rozwoju społeczno-gospodarczego miasta

Wizja zrównoważonego rozwoju miasta, uwzględniająca tradycyjne wartości, w tym przemysłową kulturę i jakość pracy, przestrzeń historyczną poszczególnych dzielnic, wartości i walory przyrodnicze oraz aspiracje mieszkańców i władz miasta stała się punktem wyjścia przy opracowywaniu dokumentów strategicznych miasta Dąbrowa Górnicza.

Kreśląc wizję rozwoju miasta oparto się także na nowych wartościach jak: przedsiębiorczość, innowacyjność i kreatywność, mobilność zawodowa mieszkańców oraz nowe technologie, nowe systemy zarządzania w biznesie i administracji oraz odpowiedzialność środowisk liderekich za przyszłość firm i społeczności lokalnych oraz za środowisko przyrodnicze i kulturowe miasta.

Do najważniejszych dziedzin wpływających na rozwój społeczno-gospodarczy miasta Dąbrowa Górnicza zaliczono:

- rozwój usług edukacyjnych umożliwiających kształcenie na wszystkich poziomach nauczania,
- restrukturyzację hutnictwa i sektora paliwowo - energetycznego,
- rozwój małych i średnich przedsiębiorstw,
- poprawę i ochronę jakości środowiska naturalnego,
- napływ firm i inwestorów zewnętrznych w oparciu o atrakcyjne oferty lokalizacyjno – promocyjne,
- rozwój instytucji otoczenia biznesu,
- rozwój współpracy międzygminnej i międzynarodowej oraz promocja miasta

Za główną misję miasta Dąbrowa Górnicza uznano podjęcie roli wielofunkcyjnego ośrodka o randze subregionalnej, w którym tradycyjna funkcja przemysłowa harmonijnie współistnieje z funkcją edukacyjną i rekreacyjną oraz z nowoczesnymi, przyjaznymi dla środowiska rodzajami działalności gospodarczej.

„Ogólna Strategia Rozwoju Dąbrowy Górniczej do roku 2006” z 1999 roku uchwalona Uchwałą Rady Miejskiej Nr XXI/400/99 z dnia 29.12.1999 r. określa następujące cele strategiczne dla miasta:

1. Zapewnienie mieszkańcom miasta możliwości kształcenia na wszystkich poziomach, ze szczególnym uwzględnieniem upowszechniania wykształcenia średniego oraz systematycznego podnoszenia liczby osób z wykształceniem wyższym,
2. Osiągnięcie poprawy jakości środowiska poprzez systemowe oddziaływanie na redukcję zanieczyszczenia powietrza, wody oraz zagrożeń związanych z gromadzeniem i utylizacją odpadów,
3. Wykorzystanie instrumentów znajdujących się w dyspozycji samorządu dla wzmacniania i stabilizacji ekonomicznej podmiotów gospodarczych o kluczowym znaczeniu dla miasta,
4. Modernizacja lokalnych układów komunikacyjnych, sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, gazowych, ciepłowniczych i elektroenergetycznych, zapewniających

wysoki poziom obsługi mieszkańców oraz dogodne warunki dla uzyskania dostępu do nich przez potencjalnych inwestorów,

5. Poszerzanie oferty miasta poprzez wykorzystanie jego możliwości w zakresie rekreacji, turystyki i kultury dla zwiększenia liczby osób przyjeżdżających do miasta, w tym zwłaszcza turystów nastawionych na dłuższy pobyt,
6. Stworzenie trwałych ram dla koordynowania wspólnych działań na szczeblu międzygminnym i międzynarodowym,
7. Zapewnienie mieszkańcom terenów rolniczych godnych warunków życia i pracy, pozwalających zrealizować ich cele ekonomiczne, edukacyjne, kulturowe i społeczne,

Poszczególne cele strategiczne określają szczegółowo kierunki działań, które mają być realizowane do 2006 roku.

5.1. Priorytety strategiczne związane z ochroną środowiska

Analizując związek „Ogólnej Strategii...” z planowaniem ochrony środowiska w mieście szczególne znaczenie dla „Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami”, ma:

- **Priorytet Strategiczny nr 2 „Zwiększenie efektywności działań na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego oraz rewitalizacji obszarów zdegradowanych”.**
- **Priorytet Strategiczny nr 4 „Połączenie w perspektywie wieloletniej, lokalnego systemu przewozu osób i towarów z transeuropejską siecią komunikacyjną; uzyskanie wysokich standardów w zakresie infrastruktury technicznej”.**

Dla **Priorytetu Strategicznego nr 2** przedstawiono następujące kierunki działań:

- Kierunek 1 - konsekwentne eliminowanie uciążliwych dla środowiska emitorów komunalnych oraz bieżąca współpraca z kierownictwem najbardziej uciążliwych dla środowiska zakładów celem podejmowania wspólnych działań proekologicznych,
- Kierunek 2 - rozwijanie systemu preferencji i motywacji dla osób podejmujących przedsięwzięcia w zakresie modernizacji gospodarstw oraz wspólne działania gminy i administratorów dąbrowskich osiedli mieszkaniowych celem obniżenia tzw. „niskiej emisji zanieczyszczeń komunalnych”,
- Kierunek 3 - systemowe porządkowanie gospodarki odpadami komunalnymi, ze szczególnym uwzględnieniem ich segregacji,
- Kierunek 4 - rozbudowa systemu kanalizacji, zmierzająca do optymalnego wykorzystania istniejących oczyszczalni ścieków i zapewnienia właściwego stanu sanitarnego miasta,
- Kierunek 5 - stałe podnoszenie aktywności biologicznej środowiska poprzez ochronę terenów o wysokich walorach przyrodniczych oraz rekultywację terenów zdegradowanych.

Dla **Priorytetu Strategicznego nr 4** następujące kierunki działań związane są z ochroną środowiska:

- Kierunek 1 - zastosowanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie inżynierii ruchu celem utrzymania w wysokim poziomie standardów poruszania się pojazdami wszelkich typów oraz dostosowania lokalnych układów komunikacyjnych do wymogów sieci transeuropejskich,

- Kierunek 2 - dostosowanie do potrzeb liczby miejsc parkingowych oraz stworzenie systemu monitorowania i prospektywnego planowania lokalizacji parkingów,
- Kierunek 4 - zapewnienie wysokiej jakości dostarczanej do odbiorców wody poprzez stałą modernizację i rozwój sieci wodociągowej oraz urządzeń technologicznych na stacji uzdatniania wody, jak również ciągłą i kompleksową kontrolę jej jakości,
- Kierunek 5 - zintegrowany, dostosowany do potrzeb miasta rozwój systemu energetycznego, ciepłowniczego i gazowniczego, zapewniający zwiększenie zasięgu obsługi, poprawę pewności zasilania oraz poprawę efektywności współdziałania poszczególnych systemów pomiędzy gminami.

Działania w Dąbrowie Górniczej związane z ochroną środowiska występują również w innych wymienionych poniżej priorytetach strategicznych:

- Priorytet strategiczny nr 3 „Utrzymanie potencjału wytwórczego miasta oraz rozwijanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw”,

Kierunek 1: Wspieranie przedsięwzięć podejmowanych przez najważniejsze podmioty gospodarcze na rzecz modernizacji potencjału wytwórczego i restrukturyzacji, zapewniających rozwój przedsiębiorstw i ich pozytywne oddziaływanie na rynku,

- Priorytet strategiczny nr 5 „Tworzenie warunków dla rozwoju rekreacji, turystyki i kultury”,

Kierunek 2: Ukazywanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych Dąbrowy Górniczej oraz upowszechnianie wiedzy o nich wśród mieszkańców miasta i regionu,

- Priorytet strategiczny nr 7 „Osiągnięcie zrównoważonego rozwoju rolniczych obszarów miasta”,

Kierunek 1: Porządkowanie przestrzeni terenów rolniczych poprzez systematyczną regulację ich stanów prawnych oraz wyodrębnienie obszarów nie nadających się do produkcji rolniczej z przeznaczeniem na inny kierunek zagospodarowania,

Kierunek 2: Koncentracja przedsięwzięć infrastrukturalnych na obszarach podmiejskich celem uzbrojenia terenów dla ich przyszłego zagospodarowania.

Kierunek 4: Wspieranie przemian mających na celu wdrażanie europejskich standardów weterynaryjnych i fitosanitarnych, rozwój nowoczesnego przetwórstwa rolno-spożywczego, marketingu produktów rolnych oraz produkcji rolniczej służącej ochronie środowiska naturalnego i krajobrazu, jak również promowanie zalesień gruntów rolnych.

Podsumowując należy stwierdzić, że najważniejsze problemy ochrony środowiska miasta Dąbrowa Górnicza znajdują odzwierciedlenie w „Ogólnej Strategii Rozwoju Dąbrowy Górniczej do roku 2006” z 1999 roku. Z tego względu, w trakcie konsultacji społecznych, członkowie Zespołu Konsultacyjnego przyjęli priorytet strategiczny nr 2 jako cel generalny Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza.

Priorytety strategiczne związane z ochroną środowiska w Dąbrowie Górniczej

<p>Priorytet Strategiczny nr 2:</p> <p>„Zwiększenie efektywności działań na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego oraz rewitalizacji obszarów zdegradowanych”</p>	<p>Priorytet Strategiczny nr 4:</p> <p>„Połączenie w perspektywie wieloletniej, lokalnego systemu przewozu osób i towarów z transeuropejską siecią komunikacyjną; uzyskanie wysokich standardów w zakresie infrastruktury technicznej”</p>	<p>Priorytet Strategiczny nr 3:</p> <p>„Utrzymanie potencjału wytwórczego miasta oraz rozwijanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw”</p>	<p>Priorytet Strategiczny nr 5:</p> <p>„Tworzenie warunków dla rozwoju rekreacji, turystyki i kultury”</p>	<p>Priorytet Strategiczny nr 7:</p> <p>„Osiągnięcie zrównoważonego rozwoju rolniczych obszarów miasta”</p>
<p>Cel strategiczny nr 2:</p> <p>Osiągnięcie poprawy jakości środowiska poprzez systemowe oddziaływanie na redukcję zanieczyszczenia powietrza, wody oraz zagrożeń związanych z gromadzeniem i utylizacją odpadów</p>	<p>Cel strategiczny nr 4:</p> <p>Modernizacja lokalnych układów komunikacyjnych, sieci wodociagowych i kanalizacyjnych, gazowych, ciepłowniczych i elektroenergetycznych, zapewniających wysoki poziom obsługi mieszkańców oraz dogodne warunki dla uzyskania dostępu do nich przez potencjalnych inwestorów</p>	<p>Cel strategiczny nr 3:</p> <p>Wykorzystanie instrumentów znajdujących się w dyspozycji samorządu dla wzmacniania i stabilizacji ekonomicznej podmiotów gospodarczych o kluczowym znaczeniu dla miasta</p>	<p>Cel strategiczny nr 5:</p> <p>Poszerzanie oferty miasta poprzez wykorzystanie jego możliwości w zakresie rekreacji, turystyki i kultury dla zwiększenia liczby osób przyjeżdżających do miasta, w tym zwłaszcza turystów nastawionych na dłuższy pobyt</p>	<p>Cel strategiczny nr 7:</p> <p>Zapewnienie mieszkańcom terenów rolniczych godnych warunków życia i pracy, pozwalających zrealizować ich cele ekonomiczne, edukacyjne, kulturowe i społeczne</p>
<p>Kierunki związane ochroną środowiska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • konsekwentne eliminowanie uciążliwych dla środowiska emitorów komunalnych oraz bieżąca współpraca z kierownictwem najbardziej uciążliwych dla środowiska zakładów celem podejmowania wspólnych działań proekologicznych, • rozwijanie systemu preferencji i motywacji dla osób podejmujących przedsięwzięcia w zakresie modernizacji gospodarstw oraz wspólne działania gminy i administratorów dąbrowskich osiedli mieszkaniowych celem obniżenia tzw. „niskiej emisji zanieczyszczeń komunalnych”, • systemowe porządkowanie gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem ich segregacji, • rozbudowa systemu kanalizacji, zmierzająca do optymalnego wykorzystania istniejących oczyszczalni ścieków i zapewnienia właściwego stanu sanitarnego miasta, • podnoszenie aktywności biologicznej środowiska przez ochronę terenów o wysokich walorach przyrodniczych oraz rekultywację terenów zdegradowanych. 	<p>Kierunki związane ochroną środowiska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zastosowanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie inżynierii ruchu celem utrzymania w wysokim poziomie standardów poruszania się pojazdami wszelkich typów oraz dostosowania lokalnych układów komunikacyjnych do wymogów sieci transeuropejskich, • dostosowanie do potrzeb liczby miejsc parkingowych oraz stworzenie systemu monitorowania i prospektywnego planowania lokalizacji parkingów, • zapewnienie wysokiej jakości dostarczanej do odbiorców wody poprzez stałą modernizację i rozwój sieci wodociagowej oraz urządzeń technologicznych na stacji uzdatniania wody, jak również ciągłą i kompleksową kontrolę jej jakości, • zintegrowany, dostosowany do potrzeb miasta rozwój systemu energetycznego, ciepłowniczego i gazowniczego, zapewniający zwiększenie zasięgu obsługi, poprawę pewności zasilania oraz poprawę efektywności współdziałania poszczególnych systemów pomiędzy gminami. 	<p>Kierunki związane ochroną środowiska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspieranie przedsięwzięć podejmowanych przez najważniejsze podmioty gospodarcze na rzecz modernizacji potencjału wytwórczego i restrukturyzacji, zapewniających rozwój przedsiębiorstw i ich pozytywne oddziaływanie na rynku, 	<p>Kierunki związane ochroną środowiska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ukazywanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych Dąbrowy Górniczej oraz upowszechnianie wiedzy o nich wśród mieszkańców miasta i regionu, 	<p>Kierunki związane ochroną środowiska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porządkowanie przestrzeni terenów rolniczych poprzez systematyczną regulację ich stanów prawnych oraz wyodrębnienie obszarów nie nadających się do produkcji rolniczej z przeznaczeniem na inny kierunek zagospodarowania, • koncentracja przedsięwzięć infrastrukturalnych na obszarach podmiejskich celem uzbrojenia terenów dla ich przyszłego zagospodarowania, • wspieranie przemian mających na celu wdrażanie europejskich standardów weterynaryjnych i fitosanitarnych, rozwój nowoczesnego przetwórstwa rolno-spożywczego, marketingu produktów rolnych oraz produkcji rolniczej służącej ochronie środowiska naturalnego i krajobrazu, jak również promowanie zalesień gruntów rolnych.

6. PRIORYTETY PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ W OPARCIU O SPOTKANIA Z ZESPOŁEM KONSULTACYJNYM.

Priorytetowe obszary działań ustalono w Zespole Konsultacyjnym w następujący sposób:

- Przeprowadzono ankietę na temat problemów ochrony środowiska oraz dyskusję na warsztatach,
- Przeprowadzono ćwiczenie w grupach dotyczące celów szczegółowych i priorytetów działań POŚ.

Członkowie Zespołu za najważniejsze uznali zagadnienia związane z gospodarką odpadami, a w dalszej kolejności ochronę powietrza i ochronę wód.

Poniżej przedstawiono wyniki ankiety i ćwiczenia dotyczącego wyboru priorytetów podejmowanych działań. Szczegóły przebiegu konsultacji społecznych opisano w załączniku nr 6 do niniejszego Programu.

6.1. Wyniki ankietyzacji członków Zespołu Konsultacyjnego

Poniżej przedstawiono tabelaryczne zestawienie wyników ankiety dotyczącej ważności problemów środowiskowych miasta Dąbrowa Górnicza.

Problem	Ilość ankiet	
	ważny	mało ważny
Gospodarka odpadami komunalnymi, w tym dzikie wysypiska	12	
Emisja zanieczyszczeń do powietrza z terenu miasta, z uwzględnieniem niskiej emisji	9	1
Gospodarka wodno-ściekowa	8	
Niezrekultywowane składowiska odpadów przemysłowych oraz tereny przemysłowe	3	
Skazanie gleb metalami ciężkimi	2	
Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych	2	
Hałas komunikacyjny i przemysłowy	1	
Imisja (stężenie) zanieczyszczeń powietrza		
Promieniowanie elektromagnetyczne		7
Oddziaływania górnictwa		6
Brak obszarów objętych ochroną prawną - obszarów chronionych		4
Degradacja szaty roślinnej i fauny, mała ilość terenów zielonych		2
Koncentracja zabudowy oraz infrastruktury drogowej i kolejowej		2

Najczęściej wymienianymi, a więc uznanymi za najistotniejsze, problemami ochrony środowiska w mieście są:

- **gospodarka odpadami komunalnymi wraz z dzikimi wysypiskami** (problem ten zasygnalizowała prawie połowa ankietowanych). Największym problemem są dzikie wysypiska na obrzeżach lasów, przy drogach i w obrębie prywatnych posesji. Jedną

z przyczyn może być brak przyjmowania od osób fizycznych odpadów wielkogabarytowych, czy podobnych do komunalnych. Na terenach rekreacyjnych znajduje się zbyt mała ilość pojemników na odpady. Zasygnalizowano również konieczność selektywnej zbiórki odpadów, co przyczyni się do wyłączenia surowców wtórnych ze strumienia odpadów kierowanych na wysypisko.

Problem zagospodarowania odpadów wiąże się z również z niezrekultywowanymi składowiskami odpadów przemysłowych oraz rewitalizacją terenów przemysłowych (4 miejsce wśród najważniejszych problemów miasta).

- **emisja zanieczyszczeń do powietrza z terenu miasta z uwzględnieniem niskiej emisji.** W szczególności ankietowani przytaczali swoje obawy na temat nadmiernej emisji pyłów z Huty Katowice oraz niską emisję na terenach osiedli zabudowy jednorodzinnej.
- **gospodarka wodno ściekowa** - zwrócono uwagę na nieuregulowane sprawy odprowadzenia ścieków z prywatnych posesji, brak kanalizacji wodno-ściekowej w niektórych rejonach miasta. Z gospodarką wodno – ściekową związane jest również zagadnienie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych.

Za najmniej istotne problemy ochrony środowiska uznane zostały: promieniowanie elektromagnetyczne, oddziaływanie górnictwa oraz brak obszarów objętych ochroną prawną. Zdaniem ankietowanych takie obszary, podobnie jak tereny zielone już istnieją i nie ma konieczności ich powiększania.

6.1. Rezultaty ćwiczenia dotyczącego celów szczegółowych i priorytetów działań.

Uczestnicy warsztatów pracowali w 5-ciu grupach definiując cele szczegółowe i potencjalne kierunki działań Programu Ochrony Środowiska. Największa grupa zagadnień obejmuje **gospodarkę odpadami**. Następnie równorzędnie wymienione zostały zagadnienia dot. **gospodarki wodno-ściekowej, ochrony zasobów wodnych oraz ochrony powietrza**.

Podczas ćwiczenia nie uwzględniono działań związanych z ochroną:

- gleb,
 - środowiska przyrodniczego,
 - zasobów surowców mineralnych,
 - powierzchni ziemi,
 - przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym,
- oraz z:
- edukacją ekologiczną,
 - i monitoringiem środowiska.

Gospodarka odpadami

1. Ochrona środowiska przed odpadami, realizacja inwestycji zmierzających do pełnego uporządkowania gospodarki odpadami w mieście (selektywna zbiórka, odzysk surowców wtórnych, preferowanie materiałów pochodzących z odzysku - edukacja, promocja, reklama. Określenie sposobu, miejsca i zagospodarowania odpadów powstających na terenie miasta.

2. Wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów oraz instrumentów wspomagających jej wdrożenie:

- podatku ekologicznego - finansowanie służb kontrolnych, sprzątanie terenów publicznych,
- kontroli nad umowami na wywóz odpadów stałych
- kontroli nad gospodarką odpadami przemysłowymi w małych firmach
- zbiórkę makulatury i zużytych baterii w szkołach

3. Inne:

- ustawienie większej liczby koszy na śmieci na ulicach, przystankach, osiedlach mieszkaniowych oraz na terenach rekreacyjnych (głównie przy jeziorach)
- zagospodarowanie materiałów elewacyjnych posiadających azbest

Gospodarka wodno-ściekowa, ochrona zasobów wodnych

1. Uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej na terenach nieskanalizowanych:

- Budowa systemów kanalizacyjnych lub systemów indywidualnych, rozbudowa systemu kanalizacji na terenach nieskanalizowanych,
- Określenie rodzaju przydomowych oczyszczalni w zależności od warunków hydrogeologicznych
- Monitoring wywozu ścieków z szamb
- Eliminacja punktowych zanieczyszczeń wód

2. Przywrócenie sprawności rowów, cieków, przepustów oraz ich bieżące czyszczenie

Ochrona powietrza

1. Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej:

- konsekwentne eliminowanie uciążliwych emitorów komunalnych, zastosowanie nowoczesnych kotłów węglowych,
- zwiększenie efektywności odpylania (zakłady przemysłowe),
- efektywniejsza kontrola przestrzegania dopuszczalnej emisji.

2. Ograniczenie niskiej emisji:

- Eliminacja samochodów, które w widoczny sposób (dymią) zanieczyszczają powietrze,
- Eliminacja małych zasilanych paliwami stałymi kotłowni osiedlowych i zakładowych,
- Finansowe zachęty dla ograniczenia niskiej emisji.

Ochrona powierzchni ziemi, rekultywacja terenów zdegradowanych

1. Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów poprzemysłowych. Wykorzystanie rekultywowanych terenów poprzemysłowych na cele rekreacyjne: zalesienia, budowa torów saneczkowych lub narciarskich.

7. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

Rozdział opracowano wg schematu przedstawionego w rozdziale 2 *Programu Ochrony Środowiska* pt. Diagnoza obecnego stanu środowiska miasta. Dla każdego problemu środowiskowego określono:

- cel szczegółowy, z wyszczególnieniem celów długo i krótkookresowych w uzasadnionych przypadkach,
- kierunki działań zmierzające do jego osiągnięcia.

Przy sformułowaniu celów „*Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza*”, autorzy oparli się na:

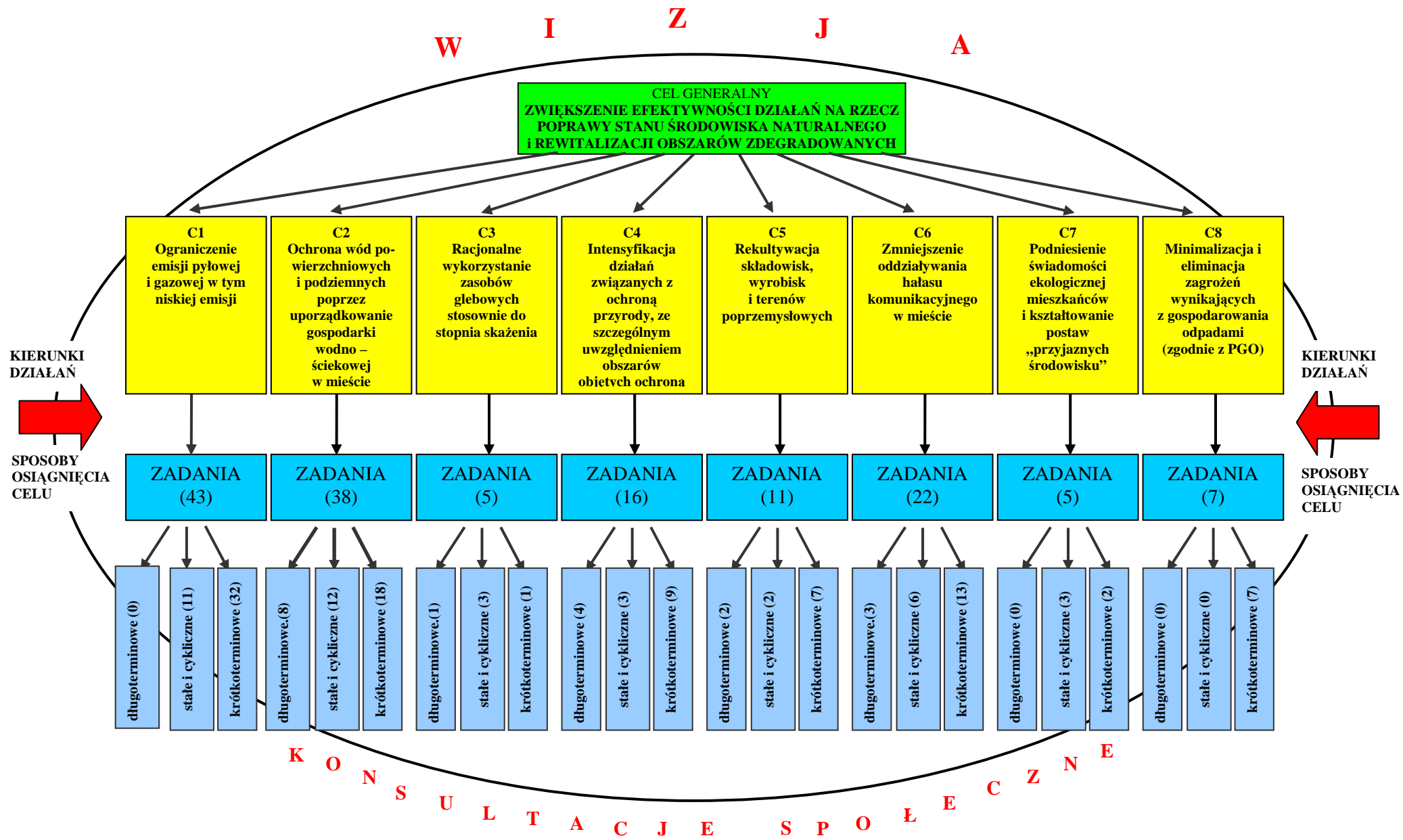
- wymaganiach prawnych i obowiązkach wynikających z obowiązujących przepisów polskich i Unii Europejskiej opisanych w załączniku nr 5 do *Programu*.
- uwarunkowaniach wynikających z dokumentów nadrzędnych tj.: Polityki Ekologicznej Państwa II oraz Programie Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego.
- wnioskach z diagnozy stanu środowiska opisanej w rozdziale 2 *Programu*,
- celach i priorytetach ochrony środowiska w mieście określonych w „Ogólnej strategii rozwoju Dąbrowy Górniczej do roku 2006”,
- ustaleniach ze spotkań warsztatowych z Zespołem Konsultacyjnym *Programu*,
- wynikach ankietyzacji członków Zespołu Konsultacyjnego.

Przy tworzeniu *Programu*, jego autorzy kierowali się zasadą przechodzenia od ogółu do szczegółu. Na wstępie określono wizję oraz generalny cel *Programu Ochrony Środowiska*. Został on sformułowany jako szeroki kierunek działań, doprecyzowany w formie celów szczegółowych podczas spotkań z Zespołem Konsultacyjnym. Następnie określono sposoby realizacji celów szczegółowych, oraz kierunki działań, których wdrożenie zapewni dojście do celu generalnego. W rozdziale 8 przedstawiono listę zadań oraz harmonogram wdrożenia Programu Ochrony Środowiska.

Poniższy rysunek prezentuje przyjętą strukturę *Programu* z określeniem:

- wizji *Programu*,
- celu generalnego,
- celów szczegółowych,
- kierunków działań i sposobów osiągania celów szczegółowych,
- zadań z podziałem na zadania: długoterminowe, krótkoterminowe oraz stałe i cykliczne,
- konsultacji społecznych.

Rysunek 14. Struktura Programu

7.1. Cele Programu Ochrony Środowiska

Punktem wyjściowym *Programu* jest wizja zrównoważonego rozwoju, uwzględniająca zidentyfikowane zagrożenia środowiskowe, obowiązki w zakresie ochrony środowiska, wartości, uznane za konieczne do ochrony oraz aspiracje mieszkańców miasta. Wizja ta wskazuje na oczekiwania związane z kierunkami przyszłego rozwoju Dąbrowy Górniczej w zakresie ochrony środowiska. Została ona określona następująco:

Dąbrowa Górnicza miastem o czystym i zdrowym środowisku

Tak zdefiniowana wizja Dąbrowy Górniczej w *Programie Ochrony Środowiska* jest zgodna z wizją rozwoju miasta określoną w „Ogólnej strategii rozwoju Dąbrowy Górniczej do roku 2006”.

Wizja zrównoważonego rozwoju Dąbrowy Górniczej stała się podstawą do zdefiniowania celów *Programu*, które zgodnie z zasadą umocnienia samorządności, wypracowano w ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych. W trakcie spotkań warsztatowych z wybranymi przedstawicielami lokalnej społeczności, tworzącymi Zespół Konsultacyjny, zidentyfikowane zostały potrzeby i obawy mieszkańców miasta oraz uzgodnione sposoby ochrony i kształtowania środowiska. Podczas konsultacji wyznaczono cel generalny *Programu*, następnie cele szczegółowe, dla których określono hierarchię ważności. Cele te zostały zweryfikowane przez grupę ekspertów oraz uzupełnione o istotny dla miasta, choć nieuwzględniony w trakcie spotkań warsztatowych zakres działań.

Generalny cel *Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza* określony został jako:

Zwiększenie efektywności działań na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego i rewitalizacji obszarów zdegradowanych

Cel ten jest zbieżny z priorytetem II Ogólnej Strategii Rozwoju Dąbrowy Górniczej do roku 2006. Obejmuje on wszystkie działania prowadzone na rzecz poprawy stanu środowiska miasta z uwzględnieniem rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Tak przyjęty generalny cel *Programu* zakłada, że zwiększenie efektywności działań na rzecz poprawy stanu środowiska w mieście doprowadzi do spełnienia wymogów obowiązującego prawa w tym zakresie, wypracowania skutecznych mechanizmów koordynacji działań chroniących środowisko i sprawny przepływ informacji, pozwalający na skuteczne monitorowanie środowiska. Realizacja celu generalnego przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców miasta. U podstaw tak sformułowanego celu generalnego *Programu* leży pragnienie zapewnienia zrównoważonego rozwoju Dąbrowy Górniczej, w którym poprzez integrację działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej i trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, zaspokajane będą potrzeby obecnych i tworzone warunki do zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń.

Kolejny poziom w strukturze *Programu* – cele szczegółowe – zostały sformułowane następująco:

C ₁	Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji	<i>powietrze atmosferyczne</i>	3
C ₂	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście	<i>wody powierzchniowe i podziemne</i>	2
C ₃	Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia	<i>gleby</i>	5
C ₄	Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną	<i>środowisko przyrodnicze</i>	7
C ₅	Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów przemysłowych	<i>powierzchnia ziemi</i>	4
C ₆	Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście	<i>hałas i promieniowanie elektromagnetyczne</i>	6
C ₇	Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”	<i>edukacja ekologiczna</i>	8
C ₈	Minimalizacja i eliminacja zagrożeń wynikających z gospodarowania odpadami	<i>gospodarka odpadami, zgodnie z PGO</i>	1

Kolejność zestawienia celów szczegółowych nawiązuje do schematu określonego w SIWZ na wykonanie niniejszego *Programu* oraz rozdziału 2 - odpowiednie pola opisano kursywą. Ostatnia kolumna pokazuje wagę problemu dla członków Zespołu Konsultacyjnego, gdzie 1 oznacza zagrożenie najważniejsze a 8 najmniej ważne.

Podobnie jak cel generalny, także cele szczegółowe zostały wstępnie określone w trakcie spotkań z Zespołem Konsultacyjnym. Dotyczy to w szczególności celów w najważniejszych dla członków Zespołu Konsultacyjnego obszarach działań (por. rozdz. 6). Wskazane przez uczestników spotkań cele szczegółowe autorzy przedstawili w *Programie* w uporządkowanej formie oraz uzupełniając je o działania wynikające z eksperckich analiz zamieszczonych w części analitycznej *Programu*. Brano również pod uwagę wyniki:

- Programu Ochrony Środowiska i Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego,
- Ogólnej Strategii Rozwoju Dąbrowy Górniczej do roku 2006,
- Miejskiego Programu Ekologicznego dla Dąbrowy Górniczej na lata 1993 – 2002.

Przebieg prac nad wyborem celu generalnego, celów szczegółowych zostały szczegółowo opisane w sprawozdaniu z trzeciego spotkania z Zespołem Konsultacyjnym, załączonym do niniejszego *Programu*. W dalszej części *Programu* opisano szczegółowe kierunki działań wraz ze sposobami osiągnięcia wyznaczonych celów.

7.1. Kierunki działań i sposoby osiągania celów szczegółowych

Dla osiągnięcia celów szczegółowych zaproponowanych w Programie Ochrony Środowiska należy zaplanować i wdrożyć działania, które można podzielić na cztery grupy:

- **inwestycje**

Inwestycje stanowią największą i najbardziej kosztowną grupę działań. Koncentrują się na budowie i modernizacji elementów infrastruktury oraz instalacji minimalizującej oddziaływanie na środowisko. Dla urealnienia możliwości ich planowego wdrożenia inwestycje powinny być powiązane z planami budżetowymi gminy i dokonaną analizą

możliwości pozyskania środków zewnętrznych. Podjęcie działań inwestycyjnych jest szczególnie istotne w realizacji celów: C₁, C₂, C₄

- **działania organizacyjne**

Działania organizacyjne winny zmierzać do ukierunkowania działań gminy na ekorozwój Dąbrowy Górniczej. Często są to przedsięwzięcia niewymagające nakładów finansowych, a ich wprowadzenie w życie możliwe jest w krótkim okresie czasu. Efektem działań organizacyjnych będzie wzmocnienie instytucjonalne Urzędu Miasta w Dąbrowie Górniczej. Działania organizacyjne są najistotniejsze przy realizacji celów: C₆, C₈, C₃, C₂.

- **edukacja**

Edukacja jest niezwykle istotnym aspektem podejmowania działań w zakresie ochrony środowiska, mogącym zdecydować o powodzeniu *Programu* w perspektywie długookresowej. Działania w tym zakresie powinny się koncentrować na kształtowaniu właściwych postaw mieszkańców miasta odnośnie korzystania ze środowiska. Działania podnoszące świadomość ekologiczną mieszkańców, spełniające przede wszystkim cel C₇, nawiązują również do innych celów *Programu*.

- **badania**

II Polityka Ekologiczna Państwa wskazuje na konieczność wprowadzenia kompleksowego systemu pozyskiwania informacji o środowisku przyrodniczym, obejmującego wszystkie jego komponenty. Część danych o stanie środowiska miasta jest systematycznie gromadzona w ramach monitoringu państwowego oraz przez powołane do tego celu jednostki szczebla wojewódzkiego, powiatowego i gminnego. Szczegóły przedstawiono w Części Analitycznej *Programu*. W zadaniach *Programu* (rozdz. 8) wskazano na niezbędne badania uzupełniające do przeprowadzenia w najbliższym czasie.

W dalszej części *Programu* opisano proponowane kierunki działań w poszczególnych obszarach ochrony środowiska oraz zadania powiązane ze zdefiniowanymi wcześniej celami szczegółowymi. Zadania przyporządkowano do wymienionych powyżej kategorii.

7.2.1. Powietrze atmosferyczne

Cel szczegółowy Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza:

Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej, w tym niskiej emisji

Stan sanitarny powietrza atmosferycznego ulega poprawie w ostatnich latach. Najniższe stężenia zanieczyszczeń zanotowano w roku 2000. Przekroczenia stężeń pyłu zawieszonego, substancji smołowych, benzenu i benzo – alfa – pirenu wskazują jednak na zły stan sanitarny powietrza, wymagający podjęcia działań naprawczych. Najważniejszym źródłem emisji, w tym nieorganizowanej są duże zakłady przemysłowe oraz niska emisja z procesów spalania paliw. Notowane są również skargi mieszkańców na uciążliwe sąsiedztwo emisji przemysłowych, głównie z terenu Huty Katowice oraz zakładów emitujących substancje zapachowe (odory). Położenie geograficzne Dąbrowy Górniczej oraz przeważające kierunki wiatrów podnoszą znaczenie migracji zanieczyszczeń z poza granic miasta.

Podstawową przesłanką krótkoterminowej polityki miasta w zakresie ochrony powietrza jest dostosowanie się do wymogów Rozporządzeń Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów

niektórych substancji. Rozporządzenie te znacznie zaostrza normy stężeń podstawowych zanieczyszczeń w powietrzu (patrz Załącznik nr 5 – Uwarunkowania prawne).

Dla spełnienia realizacji celu szczegółowego *Programu Ochrony Środowiska* w zakresie ochrony powietrza proponuje się podjęcie następujących działań:

- Dalsza modernizacja przemysłowych źródeł zanieczyszczeń na terenie miasta i regionu. Wdrożenie działań zmierzających do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów najbardziej uciążliwych (Huta Bankowa, Huta Katowice, Koksownia Przyjaźń) w Dąbrowie Górniczej i miastach ościennych (Jaworzno, Sosnowiec).

Zadania te leżą głównie w gestii zakładów przemysłowych. Czynnikiem zewnętrznym wpływającym na podejmowanie działań modernizacyjnych są zaostrzające się przepisy prawa oraz konieczność stosowania technologii zapewniających konkurencyjność zakładu. Ankietowane w ramach opracowywania *Programu Zakłady* zgłosiły znaczną liczbę zadań związanych z ochroną powietrza.

Organy właściwe do wydania pozwolenia na wprowadzenie zanieczyszczeń do powietrza, mogą zaostrzyć wielkości dopuszczalne mając na uwadze konieczność przestrzegania norm stężeń zanieczyszczeń w oraz dopuszczalne wielkości emisji zgodnie z międzynarodowymi konwencjami.

Działaniami dyscyplinującymi zakłady są kontrole WIOŚ, wiele zakładów montuje również urządzenia do ciągłego pomiaru emisji, co pozwala zmniejszyć koszty badań i opłat wnoszonych za rzeczywiste wielkości emisji. Jest również systemem monitorowania prawidłowego przebiegu procesu produkcyjnego.

- Optymalizacja gospodarki cieplnej w mieście poprzez modernizację i rozbudowę zintegrowanych systemów ciepłowniczych przy jednoczesnej likwidacji „niskiej emisji”, w tym również wymianę palenisk domowych, umożliwiających spalanie odpadów, na rozwiązania bardziej ekologiczne. Istotne jest też promowanie prac termorenowacyjnych na budynkach mieszkalnych oraz wdrażanie stosowania alternatywnych źródeł energii, w tym energii odnawialnej, w oparciu o analizę zastosowania źródeł energii odnawialnej.

Działania z zakresu likwidacji niskiej emisji powinny uwzględniać ustalenia tworzonego obecnie Wojewódzkiego Programu Ochrony Powietrza oraz przygotowanego Projektu Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Dąbrowa Górnicza.

- Ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych poprzez poprawę standardu dróg, upłynnienie ruchu ulicznego, właściwą politykę parkingową, rozbudowę systemu dróg rowerowych a także kontrolę emisji spalin głównie z samochodów ciężarowych na terenie miasta, przez policję.

Ważnym jest, aby układ komunikacyjny miasta był przejrzysty i nie powodował nadmiernej koncentracji ruchu tranzytowego w centrum i terenach o gęstej zabudowie mieszkaniowej. Dlatego należy wyznaczyć główne trasy komunikacyjne i nawiązujące do nich układy lokalne. Określenie to powinno pomóc przy wydawaniu decyzji lokalizacyjnych dla nowych inwestycji zarówno poprzez analizę natężenia ruchu jak i dostępności do tras drogowych. Pomoże to również wytypować najbardziej newralgiczne punkty w mieście i zastosować tam rozwiązania ułatwiające płynne poruszanie się oraz bezpieczeństwo dla pieszych (bezkolizyjne skrzyżowania, ronda, sygnalizację świetlną w tym wzbudzaną na długich prostych odcinkach dróg).

Drugim krokiem powinno być wyznaczenie w oparciu o utworzony układ komunikacyjny miejsc parkingowych tak, aby nie spowodować nadmiernej koncentracji i utrudnień w ruchu ulicznym. Dobrym rozwiązaniem byłoby budowanie parkingów wielopoziomowych.

Jako alternatywę dla transportu samochodowego proponuje się wyznaczenie tras rowerowych wzdłuż wszystkich głównych dróg w mieście oraz miejsc parkingowych dla rowerów przy budynkach użyteczności publicznych i parkingach miejskich.

Ważne jest również aby drogi były odpowiednio utrzymywane – czyszczone oraz zmywane i odkurzone w okresach długotrwałej suszy.

- Promowanie właściwych zachowań społeczeństwa poprzez realizację programu edukacji ekologicznej w zakresie: oszczędności energii cieplnej i elektrycznej, używania węgla dobrej jakości, wiedzy nt. zanieczyszczeń powietrza substancjami powstającymi podczas spalania odpadów z tworzyw sztucznych (w tym zawierających PCV), opon, itp. w piecach domowych a także zanieczyszczenia powietrza podczas wypalania traw nieużytków.
- Opracowanie systemu ostrzegania meteorologicznego we współpracy z automatyczną stacją pomiarową w Dąbrowie Górniczej i głównymi zakładami przemysłowymi w mieście.

System ten powinien zapewnić zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko emisji zanieczyszczeń w dni, w których warunki meteorologiczne będą niekorzystne, tj. w przypadku przekroczonego poziomu stężenia ozonu oraz występowania tzw. smogu. Na podstawie wyników pomiarów i prognoz, co do dalszych zmian pogody (siły wiatru, zachmurzenia, temperatury itp.) można będzie podejmować decyzje np. o ograniczeniu ilości samochodów poruszających się po drodze, działań zmniejszających emisję przemysłową (zmniejszenie produkcji lub zastosowanie dodatkowych systemów oczyszczających itp.). Ostrzeżenia i zalecenia powinny być podawane do wiadomości mieszkańców poprzez lokalne media telewizję, prasę i radio.

- Ograniczenie rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń ze źródeł obszarowych poprzez zmniejszanie przemysłowej emisji niezorganizowanej oraz zmniejszanie uciążliwości źródeł odorów.

Podobnie jak w przypadku zorganizowanej ograniczenie przemysłowej emisji niezorganizowanej leży w gestii zakładów. Jednak można je dyscyplinować poprzez prowadzenie kontroli i nakładanie obowiązków minimalizacji tego rodzaju emisji. Kontrole można przeprowadzać we współpracy z PIP, która może sprawdzać czy emisja ta nie ma negatywnego bezpośredniego wpływu na zatrudnionych pracowników i na tej podstawie nakazać zastosowanie środków ochrony indywidualnych i zbiorowych np. wyciągi, zraszanie itp.

Zmniejszanie uciążliwości odorów można prowadzić w podobny sposób poprzez kontrole i nakładanie obowiązków eliminacji uciążliwości oraz już na etapie wydawania pozwoleń na budowę nowych obiektów lub modernizację istniejących, poprzez wymaganie odpowiednich zabezpieczeń lub technologii. W przypadku inwestycji, co, do których istnieje prawdopodobieństwo emisji odorów należy nakładać obowiązek przedłożenia raportu z oddziaływania na środowisko ze szczególnym uwzględnieniem w jego zakresie uciążliwości zapachowych.

W ramach ochrony powietrza znaczenie mają również tzw. działania porządkujące m. in.:

- wprowadzenie zakazu spalania odpadów i biomasy na otwartych przestrzeniach,
- egzekwowanie od zarządców i właścicieli nieruchomości obowiązku utrzymania porządku i właściwego zagospodarowania odpadów,
- zakazu stosowania materiałów pyłących do utwardzania nawierzchni dróg i parkingów,
- eliminowanie z ruchu oraz z eksploatacji pojazdów, maszyn budowlanych i stacjonarnych urządzeń nie spełniających norm technicznych w zakresie zadymienia,
- kontrola warunków przewozu materiałów pyłących.

Zadania planowane do realizacji w obszarze powietrza atmosferycznego na terenie Dąbrowy Górniczej zestawiono w rozdziale 8 *Programu*.

7.2.2. Wody powierzchniowe i podziemne

Cel szczegółowy Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza:

Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście.

Najważniejszą przesłanką podejmowania działań są obowiązujące w Polsce dyrektywy Unii Europejskiej nakładające na miasto obowiązek budowy kanalizacji do roku 2008 oraz oczyszczalni do roku 2010. Pomimo znacznej poprawy w ostatnich latach sytuacja w tym zakresie wymaga uporządkowania. W szczególności dotyczy to dzielnic, gdzie brak jest sieci kanalizacyjnej.

Dla osiągnięcia zgodności z obowiązującymi przepisami miasto Dąbrowa Górnicza przygotowuje projekt o nazwie „Kompleksowe Uporządkowanie Gospodarki Wodno – ściekowej w gminie Dąbrowa Górnicza”. W maju 2003 złożono do WFOŚiGW Kartę Potencjalnego Przedsięwzięcia do dofinansowania z Funduszu Spójności, w latach 2004-2006. Projekt ma szansę na otrzymanie dofinansowania jako jeden z nielicznych z terenu województwa śląskiego. Należy skoncentrować własne środki na właściwym i terminowym przygotowaniu kolejnych etapów wniosku i projektu, którego realizacja rozwiąże znaczną część problemów gospodarki wodno – ściekowej miasta.

W szczególności należy pilnie przystąpić do wykonania wariantowej koncepcji uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej ze szczególnym uwzględnieniem proponowanego zakresu przedsięwzięcia. Ponieważ podstawowym wymogiem Funduszu Spójności jest kompleksowe rozwiązanie problemu środowiskowego na danym obszarze koncepcja powinna potwierdzać, że po realizacji przedsięwzięcia w Dąbrowie Górniczej będą przestrzegane przepisy Unii Europejskiej w zakresie oczyszczania ścieków. W dalszym etapie należy wykonać studium wykonalności przedsięwzięcia, które potwierdzi efektywność przyjętego zakresu i rozwiązań technicznych. Po wykonaniu tych opracowań oraz procedury Oceny Oddziaływania na Środowisko można będzie ostatecznie ustalić zakres przedsięwzięcia i przystąpić do przygotowania aplikacji.

W najbliższym czasie zostanie zatwierdzona przez Ministra Środowiska lista przedsięwzięć do dofinansowania ze środków Funduszu Spójności na lata 2004-2006. Uwzględnienie projektu z Dąbrowy Górniczej wzmocni szansę na jego dofinansowanie

i możliwość ubiegania się o środki na Asystę Techniczną przy przygotowaniu aplikacji i dokumentów pomocniczych. Planowany termin realizacji zadań przypada na lata 2003-2012.

Należy mieć na uwadze, że „lista przedsięwzięć” to jedynie etap wstępny, za którym musi nastąpić duże zaangażowanie miasta w przygotowanie wniosku. Ilość projektów zgłoszonych do dofinansowania jest duża i ostatecznie zostaną zakwalifikowane tylko najlepiej przygotowane.

Informacje o tym najważniejszym przedsięwzięciu z zakresu gospodarki ściekowej przedstawiono poniżej.

Kompleksowe Uporządkowanie Gospodarki Wodno – ściekowej w gminie Dąbrowa Górnicza – projekt zgłoszony do dofinansowania z Funduszu Spójności – opis przedsięwzięcia zgodnie z „Kartą Potencjalnego Przedsięwzięcia...”.

Wnioskodawcą i jedynym beneficjentem projektu zgłoszonego do dofinansowania z Funduszu Spójności jest gmina Dąbrowa Górnicza. Projekt obejmuje kompleksowe uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy. W zakres projektu wchodzi następujące systemy infrastrukturalne:

- *System odprowadzania i oczyszczania ścieków socjalno-bytowych i przemysłowych,*
- *System odprowadzania i oczyszczania ścieków deszczowych,*
- *System zaopatrzenia w wodę.*

W zakresie budowy i modernizacji systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków socjalno-bytowych i przemysłowych na terenie gminy projekt przewiduje następujące działania:

- *Budowa kanalizacji na terenach zurbanizowanych aktualnie nie skanalizowanych,*
- *Uzbrojenie w kanalizację terenów pod inwestycje (strefy przemysłowe)*
- *Podłączenie do kanalizacji ścieków ze składowiska odpadów „Lipówka”*
- *Podłączenie istniejących zakładów przemysłowych do oczyszczalni ścieków komunalnych (przede wszystkim zakładów działających w strefie przemysłowej obszar ZK „Przyjaźń”),*
- *Przebudowa i modernizacja istniejącej sieci na odcinkach tego wymagających,*
- *Modernizacja przestarzałej i nieefektywnej GOŚ w Strzemieszycach i dostosowanie jej do wymogów prawa polskiego i unijnego (wariant)*
- *Dociążenie istniejących oczyszczalni ścieków „Centrum” i „Błędów”*

W zakresie budowy i modernizacji systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków deszczowych na terenie gminy projekt przewiduje następujące działania:

- *Budowa kanalizacji deszczowej na terenach zabudowanych,*
- *Modernizacja i przebudowa na większe średnice istniejącej kanalizacji deszczowej (eliminacja występujących podtopień)*
- *Budowa urządzeń oczyszczających ścieki deszczowe na wylotach kanalizacji istniejącej i planowanej.*

W zakresie modernizacji i przebudowy systemu zaopatrzenia w wodę na terenie gminy projekt przewiduje następujące działania:

- *Modernizacja i przebudowa odcinków sieci o największym wskaźniku awaryjności (wodociągi stalowe i żeliwne),*
- *Wymiana odcinków wykonanych z azbestocementu,*
- *Budowa sieci wodociągowej łączącej istniejące końcówki sieci (zapewnienie dwukierunkowego zasilania w wodę),*
- *Budowa sieciowego zbiornika wyrównawczego.*

Realizacja projektu pozwoli osiągnąć następujące cele:

- *Doprowadzenie na oczyszczalnię dodatkowych ścieków socjalno-bytowych i oczyszczanie do standardów określonych w aktualnie obowiązujących przepisach polskich oraz unijnych*
- *Oczyszczanie do standardów określonych w aktualnie obowiązujących przepisach polskich i unijnych ścieków komunalnych, które są aktualnie odprowadzane do odbiorników bez dostatecznego oczyszczenia*
- *Oczyszczanie do standardów określonych w aktualnie obowiązujących przepisach polskich i unijnych ścieków przemysłowych, które są aktualnie odprowadzane do odbiorników bez dostatecznego oczyszczenia*
- *Odprowadzanie kanalizacją na oczyszczalnię odcieków ze składowiska odpadów i oczyszczanie ich zgodnie z aktualnymi standardami polskimi i europejskimi*
- *Objęcie mieszkańców Gminy Dąbrowa Górnicza nowoczesnym systemem odprowadzania i oczyszczania ścieków*
- *Poprawa efektywności odprowadzania ścieków na oczyszczalnię istniejącym systemem kanalizacji sanitarnej i ogólnospławnej*
- *Obniżenie kosztów utylizacji ścieków na terenach nie objętych aktualnie kanalizacją sanitarną*
- *Bezpośrednie przyczynienie się do utrzymania istniejących miejsc pracy*
- *Stworzenie warunków ułatwiających powstanie nowych miejsc pracy*
- *Bezpośrednie podniesienie komfortu życia mieszkańców gminy poprzez stworzenie nowoczesnej infrastruktury sanitarnej*
- *Pośrednie podniesienie komfortu życia mieszkańców gminy poprzez stworzenie nowoczesnej infrastruktury sanitarnej*
- *Oczyszczanie ścieków deszczowych z terenów objętych kanalizacją deszczową*
- *Poprawa jakości wody dostarczanej mieszkańcom Gminy Dąbrowa Górnicza*
- *Zwiększenie niezawodności dostaw wody mieszkańcom Gminy Dąbrowa Górnicza*
- *Obniżenie kosztów funkcjonowania systemu zaopatrzenia w wodę poprzez ograniczenie strat wody oraz redukcję nakładów na usuwanie awarii sieci*

Podsumowując, wnioskowany projekt, kompleksowo uzupełniający braki w infrastrukturze wodno-ściekowej spowoduje poprawę stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych, jakości i dystrybucji wody przeznaczonej do spożycia. Jednocześnie aktywizuje społeczno-gospodarczo teren gminy oraz przyczyni się wielopłaszczyznowo do poprawy warunków życia zarówno mieszkańców samej Dąbrowy Górniczej jak i mieszkańców gmin ościennych.

Zakładany harmonogram realizacji przewiduje w 2003 roku sporządzenie projektu budowlano-wykonawczego, rozpoczęcie realizacji w 2004 roku natomiast zakończenie w 2012 roku. Całkowitą wartość projektu, oszacowano na 262 000 000 zł, z czego dofinansowanie ze strony Unii Europejskiej - z Funduszu Spójności miałoby wynosić 175 000 000 zł, czyli 66,8% całości kosztów inwestycji. Pozostałe koszty pokryje budżet gminy (17,2%), PWiK (7,6%), oraz pożyczki z NFOŚiGW (4,6%) i WFOŚiGW (3,8%).

Diagnoza stanu środowiska przedstawiona w rozdziale 2 niniejszego Programu wskazuje, iż konieczne jest podjęcie działań zmierzających do poprawy jakości wód powierzchniowych i ochrony wód podziemnych. Dlatego proponuje się, aby w mieście prowadzone były zadania:

- w ramach ochrony zasobów i jakości wód podziemnych:
 - zakaz stosowania osadów ściekowych jako nawozu na terenach ochrony ujęć wód podziemnych,
 - eliminowanie szamb i studni zamienionych na szamba poprzez budowę kanalizacji sanitarnej oraz lokalnych i indywidualnych oczyszczalni ścieków (ich typ powinien być uzależniony od warunków hydrogeologicznych).
 - kontrola jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi po przydomowych oczyszczalniach ścieków – zobowiązanie mieszkańców do przedstawienia odpowiednich badań jakości ścieków
 - uwzględnienie w zapisach MPZP i wydawanych pozwoleń na budowę konieczności stosowania pasów zieleni w celu zapewnienia prawidłowej retencji wody w środowisku i umożliwienie spływu powierzchniowego wód opadowych (po odpowiednim oczyszczeniu ich w separatorach).
 - zweryfikowanie pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych, po weryfikacji dokumentacji hydrogeologicznych dla GZWP na obszarze miasta.
 - zbieranie i odprowadzanie i oczyszczanie odcieków z hałd oraz składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych.
 - eliminację zagrożeń rolniczych poprzez dofinansowywanie budowy płyt pod gnojowice i kiszonkę oraz prowadzenie okresowych kontroli w gospodarstwach.
 - zakończenie drenażu wód przez Kopalnię Piasku „Kuźnica Warężyńska” oraz utworzenie zbiornika wodnego Pogoria IV poprzez zalanie wyrobiska. Rozwiązanie to pozwoli na przywrócenie pierwotnego poziomu zwierciadła wód podziemnych w rejonie wyrobiska kopalni. Ponieważ obniżenie się zwierciadła powodowało zmianę kierunku spływu wód, jego podwyższenie może skutkować kolejną zmianą przepływu wód w tym rejonie. Zmiany te nie powinny pogorszyć warunków hydrogeologicznych terenu miasta i nie zwiększą zagrożenia powodziowego. Zbiornik Pogoria IV będzie również wykorzystywany jako zbiornik retencyjny (przeciwpowodziowy).
 - kontrola jakości wód poprzez prowadzenie regionalnego i lokalnego monitoringu wód podziemnych przez WIOŚ oraz eksploataatorów ujęć wód podziemnych PWiK i GPW.
- w ramach ochrony wód powierzchniowych:
 - uporządkowanie gospodarki nieczystościami płynnymi, w tym budowa i rozbudowa kanalizacji sanitarnej w mieście,

- budowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej, likwidacja połączeń ścieków sanitarnych,
- uporządkowanie wylotów ścieków deszczowych do cieków poprzez zabudowę urządzeń podczyszczających oraz uzyskanie pozwoleń wodno – prawnych na każdy wylot,
- modernizacja oczyszczalni ścieków w zakresie usuwania związków biogenych,
- usuwanie zanieczyszczonych osadów dennych rzek po uporządkowaniu gospodarki wodno – ściekowej w mieście.
- wyprzedzającego doprowadzenia wody i budowy kanalizacji dla terenów rozwojowych miasta.
- kontrola jakości wód poprzez prowadzenie regionalnego monitoringu wód powierzchniowych przez WIOŚ, zlecanie okresowych badań w przekrojach rzek nie objętych stałym monitoringiem oraz badanie wód przed i po wprowadzeniu oczyszczonych ścieków przez eksploatatora oczyszczalni miejskich (PWiK) i przemysłowych (Huta Katowice, ZK „Przyjaźń”, BHH Mikrotech).

W Programie Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego przyjęto konieczność doprowadzenia najważniejszych cieków wodnych, do co najmniej III klasy czystości¹⁰ do 2015 r. Należy pamiętać, że stan czystości rzek w mieście uzależniony jest również od uporządkowania gospodarki ściekowej w gminach sąsiednich, ponieważ najważniejsze rzeki miasta rozpoczynają bieg poza jego granicami. Przykładem może być odprowadzanie wód przemysłowych z Papierni w Kluczach i ZGH Bolesław.

Aby zwiększyć efektywność prowadzonych działań należy dobrze rozeznaczyć stan istniejący. Ważne jest to również ze względu na konieczność przedstawienia wymiernego efektu ekologicznego planowanego przedsięwzięcia przy ubieganiu się o europejskie środki finansowe. Proponuje się prowadzenie ścisłego nadzoru i kontroli w zakresie prawidłowej eksploatacji szamb w nieskanalizowanych dzielnicach miasta do czasu docelowego uporządkowania gospodarki ściekowej w tych dzielnicach. W realizacji tego zadania pomocne będą również wyniki spisu powszechnego, w których określono liczbę ludności korzystającej z różnych form odprowadzenia i oczyszczania ścieków.

Istotnym dla rozwoju miasta jest również rozwiązanie problemu lokalnych podtopień występujących głównie w obrębie dolin rzecznych oraz na terenie dawnej strefy ochronnej Huty „Katowice” i Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń”.

Zgodnie z zaleceniami Ekspertyzy Hydrotechnicznej dla miasta Dąbrowa Górnicza w wielu wypadkach podtopienia dolin rzecznych można zlikwidować poprzez udrożnienie i oczyszczenie koryt cieków, ich pogłębienie a także powiększenie przepustów pod drogami. Na zagrożonych zalaniem terenach należy ograniczyć prowadzenie jakiegokolwiek zabudowy a w strefie bezpośrednio sąsiadującej nie lokalizować obiektów użyteczności publicznej.

W Ekspertyzie nie opisano szczegółów przedsięwzięć mających przyczynić się do uregulowania stosunków wodnych. Z tego względu powinny one zostać uwzględnione, zarówno w planowanej Koncepcji Zagospodarowania byłej Strefy Ochronnej Huty „Katowice” i Koksowni „Przyjaźń” oraz w planowanych pracach melioracyjnych.

¹⁰ Program Wojewódzki był opracowywany w czasie, gdy ważne było rozporządzenie w sprawie klasyfikacji wód z dnia 5 listopada 1991 r. (Dz. U. 1991 nr 116 poz. 503), które obowiązywało do końca 2002 r. Projekt nowego rozporządzenia jest już po uzgodnieniach międzyresortowych ale wymaga jeszcze uzgodnienia z UKiE (stan na połowę września 2003 r.)

Z przeprowadzonych rozmów oraz analizy dostępnych materiałów wynika, że niemożliwe będzie przywrócenie pierwotnego stanu zakłóconych stosunków wodnych w rejonie Huty Katowice oraz ZK Przyjaźń. Część lokalnych problemów można jednak zminimalizować poprzez właściwe utrzymywanie istniejących urządzeń melioracyjnych.

W zakresie zaopatrzenia w wodę sytuacja w mieście jest dobra. Należy koncentrować się jedynie na prowadzeniu systematycznych prac modernizacyjnych z wymianą rur azbestowo – cementowych

Zadania planowane do realizacji w obszarze wód powierzchniowych i podziemnych na terenie Dąbrowy Górniczej zestawiono w rozdziale 8 *Programu*.

7.2.3. Gleby

Cel szczegółowy Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza:

Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia.

Dąbrowa Górnicza jest silnie uprzemysłowionym miastem z występującym skażeniem gleb metalami ciężkimi. Podwyższona zawartość metali jest uwarunkowana geologicznie oraz oddziaływaniem przemysłu i transportu. Ponadto udział terenów wykorzystywanych rolniczo maleje gdyż tereny rolnicze przeznaczane są pod inwestycje. Przeważająca część gruntów została przekształcona antropogenicznie, a gleby uległy poważnej degradacji. Przeprowadzona waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej gleb w mieście Dąbrowa Górnicza, będąca elementem Diagnostyki stanu środowiska wskazała na występowanie w mieście obszarów gdzie wskazana jest selektywna uprawa roślin jadalnych oraz miejsc, na których uprawa roślin jadalnych jest wykluczona. W obszarach tych wyklucza się uprawę warzyw gruntowych, co ma szczególne znaczenie na terenach ogrodów działkowych.

Grunty zaliczone do kategorii B, gdzie wskazana jest selektywna uprawa roślin jadalnych stanowią większość użytków rolnych na omawianym terenie. Tworzą one zwarte kompleksy w okolicach: Trzebiesławic, Ujejsca, Łęki, Strzemieszyc Wielkich oraz Okradzionowa i Błędowa.

Gleby zakwalifikowane do kategorii C, na których uprawa roślin jadalnych jest wykluczona to tereny wokół Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń”, a także obszary znajdujące się na: południe od Tucznawy, na północ i wschód od Ząbkowic, na północ i południe od Trzebiesławic oraz w Śródmieściu.

Pogłębiającą się w ostatnich latach tendencja do odłogowania gruntów oraz niska wartość bonitacyjna większości gleb dodatkowo pomniejsza znaczenie rolnictwa jako gałęzi gospodarki.

Realizacja celu szczegółowego polegać będzie na racjonalnym wykorzystaniu zasobów w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom, klasie bonitacji oraz stopniu skażenia.

Dlatego też, aby zmienić strukturę upraw na glebach zanieczyszczonych, ze szczególnym uwzględnieniem ogródków działkowych należy prowadzić szkolenia dla rolników i działkowiczów połączone z edukacją ekologiczną. Należy nie tylko przestrzegać przed uprawami roślin jadalnych na gruntach skażonych, ale również zaproponować uprawy alternatywne i działania pozwalające na zmniejszenie przyswajania metali ciężkich przez rośliny. np. poprzez uprawę tolerujących kwaśny odczyn gleby. Proponuje się również połączyć ten temat edukacji z eliminacją niskiej emisji poprzez propagowanie upraw np. wierzby energetycznej, która może stanowić paliwo dla lokalnych kotłowni ekologicznych.

Ważne jest również odpowiednie stosowanie osadów ściekowych jako nawozu. Ze względu na ochronę wód podziemnych zabrania się ich stosowania w strefach ochronnych ujęć wód. Ponadto, jako że wyniki badań osadów ściekowych z miejskich oczyszczalni w Dąbrowie Górniczej wg Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 1 sierpnia 2002 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych dopuszczają do ich stosowania do rekultywacji gruntów oraz upraw roślin przemysłowych należy wprowadzić zakaz ich wykorzystywania na terenach gdzie uprawia się rośliny jadalne.

Każdorazowo, przy wydawaniu decyzji dotyczących wykorzystania osadów ściekowych należy brać pod uwagę zawężenie możliwości produkcji rolnej. Na zdecydowanej większości terenów rolnych miasta możliwa jest uprawa wybranych gatunków roślin jadalnych (klasyfikacja IETU). Po wykorzystaniu osadów z oczyszczalni ścieków z terenu Dąbrowy Górniczej do nawożenia gruntów możliwa jest jedynie uprawa roślin przemysłowych.

Innymi ograniczeniami stosowania osadów ściekowych do nawożenia gleb w Dąbrowie Górniczej są:

- strefy ochrony ujęć wód podziemnych,
- graniczna wielkość stężeń metali ciężkich w glebie, która wyklucza nawożenie osadami ściekowymi.

Ocena możliwości stosowania osadów ściekowych do nawożenia gleb w Dąbrowie Górniczej została przedstawiona na załączniku graficznym nr 8.5.

Wśród działań, które bezpośrednio wpływają na wykorzystanie zasobów glebowych są m.in.: ograniczenie przeznaczania gruntów wykorzystywanych rolniczo pod inwestycje, redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza i wody, zagospodarowanie zdegradowanych terenów poprzemysłowych i rekultywacja składowisk odpadów. Zadania związane z rekultywacją hałd i składowisk ujęto w obszarze dotyczącym powierzchni ziemi.

Dąbrowa Górnicza dysponuje stosunkowo aktualnymi badaniami zanieczyszczenia gleb. Okresowo należy jednak weryfikować stężenia zanieczyszczeń, głównie na terenach takie zmiany stężeń są prawdopodobne np. wskutek lokalizacji nowych inwestycji itp.

Badania jakości gleb i gruntów na terenach ogródków działkowych należy do zadań Starosty. W gestii Wojewody jest prowadzenie Monitoringu skażenia gleb metalami ciężkimi w otoczeniu największych zakładów przemysłowych.

Zadania planowane do realizacji w obszarze gleb na terenie Dąbrowy Górniczej zestawiono w rozdziale 8 *Programu*.

7.2.4. Środowisko przyrodnicze

Cel szczegółowy Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza:

Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną.

W Dąbrowie Górniczej obok terenów przemysłowych i zurbanizowanych występują obszary niezwykle bogate pod względem przyrodniczym. Większość z nich jest chroniona prawnie w formie użytków ekologicznych (3), zespołu przyrodniczo – krajobrazowego (1) oraz powierzchniowego pomnika przyrody (1). Wschodnia i północna część miasta (42 km²) leży w granicach Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd i jego otuliny, który posiada przygotowany, lecz nie zatwierdzony Plan Ochrony Parku. Prawnie chronione są również strefy ochrony ujęć wód podziemnych.

Zwraca uwagę duża liczba i powierzchnia obszarów objętych ochroną prawną w Dąbrowie Górniczej, w porównaniu z innymi miastami aglomeracji górnośląskiej. Z tego względu działania w obszarze środowiska przyrodniczego należy koncentrować na obszarach już objętych ochroną. Takie podejście jest zgodne z wynikiem przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz diagnozą stanu środowiska wskazującą na degradację niektórych obszarów chronionych.

Działania w obszarach objętych ochroną prawną powinny koncentrować się na:

- realizacji zaleceń Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd,
- minimalizacji istniejących źródeł zagrożeń, wymienionych w rozdz. 2.4.3 min. poprzez odpowiednie zapisy w Planach Zagospodarowania Przestrzennego,
- egzekwowaniu obowiązującego prawa w zakresie ochrony środowiska.

Ponadto należy rozważyć objęcie ochroną, innych obszarów przyrodniczo cennych znajdujących się na terenie miasta. Przeprowadzone inwentaryzacje przyrodnicze wskazały kilka takich obszarów. Są to tereny o dużych walorach przyrodniczych m. in. z uwagi na występowanie roślin i zwierząt prawnie chronionych oraz gatunków rzadkich. Niektóre z tych obszarów są już uwzględnione w planie zagospodarowania przestrzennego miasta – w przyszłości do objęcia dodatkową formą ochrony, inne wymagają ustanowienia takich zapisów.

Ochrona środowiska przyrodniczego ma również szczególne znaczenie na terenach leśnych, zajmujących w mieście ponad 20% powierzchni. Działania ochronne w tym zakresie powinny koncentrować się na:

- utrzymaniu właściwego stanu sanitarnego drzewostanów, w tym również na terenie dawnej Strefy Ochronnej Huty Katowice,
- ograniczeniu możliwości powstawania i rozprzestrzeniania się pożarów,
- ścisłej kontroli i likwidacji powstałych wysypisk śmieci,
- ochrony zwierząt przed kłusownikami.

Na terenach leśnych ww. zadania realizowane są przez służby leśne. Jednak ze względu na małą liczbę pracowników ochrona lasów jest utrudniona. Proponuje się zgodnie z postulatem Nadleśnictwa Siewierz, aby wprowadzić wspólne patrole służb leśnych i Straży Miejskiej. Pracownicy Straży po przeszkoleniu mogliby również samodzielnie patrolować obrzeża lasu i jego fragmenty położone najbliżej budynków mieszkalnych. W przyszłym roku Nadleśnictwo planuje również budowę dostrzegalni pożarowej, co przyczyni się do szybszego reagowania w przypadku pożaru lasów.

Poza obszarami prawnie chronionymi i terenami leśnymi w mieście znajdują się liczne tereny zielone zapewniające możliwość rekreacji oraz użytki rolne. Należy koncentrować się na ich właściwym wykorzystaniu i ochronie, przede wszystkim przed zabudową lub innymi formami zagospodarowania. Jest to szczególnie istotne w obrębie dolin rzecznych, które mają charakter ponadlokalny, co zostało podkreślone w Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego. Działania w zakresie ochrony terenów zielonych i rekreacyjnych powinny się koncentrować na:

- tworzeniu terenów rekreacyjnych na rewitalizowanych terenach poprzemysłowych,

- budowie przyrodniczych ścieżek dydaktycznych oraz dróg rowerowych, znakowanie szlaków turystycznych,
- utrzymywaniu wysokiej wagi ochrony środowiska przyrodniczego w polityce miasta,
- utrzymaniu lub zwiększenie obecnej powierzchni terenów zielonych,

Tworzenie warunków dla rekreacyjnego wykorzystania walorów przyrodniczych miasta można osiągnąć np. poprzez:

- zagospodarowanie terenów, nad budowanym na bazie wyrobiska Kuźnica Warężyńska, zbiornika wodnego Pogoria IV na cele rekreacyjne,
- rozwój agroturystyki, którą uatrakcyjnić mogą działania podejmowane w zakresie np. hodowli strusi i danieli, uprawy winorośli, rozwój pszczelarstwa i budowy minizoo.

Mając na uwadze zalecenia Programu Wojewódzkiego proponuje się, aby doliny rzek w Dąbrowie Górniczej zostały objęte ochroną przed zainwestowaniem (zabudową) poprzez odpowiednie zapisy w MPZP. Inną formą ochrony dolin rzecznych i ich ekosystemów będzie uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej i likwidacja nielegalnych zrzutów ścieków.

Proponuje się również prowadzenie zalesień zgodnie z wytycznymi zawartymi w „Programie zwiększania lesistości kraju” okresowo aktualizowanego.

W ramach tego proponuje się budowę sieci turystycznych ścieżek rowerowych przebiegających przez tereny zielone.

Należy mieć na uwadze, że w mieście z ugruntowaną pozycją przemysłu ciężkiego istnieje presja na lokowanie nowych inwestycji i ograniczenie kosztów związanych z ochroną środowiska. Z tego względu nadanie należytej wagi zagadnieniom ochrony przyrody jest szczególnie ważne.

Zadania planowane do realizacji w obszarze środowiska przyrodniczego na terenie Dąbrowy Górniczej zestawiono w rozdziale 8 *Programu*.

7.2.5. Powierzchnia ziemi

Cel szczegółowy Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza:

Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów przemysłowych

Dąbrowa Górnicza jest silnie uprzemysłowionym miastem dotkniętym skutkami podziemnej eksploatacji węgla kamiennego oraz odkrywkowej eksploatacji piasku i dolomitu. Przeważająca część gruntów została przekształcona antropogenicznie. Niekontrolowane procesy urbanizacyjne i przemysłowe, związane z burzliwym rozwojem miasta w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, znalazły odzwierciedlenie w wadliwych decyzjach o lokalizacji zabudowy mieszkalnej i przemysłowej.

Polityka w zakresie ochrony powierzchni ziemi powinna zmierzać do sukcesywnego przekształcania terenów zdegradowanych i zagospodarowania terenów przemysłowych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zlokalizowanych w sąsiedztwie zabudowy miejskiej. W perspektywie krótkoterminowej należy skoncentrować się na określeniu priorytetów i harmonogramu zagospodarowania terenów przemysłowych i rekultywacji obszarów stanowiących największe zagrożenie. Należy zapewnić spójność podejmowanych działań z nowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Miasta.

W oparciu o Art. 110 Prawa ochrony środowiska Starosta /Prezydent miasta na prawach powiatu prowadzi, aktualizowany corocznie, rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleby lub ziemi, z wyszczególnieniem obszarów, na których obowiązek rekultywacji obciąża Starostę/Prezydenta. Starosta dokonuje rekultywacji, w przypadku gdy:

- podmiot, który spowodował zanieczyszczenie gleby lub ziemi albo niekorzystne przekształcenie naturalnego ukształtowania terenu, nie dysponuje prawami do powierzchni ziemi, pozwalającymi na jej przeprowadzenie, lub
- nie można wszcząć postępowania egzekucyjnego dotyczącego obowiązku rekultywacji albo egzekucja okazała się bezskuteczna, lub
- zanieczyszczenie gleby lub ziemi albo niekorzystne przekształcenie naturalnego ukształtowania terenu nastąpiło w wyniku klęski żywiołowej.
- z uwagi na zagrożenie życia lub zdrowia ludzi lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku konieczne jest natychmiastowe jej dokonanie.

Analiza dostępnych materiałów dotyczących istniejących zagrożeń i konieczności podjęcia prac rekultywacyjnych, w tym prowadzonego przez Urząd Miasta Rejestru Zanieczyszczonych Gruntów na terenie Dąbrowy Górniczej, pozwala na zaproponowanie następującej kolejności prowadzenia prac w zakresie rekultywacji.

Harmonogram realizacji zadań w zakresie rekultywacji powierzchni ziemi (uwzględnione w miejskim rejestrze zanieczyszczonych gruntów)

Nazwa / Położenie	Jednostka odpowiedzialna	Rodzaj zanieczyszczenia / powierzchnia	Znaczenie / data rekultywacji	Uwagi
Teren PC Cheman S.A.Działka nr 970/10	Cheman S.A.	THT / 3000 m ²	W trakcie rekultywacji	Priorytet
Teren przy ul. Poniatowskiego i Kopernika	Gmina	Smoła / 200 m ³ , głębokość 2m	Planowane do wykonania w 2005r.	Priorytet

Harmonogram realizacji zadań w zakresie rekultywacji powierzchni ziemi (wynikające z przepisów odrębnych)

Nazwa / Położenie	Jednostka odpowiedzialna	Rodzaj zanieczyszczenia / powierzchnia	Znaczenie / data rekultywacji	Uwagi
Składowisko odpadów komunalnych „Lipówka I”	Urząd Miasta	Odpady komunalne / pow. 7,01 ha	Po uruchomieniu składowiska „Lipówka II” (2005 – 2006 r.)	
Składowisko odpadów przemysłowych ZK Przyjaźń	ZK Przyjaźń	Odpady przemysłowe / pow. 6,6 ha	Po zakończeniu składowania	
Składowisko Odpadów Przemysłowych „Lipówka” Huty Katowice	Huta Katowice	Odpady przemysłowe / 45 ha, w tym 15,9 ha do rekultywacji	Po zakończeniu składowania	Eksplotacja składowiska przewidywana jest do 2012 roku
Wzrost w rejonie ul. Związku Orla Białego	Wydział Gospodarki Komunalnej UM	Wzrost podolomitowe	Do rekultywacji w perspektywie długoterminowej	Projekt rekultywacji opracowany 2000 r. wymaga aktualizacji.
Wzrost w rejonie	Wydział Gospodarki	Wzrost	Do rekultywacji w perspektywie	

Nazwa / Położenie	Jednostka odpowiedzialna	Rodzaj zanieczyszczenia / powierzchnia	Znaczenie / data rekultywacji	Uwagi
Al. Zwycięstwa	Komunalnej	podolomitowe	długoterminowej	
Wyrobisko KP Kuźnica Warężyńska	KP Kuźnica Warężyńska	Wyrobisko popiaskowe	Zadanie obecnie realizowane – planowany termin zakończenia 2005 rok	Budowa zbiornika retencyjnego wraz z rekultywacją terenów (łącznie 560 ha) zadanie realizowane przez RZGW Gliwice
Wyrobisko na terenie „Budlas” Okradzionów	Bud-Las. Sp. z o.o. Przedsiębiorstwo budowlano - usługowe		Bieżąca rekultywacja wyrobisk po działalności wydobywczej Kopalni Piasku Okradzionów	W kierunku leśnym
Teren kopalni dolomitu „Dolomit S.A.”	Dolomit SA. Kopalnia Ząbkowice.	Wyrobiska podolomitowe	Bieżąca rekultywacja wyrobisk po działalności wydobywczej Kopalni Dolomitu	Rekultywacja zgodna z MPZP terenu górniczego Kopalni Ząbkowice
Teren dawnej Strefy Ochronnej Huty Katowice	Urząd Miasta	Różnorodne zagospodarowanie, powierzchnia ok. 60 km ²	Należy opracować Koncepcję Rekultywacji i Zagospodarowania byłej Strefy Ochronnej Huty Katowice	Finansowanie ze środków PARP

Ponadto należy śledzić gospodarcze możliwości:

- reeksploatacji i gospodarczego wykorzystania odpadów nagromadzonych na już zrehabilitowanych zwałowiskach
 - odpadów powęglowych „Jadwiga”,
 - odpadów powęglowych zlokalizowane przy ul. Łączącej,
 - odpadów Huty „Katowice” „Zakawie” - zwałka nr 4 w rejonie ul. Zakawie,
- zagospodarowania i wykorzystania biogazu z wysypiska odpadów komunalnych przy ul. Granicznej – Niemcewicza.

Na terenie chronionym – otuliny Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd, stanowiącego obszar chronionego krajobrazu, rekultywacji wymaga dolina i rozlewisko rzeki Białej z uwagi na nagromadzone osady z podwyższoną zawartością cynku, ołowiu i wapnia. Osady powstają w wyniku działalności ZGH „Bolesław”, który zrzuca na rozlewisko rzeki Białej poprzez kanał Dąbrówka tzw. brudne wody dołowe oraz ścieki poflotacyjne.

Na mocy decyzji Wojewody Śląskiego strefa ochronna Huty Katowice została zmniejszona z 8754 ha (z terenami huty i koksowni) do 74 ha. Duża część miasta (ok. 60 km²) będzie wymagała podjęcia decyzji dotyczących rekultywacji i zagospodarowania. Ze względu na znaczenie zagospodarowania tego obszaru dla funkcjonowania miasta, należy opracować Koncepcję Rekultywacji i Zagospodarowania byłej Strefy Ochronnej Huty Katowice uwzględniającej uwarunkowania opisane poniżej.

Zgodnie z Art. 111 Prawa ochrony środowiska, kolejność realizowania przez Starostę zadań w zakresie rekultywacji powierzchni ziemi powinna być uściślona po wykonaniu szczegółowej inwentaryzacji tych terenów w ramach MPZP.

Inwentaryzacja taka powinna uwzględniać:

- lokalizację terenu obejmującą:
 - dzielnicę,
 - powierzchnię,
 - najbliższe sąsiedztwo – tereny zielone, zabudowę mieszkaniową, tereny usług i handlu, tereny działalności produkcyjnej itp.
 - charakter zabudowy – w tym występowanie obiektów ciekawych i zabytkowych
 - stan środowiska w sąsiedztwie – jakość wód powierzchniowych i podziemnych, skażenie gruntów, stan sanitarny powietrza (sąsiedztwo rodzajów emisji), tereny cenne przyrodniczo, ujęcia wód, itp.
 - uzbrojenie terenów – sieć wodociągowa (ujęcie, stan techniczny), kanalizacyjna (odbiornik, stan techniczny), gazociąg, energia elektryczna, sposób ogrzewania (c.o., lokalna kotłownia)
- stan techniczny obiektów (dotyczy terenów opuszczonych). Ocena powinna zostać przeprowadzona przez rzeczoznawcę wraz z zaleceniami dotyczącymi opłacalności przeprowadzenia remontów obiektów oraz sposobu ich zagospodarowania uwarunkowanego istniejącą konstrukcją (działalność przemysłowa, handel i usługi, mieszkalnictwo, rekreacja itp.),
- status prawny terenu i obiektów,
- możliwości zagospodarowania terenu

Poniżej przedstawiono wytyczne do MPZP w zakresie zagospodarowania terenów poprzemysłowych. Proponuje się podzielić tereny i określić ich dalsze przeznaczenie w zależności od lokalizacji:

- tereny obecnie użytkowane oraz położone w SSE - przeznaczyć na działalność produkcyjną oraz usługowo-handlową (hurtownie, spedycje towarów itp.). W planie zagospodarowania przestrzennego powinny znaleźć się zapisy o sposobie zabudowy i stosowaniu pasów zieleni ochronnej w celu polepszenia estetyki terenu, stanu powietrza i przewietrzania, ekranowania hałasu, zapewnienia odpowiedniego obiegu wód opadowych;

Należy również określić dopuszczalne rodzaje prowadzonej działalności. Z jednej strony korzystne jest gromadzenie dużych zakładów produkcyjnych w jednym miejscu, co zmniejsza koszty uzbrojenia terenu oraz pozwala na ochronę pozostałych obszarów. Z drugiej strony nie można doprowadzić do nadmiernej kumulacji np. zakładów emitujących znaczne ilości zanieczyszczeń ze względu na ograniczone możliwości samooczyszczania środowiska i zwiększenie zagrożenia jego degradacji. Dlatego przy wydawaniu decyzji lokalizacyjnych dla nowoprojektowanych inwestycji należy domagać się przedłożenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, uwzględniającego w swoim zakresie zarówno oddziaływanie samego zakładu, jak i powiązanie z oddziaływani już istniejącymi.

- tereny przemysłowe położone poza terenem SSE – ich dalsze przeznaczenie powinno zależeć od czynników, które można przedstawić w formie przykładowej matrycy:

lokalizacja w pobliżu	stan środowiska / stan techniczny obiektów	
	dobry / dobry lub do remontu	skażenie wymagające rekultywacji / do rozbiórki
zabudowy mieszkaniowej	Działalność usługowo-handlowa (sklepy, punkty usługowe, gastronomia, firmy konsultingowe), mieszkalnictwo (komunalne, TBS), tereny i obiekty rekreacji i wypoczynku (łódziska, kręgielnie, tory kartingowe, boiska, bieżnie itp.)	po rekultywacji tereny zielone, skwery, place zabaw dla dzieci, tereny i obiekty rekreacji i wypoczynku
terenów przemysłowych	Działalność usługowa, handlowa i gastronomiczna nastawiona na obsługę pracowników zakładów przemysłowych	po rekultywacji tereny zieleni ochronnej,
terenów handlu i usług	Mieszkalnictwo (komunalne, TBS), tereny i obiekty rekreacji i wypoczynku (łódziska, kręgielnie, tory kartingowe, boiska, bieżnie itp.)	po rekultywacji tereny zielone, skwery, place zabaw dla dzieci, tereny i obiekty rekreacji i wypoczynku
terenów zielonych	Działalność usługowo-handlowa (sklepy, punkty usługowe, gastronomia, firmy konsultingowe), mieszkalnictwo (komunalne, TBS), tereny i obiekty rekreacji i wypoczynku (łódziska, kręgielnie, tory kartingowe, boiska, bieżnie itp.)	po rekultywacji tereny zieleni ochronnej, tereny i obiekty rekreacji i wypoczynku

Działania w perspektywie długoterminowej powinny koncentrować się na wdrożeniu przyjętych ustaleń w tym:

- likwidacji i rekultywacji terenów hałd i składowisk,
- rekultywacji terenów poeksploatacyjnych,
- rewitalizacji terenów przemysłowych,
- opracowaniu i wdrożeniu projektów technicznych przekształcenia poszczególnych terenów przemysłowych.

Tak określona strategia w obszarze „powierzchnia ziemi” jest zgodna polityką Województwa Śląskiego i może liczyć na wsparcie finansowe, głównie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Zasoby naturalne

Po przeprowadzeniu analizy występowania i eksploatacji zasobów surowców mineralnych na terenie miasta zwraca uwagę fakt, że zdecydowana większość z nich nie jest obecnie eksploatowana ze względu na nieopłacalność ekonomiczną.

Górnictwo tradycje miasta podtrzymywane są przez:

- Kopalnię Piasku „Kuznica Warężyńska S.A.” eksploatującą piaski podsadzkowe,
- Kopalnię „Ząbkowice” należącą do spółki Dolomit S.A. eksploatującą złoża dolomitu,
- oraz Kopalnię Piasku Budowlanego „Okradzionów III”.

Polityka miasta w zakresie zasobów surowców mineralnych powinna być realizowana poprzez ochronę złóż udokumentowanych i obszarów perspektywicznych.

Ponadto przy opracowywaniu Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego powinna zostać uwzględniona eksploatacja kopalin i ich ochrona przed trwałym zainwestowaniem niegórniczym.

Zadania planowane do realizacji w obszarze „powierzchnia ziemi” zestawiono w rozdziale 8 *Programu*.

7.2.6. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne

Cel szczegółowy Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza:

Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście.

Miasto Dąbrowa Górnicza posiada, w porównaniu z innymi miastami aglomeracji dobrze rozwiniętą sieć dróg o zwiększonej przepustowości. Południową obwodnicę Śródmieścia stanowi DK 94 a wschodnią DK 1 – o statusie drogi ekspresowej. Pomimo tego obliczenia (1994 r.) i pomiary prowadzone w 2000 roku wykazały znaczne przekroczenie wartości dopuszczalnych poziomu hałasu, w pobliżu wielu ciągów komunikacyjnych, zlokalizowanych przede wszystkim w Śródmieściu oraz w największych dzielnicach miasta (Strzemieszyce, Ząbkowice, Gołonóg, Łosień).

Obliczenia i badania stanowią przesłankę do podjęcia natychmiastowych działań. Dodatkowo notowane są skargi mieszkańców na uciążliwości wywołane hałasem. Z drugiej strony wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych nie potwierdziły znaczenia hałasu na tle innych problemów ochrony środowiska miasta.

W ostatnich latach obserwuje się wzrost potencjalnego zagrożenia hałasem komunikacyjnym, zwłaszcza z powodu zwiększającego się natężenia ruchu. Największe natężenia występują w strefie przemysłowej i przy głównych arteriach komunikacyjnych (drogowych i kolejowych).

Dla spełnienia realizacji celu *Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza* w zakresie ochrony przed hałasem proponuje się podjęcie działań zmierzających do:

- aktualizacji rozpoznania sytuacji akustycznej w mieście poprzez opracowywanie mapy akustycznej, kontrolę jednostek gospodarczych i pozyskiwanie danych od zarządzających liniami infrastruktury. Mapa oraz dane będą stanowić podstawę opracowania programu ograniczenia hałasu na obszarach intensywnego zabudowy zwłaszcza mieszkalnej,
- zastosowania środków zmniejszających negatywny wpływ hałasu na podstawie obliczeń i wyników badań z 2000 roku np: ekranów akustycznych, wymiany okien na dźwiękoszczelne w domach przy trasach intensywnego ruchu, budowa obwodnic, modernizacja istniejących tras przy zastosowaniu odpowiednich materiałów i poprawa stanu technicznego dróg i torowisk oraz poprawa płynności ruchu,
- przyjęcia prognozowanego natężenia hałasu jako kryterium określania lokalizacji nowych inwestycji. Kryterium to może być stosowane zarówno do lokalizacji dróg jak i budownictwa mieszkaniowego w sąsiedztwie istniejących tras komunikacyjnych,
- wspomagania budowy odcinków dróg, które przyczynią się do wyprowadzenia transportu samochodowego ze Śródmieścia oraz z centrum dzielnic miasta,

- uwzględniania zabezpieczeń akustycznych na etapie planowania i projektowania przebiegu tras komunikacyjnych,
- egzekwowania przepisów prawa o ruchu drogowym w zakresie stanu technicznego pojazdów, poprzez prowadzenie kontroli. W przypadku wprowadzenia w życie przepisów dotyczących dopuszczalnej emisji hałasu dla samochodów ciężarowych kontrole te mogą zostać rozszerzone o pomiary natężenia hałasu.
- prowadzenia kontroli hałasu przemysłowego, szczególnie w przypadku zakładów o relatywnie niskiej uciążliwości, lecz zlokalizowanych blisko zabudowy wymagającej ochrony,
- reagowanie na skargi mieszkańców i realizacja rozwiązań dążących do minimalizacji hałasu w miejscach najbardziej konfliktowych.

Promieniowanie elektromagnetyczne

Promieniowanie elektromagnetyczne nie zostało zaliczone do najważniejszych problemów środowiskowych Dąbrowy Górniczej. Jednym z powodów jest brak odpowiednich wyników badań, które w Polsce prowadzone są bardzo rzadko ze względu na brak odpowiedniej aparatury pomiarowej.

W celu ochrony przed promieniowaniem niejonizującym, głównie na terenach związanych ze stałym lub czasowym pobytem ludzi, należy prowadzić badania, które pozwolą na określenie wielkości pól elektromagnetycznych wokół źródeł wytwarzających pola elektromagnetyczne i ocenić jak duża jest skala zagrożenia promieniowaniem w mieście. W zależności od wyników pomiarów można będzie określić niezbędne działania zmierzające do ograniczenia oddziaływania.

W perspektywie krótkoterminowej należy się raczej skoncentrować na działaniach zapobiegających powstawaniu źródeł emisji promieniowania na terenach mieszkalnictwa. Przy wydawaniu decyzji na budowę kolejnych stacji bazowych telefonii komórkowej i innych źródeł promieniowania należy kierować się zasadą unikania konfliktowych lokalizacji.

Zadania planowane do realizacji w zakresie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego zestawiono w rozdziale 8 *Programu*.

7.2.7. Edukacja ekologiczna

Cel szczegółowy Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza:

Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw przyjaznych środowisku.

Edukacja ekologiczna dotyczy wszystkich aspektów środowiska i kształtowania postaw i zachowań jest jednym z najważniejszych zadań miasta.

Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży i dorosłych w Dąbrowie Górniczej prowadzona jest zgodnie z wytycznymi Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej i traktowana jest jako zadanie priorytetowe w działalności Urzędu Miasta. W rozdziale 2.7 *Programu* szczegółowo opisano różnorodne formy edukacji ekologicznej prowadzonej na terenie miasta. Wysoko oceniono działania w tym zakresie.

Z tego względu proponuje się kontynuowanie prowadzonych działań, przy utrzymaniu obecnego poziomu środków przeznaczanych na ten cel. Należy pamiętać o konieczności

objęcia działaniami edukacyjnymi całej społeczności miasta. Tradycyjnie edukacją objęta jest młodzież szkolna uczestnicząca w licznych imprezach organizowanych na terenie miasta. Ważnym jest, aby informować, szkolić i promować zachowania przyjazne środowisku również wśród osób dorosłych. Z tego względu edukacja środowiskowa powinna obejmować nie tylko programy szkolne, ale też kampanie informacyjne i promocyjne dla wszystkich mieszkańców miasta. Działania prowadzone systematycznie, w sposób przemyślany i planowy sprzyjają kształtowaniu postaw i wykształcaniu nawyków i pożądaných zachowań.

Krótkoterminowe działania z zakresu edukacji ekologicznej powinny koncentrować się na podnoszeniu świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska z uwzględnieniem:

- znajomości podstawowych problemów ochrony środowiska miasta i regionu,
- kształtowania aktywnych postaw w procesie podejmowania decyzji z zakresu ochrony środowiska,
- wiedzy na temat rodzaju prowadzonych upraw na glebach zanieczyszczonych,
- upowszechnienia społecznego zrozumienia zasady „zanieczyszczający płaci”
- piętnowania problemów środowiskowych, za które odpowiedzialni są mieszkańcy (dziłkie wysypiska odpadów, spalanie tworzyw sztucznych w piecach, nielegalne zrzuty ścieków).
- dofinansowaniu działań z zakresu edukacji prowadzonych przez inne podmioty (szkoły, organizacje pozarządowe, nadleśnictwa).

Aby zapobiec przypadkowości podejmowanych działań proponuje się opracowywanie corocznych harmonogramów, określających tematykę, która będzie poruszana w różnych formach np. prelekcji, konferencji, happeningów, akcji aktywizujących społeczeństwo itp. Ważnym jest, aby nawiązać współpracę nie tylko z ekologicznymi organizacjami pozarządowymi, ale również m.in. z Agencją Restrukturyzacji Rolnictwa, która prowadzi szkolenia dotyczące Stosowania Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej zawierającego wiele aspektów ochrony środowiska oraz możliwości pozyskiwania funduszy unijnych przez rolników.

Jedna z propozycji autorów *Programu* obejmuje organizację cyklicznej konferencji dotyczącej stanu i ochrony środowiska w Dąbrowie Górniczej połączonej z oceną realizacji *Programu Ochrony Środowiska*.

Należy mieć na uwadze, że na efekty działań podejmowanych w zakresie edukacji ekologicznej trzeba będzie cierpliwie poczekać.

Zadania w ramach edukacji ekologicznej zostały zaliczone do zadań cyklicznych (rozdział 8).

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	149
---	--	---	-----

8. ZADANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

8.1. Lista zadań długo i krótkoterminowych

W tabelach poniżej przedstawiono zadania stałe i cykliczne oraz harmonogram działań długoterminowych w poszczególnych obszarach ochrony środowiska.

Tabela 51A. Lista zadań długoterminowych (lata 2009 – 2015) oraz stałych i cyklicznych^x Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza – zadania miasta

L.p.	Zadania	Cel ^A	Termin realizacji		Jednostka odpowiedzialna
			TypB zadania	Termin	
OCHRONA POWIETRZA					
1.	Likwidacja niskiej emisji – zmiana ogrzewania w budynkach komunalnych i innych jednostkach podlegających miastu na niskoemisyjne	C ₁	S (I) (P)		Miasto Dąbrowa Górnicza, właściwe przedsiębiorstwo energetyczne
2.	Promocja stosowania źródeł energii odnawialnej poprzez system ulg i dopłat	C ₁	S (O) (I)		Miasto Dąbrowa Górnicza
3.	Termorenowacja budynków (m.in. mieszkaniowych, szkół, szpitali) - doprowadzenie energii cieplnej i modernizacja instalacji wewnętrznej, audyty energetyczne, wykonanie termoizolacji	C ₁	S (I)		Miasto Dąbrowa Górnicza (partnerstwo publiczno – prywatne)
4.	Opiniowanie programów ochrony powietrza dla stref, gdzie zostały przekroczone dopuszczalne stężenia substancji zanieczyszczających powietrze	C ₁	S (O)		Starosta/Prezydent
5.	Realizacja zaleceń przygotowywanego Wojewódzkiego Programu Ochrony Powietrza	C ₁	S (O) (I)		Miasto Dąbrowa Górnicza
6.	Zmniejszanie emisji ze składowisk poprzez nakładanie na właścicieli obowiązków odpowiedniego zabezpieczenia składowiska (występowanie o kontrole WIOŚ)	C ₁	S (O)		Zakłady, Miasto Dąbrowa Górnicza, WIOŚ
7.	Zapobieganie powstawaniu odorów poprzez realizację właściwej polityki przestrzennej oraz współpracę z WIOŚ i PSSE	C ₁	S (O)		Miasto Dąbrowa Górnicza
GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA I OCHRONA WÓD					
8.	Uzbrojenie terenów rozwojowych miasta w infrastrukturę – doprowadzenie wody i budowa kanalizacji	C ₂	D (I)	do 2015	Miasto Dąbrowa Górnicza, PWiK
9.	Ujmowanie, odprowadzanie i oczyszczanie odcieków i wód opadowych z terenów hałd i składowisk	C ₅	D (I)	do 2015	Miasto Dąbrowa Górnicza, właściciele terenów, zakłady
10.	Usuwanie zanieczyszczonych osadów dennych rzek po uporządkowaniu gospodarki wodno-ściekowej w gminie Dąbrowa Górnicza	C ₂	D (I)	do 2015	Miasto Dąbrowa Górnicza,

^x dla zadań stałych i długoterminowych koszty nie zostały oszacowane

^A C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, C₂ - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, C₃ - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, C₄ - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, C₅ - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów przemysłowych, C₆ - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, C₇ - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”.

^B (O) – organizacyjne; (I) – inwestycyjne; (E) – edukacyjne; (B) – badawcze; (P) - priorytetowe

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	150
---	--	---	-----

L.p.	Zadania	Cel ^A	Termin realizacji		Jednostka odpowiedzialna
			TypB zadania	Termin	
11.	Budowa, rozbudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury dla sprawnego funkcjonowania Międzynarodowego Centrum Logistycznego i Terminali Przeładunkowych w Sławkowie (od granic Sławkowa do DK 94)	C ₂	D (I)	do 2013	Miasto Dąbrowa Górnicza
12.	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w gminie Dąbrowa Górnicza	C ₂	D (I)	do 2012	Miasto Dąbrowa Górnicza,
13.	Budowa kolektora – Tucznawa	C ₂	D (I)	do 2010	Miasto Dąbrowa Górnicza
14.	Rozdział istniejącej sieci ogólnospławnej na kanalizację deszczową i sanitarną	C ₂	D (I)	do 2010	Miasto Dąbrowa Górnicza, PWiK Sp. z o.o.,
15.	Ograniczanie zrzutu ścieków zanieczyszczonych do wód i do ziemi – dofinansowywanie budowy indywidualnych oczyszczalni ścieków	C ₂	S (I)		Miasto Dąbrowa Górnicza, GFOŚiGW
16.	Konserwacja i modernizacja kanalizacji deszczowej	C ₂	S (I)		Miasto Dąbrowa Górnicza i inne podmioty
17.	Renowacja rowów odwadniających na terenach zielonych	C ₂	S (I)		Miasto Dąbrowa Górnicza,
18.	Badanie jakości wód powierzchniowych w dodatkowych punktach pomiarowych (co 3 lata)	C ₂	S (I)		Miasto Dąbrowa Górnicza,
19.	Realizacja zaleceń Ekspertyzy Hydrotechnicznej dla miasta Dąbrowa Górnicza w zakresie likwidacji zalewisk i zagrożeń powodziowych	C ₂	S (I) (O)		Miasto Dąbrowa Górnicza, właściciele gruntów.
OCHRONA GLEB					
20.	Badanie jakości gleb (użytki rolne i tereny ogródków działkowych) – co 5 lat	C ₃	S (B)		Miasto Dąbrowa Górnicza
21.	Promowanie wykorzystania gruntów zgodnie ze stopniem zanieczyszczenia	C ₃	S (E) (P)		Miasto Dąbrowa Górnicza, organizacje pozarządowe
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE					
22.	Kontynuacja zagospodarowania turystycznego obszaru Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd w tym Pustyni Błędowskiej	C ₄	D (I)	do 2010	Miasto Dąbrowa Górnicza
23.	Budowa sieci turystycznych ścieżek rowerowych	C ₄	D (I)	do 2015	Miasto Dąbrowa Górnicza
24.	Rozszerzenie terenów chronionych wytypowanych w waloryzacji przyrodniczej	C ₄	D (I)	do 2015	Miasto Dąbrowa Górnicza
25.	Zalesianie terenów w ramach Programu Zwiększenia Lesistości Kraju	C ₄	D (I)	do 2015	Miasto Dąbrowa Górnicza, właściciele terenów
26.	Urządzanie i utrzymanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków w mieście.	C ₄	S (O) (I)		Miasto Dąbrowa Górnicza
27.	Realizacja zaleceń Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd i innych zaleceń ochronnych dla obszarów chronionych i przyrodniczo cennych	C ₄	S (O) (I) (P)		Miasto Dąbrowa Górnicza, Dyrekcja Parku,

^A C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, C₂ - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, C₃ - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, C₄ - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, C₅ - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów przemysłowych, C₆ - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, C₇ - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”.

^B (O) – organizacyjne; (I) – inwestycyjne; (E) – edukacyjne; (B) – badawcze; (P) - priorytetowe

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	151
---	--	---	-----

L.p.	Zadania	Cel ^A	Termin realizacji		Jednostka odpowiedzialna
			TypB zadania	Termin	
POWIERZCHNIA ZIEMI					
28.	Likwidacja i zagospodarowanie nieczynnych hałd i składowisk odpadów przemysłowych i komunalnych	C ₅	D (I)	do 2015	Miasto Dąbrowa Górnicza, właściciele terenów, zakłady
29.	Rekultywacja i zagospodarowanie terenów poprzemysłowych zgodnie z ustaleniami Lokalnego Programu Rekultywacji	C ₅	D (I) (P)	do 2015	Miasto Dąbrowa Górnicza, właściciele terenów
OCHRONA PRZED HAŁASEM i ELEKTROMAGNETYCZNYM PROMIENIOWANIEM NIEJONIZUJĄCYM					
30.	Odciążenie głównej osi komunikacji miasta – kolejne etapy	C ₆ , C ₁	D (I)	do 2015	Miasto Dąbrowa Górnicza
31.	Opracowanie programu ograniczenia hałasu na obszarach intensywnej zabudowy zwłaszcza mieszkalnej	C ₆	D (O)	2013	Miasto Dąbrowa Górnicza
32.	Opracowanie mapy hałasu komunikacyjnego i przemysłowego w mieście	C ₆	D (O) (P)	do 2012	Miasto Dąbrowa Górnicza
33.	Pomiary natężenia ruchu na głównych ciągach komunikacyjnych miasta	C ₆	S (B)		Miasto Dąbrowa Górnicza
34.	Reagowanie na skargi mieszkańców oraz realizacja rozwiązań zmierzających do ograniczenia hałasu w miejscach najbardziej konfliktowych	C ₆	S (O) (P)		Miasto Dąbrowa Górnicza
35.	Stosowanie prognozowanego natężenia hałasu jako kryterium przy określaniu lokalizacji nowych inwestycji w mieście	C ₆	S (O)		Miasto Dąbrowa Górnicza
36.	Preferowanie niskokonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania niejonizującego	C ₆	S (O)		Miasto Dąbrowa Górnicza
EDUKACJA EKOLOGICZNA					
37.	Coroczne akcje: „Sprzątanie Świata”, „Dzień Ziemi”, Międzyszkolne Konkursy Ekologiczne itp.	C ₇	S (E) (O)		Miasto Dąbrowa Górnicza wraz z placówkami edukacyjnymi i oświatowymi z terenu miasta
38.	Organizowanie konferencji „Stan i ochrona środowiska w Dąbrowie Górniczej” (co 2 lata połączone z oceną realizacji Programu)	C ₇	S (E) (O)		Miasto Dąbrowa Górnicza
39.	Realizacja programu edukacji ekologicznej dorosłych m. in. w zakresie: <ul style="list-style-type: none">▪ podstawowych problemów ochrony środowiska w mieście,▪ kształtowania aktywnych postaw w procesie podejmowania decyzji z zakresu ochrony środowiska,▪ rodzaju upraw możliwych do prowadzenia na glebach zanieczyszczonych,▪ upowszechnienia społecznego zrozumienia zasady „zanieczyszczający płaci”,▪ problemów środowiskowych, za które odpowiedzialni są mieszkańcy,▪ zachowań w sytuacji wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia środowiska.	C ₇ , C ₁ , C ₂ , C ₃ , C ₄ ,	S (E)		Miasto Dąbrowa Górnicza wraz z placówkami edukacyjnymi i oświatowymi z terenu miasta

Źródło: materiały uzyskane z Urzędu Miasta

^A C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, C₂ - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, C₃ - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, C₄ - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, C₅ - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów poprzemysłowych, C₆ - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, C₇ - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”.

^B (O) – organizacyjne; (I) – inwestycyjne; (E) – edukacyjne; (B) – badawcze; (P) - priorytetowe

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	152
---	--	---	-----

Tabela 51B. Lista zadań długoterminowych (lata 2009 – 2015) oraz stałych i cyklicznych^x Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza – zadania innych podmiotów

L.p.	Zadania	Cel ^A	Termin realizacji		Jednostka odpowiedzialna
			Typ ^B zadania	Termin	
OCHRONA POWIETRZA					
1.	Likwidacja niskiej emisji - zmiana ogrzewania w budynkach indywidualnych na niskoemisyjne – dotacje z GFOŚiGW	C ₁	S (I) (P)		PEC Sp. z o. o., właściciele budynków
2.	Modernizacja ciepłociągów – wymiana rur lub izolacji	C ₁	S (I)		PEC Sp. z o. o. i wszystkie podmioty posiadające sieć ciepłowniczą
3.	Kontrola pojazdów pod kątem dotrzymania wymaganej jakości emitowanych spalin	C ₁	S (O)		Policja
4.	Monitoring jakości powietrza atmosferycznego	C ₁	S (B)		Jednostki państwowego monitoringu
GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA I OCHRONA WÓD					
5.	Budowa zbiornika wodnego Pogoria IV	C ₂	D (I) (P)	do 2010	RZGW
6.	Konserwacja i modernizacja sieci wodociągowej	C ₂	S (I)		PWiK Sp. z o.o.
7.	Konserwacja i modernizacja kanalizacji sanitarnej	C ₂	S (I)		PWiK Sp. z o.o.
8.	Kontrola zrzutów ścieków sanitarnych (głównie z prywatnych posesji) i przemysłowych (z zakładów produkcyjno-usługowych) do kanalizacji deszczowej	C ₂	S (O)		Straż Miejska, WIOŚ
9.	Kontrola wywozu oraz postępowania ze ściekami i odpadami rolniczymi (gnojowica, kiszonka)	C ₂	S (O)		Straż Miejska, WIOŚ
10.	Monitoring jakości wód powierzchniowych	C ₂	S (B)		Jednostki państwowego monitoringu
11.	Monitoring ujęć wód podziemnych	C ₂	S (B)		Jednostki państwowego monitoringu
12.	Monitoring istniejących sieci kanalizacyjnych	C ₂	S (B)		PWiK Sp. z o.o.
OCHRONA GLEB					
13.	Proces rekultywacji gruntu zanieczyszczonego THT.	C ₃	D (I) (P)	**	Chemian S.A.
14.	Monitoring stopnia zanieczyszczenia gleb w obrębie funkcjonujących aktualnie i w przeszłości uciążliwych dla środowiska zakładów przemysłowych oraz wokół składowisk odpadów przemysłowych czynnych i wyłączonych z użytkowania	C ₃	S (B)		WIOŚ, Zakłady przemysłowe, jednostki państwowego monitoringu

^x dla zadań stałych i długoterminowych koszty nie zostały oszacowane

[☆] proces musi być prowadzony do obniżenia stężenia THT w środowisku gruntowo-wodnym na terenie objętym rekultywacją do wartości określonej w Decyzji Prezydenta Dąbrowy Górniczej

^A C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, C₂ - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, C₃ - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, C₄ - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, C₅ - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów poprzemysłowych, C₆ - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, C₇ - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”.

^B (O) – organizacyjne; (I) – inwestycyjne; (E) – edukacyjne; (B) – badawcze; (P) - priorytetowe

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	153
---	--	---	-----

L.p.	Zadania	Cel ^A	Termin realizacji		Jednostka odpowiedzialna
			Typ ^B zadania	Termin	
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE					
15.	Utrzymywanie właściwego stanu sanitarnego drzewostanów	C ₄	S (O) (I)		Nadleśnictwo Siewierz
POWIERZCHNIA ZIEMI					
16.	Ochrona złóż udokumentowanych i obszarów perspektywicznych poprzez wydawanie odpowiednich koncesji na eksploatację złóż	C ₅	S (O)		Wojewoda Śląski
17.	Ograniczenie wielkości składowisk przemysłowych poprzez wykorzystanie składowanego kruszywa do prac budowlanych pod trasy komunikacyjne i niwelacje terenów przemysłowych,	C ₅	S (I) (O)		właściciele terenów
OCHRONA PRZED HAŁASEM i ELEKTROMAGNETYCZNYM PROMIENIOWANIEM NIJONIZUJĄCYM					
18.	Pomiary hałasu przemysłowego i komunikacyjnego w mieście	C ₆	S (B)		Właściciele źródeł hałasu, zarządcy dróg i kolei, WIOŚ
19.	Badania pól elektromagnetycznych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobu sprawdzania dotrzymywania tych poziomów (w trakcie uchwalania)	C ₆	S (B)		WIOŚ w Katowicach

Źródło: dane z ankiet wysyłanych do zakładów

^A C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, C₂ - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, C₃ - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, C₄ - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, C₅ - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów przemysłowych, C₆ - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, C₇ - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”.

^B (O) – organizacyjne; (I) – inwestycyjne; (E) – edukacyjne; (B) – badawcze; (P) - priorytetowe

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	154
---	--	---	-----

Tabela 52A. Lista zadań krótkoterminowych (do roku 2008) *Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza* – zadania miasta

L.p.	Zadania	Cel ^A	Termin realizacji	Typ ^B	Koszt [zł]	Główne źródła finansowania
OCHRONA POWIETRZA						
1.	Przeprowadzenie analizy parkingowej oraz wprowadzenie właściwej polityki parkingowej w mieście	C ₁	2004 - 2006	(I)	25 000	Budżet miasta
2.	Opracowanie i wykonanie sieci ścieżek rowerowych w mieście jako alternatywa dla komunikacji samochodowej	C ₁ , C ₄	2004 - 2006	(O) (I) (P)	5 000 000	Budżet miasta
3.	Opracowanie systemu ostrzegania meteorologicznego we współpracy ze automatyczną stacją pomiarową w Dąbrowie Górniczej i głównymi zakładami przemysłowymi w mieście	C ₁	2004	(O)	-	Budżet miasta, zakłady, WIOŚ, IMiGW
4.	Modernizacja sieci grzewczej w budynku Powiatowego Urzędu Pracy przy ul. Sobieskiego	C ₁	2003-2004	(I)	538 490	Budżet miasta
5.	Termomodernizacja obiektów oświatowych	C ₁	2004	(I)	5 000 000	Budżet miasta
OCHRONA WÓD I GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA						
6.	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej ul. Korzeniec+ Robotnicza	C ₂	2004 - 2008	(I)	10 000 000	Budżet miasta
7.	Budowa kanalizacji i wodociągów dzielnicy Strzemieszyce (rejon ul. Hetmańskiej i Źródlanej)	C ₂	2004 -2007	(I)	4 100 000	Budżet miasta, Funduszu Spójności, ERDF
8.	Regulacja rzeki Trzebyczki na długości około 5 km.	C ₂	2004 - 2007	(I)	15 100 000	Budżet miasta
9.	Budowa kanalizacji rozdzielczej w dzielnicy Staszic (ul. Zięby i Uthego)	C ₂	2004 - 2006	(I)	3 000 000	Budżet miasta, Funduszu Spójności, ERDF
10.	Kanalizacja w dzielnicy IX (projekt, budowa i adaptacja) - kanalizacja sanitarna i deszczowa wraz z przyłączami do posesji, drenaż, kabel energetyczny, zbiornik retencyjny wraz z pompownią w Dąbrowie Górniczej - rejon ulic: Kasprowicza, Łącząca, Asnyka	C ₂	2004 - 2006	(I)	8 500 000	Budżet miasta, fundusze strukturalne
11.	Budowa odwodnienia terenu pomiędzy budynkami byłego Szpitala Dziecięcego, wzdłuż garaży usytuowanych między skarpą REAL, a ulicą Krasińskiego	C ₂	2005 – 2006	(I)	324 000	Budżet miasta, Funduszu Spójności, ERDF
12.	Budowa kanalizacji w rejonie ul. Związku Orła Białego w Żąbkowicach	C ₂	2004 - 2006	(I)	4 000 000	Budżet miasta
13.	Przebudowa kanału deszczowego „Augustynika” w części przebiegającej po terenie zakładu GALIA S.A.	C ₂	2004 - 2006	(I)	5 100 000	Budżet miasta, Fundusz Spójności, ERDF
14.	Kanalizacja sanitarna w ul. Dreszera, Sikorskiego w Żąbkowicach	C ₂	2004 - 2006	(I)	2 000 000	Budżet miasta, fundusze strukturalne
15.	Budowa kompletnego systemu kanalizacji rozdzielczej wraz z modernizacją GOŚ w Strzemieszycach lub przerzutu ścieków na oczyszczalnię Centrum i modernizacja oczyszczalni Centrum oraz rozbudowa oczyszczalni w Błędowie.	C ₂	2004 – 2006	(I) (P)	61 200 000	Budżet miasta, fundusz Spójności, ERDF
16.	Kanalizacja sanitarna i deszczowa w ul. Gwardii Ludowej	C ₂	2004 - 2005	(I)	3 500 000	Budżet miasta, fundusz Spójności, ERDF

^A C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, C₂ - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, C₃ - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, C₄ - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, C₅ - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów poprzemysłowych, C₆ - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, C₇ - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”.

^B (O) – organizacyjne; (I) – inwestycyjne; (E) – edukacyjne; (B) – badawcze; (P) - priorytetowe

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	155
---	--	---	-----

L.p.	Zadania	Cel ^A	Termin realizacji	Typ ^B	Koszt [zł]	Główne źródła finansowania
17.	Przygotowanie dokumentacji technicznej, studium wykonalności oraz wniosku do Funduszu Spójności na zadanie „Wariantowa koncepcja uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej”	C ₂	2004	(O) (P)	1 000 000	Budżet miasta, Funduszu Spójności,
18.	Prowadzenie ścisłego nadzoru i kontroli w zakresie prawidłowej eksploatacji szamb w nieskanalizowanych dzielnicach miasta do czasu docelowego uporządkowania gospodarki ściekowej w tych dzielnicach.	C ₂	2004	(O) (P)	bd	Budżet miasta, GFOŚiGW
19.	Opracowanie wytycznych dla dopuszczalnych form odprowadzania ścieków (typów oczyszczalni) w zależności od rodzaju warunków hydrogeologicznych w mieście. Uwzględnienie zapisów w MPZP	C ₂	2004	(O)	50 000	Budżet miasta, GFOŚiGW
20.	Budowa wodociągu w ulicach Parkowej, Uczniowskiej, Zagórze, Fabrycznej i Żołnierskiej na odcinku, w którym jest kanalizacja	C ₂	2003 – 2004	(I)	1 730 000	Budżet miasta, Funduszu Spójności, ERDF
OCHRONA GLEB						
21.	Wprowadzenie w nowo opracowywanych MPZP zapisów o miejscach gdzie dopuszczalne jest wykorzystywanie osadów ściekowych w celu nawożenia gleb	C ₃ , C ₂	2004	(O)	-	Budżet miasta
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE						
22.	Tworzenie ośrodków sportowo – rekreacyjnych na terenach przemysłowych zgodnie z wytycznymi Lokalnego Programu Rekultywacji	C ₄ , C ₅	do 2008	(O) (I)	*	Budżet miasta, środki zewnętrzne
23.	Modernizacja Parku Zielona, obiekty, aleje, parkingi, rekreacja	C ₄	2004 - 2006	(I)	10 000 000	Budżet miasta, f. celowe
24.	Zagospodarowanie turystyczne: Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd (w tym Pustyni Błędowskiej) oraz Parku Zielona	C ₄	2004 - 2006	(I) (O)	2 200 000	Budżet miasta, fundusze celowe
25.	Ochrona prawna terenów i obiektów wytypowanych w waloryzacji przyrodniczej: przygotowanie dokumentacji, podjęcie uchwał o poddaniu pod ochronę, działania organizacyjne – oznakowanie terenów i obiektów.	C ₄	2006	(O)	20 000	Budżet miasta lub województwa
26.	Uwzględnienie w MPZP terenów chronionych i przyrodniczo cennych (wskazanych w inwentaryzacji przyrodniczej) oraz dolin rzecznych poprzez ograniczenie sposobu ich zagospodarowania i użytkowania	C ₄	2004 - 2005	(O)	-	Bez kosztów
27.	Współpraca Straży Miejskiej ze służbami leśnymi w patrolowaniu lasów	C ₄	2004	(O)	-	Budżet miasta
POWIERZCHNIA ZIEMI						
28.	Wykonanie szczegółowej inwentaryzacji terenów przemysłowych w ramach MPZP	C ₅	2004 - 2005	(O)	30 000	Budżet miasta,
29.	Rekultywacja gruntów w rejonie ulic Poniatowskiego i Kopernika zanieczyszczonych smołą	C ₅	2005 - 2006	(I) (P)	200 000	Budżet miasta
30.	Budowa składowiska odpadów komunalnych Lipówka II z Zakładem Przetwarzania Odpadów Komunalnych	C ₅	2002-2004	(I)	35 810 800	Kredyt preferencyjny, umorzenie kredytu z oczyszczalni Centrum i środki własne

* Koszty zostaną oszacowane na podstawie projektu i kosztorysu

^A C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, C₂ - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, C₃ - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, C₄ - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, C₅ - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów przemysłowych, C₆ - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, C₇ - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”.

^B (O) – organizacyjne; (I) – inwestycyjne; (E) – edukacyjne; (B) – badawcze; (P) - priorytetowe

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	156
---	--	---	-----

L.p.	Zadania	Cel ^A	Termin realizacji	Typ ^B	Koszt [zł]	Główne źródła finansowania
OCHRONA PRZED HAŁASEM I ELEKTROMAGNETYCZNYM PROMIENIOWANIEM NIEJONIZUJĄCYM						
31.	Dokumentacja projektowa odciążenie głównej osi komunikacyjnej miasta	C ₆ , C ₁	2006	(O)	5 000 000	Budżet miasta
32.	Budowa obwodnicy dla dzielnicy Ząbkowice droga wojewódzka 796	C ₆ , C ₁	2004 - 2006	(I)	80 000 000	Budżet miasta, złożono wniosek do bazy ISEKP, ERDF
33.	Odciążenie głównej osi komunikacji miasta - I etap: rejon dworca PKP	C ₆ , C ₁	2005 - 2006	(I)	135 000 000	Budżet miasta, PKP, fundusz ERDF, złożono wniosek do bazy ISEKP,
34.	Modernizacja układów komunikacyjnych remonty wiaduktów w ciągu drogi (DK-94 i wiadukt w ciągu ul. Rudna)	C ₆ , C ₁	2004 - 2006	(I)	15 000 000	Budżet miasta
35.	Aleja spacerowa ul. Olszowy „Bulwar słońca”	C ₆ , C ₁	2004 - 2006	(I)	3 400 000	Budżet miasta
36.	Budowa układu komunikacyjnego Park Hallera	C ₆ , C ₁	2004 - 2005	(I)	13 000 000	Budżet miasta
37.	Uwzględnienie w planie zagospodarowania przestrzennego zagrożeń promieniowaniem niejonizującym – ekspertyza	C ₆	2004	(O)	30 000	Budżet miasta
38.	Opracowanie koncepcji „Traktu Paryskiego”. Powiązanie z programem ścieżek rowerowych Cz.P, Pogoria IV, Jura	C ₆ , C ₁	do 2008	(I) (O)	2 900 000	Budżet miasta
39.	Budowa drogi łączącej dzielnicę Antonimów z dzielnicą Piekło wraz z kanalizacją deszczową i oświetleniem	C ₆ , C ₁	2002-2005	(I)	600 000	Budżet miasta
40.	Budowa drogi łączącej ul. Parkową z ul. Wróblewskiego oraz modernizacja nawierzchni ul. Zuchów wraz z modernizacją sieci wodociągowej	C ₆ , C ₁	2003-2005	(I)	200 000	Budżet miasta
41.	Budowa ekranu akustycznego wzdłuż ul. Staszica	C ₆	2003-2005	(I)	5 865 800	Budżet miasta
EDUKACJA EKOLOGICZNA						
42.	Publikacje na tematy związane z ekologią w tym Programu Ochrony Środowiska	C ₇	2004 - 2008	(E)	20 000	Budżet miasta, GFOŚiGW
43.	Rozwój sieci przyrodniczych ścieżek dydaktycznych	C ₇ , C ₄	2004 - 2008	(E)	30 000	Budżet miasta, GFOŚiGW

Źródło: materiały uzyskane z Urzędu Miasta, szacunki własne

^A C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, C₂ - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, C₃ - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, C₄ - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, C₅ - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów przemysłowych, C₆ - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, C₇ - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”.

^B (O) – organizacyjne; (I) – inwestycyjne; (E) – edukacyjne; (B) – badawcze; (P) - priorytetowe

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	157
---	--	---	-----

Tabela 52B. Lista zadań krótkoterminowych (do roku 2008) *Programu Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza* – zadania pozostałych podmiotów

L.p.	Zadania	Cel ^A	Termin realizacji	Typ ^B	Koszt [zł]	Główne źródła finansowania
OCHRONA POWIETRZA						
1.	Doposażenie stanowisk produkcyjnych w urządzenia zapobiegające zapyleniu	C ₁	2003 - 2008	(I)	♦	PRP HK Stal-Service Spółka z o.o.
2.	Planowanie instalowania urządzeń na emitorach nadmiernie pyłących.	C ₁	2003 - 2008	(I)	♦	PRP HK Stal-Service Spółka z o.o.
3.	Modernizacja kotłowni przy ul. Janowskiej	C ₁	2004 - 2008	(I)	400 000	PEC
4.	Plan zmniejszenia ilości zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza	C ₁	do 2008	(I) (O)	♦	PPP "Budostal-4" S.A.
5.	Modernizacja lub zakup oczyszczarki komorowej	C ₁	2008	(I)	100 000	DAMEL Dąbrowska Fabryka Maszyn Elektrycznych
6.	Termomodernizacja Domu dla Bezdomnych Mężczyzn powiązana z modernizacją systemu ogrzewania	C ₁	2004 - 2006	(I)	500 000	Carites Diecezji Sosnowieckiej
7.	Termorenowacja budynku administracyjnego przy ul. Granicznej 12	C ₁	2004 - 2006	(I)	300 000	PAiZN Centrum Administracyjne II Sp. z o.o.
8.	Remont kotłowni zakładowej	C ₁	2004 - 2006	(I)	980 000	Kopalnia Piasku "Kuznica Warężyńska" S.A.
9.	Budowa i włączenie odzysku gazu konwertorowego z KT-2 wraz z instalacją dolnego dmuchu i rozbryzgiem żużla.	C ₁	2004 - 2005	(I)	71 500 000	Huta Katowice
10.	Modernizacja pieca komorowego do podgrzewu międzyoperacyjnego	C ₁	2004 - 2005	(I)	♦	Huta Bankowa
11.	Wymiana multicyklonów na kotłach wodnych (lub wymiana na nowy kocioł KRM)	C ₁	2004 - 2005	(I)	37 000 (400 000)	LIDMAN Energetyka Ciepła Sp. z o.o.
12.	Modernizacja technologii obróbki cieplnej w Wydziale Pierścieni i Obręczy-Budowa pieca szybowego Nr 5	C ₁	2002 - 2004	(I)	1 889 000	Huta Bankowa
13.	Modernizacja układu technologicznego w Wydziale Walcowni-Modernizacja pieca grzewczego do wlewków konwencjonalnych.	C ₁	2002 - 2004	(I)	1 482 000	Huta Bankowa
14.	Modernizacja technologii spalania w kotłach parowych	C ₁	2003-2004 ^Δ	(I)	1 300 000	Elektrociepłownia EC „Nowa” Sp. z o.o.

♦ zakład nie oszacował kosztów

^Δ lub następne lata w zależności od możliwości finansowych

^A C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, C₂ - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, C₃ - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, C₄ - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, C₅ - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów przemysłowych, C₆ - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, C₇ - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”.

^B (O) – organizacyjne; (I) – inwestycyjne; (E) – edukacyjne; (B) – badawcze; (P) – priorytetowe

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	158
---	--	---	-----

L.p.	Zadania	Cel ^A	Termin realizacji	Typ ^B	Koszt [zł]	Główne źródła finansowania
15.	Remonty odtworzeniowe elektrofiltrów i instalacji odpowielania	C ₁	2003 - 2004	(I)	1 200 000	Elektrociepłownia EC „Nowa” Sp. z o.o.
16.	Modernizacja systemu ogrzewania i Termomodernizacja obiektów Centrum Ogrodniczego	C ₁	2004	(I)	1 400 000	S. C. „OFT”
17.	Modernizacja elektrofiltrów i montaż instalacji odzysku ciepła z taśmy spiekalniczej Nr 2	C ₁	2004	(I)	100 000 000	Huta Katowice
18.	Zabudowa systemu ciągłego pomiaru emisji pyłu i gazów	C ₁	2004	(I)	♦	Elektrociepłownia EC „Nowa” Sp. z o.o.
19.	Modernizacja gospodarki energetycznej	C ₁	2004	(I)	♦	Huta Bankowa
20.	Modernizacja pieców do obróbki cieplnej	C ₁	2003	(I)	♦	Huta Bankowa
21.	Modernizacja kotłowni w Ząbkowicach	C ₁	2003	(I)	200 000	PEC
22.	Przyłączenie do zewnętrznej instalacji odbiorczej c.o. do budynku przy ul. 11-go Listopada 17 i 20 oraz przyłącze węzła ciepłego przy ul. Majakowskiego 26	C ₁	2003	(I)	280 000	PEC
23.	Modernizacja masywu ceramicznego i osprzętu baterii koksowniczych	C ₁	2010	(I)	38 000 000	ZK „Przyjaźń”
24.	Modernizacja komór suchego chłodzenia koksu	C ₁	2010	(I)	16 000 000	ZK „Przyjaźń”
25.	Modernizacja elektrofiltrów	C ₁	2010	(I)	7 600 000	ZK „Przyjaźń”
26.	Modernizacja instalacji absorpcji wysokociśnieniowej	C ₁	2007	(I)	16 500 000	ZK „Przyjaźń”
27.	Modernizacja wytwórni kwasu siarkowego	C ₁	2009	(I)	10 700 000	ZK „Przyjaźń”
OCHRONA WÓD I GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA						
28.	Modernizacja gospodarki ściekowej na Bazie Przeładunku Rud - II etap	C ₂	2003	(I)	2 355 000	Huta Katowice
29.	Remont kapitalny oczyszczalni ścieków wraz z kanalizacją	C ₂	2003	(I)	61 000	KP., Kuźnica Warężyńska
30.	Modernizacja zakładowej oczyszczalni ścieków	C ₂	2005	(I)	13 700 000	ZK „Przyjaźń”
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE						
31.	Budowa dostrzegalni pożarowej w mieście Dąbrowa Górnicza	C ₄	2004	(I)	15 000 (dotacja)	Nadleśnictwo Siewierz, GFOŚiGW
32.	Dokumentacja projektowo-kosztorysowa dla ścieżek rowerowych	C ₄	2004	(I)	30 000	CSiR
33.	Inwestycje w ramach infrastruktury ścieżek rowerowych	C ₄	2004	(I)	145 000	CSiR
POWIERZCHNIA ZIEMI						
34.	Rekultywacja składowiska odpadów przemysłowych „Lipówka”.	C ₅	2000 - 2004	(I)	6 699 000	Huta Katowice
35.	Opracowanie Koncepcji Rekultywacji i Zagospodarowania terenu po byłej strefie ochronnej Huty Katowice.	C ₅	2004 - 2005	(O) (P)	100 000	Budżet PARP

♦ zakład nie oszacował kosztów

^A C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, C₂ - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, C₃ - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, C₄ - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, C₅ - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów poprzemysłowych, C₆ - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, C₇ - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”.

^B (O) – organizacyjne; (I) – inwestycyjne; (E) – edukacyjne; (B) – badawcze; (P) - priorytetowe

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	159
---	--	---	-----

L.p.	Zadania	Cel ^A	Termin realizacji	Typ ^B	Koszt [zł]	Główne źródła finansowania
36.	Opracowanie i wdrożenie projektów technicznych związanych z przekształceniem terenów przemysłowych zgodnie z przyjętym harmonogramem.	C ₅	2004 - 2008	(O) (I)	1 000 000	Właściciele terenów
37.	Proces rekultywacji gruntu zanieczyszczonego THT.	C ₃	w trakcie	(I) (P)	**	Chemman S.A.
OCHRONA PRZED HAŁASEM I ELEKTROMAGNETYCZNYM PROMIENIOWANIEM NIEJONIZUJĄCYM						
38.	Remont autobusów - zakup ekologicznych zespołów napędowych Euro-3 dotacja z GFOŚiGW)	C ₆ , C ₁	2004	(I)	240 000	PKM Sosnowiec, Oddział w Dąbrowie Górniczej
39.	Zakup nowych autobusów	C ₆ , C ₁	2002 - 2003	(I)	11 379 000	j.w.

Źródło: dane z ankiet wysyłanych do zakładów, szacunki własne

* proces musi będzie prowadzony do obniżenia stężenia THT w środowisku gruntowo-wodnym na terenie objętym rekultywacją do wartości określonej w Decyzji Prezydenta Dąbrowy Górniczej

^A C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, C₂ - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, C₃ - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, C₄ - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, C₅ - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów przemysłowych, C₆ - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, C₇ - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku”.

^B (O) – organizacyjne; (I) – inwestycyjne; (E) – edukacyjne; (B) – badawcze; (P) - priorytetowe

8.2. Harmonogram rzeczowo – finansowy. Określenie obszarów i działań priorytetowych

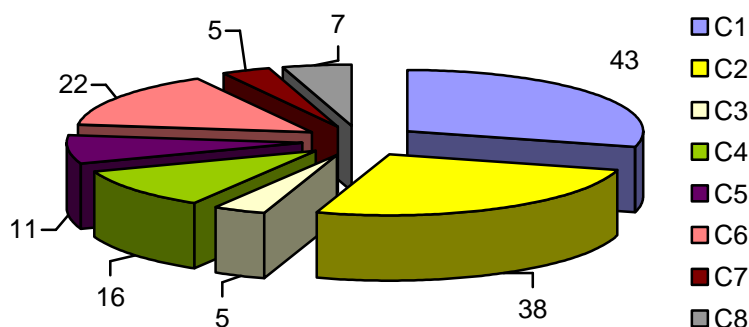
Biorąc pod uwagę wymagania prawne, priorytety ustanowione przez nadrzędne programy, wyniki diagnozy oraz oczekiwania społeczne, wytypowano zadania o charakterze priorytetowym:

- **W obszarze ochrony powietrza:**
 - Likwidacja niskiej emisji – zmiana ogrzewania piecowego (węglowego) na niskoemisyjne, gazowe, elektryczne, olejowe lub podłączenie do sieci c.o.,
- **W obszarze ochrony wód i gospodarki wodno-ściekowej:**
 - Podjęcie działań zmierzających do uzyskania dofinansowania z Funduszu Spójności na zadanie „Kompleksowe Uporządkowanie Gospodarki Wodno – ściekowej w gminie Dąbrowa Górnicza”,
 - Budowa kompletnego systemu kanalizacji rozdzielczej wraz z modernizacją GOŚ w Strzemieszycach lub przerzutu ścieków na oczyszczalnię Centrum i modernizacja oczyszczalni Centrum oraz rozbudowa oczyszczalni w Błędowie,
 - Prowadzenie ścisłego nadzoru i kontroli w zakresie prawidłowej eksploatacji szamb w nieskanalizowanych dzielnicach miasta do czasu docelowego uporządkowania gospodarki ściekowej w tych dzielnicach.
- **W obszarze ochrony gleby:**
 - Promocja wykorzystania gruntów zgodnie ze stopniem ich zanieczyszczenia.
- **W obszarze ochrony środowiska przyrodniczego:**
 - Realizacja zaleceń Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd i innych zaleceń ochronnych dla obszarów chronionych i przyrodniczo cennych,
 - Opracowanie i wykonanie sieci ścieżek rowerowych w mieście jako alternatywa dla komunikacji samochodowej.
- **W obszarze ochrony powierzchni ziemi:**
 - Rekultywacja i zagospodarowanie terenów poprzemysłowych,
 - Opracowanie Koncepcji Rekultywacji i Zagospodarowania terenu po byłej strefie ochronnej Huty Katowice,
 - Proces rekultywacji gruntu zanieczyszczonego THT,
- **W obszarze ochrony przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym:**
 - Opracowanie mapy hałasu komunikacyjnego i przemysłowego w mieście,
 - Realizacja rozwiązań zmierzających do ograniczenia hałasu w miejscach konfliktowych.
- **W obszarze edukacji ekologicznej:**

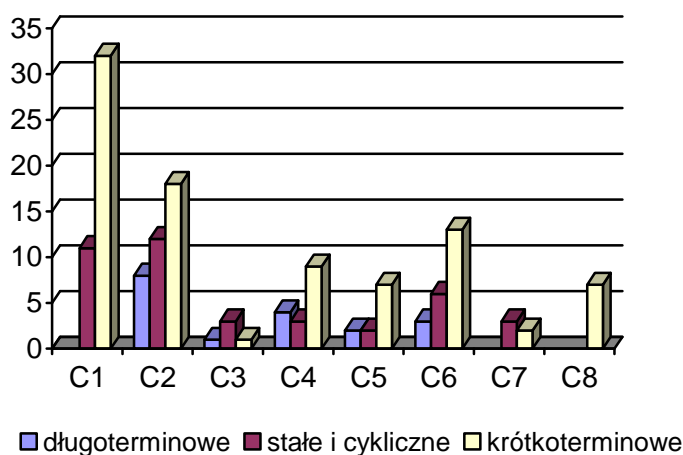
Nie określono priorytetów.

Zadania związane z monitoringiem środowiska zostały uwzględnione jako zadania stałe i cykliczne przy odpowiednich elementach środowiska.

Rysunek 15. Graficzne przedstawienie ilości zadań według celów szczegółowych POŚ

Rysunek 16. Graficzne przedstawienie ilości poszczególnych zadań według celów szczegółowych POŚ oraz z podziałem na okresy ich realizacji.

Łączne szacowane koszty realizacji zadań krótkoterminowych zapisanych w *Programie* (oraz Planie Gospodarki Odpadami) wynoszą: **775 259 370 zł**. W tabeli poniżej zestawiono koszty w podziale na poszczególne elementy środowiska.

Realizacja niektórych z zadań przyczyni się do osiągnięcia więcej niż jednego celu. Tak jest np. w przypadku budowy obwodnic i remontu dróg lub wymianie taboru autobusowego, które przyczyniają się zarówno do obniżenia emisji zanieczyszczeń do powietrza jak i emisji hałasu. Podobnie można klasyfikować zadania związane z budową ścieżek rowerowych, albo jako zmniejszenie emisji zanieczyszczeń i hałasu jak i rozwój turystyki w ramach ochrony przyrody. Zadania przypisano do tych elementów środowiska, dla których ich realizacji przyniesie największy efekt ekologiczny.

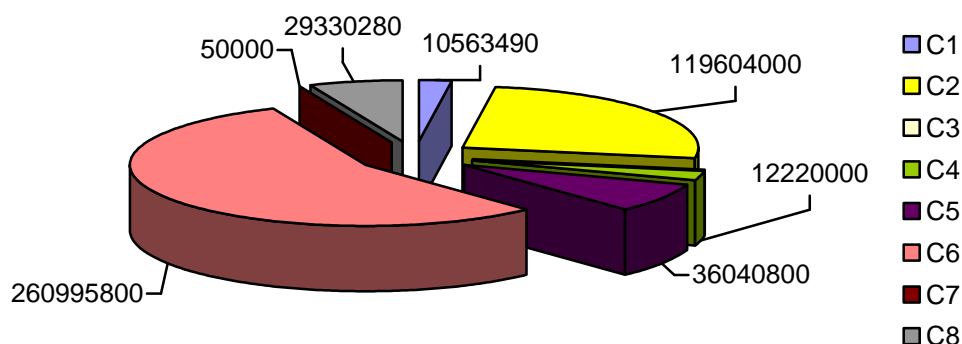
C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, **C₂** - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, **C₃** - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, **C₄** - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, **C₅** - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów przemysłowych, **C₆** - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, **C₇** - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku.

Tabela 53. Łączne koszty realizacji zadań krótkoterminowych

Obszar	Koszt zadań planowanych do realizacji [zł]	
	przez miasto*	przez inne podmioty
ochrona powietrza	10 563 490,00	270 731 000,00
ochrona wód i gospodarka wodno-ściekowa	119 604 000,00	16 116 000,00
ochrona gleby	-	-
ochrona środowiska przyrodniczego	12 220 000,00	190 000,00
ochrona powierzchni ziemi	36 040 800,00	7 799 000,00
ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym	260 995 800,00	11 619 000,00
edukacja ekologiczna	50 000,00	-
<i>Plan Gospodarki Odpadami</i>	<i>29 330 280,00</i>	-
Razem	468 804 370,00	306 455 000,00

*w tym prognozowany udział zewnętrznych źródeł finansowania

Rysunek 17. Graficzne przedstawienie kosztów realizacji zadań krótkoterminowych miasta według celów ich realizacji.

Możliwość uzyskania dofinansowania dla realizacji poszczególnych typów zadań przeanalizowano w rozdziale 3.3. p.n. Analiza możliwości pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych.

Harmonogram proponowanych w Programie Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza działań przedstawiono w tabeli poniżej.

C₁ - Ograniczenie emisji pyłowej i gazowej w tym niskiej emisji, C₂ - Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w mieście, C₃ - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych stosownie do stopnia skażenia, C₄ - Intensyfikacja działań związanych z ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych ochroną prawną, C₅ - Rekultywacja składowisk, wyrobisk i terenów przemysłowych, C₆ - Zmniejszenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego w mieście, C₇ - Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych środowisku.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

9. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

9.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem

Wszelkie działania na rzecz ochrony środowiska realizowane są przy pomocy instrumentów, prawnych, finansowych i społecznych. Również wdrażanie i egzekwowanie niniejszego *Programu* będzie przebiegało z wykorzystaniem tych instrumentów.

9.1.1. Instrumenty prawne

Najważniejszym instrumentem prawnym dotyczącym ochrony środowiska w Polsce jest system pozwoleń. Kompetencje ich wydawania, dla obiektów zaliczanych do mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko może być wymagane posiada starosta.

Do instrumentów prawnych należą m.in.:

- pozwolenia na gospodarcze korzystanie ze środowiska, w tym:
 - pozwolenia gospodarcze korzystanie ze środowiska w tym pozwolenia wodno - prawne, a także pozwolenia na wprowadzanie zanieczyszczeń do powietrza,
 - zgody na gospodarcze wykorzystanie odpadów, decyzja zatwierdzająca program gospodarki odpadami,
- decyzje o zakresie i sposobie usunięcia przyczyn szkodliwego oddziaływania na środowisko lub zagrożenia wystąpienia takiego oddziaływania i przywrócenia środowiska do stanu właściwego,
- procedura oceny oddziaływania na środowisko oraz plany zagospodarowania przestrzennego.

Należy podkreślić, że wprowadzenie wymogów Dyrektywy IPPC (ang. Integrated Pollution Prevention and Control) do polskiego systemu prawnego ochrony środowiska wpłynie na funkcjonowanie znacznej części przedsiębiorstw, zwłaszcza wszystkich przedsiębiorstw posiadających instalacje zaliczane do mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko jest wymagane i co najmniej połowy obiektów, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko może być wymagane.

Wdrożenie wymagań Dyrektywy spowoduje konieczność stosowania zintegrowanego podejścia do zapobiegania i ograniczania emisji z prowadzonych procesów technologicznych. Oznacza to odejście od stosowanej dotychczas praktyki wydawania pozwoleń i decyzji administracyjnych, odnoszących się do poszczególnych mediów (np. pobór wody), komponentów środowiska (emisje do powietrza, odprowadzanie ścieków) czy uciążliwości (hałas, promieniowanie) na rzecz wydawania pozwoleń zintegrowanych. Zawarte w pozwoleniach graniczne wielkości emisji będą uwzględniały wymogi BAT (Best Available Technology - Najlepszej Dostępnej Techniki).

Listę instrumentów prawnych w zakresie ochrony środowiska, z podziałem kompetencji na prezydenta i starostę przedstawia tabela nr 55. Dla zwiększenia przejrzystości wykazu instrumenty prawne podzielono na:

- zadania organizatorskie,
- zadania zobowiązująco - reglamentacyjne,
- zadania nadzorczo-kontrolne.

Tabela 55. Instrumenty prawne prezydenta i starosty w zakresie ochrony środowiska¹¹.

Prezydent	Starosta
ZADANIA ORGANIZATORSKIE	
Eliminowanie lub ograniczanie określonych zagrożeń powodowanych funkcjonowaniem społeczności lokalnych, tj. zanieczyszczenie wód, powstawanie odpadów komunalnych, niszczenie gleby, powierzchni ziemi i terenów zielonych	
Zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków	
	Wydawanie zezwoleń zintegrowanych (również wojewoda)
	Nakładanie obowiązku sporządzania raportów o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko (również wojewoda)
	Rekultywacja ziemi, której właściciela nie można wskazać
	Prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi
	Prowadzenie rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenia standardów jakościowych
Przyjęcie gminnego programu ochrony środowiska (wraz z planem gospodarki odpadami), sporządzanie co 2 lata raportów z jego realizacji	Przyjęcie powiatowego programu ochrony środowiska (wraz z planem gospodarki odpadami), sporządzanie co 2 lata raportów z jego realizacji. Opiniowanie gminnego programu ochrony środowiska
	Prowadzenie dostępnych baz informacji o środowisku i jego ochronie
Podejmowanie działań związanych z gospodarowaniem przestrzenią, tak aby w ich trakcie realizowane były cele ochrony środowiska (zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń, przywracanie środowiska do właściwego stanu, zachowanie walorów krajobrazowych)	
Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych (w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania) i przydomowych oczyszczalni ścieków (w celu kontroli częstotliwości pozbywania się osadów ściekowych)	
ZADANIA ZOBOWIĄZUJĄCO – REGLAMENTACYJNE	
Wprowadzanie określonych form ochrony przyrody (obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne przyrody nieożywionej, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne)	
	Prowadzenie rejestrów hodowanych lub przetrzymywanych w Polsce roślin lub zwierząt, gatunków objętych ochroną na podstawie przepisów prawa międzynarodowego
Przyjmowanie wyników pomiarów wielkości emisji z instalacji	Przyjmowanie wyników pomiarów wielkości emisji z instalacji

¹¹ Akty prawne, na podstawie których przygotowano tabelę zestawiono w załączniku 2.

Prezydent	Starosta
Wydawanie zezwoleń na usuwanie drzew i krzewów z terenu nieruchomości	Wydawanie zgody na zmianę przeznaczenia terenów, na których znajduje się starodrzew
Wydawanie decyzji zobowiązującej do prowadzenia dodatkowych (poza określone ustawą) pomiarów wielkości emisji z instalacji oraz przyjmowanie wyników tych pomiarów	Wydawanie decyzji zobowiązującej do prowadzenia dodatkowych (wykraczających poza określone ustawą) pomiarów wielkości emisji z instalacji oraz przyjmowanie wyników tych pomiarów
	Prowadzenie rejestru pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych
	Wydaje pozwolenia na wytwarzanie odpadów dla wytwórcy odpadów prowadzącego instalację, jeżeli wytwarza powyżej 1 tony odpadów niebezpiecznych rocznie lub powyżej 5 tysięcy ton rocznie odpadów innych niż niebezpieczne,
	Przyjmowanie zgłoszenia o wytwarzaniu odpadów poniżej 0,1 tony/rok
	Wydaje decyzje zatwierdzającą program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla wytwórcy odpadów prowadzącego instalację, jeżeli wytwarza od 0,1 do 1 tony odpadów niebezpiecznych rocznie,
	Wydaje pozwolenie na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych dla wytwórcy odpadów, jeżeli wytwarza odpady niebezpieczne w ilości powyżej 1 tony rocznie (z wył. Art. 19)
	Wydaje zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów
	Wydaje zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów wydaje starosta po zasięgnięciu opinii właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta
Wydaje decyzję nakazującą posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsc nie przeznaczonych do ich składowania lub magazynowania, wskazując sposób wykonania tej decyzji.	
Przyjmowanie zgłoszenia instalacji nie wymagającej pozwolenia emisyjnego	Przyjmowanie zgłoszenia instalacji nie wymagającej pozwolenia emisyjnego
	Uzgadnianie projektu wskazanych decyzji wydawanych z uwzględnieniem procedury oceny oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko
	Stwierdza w drodze postanowienia, obowiązek przedłożenia raportu o oddziaływaniu na środowisko – w ramach prowadzonego postępowania administracyjnego wymagającego przeprowadzenia procedury oceny oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko
Wydawanie decyzji ustalającej wymagania dotyczące ochrony środowiska dla instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia	Wydawanie decyzji ustalającej wymagania w zakresie ochrony środowiska dla instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia
Wydawanie pozwoleń na świadczenie określonych usług komunalnych	Wydawanie zezwoleń na zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów inne niż niebezpieczne
	Wydawanie decyzji uzgadniającej warunki przeprowadzenia rekultywacji zdegradowanego gruntu
Przyjmowanie od wskazanych podmiotów i przekazywanie wojewodzie informacji o wykorzystanych substancjach stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska	
Przyjmowanie informacji o wystąpieniu poważnej awarii	
Współdziałanie przy tworzeniu planu operacyjno-ratowniczego	

Prezydent	Starosta
	Wydawanie decyzji zobowiązującej do przedkładania dodatkowych (wykraczających poza określone ustawą) wyników emisji z instalacji
Przyjmowanie wykazu dotyczącego składowanych odpadów	
Wydawanie zezwoleń w drodze decyzji na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków	
	Wydawanie decyzji zobowiązującej do prowadzenia dodatkowych (wykraczających poza określone ustawą) pomiarów poziomów substancji lub energii w środowisku wprowadzonych w związku z eksploatacją drogi, linii kolejowej lub tramwajowej, portu, lotniska
Wydawanie decyzji wyznaczającej część nieruchomości umożliwiającej dostęp do wody	
	Wydaje pozwolenia wodnoprawne
	Wydawanie pozwoleń emisyjnych
Podejmowanie uchwał wyznaczających miejsca wydobywania kamienia, żwiru, piasku i innych materiałów z wód	
	Wydawanie decyzji zobowiązujących do sporządzenia i przedłożenia przeglądu ekologicznego
Wydawanie decyzji nakazującej właścicielowi gruntu przywrócenie do stanu poprzedniego stanu wody	Wydawanie decyzji nakładających obowiązek ograniczenia oddziaływania na środowisko lub przywrócenia do stanu poprzedniego
ZADANIA NADZORCZO-KONTROLNE	
Sprawowanie kontroli przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym właściwością tych organów	
Występowanie w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska	
Nakładanie w drodze decyzji obowiązku wykonania przez osobę fizyczną czynności zmierzających do ograniczeni negatywnego oddziaływania instalacji lub urządzenia na środowisko oraz ze wstrzymywaniem eksploatacji instalacji	
	Cofanie lub ograniczanie pozwolenia emisyjnego bez odszkodowania
	Sprawowanie kontroli nad przestrzeganiem przepisów o ochronie przyrody w trakcie gospodarczego wykorzystywania zasobów i poszczególnych składników przyrody przez jednostki organizacyjne oraz osoby prawne i fizyczne
	Prowadzenie okresowych badań jakości gleb
	Tworzenie obszarów ograniczonego użytkowania dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
Możliwość ustanawiania ograniczenia co do czasu funkcjonowania instalacji lub korzystania z urządzeń, z których emitowany hałas może negatywnie oddziaływać na środowisko	Sporządzanie do 2012 i aktualizacja co 5 lat mapy akustycznej dla aglomeracji o liczbie mieszkańców większych niż 100 tysięcy lub terenów określonych w programie ochrony środowiska.
Dysponowanie środkami gminnego funduszu ochrony środowiska	Dysponowanie środkami powiatowego funduszu ochrony środowiska

9.1.2. Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą przede wszystkim:

- opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska,
- kary za niedotrzymanie warunków określonych w pozwoleniach.
- dotacje z Gminnego i Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,

System opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska skłania przedsiębiorstwa do minimalizowania negatywnego oddziaływania na środowisko m.in. poprzez lokalizację produkcji, dobór technologii, oszczędniejsze korzystanie z zasobów naturalnych czy instalowanie urządzeń ochronnych. Gromadzone środki finansowe przekazywane są następnie do Funduszy Ochrony Środowiska różnych szczebli oraz funduszu ochrony gruntów.

Opłaty pobierane są za:

- wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza,
- pobór wód i wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- składowanie odpadów,
- wyłączenie gruntów rolnych i leśnych z produkcji,
- usuwanie drzew i krzewów.

Opłaty pobiera się również na podstawie przepisów prawa górniczego i geologicznego za działalność koncesjonowaną, w tym wydobywanie węgla kamiennego (opłata eksploatacyjna).

Kary pieniężne są właściwie instrumentem prawnym, ale ze względu na ich funkcję zostały opisane w niniejszej części opracowania. Pobierane są za działania niezgodne z prawem w tych samych sytuacjach co opłaty. Ich stawki są kilkukrotnie wyższe niż opłaty. Kary wymierza:

- Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska – w zakresie: wód powietrza odpadów i hałasu,
- organ gminy – w odniesieniu do drzew i krzewów.

Środki funduszy przeznacza się na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju a w szczególności na:

- edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,
- wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,
- realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,
- urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków,
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,

- profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
- wspieranie ekologicznych form transportu,
- działania z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujące na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
- inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Środki powiatowych funduszy można ponadto przeznaczać na:

- realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi,
- inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Sposób wydatkowania środków PFOŚiGW oraz GFOŚiGW w ostatnich latach Dąbrowie Górniczej omówiono w rozdziale 3.

9.1.3. Instrumenty społeczne

Zgodnie z Wojewódzkim Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego wśród instrumentów społecznych wyróżnić:

- Narzędzia dla usprawniania współpracy i budowania partnerstwa, tzw. „uczenie się poprzez działanie” z podziałem na dwie kategorie wewnętrzne. Pierwsza z nich dotyczy działań samorządów, druga polega na budowaniu powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem. Narzędziami w poszczególnych kategoriach są:
 - kształcenie profesjonalne i systemy szkoleń (I),
 - interdyscyplinarny model pracy (I),
 - współpraca i partnerstwo w systemach sieciowych (I).
 - udział społeczeństwa w zarządzaniu poprzez systemy konsultacji i debat publicznych (II),
 - wprowadzanie mechanizmów tzw. budowania świadomości w tym kampanie edukacyjne (II).
- Narzędzia dla formułowania, integrowania i wdrażania polityk środowiskowych:
 - środowiskowe porozumienia, karty, deklaracje, statuty,
 - strategie i plany działań,
 - systemy zarządzania środowiskiem,
 - ocena wpływu na środowisko,
 - ocena strategii środowiskowych.

c) Narzędzia dla pomiaru, oceny i monitorowania skutków rozwoju zrównoważonego:

- wskaźniki równowagi środowiskowej,
- ustalenie wyraźnych celów operacyjnych,
- monitorowanie skuteczności procesów zarządzania.

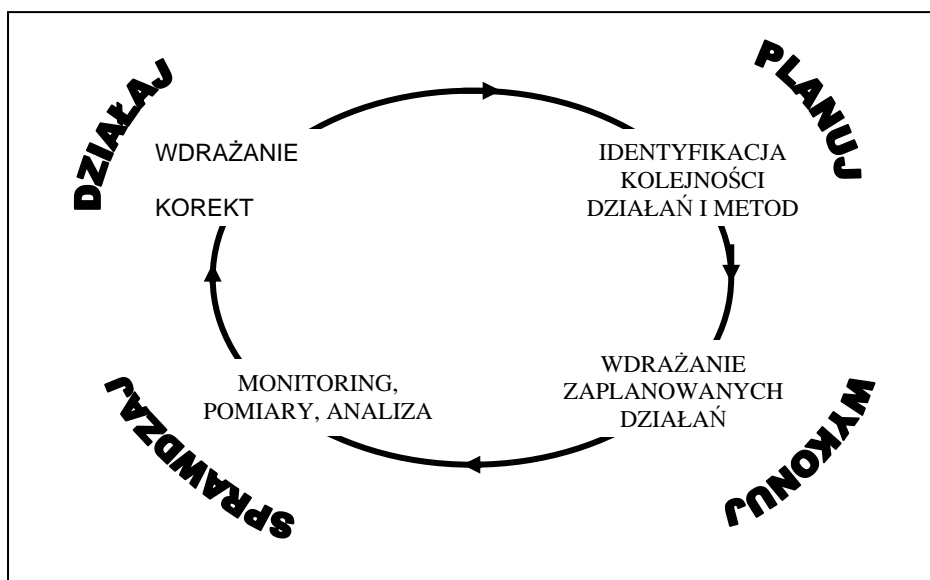
Stosowanie instrumentów społecznych winno być wspierane przez edukację ekologiczną. Działania edukacyjne realizowane są w różnych formach i na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni a skończywszy na tematycznych szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji. Działalność ta prowadzona jest w mieście od wielu lat, lecz ciągle wymaga dalszego poszerzania sposobów aktywizacji społeczeństwa oraz szkolenia coraz to innych grup zawodowych i społecznych. Formy prowadzonej edukacji i zalecenia w tym zakresie wyszczególniono w rozdziałach 2.7 i 2.8.

Wypracowane procedury i strategie działań powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się rutyną i podstawą współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych.

9.2. Wdrażanie Programu

Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza będzie realizowany w długim okresie czasu. W wyniku podejmowanych działań stopniowo będą osiągane jego cele i w związku z tym będą zmieniały się priorytety. Na początku realizacja *Programu* powinna doprowadzić do rozwiązania najpilniejszych problemów – osiągnięcia najważniejszych celów. Po tym czasie do osiągnięcia pozostaną cele, które obecnie są oceniane jako mniej ważne, a w przyszłości staną się priorytetami.

Rysunek 18. Cykl Deminga wykorzystany do zarządzania Programem Ochrony Środowiska.

Zmiana priorytetów *Programu* nie powinna jednak następować automatycznie. Podczas realizacji każda zmiana powinna być konsultowana z Radą Miejską i głównymi podmiotami.

Z drugiej strony *Program* będzie realizowany w zmieniających się uwarunkowaniach społecznych, gospodarczych i prawnych. Ta zmienność będzie wpływała bardzo silnie na możliwości jego realizacji ze względu na nowe uwarunkowania albo zagrożenia. Nowe możliwości pojawią się w chwili udostępnienia Polsce europejskich instrumentów

finansowych, nowych mechanizmów finansowania oraz osiągnięcia większych dochodów przez gminy. Bariery mogą się pojawić w związku ze zmianami koniunktury gospodarczej.

Opisane powyżej czynniki oraz inne, obecnie nie przewidywalne, skłaniają do zaproponowania sposobu zarządzania realizacją programu, odmiennego od dawnych metod. Odmiennego w sensie przyjęcia od samego początku, że realizacja uwzględni możliwości zmian otoczenia, wpływu realizacji *Programu* na priorytety, możliwości wprowadzania korekt oraz potrzebę konsultacji ze społeczeństwem.

Cechą szczególną *Programu* realizowanego w taki sposób jest jego cykliczność i podatność na zmiany, która wynika z rocznego planowania i wykonywania budżetu miasta, kadencji samorządu, zmian następujących w otoczeniu oraz opisanych wcześniej zmian w układzie priorytetów *Programu*. Wymusza ona zastosowanie takiej metody zarządzania, która pozwoli na szybkie korekty i nadążanie za zmianami warunków realizacji.

Zarządzanie *Programem* będzie podlegało na procedurze podobnej do stosowanej w zarządzaniu ochroną środowiska według standardów ISO 14000, a także w dokumencie przyjętym w Lucernie przez kraje Europy Środkowej i Wschodniej w 1993¹² roku. Istotą procedury jest cykliczny przegląd efektów i wprowadzanie korekt, prowadzących do osiągnięcia założonych celów przy możliwie niskich nakładach.

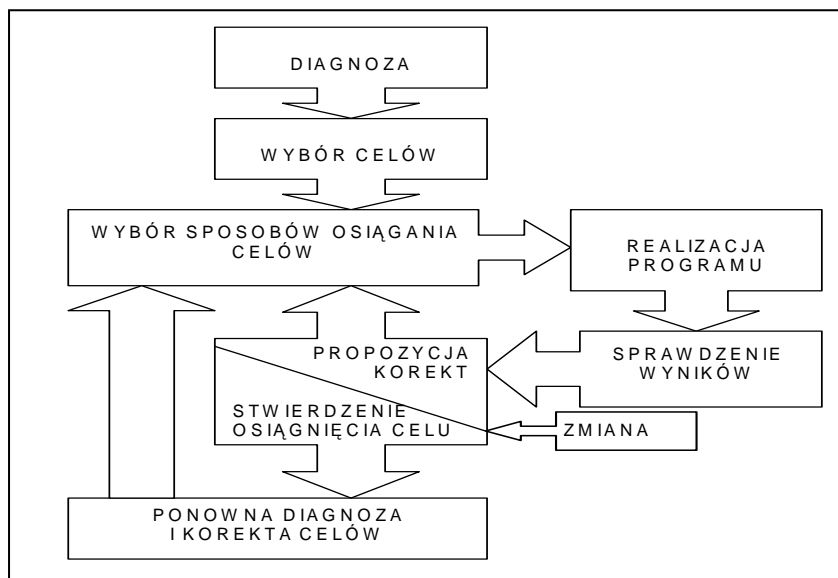
Zasadą realizacji programu powinno być społeczne uzgadnianie celów i sposobów realizacji, jako spełnienie podstawowej zasady rozwoju zrównoważonego (Agenda 21) oraz standardu ISO.

Schemat blokowy realizacji programu przedstawiono na rysunku 2.

Opracowanie i przyjęcie sposobu zarządzania według ISO 14000 poprzedza przeprowadzenie diagnozy (wskazanie głównych problemów, aspiracje mieszkańców) oraz określenie celów *Programu*, po czym następują cykle realizacji, obejmujące: (i) planowanie - wybór sposobów osiągnięcia celów i instrumentów realizacji, przydzielenie zadań i środków oraz wyznaczenie terminów realizacji, (ii) wykonywanie zadań, (iii) sprawdzenie wyników z punktu widzenia przybliżenia się do założonych celów, sporządzenie raportu z wykonania *Programu*, (iv) zaproponowanie korekt, co do sposobów wykonywania *Programu* w kolejnym cyklu.

¹² Program działań na rzecz ochrony środowiska dla Europy Środkowej i Wschodniej, OECD i Bank Światowy, 1994.

Rysunek 19. Schemat realizacji Programu.

Kolejne cykle realizacji Programu rozpoczyna dotyczących sposobów osiągnięcia celów i instrumentów realizacji, przydzielenie nowych zadań i środków oraz wyznaczenie terminów.

W przypadku, kiedy zostaną osiągnięte cele szczegółowe Programu, albo gdy pojawi się nowa możliwość (zmiana warunków), powinna nastąpić weryfikacja diagnozy, uzgodnienie nowych celów, korekta programu, a następnie – jego dalsza realizacja.

System monitorowania i nadzoru nad realizacją Programu

Głównym realizatorem Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza, po jego zatwierdzeniu przez Radę Miejską, jest jednoosobowo Prezydent Miasta.

Proponuje się wyznaczenie przez Prezydenta Miasta osoby odpowiedzialnej za wdrażanie Programu (Kierownika Programu). Osoba ta pełniłaby rolę koordynatora pomiędzy samorządem lokalnym, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorstwami i instytucjami monitorującymi stan środowiska. Byłaby także odpowiedzialna za monitorowanie efektów Programu i uruchamianie procedur korygujących.

Za realizację poszczególnych zadań odpowiadać będą osoby lub jednostki organizacyjne, którym dane zadanie będzie powierzone jako wykonawcy lub organizatorowi. Po zakończeniu prac nad zadaniami osoby te / jednostki organizacyjne obowiązane będą do sporządzenia sprawozdania z wykonania zadania, obejmujące m.in. przedmiot i poniesione nakłady. Odbiorcami sprawozdań będą naczelnicy właściwych wydziałów Urzędu Miejskiego i Kierownik Programu.

Podstawą zarządzania Programem będzie stałe monitorowanie uzyskiwanych efektów stwierdzanych jako poprawa jakości środowiska, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz skutki podejmowanych działań.

Realizacja programu ochrony środowiska będzie oceniana poprzez porównanie:

- wyjściowego stanu środowiska opisanego w diagnozie ze stanem stwierdzanym za pośrednictwem instrumentalnego badania jakości środowiska,
- oddziaływań na środowisko,
- wyników zaplanowanych działań z tymi, które rzeczywiście osiągnięto (efektów działań).

W celu monitorowania stanu środowiska w mieście proponuje się zastosowanie opisanych w rozdziale 9.4 mierników i wskaźników jakości środowiska, presji na środowisko oraz wskaźników (reakcji) związanych z reagowaniem na złą jakość środowiska albo na nadmierne oddziaływanie.

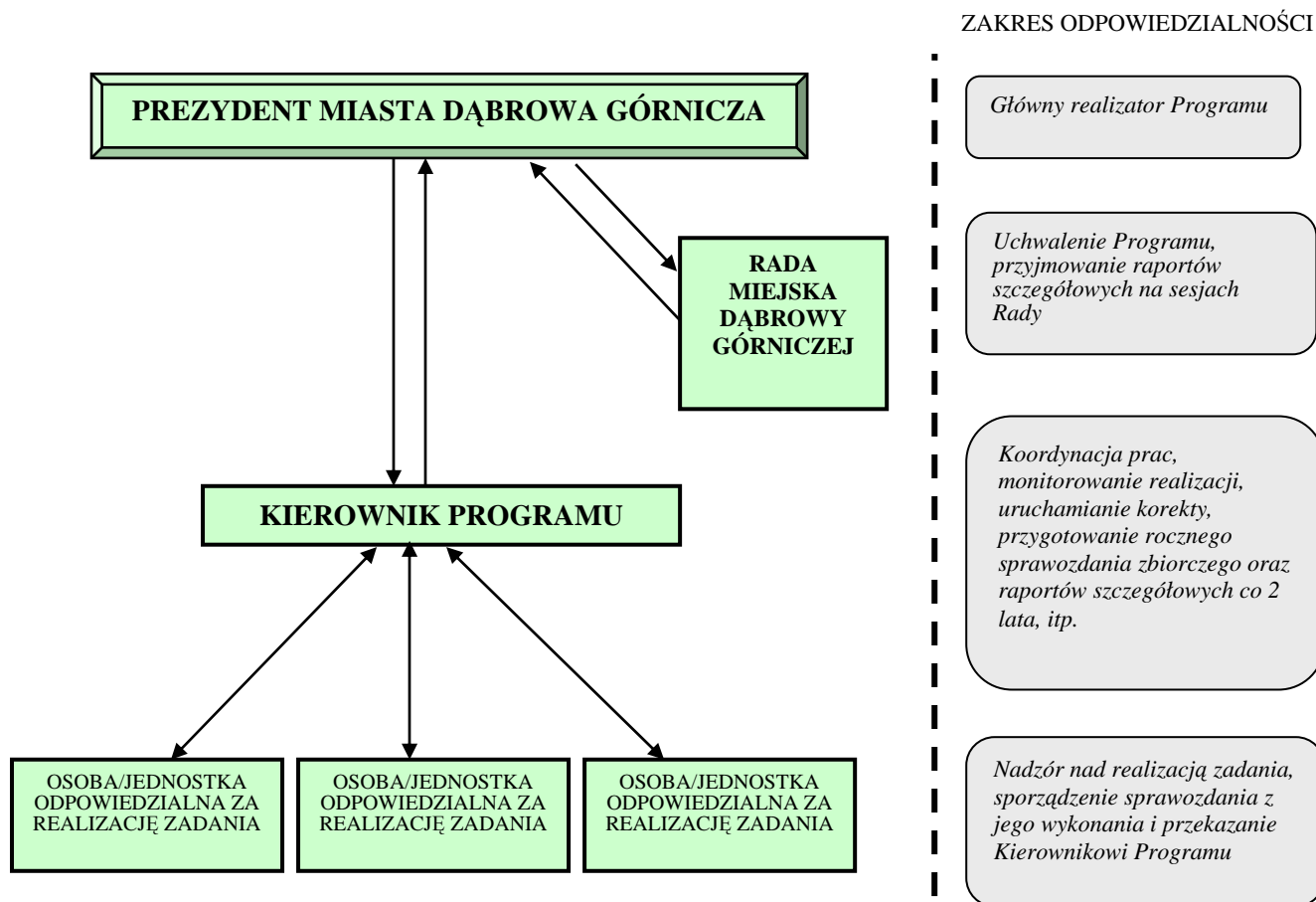
Obowiązek **sporządzania raportów szczegółowych z realizacji Programu**, co dwa lata wynika z ustawy Prawo ochrony środowiska. Raport taki przygotowuje Kierownik Programu na podstawie:

- sprawozdań kierowników zadań,
- wyników monitoringu środowiska,
- wyników przeprowadzonych badań,
- porównania zakładanych wartości wskaźników z wartościami osiągniętymi (rozdział 2.1.1.-2.1.3),
- informacji uzyskanych z przedsiębiorstw (np. przez ankiety),
- informacji otrzymanych z wydziałów Urzędu Miejskiego,
- informacji z organizacji pozarządowych itp.

Ponadto proponuje się opracowanie przez Kierownika Programu rocznych sprawozdań zbiorczych z wykonanych zadań.

Raporty szczegółowe i roczne zatwierdza Prezydent Miasta. Zatwierdzony raport szczegółowy jest następnie przesyłany pod obrady właściwych komisji Rady Miejskiej oraz omawiany i przyjmowany podczas sesji sprawozdawczej z wykonania budżetu. Wskazane jest by korekty *Programu* były wprowadzane w drodze uchwały Rady Miejskiej.

Rysunek 20. Organizacja zarządzania Programem Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza.

Spółeczna kontrola efektów realizacji Programu

W nawiązaniu do Agendy 21 i II Polityki Ekologicznej Państwa opracowywanie i wdrażanie programu ochrony środowiska powinno respektować zasadę uspołecznienia procesu podejmowania decyzji.

Na wstępnym etapie opracowywania *Programu Ochrony Środowiska* wyłoniono skład Zespołu Konsultacyjnego, z pomocą którego zdefiniowano cel generalny, cele szczegółowe oraz priorytety *Programu*. Przedstawicielstwo lokalnej społeczności wybrane zostało, spośród osób i instytucji mających wpływ na podejmowanie decyzji, uczestniczących w ochronie i kształtowaniu środowiska oraz osób o uznanym autorytecie. Oprócz pracowników Urzędu Miasta w Dąbrowie Górniczej, zajmujących się tematyką ochrony środowiska, oraz radnych, w skład reprezentacji weszli przedstawiciele zakładów produkcyjnych oddziałujących na środowisko miasta, Rad Osiedlowych, szkół oraz organizacji społecznych działających w sferze ochrony środowiska. Należy podkreślić liczny i aktywny udział członków Zespołu Konsultacyjnego w tworzeniu *Programu*.

Zdaniem autorów grupa ta powinna zostać włączona w opiniowanie na etapie wdrażania *Programu*. Powinno to odbywać się w trakcie otwartych sesji Rady Miejskiej oraz przy okazji organizowanych cyklicznie konferencji o ochronie środowiska w mieście. Proponuje się by członkowie Zespołu Konsultacyjnego otrzymywali pisemne powiadomienia o terminach sesji Rady, na których omawiane byłyby raporty z realizacji *Programu* i uchwalane jego aktualizacje. Udział członków zespołu byłby nieodpłatny.

Skład Zespołu Konsultacyjnego został uzgodniony z Urzędem Miasta i podany jest w Załączniku 6 - Sprawozdanie z konsultacji społecznych. Ponieważ ważnym jest, aby zespół odzwierciedlał spektrum osób zainteresowanych ochroną środowiska w mieście należy korygować jego skład z uwzględnieniem:

- udziału osób uczestniczących w pracach grupy ze względu na swoje zainteresowania, obowiązki, lub możliwości,
- udziału reprezentantów samorządu, administracji miasta, mieszkańców, przemysłu, organizacji społecznych, nauczycieli oraz osób z uznanym autorytetem.

9.3. Wskaźniki osiągnięcia celów programu

9.3.1. Wskaźniki jakości środowiska

Stan czystości powietrza atmosferycznego, wód, gleb oraz hałas komunikacyjny determinują jakość środowiska w Dąbrowie Górniczej.

Na złą jakość środowiska składają się także czynniki, które wprowadzicie nie mają odniesienia do wartości dopuszczalnych, ale dają się wyrazić opisowo jako zaburzenia ładu przestrzennego i krajobrazu, degradacja powierzchni ziemi, zakłócenie stosunków wodnych spowodowane działalnością górnictwa, składowanie odpadów, tendencja do zajmowania terenów nie zurbanizowanych pod zabudowę i zagospodarowanie etc.

Miarą jakości środowiska proponowaną w Programie Ochrony Środowiska są wartości stosunku stężeń dopuszczalnych do stężeń zanieczyszczeń stwierdzonych podczas pomiarów. Uznaje się przy tym, że środowisko ma właściwą jakość wtedy, gdy wartość tego stosunku jest większa od jedności dla każdego rodzaju zanieczyszczenia, za wyjątkiem miana coli gdzie o właściwej jakości świadczy wartość mniejsza od jedności.

$$K_x = \frac{S_d}{S_z}$$

Gdzie:

K_x – wskaźnik jakości określonego czynnika x,

S_d – dopuszczalne stężenie określonego czynnika, np. dwutlenku siarki

S_z – zmierzona wartość stężenia określonego czynnika. np. dwutlenku siarki

Obecna jakość środowiska została omówiona szczegółowo w rozdziale 2 Programu Ochrony Środowiska. Wskaźniki jakości środowiska w mieście przedstawiono w tabeli 56. Poniżej uzasadniono wybór wskaźników i opisano sposoby ich obliczania z rozbiciem na podstawowe elementy środowiska. W przypadku, kiedy dostępne były dane, z co najmniej 2 lat zaprezentowano przykładowe wykresy tendencji zmian mierników jakości środowiska.

Tabela 56. Wskaźniki jakości środowiska.

Składnik środowiska	Wymiar wskaźnika	Źródło informacji
Powietrze	Stężenie pyłu PM10	ŚWIOŚ, WSSE, OBiKŚ.
	Stężenie dwutlenku siarki	
	Stężenie tlenków azotu	
	Stężenie benzo alfa pirenu	
	Stężenie substancji smołowych	
	Stężenie benzenu	
Wody powierzchniowe	Stężenie BZT ₅	PWiK, ŚWIOŚ
	Stężenie ChZT	
	Stężenie zawiesiny ogólnej	
	Stężenie azotu ogólnego	
	Stężenie fosforu ogólnego	
	Miano coli	
Wody podziemne	Azotany	PWiK, ŚWIOŚ
	Azotyny	
	Przewodność właściwa	
	magnez	
	żelazo	
Gleba, powierzchnia ziemi i grunty	Zawartość metali ciężkich (Pb, Cd, Cu, Zn) w glebie	UM w Dąbrowie Górniczej
Hałas	Równoważny poziom dźwięku	Wyniki badań hałasu komunikacyjnego, inne dane – UM w Dąbrowie Górniczej

Jakość powietrza

Dopuszczalne poziomy niektórych substancji w powietrzu są określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 roku¹³, a sposoby, metody i zakres oceny poziomów substancji w powietrzu w rozporządzeniu Ministra Środowiska z tego samego dnia¹⁴. Proponuje się zastosowanie następujących mierników jakości powietrza, odniesionych do odpowiednich średniorocznych wartości dopuszczalnych (w jednostkach określonych przepisami):

- stężenia pyłu zawieszonego PM10¹⁵,
- stężenia dwutlenku siarki,
- stężenia tlenków azotu,
- Stężenie benzo- α -pirenu
- Stężenie substancji smołowych
- Stężenie benzenu

Wymienione wskaźniki mają związek z głównymi źródłami oddziaływań, tj. z emisją z kominów w budynkach mieszkalnych i z małych źródeł ciepła (pył, dwutlenek siarki, benzo- α -piren), z emisją z transportu samochodowego (pył, tlenki azotu) oraz z emisją z przemysłu, w tym z elektrowni (pył, dwutlenek siarki, tlenki azotu, metale ciężkie).

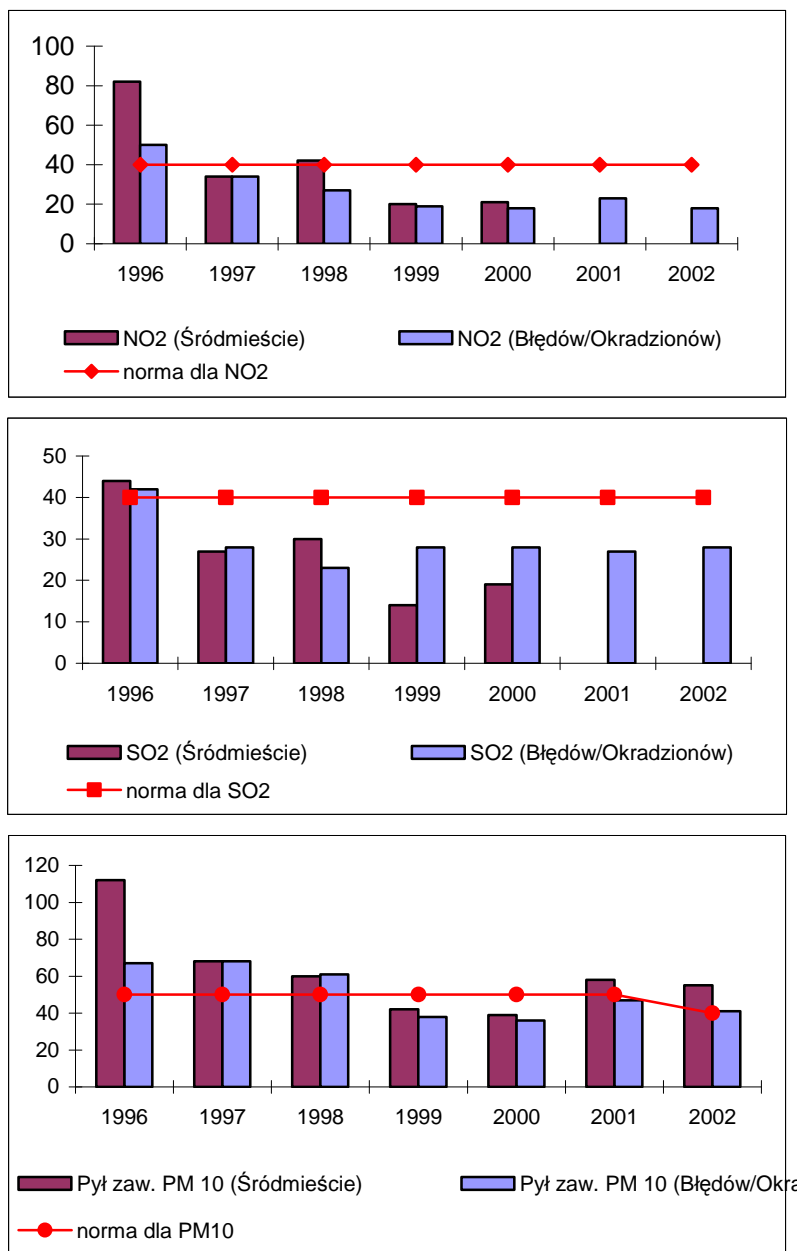
¹³ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. nr 87 poz. 796).

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. nr 87 poz. 798).

¹⁵ Wskaźniki podkreślone – dla których wartości dopuszczalne zostały przekroczone lub są bliskie tych wartości.

Informacje o jakości powietrza powinny być zbierane systematycznie i wykorzystywane do sporządzania i uzupełniania wykresu tendencji zmian jakości. Wystarczające są informacje roczne przekazywane przez ŚWIOŚ w Katowicach do Urzędu Miasta.

Rysunek 21. Tendencja zmian jakości powietrza w Dąbrowie Górniczej.

Jakość wód

Wymagana jakość wód powierzchniowych określona jest w rozporządzeniach Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 roku¹⁶ i 27 listopada 2002 roku¹⁷. Obecnie brak

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 roku w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz. U. nr 176 poz. 1455).

rozporządzenia określającego klasyfikację czystości śródlądowych wód powierzchniowych. W trakcie uzgodnień z UKIE jest projekt rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie określenia klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych, wód podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu stanu tych wód oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu wód powierzchniowych i podziemnych¹⁸. W Części diagnostycznej Programu przy klasyfikacji wód stosuje się rozporządzenie z 1991¹⁹ roku, natomiast po wprowadzeniu nowego rozporządzenia Kierownik Programu lub osoba przez niego wyznaczona winien uaktualnić tabele monitorujące stan wód.

Monitorowanie jakości wód powierzchniowych w mieście powinno dotyczyć rzeki Przemszy i jej dopływów. Jakość wód rzeki jest oceniana na podstawie badań prowadzonych przez ŚWIOŚ w Katowicach i PWiK w Dąbrowie Górniczej (stan rzek na wylocie z oczyszczalni).

Na potrzeby monitorowania należy wziąć pod uwagę średnioroczne wyniki badań w prowadzonych przez ŚWIOŚ.

Dane o jakości wód powierzchniowych są dostępne jako dane publiczne. Monitorowanie należy uzupełnić o śledzenie wyników badania zanieczyszczeń przed i po zrzucie ścieków z miejskich oczyszczalni w Dąbrowie Górniczej. Badania te wykonuje PWiK.

Proponuje się także przeprowadzanie okresowych dodatkowych badań jakości wód Przemszy i jej dopływów w innych punktach niż monitoring regionalny (np. w górnym, środkowym i dolnym biegu rzek i potoków w mieście). Wskazane byłoby przeprowadzenie takich badań w 2004 roku i powtarzanie ich co 2 lub 4 lata. Badania takie może wykonać WIOŚ w Katowicach, a cena badania w 1 punkcie w zakresie kontrolnym 4 razy rocznie wynosi ok. 5-6 tys. zł (cena w styczniu 2003 r., za zakres: temperatura, odczyn, przewodność elektryczna wł., tlen rozpuszczony, BZT₅, zawiesiny ogólne, azot amonowy, azot azotynowy i azotanowy, azot ogólny, fosforany, fosfor ogólny). W przypadku mniejszego zakresu badań cena jest odpowiednio niższa.

Proponuje się, aby jako mierniki jakości wód przyjąć stężenia następujących zanieczyszczeń:

- BZT₅,
- ChZT,
- zawiesiny ogólnej,
- azotu ogólnego,
- fosforu ogólnego,
- miano coli

Ze względu na to, iż jakość wód powierzchniowych na terenie Dąbrowy Górniczej jest zróżnicowana proponuje się jako wskaźnik jakości przyjąć stosunek wartości stężeń wymienionych zanieczyszczeń, określonych jako maksymalne stężenia dla II²⁰ klasy jakości wód (wg rozporządzenia z 1991 r. - czystości ze względu na bytowanie ryb innych niż łososiowate oraz przydatność do celów rekreacyjnych) do wartości oznaczonych pomiarowo.

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 roku w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. nr 204 poz. 1728).

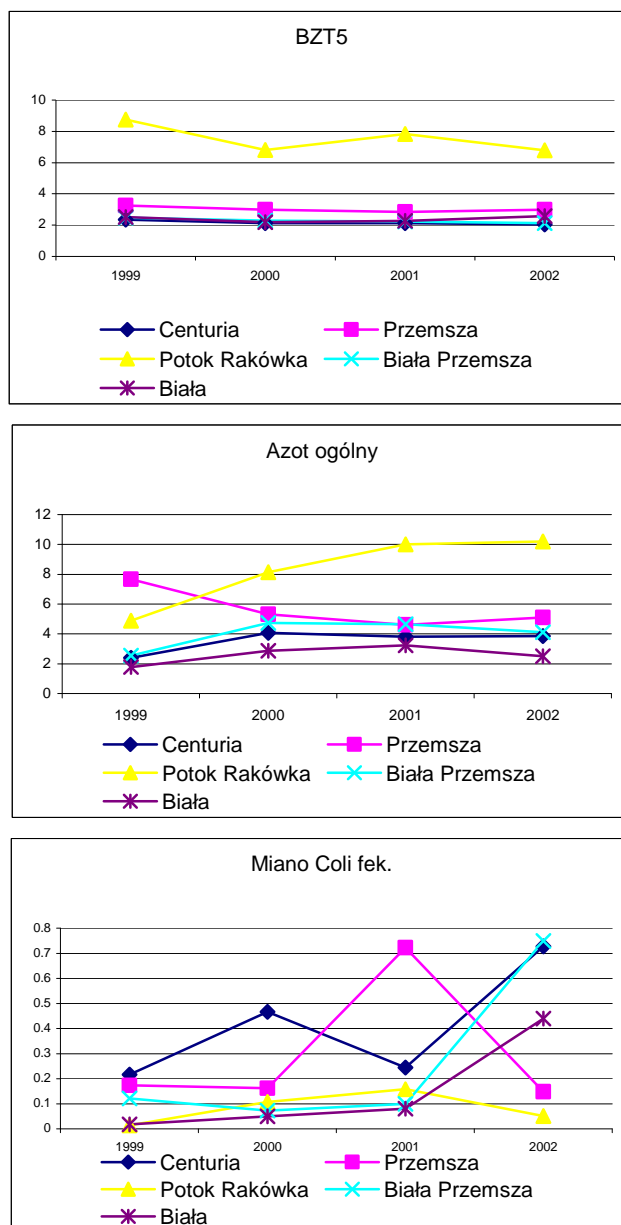
¹⁸ Stan na 19 września 2003 r.

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002 roku w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. nr 212 poz. 1799).

²⁰ Jako wartości średniej z uwzględnieniem wyższej klasy dla Białej Przemszy i Centurii.

W przypadku wód podziemnych proponuje się monitorować ujęcia wody w Ujejscu, Trzebiesławicach i Tucznawie (badania wody surowej prowadzi PWiK w Dąbrowie Górniczej) oraz wód podziemnych w ramach monitoringu WIOŚ.

Rysunek 22. Wykresy tendencji zmian jakości wód powierzchniowych na terenie Dąbrowy Górniczej.

Klasyfikacji jakości wód podziemnych, do czasu wejścia w życie nowego rozporządzenia, sugeruje się dokonywać zgodnie z wytycznymi PIOŚ dla potrzeb monitoringu. Poniżej zestawiono klasy jakości wód podziemnych na podstawie stężeń podstawowych wskaźników.

Wskaźnikiem jakości wód podziemnych, ujmowanych jako woda do picia jest stosunek wartości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń odpowiadających klasie wód „Ib” do wartości stężeń oznaczonych pomiarowo.

Proponuje się, aby jako mierniki jakości wód podziemnych przyjąć następujące stężenia:

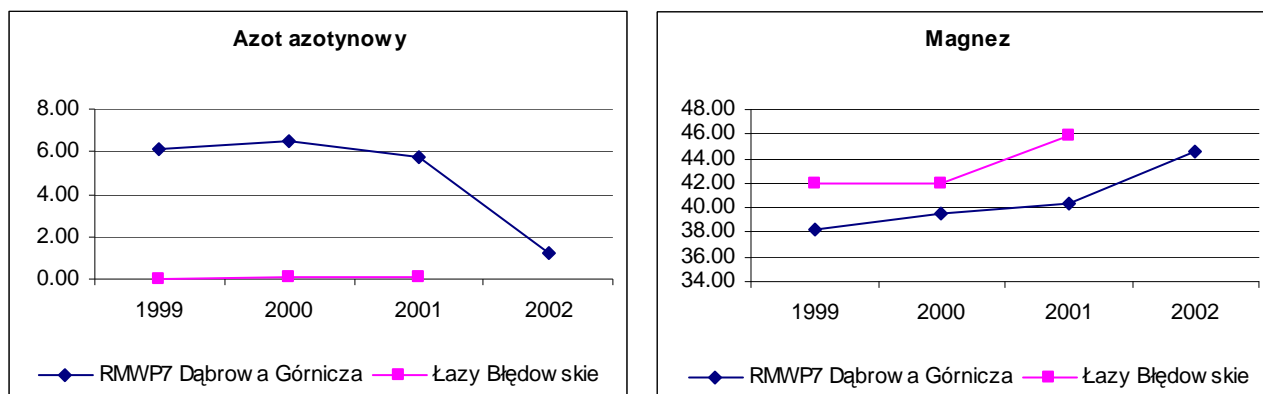
- azotynów,
- azotanów,
- przewodnictwa właściwego,
- magnezu,
- żelaza,

Tabela 57. Klasyfikacja jakości wód podziemnych wg wytycznych PIOŚ (1995).

Wskaźnik	Jednostka	Klasy jakości wód podziemnych			
		Ia najwyższej jakości	Ib wysokiej jakości	II średniej jakości	III niskiej jakości
Barwa	mg Pt/l	10	20	50	100
Odczyn	pH	6,5 - 8,5	6,5 – 8,5	pon. 6,5, pow. 8,5	pon. 5,0, pow. 9,0
Przewodnictwo elektryczne właściwe	μS/cm	300	400	800	1000
Twardość ogólna	mg/l	150 - 300	100 – 150 300 - 500	50 – 100 500 - 750	pon. 50, pow. 750
Wapń	mg/l	20 - 100	200	400	500
Żelazo	mg/l	0,1	0,5	3,0	5,0
Mangan	mg/l	0,05	0,1	0,4	1,0
Magnez	mg/l	30	50	125	150
Azot amonowy	mg N/l	0,1	0,5	1,0	1,5
Azotany	mg/l	1	10	10	50
Azotyny	mg/l	pon. 0,01	0,02	0,03	0,1
Chlorki	mg/l	60	200	300	600
Sód	mg/l	60	200	200	300
Potas	mg/l	5	10	12	20
Fluorki	mg/l	1,5	1,5	1,5 – 2,0	pow. 2,0

Zarówno w przypadku wód powierzchniowych jak i podziemnych w trakcie realizacji *Programu* należy obserwować tendencje zmian wybranych mierników i wskaźników. Poniżej przedstawiono przykładowe wykresy tendencji zmian jakości wód podziemnych na terenie Dąbrowy Górniczej (wg danych WIOŚ).

Rysunek 23. Wykresy tendencji zmian jakości wód podziemnych na terenie Dąbrowy Górniczej.

Jakość gruntów i powierzchni ziemi

Standardy jakości gleby i ziemi określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 roku²¹. Ocenę jakości gleb dokonuje się, zgodnie z Prawem ochrony środowiska, w ramach państwowego monitoringu środowiska, a osobą odpowiedzialną za okresowe badania jakości gleby jest Starosta.

Na zbadanych terenach stwierdzono zanieczyszczenia gleb, które wymagają ograniczenia ich wykorzystywania do produkcji żywności (szczególnie w rolnictwie ekologicznym²²). Starosta winien objąć systematycznymi badaniami grunty uprawne oraz ogródki pracownicze, tym bardziej, że badania zanieczyszczenia gruntów prowadzone były ostatnio w roku 1999.

Zaleca się przede wszystkim badanie kwasowości gruntów oraz zawartości metali ciężkich, takich jak miedź i ołów, a także cynk i kadm.

Dla każdej powierzchni, na której grunty są wykorzystywane na cele rolnicze lub inne cele związane z uprawą roślin przeznaczonych do spożycia przez ludzi lub zwierzęta, należy określić wartości stężeń zanieczyszczeń i odnieść je do wartości dopuszczalnej dla określonego rodzaju gruntu. Jako wartości dopuszczalne proponuje się przyjąć stężenia zanieczyszczeń określone w w/w rozporządzeniu dla grupy B – m.in. grunty zaliczane do użytków rolnych.

Hałas

Hałas komunikacyjny jest jedną z większych uciążliwości na terenie Dąbrowy Górniczej. W 1994 roku, została przeprowadzona analiza obliczeniowa hałasu komunikacyjnego na 38 ulicach miasta. Obliczenia wykazały ponadnormatywne natężenia hałasu na wszystkich analizowanych drogach.

Jako wskaźnik narażenia na hałas, do czasu ewentualnego innego jego określenia przez Ministra Środowiska, proponuje się przyjąć wartość stosunku wartości progowych i dopuszczalnych do wartości zmierzonych przy danej drodze. Jako wartości progowe należy przyjąć wartości określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 roku²³, a jako wartości dopuszczalne – określone w Rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 13 maja 1998 roku²⁴.

Oceny stanu akustycznego środowiska i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu. Ustawa Prawo ochrony środowiska wskazuje, obowiązek wykonania przez Starostę mapy akustycznej dla aglomeracji o liczbie mieszkańców powyżej 100 tysięcy oraz przewiduje tworzenie programów działań, których celem jest dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego (dla terenów gdzie poziom ten jest przekroczony). Program taki, w przypadku Dąbrowy Górniczej, uchwała Rada Miasta.

²¹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 roku w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi (Dz. U. nr 165 poz. 1359).

²² Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2002 roku w sprawie dopuszczalnych stężeń metali ciężkich zanieczyszczających glebę (Dz. U. nr 37, poz. 344).

²³ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 roku w sprawie wartości progowych poziomów hałasu (Dz. U. nr 8 poz. 81).

²⁴ Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 13 maja 1998 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. nr 66 poz. 436).

Odpady

W przypadku odpadów proponuje się prowadzenie monitoringu zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza, będącym częścią niniejszego *Programu*.

9.3.2. Wskaźniki oddziaływania (presji) na środowisko

Równolegle ze śledzeniem jakości należy monitorować wielkość presji na środowisko, powodowanej emisją zanieczyszczeń. Na jakość środowiska mają wpływ rozmaite oddziaływania (presje), które mogą być powodowane bezpośrednio działalnością albo zachowaniami człowieka lub pośrednio poprzez uruchomienie procesów przemian w środowisku.

Oddziaływania bezpośrednie pociągają za sobą zwykle natychmiastowe skutki w postaci zanieczyszczenia środowiska albo innych zmian jego jakości. Do tego rodzaju oddziaływań należy emisja zanieczyszczeń (do powietrza, wód i gruntu), zanieczyszczenie wody do picia, zajęcie terenu, zaburzenie ładu przestrzennego, wydobywanie kopalin etc. Zaistnienie tych oddziaływań może pociągać za sobą wtórne przemiany w środowisku.

Poważnym czynnikiem presji jest działalność ludzi i ich zachowania w środowisku. Symptomami tych presji są dzikie wysypiska odpadów, zniszczenia zieleni, niska emisja z palenisk domowych, etc.

W wyniku przeprowadzonej diagnozy stwierdzono, że na jakość środowiska w Dąbrowie Górniczej mają wpływ następujące presje:

- składowanie odpadów,
- emisja zanieczyszczeń do powietrza,
- nielegalne zrzuty ścieków nieoczyszczonych do wód powierzchniowych i do ziemi lub odcieków ze składowisk do gruntu.
- hałas komunikacyjny,
- przekształcenie środowiska przyrodniczego,

Pośrednio presje na środowisko zaistnieją jako skutki niewłaściwego poziomu:

- organizacji zarządzania ochroną środowiska w mieście,
- świadomości ekologicznej mieszkańców.

Podobnie jak w przypadku oceny jakości środowiska presje przedstawia się za pośrednictwem mierników i wskaźników.

Wskaźniki presji dobrano w taki sposób, aby za ich pośrednictwem można było badać związki pomiędzy nimi a jakością środowiska. Należało zatem znaleźć takie powiązania, które dobrze pokazują przyczyny i skutki. Jako mierniki presji na środowisko wybrano:

- wielkość ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych i gruntu (w kilogramach na rok) dla BZT₅, ChZT, zawiesiny ogólnej, azotu ogólnego, fosforu ogólnego,
- emisja zanieczyszczeń do atmosfery ze wszystkich źródeł czynnych na terenie miasta (w kilogramach na rok) dla pyłu, dwutlenku siarki, tlenków azotu, benzo- α -pirenu,
- ilość odpadów odprowadzonych na składowiska w ciągu roku, w tonach,
- natężenie ruchu pojazdów na głównych skrzyżowaniach w mieście.

- wyniki badania zdrowotności lasów (badania są wykonywane przez PP Lasy Państwowe),
- wyniki monitorowania stanowisk występowania gatunków chronionych i rzadkich, zagrożonych (wykazanych w „Ogólnej inwentaryzacji przyrodniczej Dąbrowy Górniczej” 1994 r.) – ilość stanowisk gatunków chronionych i rzadkich,
- wskaźnik powierzchni terenów chronionych.

Wskaźniki presji należy obliczać z zależności:

$$P_n = \frac{e_n}{e_{n-1}}$$

gdzie:

P_n – wskaźnik presji określonego czynnika w roku ‘n’,

e_n – miernik określający presję określonego czynnika w roku ‘n’, np. emisja pyłów,

e_{n-1} – miernik określający presję tego samego czynnika w roku poprzednim.

Obliczenia wykonuje się w oparciu o wyniki uzyskane w danym roku i w roku poprzednim. Wskaźniki presji w czasie realizacji Programu powinny być stale mniejsze lub co najwyżej równe jedności. Wartość P_n większa od 1 oznacza zwiększenie presji w stosunku do roku poprzedniego.

Jako mierniki presji na środowisko wybrano:

Tabela 58. Wskaźniki presji na środowisko.

Składnik środowiska	Wymiar wskaźnika	Źródło informacji
Powietrze	Emisja pyłu, kg/rok	Urząd Statystyczny w Katowicach
	Emisja dwutlenku siarki, kg/rok	
	Emisja tlenków azotu, kg/rok	
Wody	Ładunek BZT ₅ , kg/rok	PWik w Dąbrowie Górniczej, Urząd Statystyczny w Katowicach
	Ładunek ChZT, kg/rok	
	Ładunek zawiesiny ogólnej, kg/rok	
	Ładunek azotu ogólnego, kg/rok	
	Ładunek fosforu ogólnego, kg/rok	
Powierzchnia ziemi i grunty	Powierzchnia gruntów, na których dopuszcza się produkcję żywności.	UM w Dąbrowie Górniczej
	Powierzchnia gruntów rolnych, lasów i zadrzewień	
	Ilość odpadów komunalnych i przemysłowych odprowadzonych na składowiska w ciągu roku, tysiące ton	
Hałas	Natężenie ruchu na głównych ulicach miasta	Badania zlecane przez UM w Dąbrowie Górniczej
Człowiek i przyroda	Zdrowotność lasów	OD Lasy Państwowe
	Ilość stanowisk gatunków chronionych i rzadkich	Wyniki „Inwentaryzacji przyrodniczej Miasta Dąbrowa Górnicza” z 2000 r. i zlecanych aktualizacji (Urząd Miasta w Dąbrowie Górniczej)
	Wskaźnik powierzchni terenów chronionych	Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej

Wartości emisji w poszczególnych latach należy prezentować w formie wykresu ilustrującego zmiany emisji zanieczyszczeń.

9.3.3. Wskaźniki reakcji

Informacje o złej jakości środowiska albo o nadmiernych oddziaływaniach działalności człowieka powinny być podstawą do podejmowania racjonalnych decyzji. Przesłanki wzmacniające podejmowanie wynikają:

- ze stwierdzenia przyczyny złej jakości środowiska wyrażającej się przekroczeniem dopuszczalnych wartości,
- ze stwierdzenia przekroczenia dopuszczalnych emisji lub emisji przekraczających wartości możliwe do tolerowania przez społeczeństwo,
- z wyników analizy popełnionych błędów,
- z niewłaściwych zachowań.

Reagowanie na zły stan środowiska albo niekorzystne (nadmierne) oddziaływania jest obowiązkiem wszystkich osób w państwie. Ustawodawca nakłada na osoby fizyczne i prawne obowiązek dbałości o stan środowiska oraz zakazuje nadmiernej eksploatacji środowiska. Z tego powodu każdy, kto korzysta ze środowiska, jest zobowiązany do reagowania w momencie, gdy stwierdzi zły stan środowiska, nadmierne oddziaływanie na środowisko, niewłaściwe zachowania, zagrożenie etc.

Reagowanie będzie się, więc odbywało w sferze:

- podejmowania inwestycji na rzecz poprawy jakości środowiska,
- organizacji zarządzania ochroną środowiska, w tym usprawniania procedur administracyjnych,
- informacji o środowisku i jego ochronie,
- edukacji społecznej,
- badań i kształtowania środowiska.

Wskaźniki reakcji powinny pokazywać, w jakim stopniu informacje o stanie środowiska albo o presjach na środowisko były powodem podjęcia określonego działania. W wyniku podjętych działań powinna nastąpić oczekiwana zmiana jakości albo zmniejszenie presji na środowisko przy określonym zaangażowaniu środków. Z tego powodu proponuje się, aby wskaźnikami reakcji były nakłady poniesione na uzyskanie określonego i wcześniej zaplanowanego efektu. Przez nakłady należy w tym przypadku rozumieć nakłady finansowe, nakłady pracy - w tym nakłady rzeczowe.

Na przykład wskaźnikiem reakcji na nadmierne zanieczyszczenie powietrza dwutlenkiem siarki będzie łączny koszt przedsięwzięć związanych z usunięciem nadmiernych emisji.

W tabeli 59 przedstawiono ilustrację powiązań pomiędzy miernikami lub wskaźnikami jakości środowiska, presji na środowisko oraz wskaźnikami reakcji.

Tabela 59. Wzajemne powiązanie między wskaźnikami osiągnięcia celów *Programu*.

Składnik środowiska	Mierniki / wskaźniki jakości	Mierniki / wskaźniki presji	Wskaźniki reakcji
Powietrze	Stężenie pyłu PM10	Emisja pyłu, kg/rok	Nakłady na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń
	Stężenie dwutlenku siarki	Emisja dwutlenku siarki, kg/rok	
	Stężenie dwutlenku azotu	Emisja tlenków azotu, kg/rok	
	Stężenie benzo- α -pirenu	Emisja benzo- α -pirenu, kg/rok	
	Stężenie substancji smołowych		
	Stężenie benzenu		

Składnik środowiska	Mierniki / wskaźniki jakości	Mierniki / wskaźniki presji	Wskaźniki reakcji
Woda	Stężenie BZT ₅	Ładunek BZT ₅ , kg/rok	
	Stężenie ChZT	Ładunek ChZT, kg/rok	
	Stężenie zawiesiny ogólnej	Ładunek zawiesiny ogólnej, kg/rok	
	Stężenie azotu ogólnego	Ładunek azotu ogólnego, kg/rok	
	Stężenie fosforu ogólnego	Ładunek fosforu ogólnego, kg/rok	
	Miano coli		
	Azotany		
	Azotyny		
	Przewodność właściwa		
	magnez		
	żelazo		
Gleby Powierzchnia ziemi i grunty	Zawartość metali ciężkich (Pb, Cd, Cu, Zn) w glebie	Powierzchnia gruntów, z dopuszczeniem produkcji żywności	Nakłady na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz nakłady na ochronę gruntów rolnych i leśnych
		Odczyn pH gleby	
		Powierzchnia gruntów rolnych, lasów i zadrzewień	Opłaty za zmianę użytkowania gruntów
		Ilość odpadów komunalnych i przemysłowych złożonych na składowiskach w ciągu roku, tysiące ton	Nakłady na utrzymanie upraw
		Nakłady na uporządkowanie gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi oraz nakłady na rekultywację	
Hałas	Równoważny poziom dźwięku	Natężenie ruchu na głównych ulicach miasta i na liniach kolejowych	Nakłady na zmniejszenie poziomu dźwięku w środowisku
Człowiek i przyroda		Zdrowotność lasów	Nakłady na eliminację emisji zanieczyszczeń
		Ilość stanowisk gatunków chronionych i rzadkich	Nakłady na ochronę przyrody
		Wskaźnik powierzchni terenów chronionych	

9.4. Źródła informacji o postępie osiągania celów

Źródłem informacji o postępie osiągania celów *Programu* będą raporty. Co dwa lata, zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, Prezydent miasta lub upoważniona przez niego osoba, będzie sporządzał raport szczegółowy, w którym będą opisane zmiany wskaźników jakości środowiska, presji na środowisko oraz wskaźniki dotyczące działań podjętych na rzecz ochrony.

Raporty składane na koniec każdej kadencji Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej (w tym samym czasie, w którym będzie następowała ocena wykonania budżetu). Raport powinien stanowić podsumowanie wyników realizacji *Programu* za czas kadencji oraz określać punkty wyjścia do działań, które podejmie kolejna Rada.

Wszystkie raporty powinny zawierać informacje graficzne o zaistniałych tendencjach zmian.

Tabela 57 zawiera wzory formularzy do wykorzystania przy tworzeniu raportów z realizacji *Programu*. W przypadku, kiedy nie było możliwe obliczenie wskaźników ze względu na brak wystarczających danych (np. z kolejnych lat) obszary tabeli pozostawiono puste.

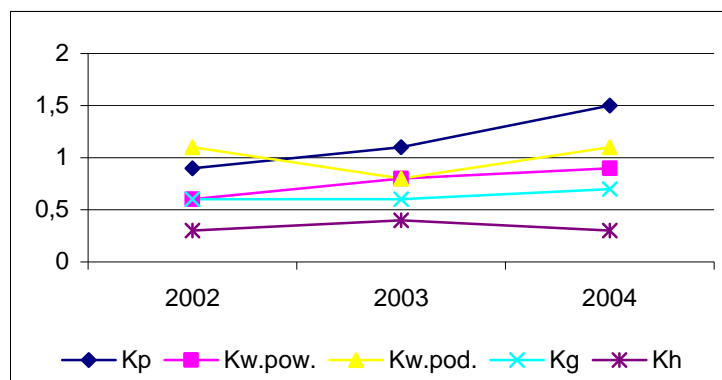
Ze względu na bardzo dużą liczbę punktów pomiarowych i fakt iż badania wykonywano w 1999 r. proponuje się wyznaczyć punkty reprezentatywne, dla których będą obliczane wskaźniki. Po wytypowaniu takich punktów Kierownik Programu będzie mógł wypełnić tabelę w tej części. Przygotowano jedynie formularz do uzupełnienia po przeprowadzeniu badań, będących w gestii Starostwa Powiatowego.

Podobnie jest w przypadku hałasu. Badania prowadzone były w 2000 r. w trzech punktach wytypowanych przez Urząd Miasta. Po określeniu miejsc pomiarowych natężenia ruchu i poziomów hałasu Kierownik Projektu powinien uzupełnić tabelę o uzyskane wyniki.

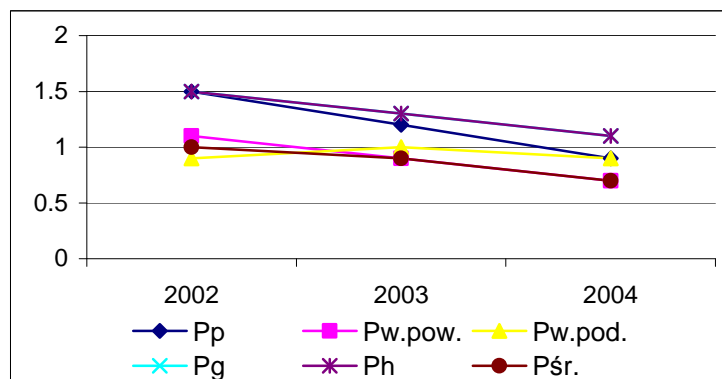
Osiągane wskaźniki można również przedstawiać na wspólnym wykresie. Taka forma prezentacji pozwala na szybkie porównanie, w którym obszarze środowiska zachodzą, jakie zmiany i które zagadnienia należy uznać za priorytetowe w *Programie Ochrony Środowiska*.

Na wykresach poniżej przedstawiono zmiany przykładowych wskaźników jakości i presji.

Rysunek 24. Sposób prezentacji zmian przykładowych wskaźników jakości środowiska

Rysunek 25. Sposób prezentacji zmian przykładowych wskaźników presji na środowisko

Na potrzeby tworzenia raportów należy wykorzystywać wszelkie dostępne dane i informacje. W rozdziale 9.3, w którym przedstawiono wskaźniki osiągania celów *Programu*

	Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	189
---	---	--	-----

(jakości środowiska, oddziaływania na środowisko, reakcji.) wskazano, gdzie poszczególne informacje są dostępne. Między innymi można je uzyskać w:

- wydziałach Urzędu Miasta w Dąbrowie Górniczej,
- Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej,
- Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.,
- WIOŚ w Katowicach,
- Urzędzie Statystycznym w Katowicach,
- PP Lasy Państwowe,

Źródłem informacji mogą być także przeprowadzone badania i wykonane opracowania.

Tabela 60. Przykładowe formularze przedstawiające wskaźniki jakości i presji na środowisko w Dąbrowie Górniczej do sporządzania raportów.

A) wskaźniki jakości

Obszar	Miernik jakości		Jednostka	Wartość normowa/ odniesienia*	Tendencje zmian wartości							
					2002		2003		2004		2005	
	punkt	stężenie			zmierzonej	wskaźnika	zmierzonej	wskaźnika	zmierzonej	wskaźnika	zmierzonej	wskaźnika
Powietrze	ul. Legionów Polskich	pyłu zawieszonego PM 10	µg/m ³	50* (40*)	55	0,9 (0,7)						
		benzo-α-pirenu	ng/m ³	1	10,5	0,1						
		substancji smołowych	µg/m ³	10	11,7	0,8						
	Stacja A10 - Okradzionów	pyłu zawieszonego PM 10	µg/m ³	50* (40*)	41	1,2 (0,97)						
		dwutlenku siarki	µg/m ³	40 (20**)	28	1,4						
		dwutlenku azotu	µg/m ³	40	18	2,2						
	ul. Cieplaka	benzenu	µg/m ³	2,5* (5*)	5,25	0,5 (0,9)						
Wody powierzchniowe*	Centuria przy ujściu do Białej Przemyskiej (km 0,1)	BZT ₅	mg/dm ³	8	2,04	3,9						
		ChZT	mg/dm ³	70	10	7						
		Zawiesina ogólna	mg/dm ³	30	10	3						
		Azot ogólny	mg/dm ³	10	3,86	2,6						
		Fosfor ogólny	mg/dm ³	0,25	0,07	3,6						
		Miano coli	ml/bakt.	0,1	0,73	0,13						
	Przemyska powyżej Potoku Psarskiego (km 16,6)	BZT ₅	mg/dm ³	8	2,98	2,7						
		ChZT	mg/dm ³	70	20	3,5						
		Zawiesina ogólna	mg/dm ³	30	15,1	1,98						
		Azot ogólny	mg/dm ³	10	5,1	1,9						
		Fosfor ogólny	mg/dm ³	0,25	0,16	1,5						
		Miano coli	ml/bakt.	0,1	0,15	0,6						
	Potok Rakówka przy ujściu	BZT ₅	mg/dm ³	8	6,78	1,2						
		ChZT	mg/dm ³	70	27,9	2,5						
		Zawiesina ogólna	mg/dm ³	30	16,7	1,8						

Obszar	Miernik jakości		Jednostka	Wartość normowa/ odniesienia*	Tendencje zmian wartości							
					2002		2003		2004		2005	
	punkt	stężenie			zmierzonej	wskaźnika	zmierzonej	wskaźnika	zmierzonej	wskaźnika	zmierzonej	wskaźnika
	do Bobrka (km 0,1).	Azot ogólny	mg/dm ³	10	10,2	0,98						
		Fosfor ogólny	mg/dm ³	0,25	0,28	0,9						
		Miano coli	ml/bakt.	0,1	0,05	2						
	Biała Przemysła w Błędowie (km 35,0)	BZT ₅	mg/dm ³	8	2,12	3,7						
		ChZT	mg/dm ³	70	15,3	4,6						
		Zawiesina ogólna	mg/dm ³	30	10,2	2,9						
		Azot ogólny	mg/dm ³	10	4,12	2,4						
		Fosfor ogólny	mg/dm ³	0,25	0,2	1,25						
		Miano coli	ml/bakt.	0,1	0,75	0,13						
	Biała przy ujściu do Białej Przemyskiej (km 0,2)	BZT ₅	mg/dm ³	8	2,57	3,1						
		ChZT	mg/dm ³	70	21	3,3						
		Zawiesina ogólna	mg/dm ³	30	34,8	0,8						
		Azot ogólny	mg/dm ³	10	2,51	3,98						
		Fosfor ogólny	mg/dm ³	0,25	0,11	2,3						
		Miano coli	ml/bakt.	0,1	0,44	0,23						
Wody podziemne	RMWP7 Dąbrowa Górnicza	Azotyny	mg/dm ³	0,02	0,01	2						
		Azotany	mg/dm ³	10	1,2	8,3						
		Przewodność wł.	μS/cm	400	627	0,6						
		Magnez	mg/dm ³	50	44,6	1,1						
		Żelazo	mg/dm ³	0,5	0,01	50						
	Łazy Błędowskie	Azotyny	mg/dm ³	0,02	b.d.	-						
		Azotany	mg/dm ³	10	b.d.	-						
		Przewodność wł.	μS/cm	400	b.d.	-						
		Magnez	mg/dm ³	50	b.d.	-						
		Żelazo	mg/dm ³	0,5	b.d.	-						
	Ujejsce,	Azotyny	mg/dm ³	0,02	0,00	20						

Obszar	Miernik jakości		Jednostka	Wartość normowa/ odniesienia*	Tendencje zmian wartości							
					2002		2003		2004		2005	
	punkt	stężenie			zmierzonej	wskaźnika	zmierzonej	wskaźnika	zmierzonej	wskaźnika	zmierzonej	wskaźnika
studnie nr: 1, 2, 3	Azotany	mg/dm ³	10	0,00	0,00							
					0,00							
					27,67	0,4						
					42,91	0,2						
					24,67	0,4						
	Przewodność wł.	μS/cm	400	0,00	593,58	0,7						
					607,27	0,6						
					582,42	0,7						
	Magnez	mg/dm ³	50	0,00	49,0	1,02						
					41,5	1,2						
					42,0	1,2						
Tuczawa, studnie nr: 1, 1 bis, 3	Żelazo	mg/dm ³	0,5	0,00	0,00	50						
					0,00	50						
					0,02	25						
	Azotyny	mg/dm ³	0,02	0,00	0,02	1						
					0,03	0,6						
					0,00	20						
	Azotany	mg/dm ³	10	0,00	9,0	1,1						
					9,5	1,05						
					0,94	10,6						
	Przewodność wł.	μS/cm	400	0,00	1014,82	0,4						
					1057,5	0,4						
					1033,0	0,4						
	Magnez	mg/dm ³	50	0,00	53,55	0,9						
					55,5	0,9						
					60,71	0,8						
	Żelazo	mg/dm ³	0,5	0,00	0,08	6,25						
					0,34	1,5						
					2,8	0,2						

Obszar	Miernik jakości		Jednostka	Wartość normowa/odniesienia*	Tendencje zmian wartości							
					2002		2003		2004		2005	
	punkt	stężenie			zmierzonej	wskaźnika	zmierzonej	wskaźnika	zmierzonej	wskaźnika	zmierzonej	wskaźnika
	Trzebiesławice, studnia Tr-1	Azotyny	mg/dm ³	0,02	0,00	20						
		Azotany	mg/dm ³	10	46,09	0,2						
		Przewodność wł.	μS/cm	400	758,58	0,5						
		Magnez	mg/dm ³	50	42,33	1,2						
		Żelazo	mg/dm ³	0,5	0,00	50						
Gleby	Zostaną wytypowane przez UM	Zawartość metali ciężkich w glebie	Ołów	mg/kg _{s.m.}	Wartości zależą od rodzaju gleby i jej przeznaczenia	-	-					
			Kadm	mg/kg _{s.m.}		-	-					
			Miedź	mg/kg _{s.m.}		-	-					
			Cynk	mg/kg _{s.m.}		-	-					
Hałas	Zostaną wytypowane przez UM	Równoważny poziom dźwięku pora dnia	dB	Wartości zależą od kategorii terenu	-	-						
		Równoważny poziom dźwięku pora nocy	dB		-	-						

* w zależności od występowania wartości normowych wg odpowiednich rozporządzeń, lub wartość odniesienia przyjęta w *Programie* np. II klasa czystości dla wód powierzchniowych i klasa Ib dla wód podziemnych

* Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 28 kwietnia 1998 r. w sprawie dopuszczalnych wartości stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu (Dz. U. Nr 55, poz. 355).

* Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. nr 87, poz. 796) – który obowiązuje od czerwca 2002 r.

** wartość obowiązuje od stycznia 2003 r., zgodnie z powyższym rozporządzeniem.

* zastosowano klasyfikację z rozporządzenia w sprawie klasyfikacji wód z dnia 5 listopada 1991 r. (Dz. U. 1991 nr 116 poz. 503), po wejściu w życie nowego aktu wykonawczego, normy dla roku 2003 należy uaktualnić.

A – wartość pierwsza obliczona w stosunku do poziomu dopuszczalnego obowiązującego do 31.12.2002, wartość druga – obliczona w stosunku do poziomu dopuszczalnego obowiązującego od 1.01.2003;

B – wartość wskaźnika pierwsza obliczona w stosunku do wartości progowych, wartość druga – w stosunku do wartości dopuszczalnych.

B) wskaźniki presji

Obszar	Miernik presji		Jednostka	Tendencje zmian							
				2002		2003		2004		2005	
				wartość	wskaźnik	wartość	wskaźnik	wartość	wskaźnik	wartość	wskaźnik
Powietrze	Emisja pyłu zawieszonego PM 10 z terenu miasta		kg/rok	5457*	1,04						
	Emisja dwutlenku siarki z terenu miasta		kg/rok	7520*	0,94						
	Emisja dwutlenku azotu z terenu miasta		kg/rok	8720*	1,09						
	Emisja benzo- α -pirenu z terenu miasta		kg/rok								
Wody pow.	Ładunek BZT ₅ z terenu miasta		kg/rok								
	Ładunek ChZT z terenu miasta		kg/rok								
	Ładunek zawiesiny ogólnej z terenu miasta		kg/rok								
	Ładunek azotu ogólnego z terenu miasta		kg/rok								
	Ładunek fosforu ogólnego z terenu miasta		kg/rok								
Powierzchnia ziemi i grunty	Powierzchnia gruntów z dopuszczeniem produkcji żywności		ha								
	Odczyn pH gleb	Punkty do wytypowania przez UM	-								
	Powierzchnia gruntów rolnych, lasów i zadrzewień		ha								
	Ilość odpadów złożonych na składowiskach w ciągu roku		Mg								
Hałas	Natężenie ruchu	Punkty do wytypowane przez UM	szt/h								

Obszar	Miernik presji		Jednostka	Tendencje zmian							
				2002		2003		2004		2005	
				wartość	wskaźnik	wartość	wskaźnik	wartość	wskaźnik	wartość	wskaźnik
Człowiek i przyroda	Zdrowotność lasów		-								
	Ilość stanowisk gatunków chronionych i rzadkich	rośliny	szt.								
		bezkęgowce	szt.								
		ryby	szt.								
		płazy	szt.								
		gady	szt.								
	Powierzchnia terenów chronionych		ha								

* przyjęto emisje z głównych źródeł przemysłowych na terenie miasta (formularzy OS)

9.5. Uwarunkowania i ryzyka

Realizacja Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza zależy w dużej mierze od właściwego zarządzania jego wdrażaniem, monitorowania efektów, a w razie konieczności - korygowania *Programu*.

Zagrożeniem dla realizacji *Programu* może być zmiana uwarunkowań prawnych, całkowicie niezależnych od władz miasta. Zmiana taka może dotyczyć np. odpowiedzialności za prowadzenie monitoringu w poszczególnych obszarach środowiska. W przypadku przeniesienia tej odpowiedzialności na władze lokalne zaistnieje potrzeba zagwarantowania dodatkowych środków do skutecznego monitorowania *Programu*.

W aspekcie dostosowywania prawa polskiego do wymogów Unii Europejskiej także może zaistnieć potrzeba korekty *Programu*, czy też zastosowania dodatkowych wskaźników jego realizacji (zaostreżenie wymogów środowiskowych).

Zmiana przepisów mających wpływ na sytuację finansową miasta może spowodować konieczność korekty *Programu*.

Możliwości finansowe miasta Dąbrowa Górnicza, w tym wielkość środków przeznaczonych w budżecie na inwestycje, stanowią jedno z ważniejszych uwarunkowań właściwej realizacji zaleceń *Programu*. Analiza finansowa środków gminnych wykazała, że budżet Dąbrowy Górniczej jest budżetem stabilnym, a miasto będzie w stanie zaciągnąć kredyty na finansowanie nowych inwestycji (stan na czerwiec 2003), o ile nie pojawią się niespodziewane wydatki. Istnieje także możliwość uzyskania środków zewnętrznych m.in. w postaci:

- kredytów (preferencyjnych lub komercyjnych),
- dotacji / kredytów z Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- środków pomocowych udostępnianych przez Unię Europejską.

Władze miasta starają się pozyskiwać środki zewnętrzne na realizację swych inwestycji proekologicznych, np. na porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w mieście.

Wśród uwarunkowań zewnętrznych realizacji *Programu* jest też sytuacja polityczna i gospodarcza kraju, tendencje globalne lub regionalne czy też klęski żywiołowe.

Wśród tendencji globalnych „moda na zdrowie” może wspomagać zadania w obszarze profilaktyki zdrowotnej, poprzez stosowanie zdrowej żywności, aktywny wypoczynek, używanie w budownictwie materiałów naturalnych, proekologiczną świadomość. Zapotrzebowanie na miejsca o wysokiej jakości środowiska, wymaganej do aktywnego wypoczynku, może spowodować naciski mieszkańców na władze lokalne w celu poprawy stanu środowiska i ochronę terenów przyrodniczo cennych.

Postępująca globalizacja gospodarki jest jedną z przyczyn znacznego rozwoju transportu kołowego, mniej przyjaznego środowisku niż kolejowy oraz zwiększania się natężenia ruchu także poza godzinami szczytu. Rolą władz lokalnych jest więc promocja czystych technologii i wyprowadzenie ciągów komunikacyjnych poza tereny zamieszkałe lub przynajmniej zastosowanie działań zmniejszających ich uciążliwość.

W Polsce wyraźnie jest obserwowany wzrost zapotrzebowania na wypoczynek i rekreację, co przemawia za zwiększaniem terenów zielonych na terenach miast oraz ich połączeniem z terenami otwartymi poza ich granicami. Podniosła się także świadomość ekologiczna społeczeństwa. Natomiast intensywna urbanizacja może spowodować zmniejszanie się terenów otwartych i zielonych. Ważna jest zatem planowa i proekologiczna polityka przestrzenna władz lokalnych. Niebezpieczny jest też wzrost konsumpcji, ponieważ przy

niewłaściwej gospodarce może prowadzić do bardzo dużego wzrostu ilości odpadów bytowych.

9.6. Zgodność z programami wojewódzkimi

Opracowany **Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza** jest zgodny z „*Programem Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do 2004 roku oraz celami długoterminowymi do roku 2015*” oraz „*Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego do 2004 roku oraz celami długoterminowymi do roku 2015*”.

Wśród najbardziej istotnych zadań *Programu* przewidzianych do realizacji, mających wpływ na stan środowiska w całym województwie śląskim należy wyróżnić:

W okresie krótkoterminowym, do 2006 roku, inwestycje w gospodarce wodno – ściekowej, które wpłyną na poprawę stanu wód w zlewni Wisły. Z uwagi na położenie miasta w środkowej części zlewni Przemyśl realizacja przedsięwzięć w gospodarce wodno ściekowej wpłynie na poprawę czystości wód powierzchniowych w gminach położonych na południe i zachód od miasta tj. m.in. Sosnowiec, Będzin, Jaworzno, Mysłowice.

W okresie długoterminowym, do 2015 roku, inwestycje w zakresie przekształcania terenów poprzemysłowych i zdegradowanych w mieście; w tym zagospodarowania byłych terenów strefy ochronnej Huty Katowice oraz budowy zbiornika wodnego Pogoria IV – o znaczeniu ponadlokalnym.

Należy również podkreślić, wagę ochrony wartości przyrodniczych. Część miasta stanowi teren Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd, wchodzącego w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego, którego dyrekcja mieści się w Będzinie. Znaczenie Parku zarówno dla ochrony środowiska jak i dla rekreacji wykracza daleko poza granice miasta.

Realizacja zadań proekologicznych w mieście przyczyni się do poprawy stanu środowiska nie tylko na terenie Dąbrowy Górniczej. Podjęte i zrealizowane zadania przez miasto w okresie krótko- i długoterminowym wpłyną na poprawę stanu środowiska w województwie śląskim.

Zgodność niniejszego opracowania z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami opisano w Planie Gospodarki Odpadami dla Dąbrowy Górniczej.

9.7. Wytyczne do planów i programów gminnych

9.7.1. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Analiza prac planistycznych

Podstawę wydawania decyzji lokalizacyjnych w mieście stanowi miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Plany opracowane przed 1 stycznia 1995 roku na podstawie zapisów ustawowych utraciły moc pod koniec 2002 roku, przy czym w obszarach, na których przystąpiono do opracowania nowych planów dotychczasowe plany obowiązują nie dłużej niż do końca 2003 roku. Mając na uwadze wymienione uwarunkowania prawne miasto przystąpiło do opracowania planów, zgodnie z przepisami ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 r.

(obecnie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r). Do dnia dzisiejszego opracowano i opublikowano w Dzienniku Urzędowym plany dla 21 obszarów, dla 9 obszarów prace planistyczne znajdują się w końcowej fazie realizacji, dla kolejnych 5 obszarów podjęto uchwały o przystąpieniu do sporządzenia planu. Pomimo podjętych starań analiza pokrycia planami obszaru miasta wykazuje, że z dniem 1 stycznia 2004 roku 87 % powierzchni miasta będzie pozbawione najważniejszego aktu prawa miejscowego, jakim jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Wyłączenie z tej liczby powierzchni użytków rolnych (24,92%) i lasów (22,44%) wskazuje, że miasto w obszarze obejmującym 39,64 % procent powierzchni narażone będzie na trudności związane z potencjalną koniecznością podejmowania decyzji dotyczących zagospodarowania przestrzennego w sytuacji braku planu miejscowego. Biorąc pod uwagę szybki rozwój miasta oraz złożoność problemów, z jakimi się boryka brak planów zagospodarowania przestrzennego stanowi zagrożenie dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju miasta.

W obowiązującym systemie prawnym dopuszcza się opracowanie planów miejscowych w sposób fragmentaryczny. Sytuacja ta stwarza zagrożenie realizacji planów w sposób chaotyczny, podyktowany jedynie potrzebą zaspokojenia bieżących potrzeb lokalizacyjnych. Jedynym opracowaniem całościowo obejmującym problematykę urbanistyczną w mieście jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Dąbrowa Górnicza posiada wymieniony dokument, uchwalony w 1997 roku. W studium szczegółowo wskazano, które tereny wymagają obligatoryjnego sporządzenia planów dzieląc je na:

- obszary dla których istnieje obowiązek sporządzenia planów:
 - na podstawie przepisów szczególnych,
 - ze względu na przewidywaną realizację programów zawierających zadania rządowe służące ponadlokalnym celom publicznym;
 - ze względu na przewidywaną realizację zadań służących lokalnym celom publicznym,
 - ze względu na przewidywaną realizację budownictwa mieszkaniowego związanego z zaspokojeniem potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej;
- obszary, na których gmina samodzielnie decyduje o przystąpieniu do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:
 - plany realizowane z budżetu gminy,
 - plany realizowane ze środków własnych inwestora.

Analiza obszarów objętych miejscowymi planami opracowanymi po uchwaleniu studium wykazała, że plany te w znacznym stopniu uwzględniają wytyczne studium. Największe kompleksy dla których opracowano plany zlokalizowane są w północno wschodniej części miasta i obejmują obszar funkcjonalny terenu górniczego Kopalni Piasku „Kuźnica Warężyńska” oraz w części południowej, gdzie obejmują przylegające do siebie tereny fragmentów dzielnic Ząbkowice i Ujejsce.

Przy opracowaniu planów zdarzają się odstępstwa od wytycznych przyjętych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Odstępstwa te polegają na:

- obejmowaniu planami tylko fragmentów terenów wskazanych w studium, np.:
 - przebudowa zespołu mieszkaniowego w Nowym Antoniewie (nr 53 wg. Studium),
 - uzupełnienie i porządkowanie zespołu mieszkaniowego w Sikorze (nr 55 wg. Studium),

- zespół budownictwa rezydencjonalnego w Ujejscu - południowe stoki Góry Bukowej (nr 62 wg. Studium),
- obszaru nr 3 Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – zaplecze Huty „Katowice” północ (nr 34 wg. Studium);
- nie objęciu planami terenów wskazanych w studium, skoncentrowanych głównie w południowo zachodniej części miasta np.:
 - zespołu usługowo – mieszkaniowego na granicy z Będzinem, w rejonie ul. Legionów Polskich – Dąbskiego (nr 4 wg. Studium),
 - obszaru nr 1 Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej KWK „Paryż” (nr 5 wg. Studium),
 - ośrodka usługowego na granicy z Będzinem, w połączeniu z adaptacją obiektów po KWK „Paryż” (nr 7 wg. Studium),
 - przedłużenia Al. Zagłębia Dąbrowskiego przez obszary Specjalnej Strefy Ekonomicznej na terenach Huty „Bankowa” i KWK „Paryż” (nr 8 wg. Studium),
 - uzupełnienia i porządkowania zespołów mieszkaniowych przy ul. Robotniczej, Granicznej, Podłękniczej, Konopnickiej oraz w Starej Dąbrowie i w Staszicu (nr 2, 14, 38, 41, 42, 43 wg. Studium),
 - rozbudowy zespołu mieszkaniowego w Łęknicach (nr 44 wg. Studium),
 - obszaru usługowo – wytwórczego wzdłuż ul. Tworzeń (nr 33 wg. Studium),
 - obszaru nr 3 Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – zaplecze „Huty Katowice” (nr 35 wg. Studium);
 - projektowanego zespołu przyrodniczo – krajobrazowego „Pogoria” (nr 46 wg. Studium);
- w części północnej:
 - przebudowy zespołów mieszkaniowych w Ujejscu, w rejonie ul. Dobrawy – Mieszka – Przełajowej, w Bugaju, Smardzu (nr 57, 58, 60 wg. Studium),
 - uzupełnienia i porządkowania zespołu mieszkaniowego w Tucznawie i Nowym Bugaju (nr 56 wg. Studium);
- w części wschodniej:
 - rozbudowy, przebudowy lub porządkowania zespołów mieszkaniowych w Rudach, Górkach, Zagórze – Poloku, Kuźnicy, (nr 64, 66, 67, 68 wg. Studium),
 - porządkowania i rozbudowy zespołu mieszkaniowego i usługowo – rekreacyjnego w Błędowie (nr 65 wg. Studium),
 - zespołu budownictwa rezydencjonalnego w Błędowie – Wałku (nr 69 wg. Studium),
- opracowaniu planów w obszarach innych niż wyznaczone w studium, np.:
 - obszarów położonych w obrębie Tucznawa,
 - obszarów położonych w obrębie Okradzionów pod powierzchnią eksploatację piasków budowlanych,

- terenu położonego w dzielnicy Ząbkowice, w rejonie ul. Spacerowej,- i w rejonie ul. Pszennej
- terenu położonego w dzielnicy Ujejsce, w rejonie ul. Podbuczyny – Broniewskiego.

Dla zapewnienia prawidłowego i świadomego budowania ładu przestrzennego przy opracowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego bezwzględnie należy uwzględniać wytyczne studium.

Ograniczone fundusze oraz nacisk inwestorów powodują, że Rada Miejska podejmuje uchwały o opracowaniu miejscowych planów dla fragmentów terenu przeznaczonych głównie pod inwestycje. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią wymaga wskazania obszarów, na których inwestycje nie są dopuszczone, powinny być ograniczane lub muszą spełniać określone warunki. Do obszarów takich należą tereny zespołów przyrodniczo – krajobrazowych. Na terenie Dąbrowy Górniczej obszary te obejmują m.in. doliny rzek stanowiące naturalny ruszt ekologiczny dla budowy systemu zieleni miejskiej.

Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju wymaga jak najszybszego opracowania planów miejscowych dla obszarów wskazanych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, w tym szczególnie dla obszarów cennych przyrodniczo – proponowanych zespołów przyrodniczo - krajobrazowych.

Wytyczne wynikające z Programu Ochrony Środowiska

W planach zagospodarowania przestrzennego należy zwrócić uwagę na obszary zagrożone podtopieniami występującymi w okresie wysokich stanów wód. Duże zagrożenie występuje w obrębie doliny Białej Przemszy oraz jej dopływów: Białej, Potoku Błędowskiego i Centurii. W strefach tych należy ograniczyć rozwój zabudowy kubaturowej i zabezpieczyć lub odsunąć od koryt obiekty użyteczności publicznej tj. mosty, drogi itp.

Z innych zagadnień poruszonych w Programie Ochrony Środowiska a związanych z polityką przestrzenną miasta należy wymienić:

- Opracowanie Koncepcji Rekultywacji i Zagospodarowania terenu po byłej strefie ochronnej Huty Katowice,
- Uwzględnienie w MPZP terenów chronionych i przyrodniczo cennych (wskazanych w inwentaryzacji przyrodniczej) poprzez ograniczenie sposobu ich zagospodarowania i użytkowania,
- Zaliczenie terenów starej zwartej zabudowy miasta do obszarów problemowych, w których należy za priorytet uznać Termorenowacja budynków i zmianę systemów ogrzewania na niskoemisyjne,
- Stopniową likwidację dekapitalizowanej i nie posiadającej wartości kulturowej substancji mieszkaniowej oraz wprowadzanie w ich miejsce obiektów posiadających rozwiązania niskoemisyjne w zakresie systemów grzewczych,
- Ponadnormatywne zanieczyszczenie gleb, potwierdzone badaniami, wpływające na konieczność ograniczenia upraw na terenach kategorii B i C (por. waloryzacja gleb przeprowadzona w ramach *Programu*),
- Możliwość wykorzystania osadów ściekowych wytwarzanych w oczyszczalniach ścieków, położonych na terenach miasta jedynie w ograniczonym zakresie i tylko na wybranych obszarach miasta (por. załączniki mapowe),

- Opracowanie programu budowy leśnych pasów ochronnych powiązanego z planami rekultywacji dolin rzecznych i rewitalizacji terenów przemysłowych,
- Stosowanie prognozowanego natężenia hałasu jako kryterium przy określaniu lokalizacji nowych inwestycji,
- Zapobieganie powstawaniu odorów poprzez realizację właściwej polityki lokalizacyjnej,
- Uwzględnienie w planie zagospodarowania przestrzennego zagrożeń promieniowaniem niejonizującym.

Podczas pracy nad Programem Ochrony Środowiska brano również pod uwagę ustalenia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd przygotowanego przez CITEC S.A. w 2000 r. Jednak do chwili obecnej Wojewoda Śląski nie wydał rozporządzenia określającego obowiązek stosowania ustaleń planu w polityce przestrzennej gmin nim objętych.

9.7.2. Inne plany i programy gminne

Po przeprowadzeniu diagnozy stanu środowiska miasta oraz analizy uwarunkowań prawnych i dotychczasowych działań na rzecz ochrony środowiska w mieście autorzy Programu zaproponowali opracowanie, w perspektywie krótkoterminowej:

- Koncepcji gospodarki wodno-ściekowej,
- Programu ograniczenia hałasu na obszarach intensywnej zabudowy zwłaszcza mieszkalnej,
- Planu zmniejszenia ilości zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza,
- Harmonogramu rekultywacji terenów przemysłowych,
- Analizy parkingowej,

Programy te uszczegółowią zapisy Programu Ochrony Środowiska i będą nakierowane na rozwiązanie konkretnego problemu środowiskowego. Szczególnie ważne wydaje się opracowanie Koncepcji gospodarki wodno-ściekowej, m.in. ze względu na plany pozyskania finansowania ze środków pomocowych UE.

Wytyczne do systemu zarządzania gminą

Zarządzanie ochroną środowiska polega na racjonalnym podejmowaniu decyzji w oparciu o informacje, stosowanie instrumentów zarządzania oraz takim kontrolowaniu i korygowaniu, aby przymusić podmioty korzystające ze środowiska do właściwego postępowania. W zarządzaniu tym, zgodnie z przyjętą Polityką Ekologiczną Państwa, należy brać pod uwagę zapewnienie człowiekowi i jego otoczeniu warunków poprawnej egzystencji i rozwoju. U podstaw zarządzania ochroną środowiska leży zasada realizacji zarówno tzw. biernej (odtworzeniowej), jak i czynnej (zapobiegawczej) ochrony środowiska. Według autorów *Programu*, największy wpływ na usprawnienie zarządzania środowiskiem w mieście będzie miało racjonalne podejmowanie działań zapobiegających powstawaniu szkód w środowisku, podejmowanych na podstawie stałego monitorowania jakości środowiska i tendencji jej zmian oraz analizy presji na środowisko. Właściwemu zarządzaniu będą sprzyjały także działania wspomagające. Do tych działań zaliczyć należy wdrażanie odpowiednich procedur:

- pozwalających na sprawne egzekwowanie przepisów prawa ochrony środowiska poprzez skoordynowane postępowania związane z wydawaniem decyzji administracyjnych na etapie planowania przestrzennego, ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu, określania obowiązku i ustalania zakresu raportów o oddziaływaniu na środowisko, wydawania pozwoleń itp.,
- wykorzystywanie instrumentów pośrednich (ekonomicznych) oddziałujących na podmioty korzystające ze środowiska,
- gromadzenie i opracowanie informacji o jakości środowiska, presji na środowisko oraz nakładach ponoszonych przez samorząd miasta na ochronę środowiska,
- kształtowanie odpowiednich postaw lokalnej społeczności odnośnie ochrony i kształtowania środowiska.

Zdaniem autorów Programu, jedną z najważniejszych procedur, którą należy rozwinąć w Urzędzie Miasta, jest procedura ocen oddziaływania na środowisko. Zgodnie z przepisami ustawy Prawo ochrony środowiska większość czynności związanych z oceną oddziaływania na środowisko leży w kompetencji organu prowadzącego postępowanie w sprawie wydania określonych decyzji administracyjnych. W ten sposób w ramach prowadzonego postępowania jest możliwe nałożenie wymagań przebadania stanu środowiska w miejscu realizacji przedsięwzięć i stałe uzupełnianie informacji o stanie środowiska. Z tego powodu Wydział Ekologii i Rolnictwa powinien aktywnie uczestniczyć w procedurze ustalania obowiązku przeprowadzenia oceny (art. 51, ust 2 ustawy Prawo ochrony środowiska) i określaniu zakresu raportu z tej oceny.

Równolegle w Urzędzie Miasta należy w pełni wdrożyć system gromadzenia i opracowania informacji o stanie środowiska, emisjach zanieczyszczeń oraz nakładach na ochronę środowiska. To zadanie należy powierzyć komórce organizacyjnej, której Prezydent Miasta poleci nadzór nad realizacją niniejszego *Programu*.

Procedury monitorowania stanu środowiska oraz prowadzenie badań wyprzedzających i uzupełniających są niezbędne zarówno do bieżącego monitorowania realizacji *Programu*, jak i do sporządzania raportów z jego realizacji. Kierownik Programu jest odpowiedzialny za pozyskiwanie danych z państwowego monitoringu stanu środowiska, m.in. z Wojewódzkiej i Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, WIOŚ a także informacji z monitoringu prowadzonego przez inne instytucje lub przedsiębiorstwa. Dane te powinny obejmować wszystkie elementy środowiska miasta.

Zaleca się prowadzenie badań wyprzedzających w przypadku planowania inwestycji mogącej oddziaływać na środowisko. Należy zbadać elementy środowiska, na które inwestycja może wpływać, aby poznać stan „zerowy” i móc na późniejszych etapach monitorować stan środowiska.

Badania uzupełniające prowadzić należy w przypadku niepełnej informacji na temat danego elementu środowiska, który ma istotne znaczenie np. dla jakości życia mieszkańców miasta.

10. ŹRÓDŁA POZYSKIWANIA INFORMACJI ORAZ DANYCH WEJŚCIOWYCH DO TWORZENIA PROGRAMU

1. Ogólna waloryzacja przyrodnicza Dąbrowy Górniczej” Uniwersytet Śląski, F. Celiński, A. Czyłok i inni, 1994 rok
2. „Waloryzacja przyrodnicza miasta Dąbrowa Górnicza” Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura”, P. Cempulik, J. Betleja, K. Holeksa 1994 rok.
3. „Opracowanie przyrodnicze projektowanego rezerwatu „Buczyny”” M. Blaski, A. Hereczek, T. Klimsa, W. Wojciechowski. 1992 rok
4. „Dokumentacja dla projektowanego rezerwatu przyrody „Bagna” w Dąbrowie Górniczej Antonowie”. Fundacja dla Uniwersytetu Śląskiego – J. Żarnowiec, K. Jedrzejko, P. Węgierek, 1993 rok.
5. „Szczegółowa waloryzacja przyrodnicza i wskazania ochronne obiektu „Młaki nad Pogoriał” Uniwersytet Śląski – Wydział Nauk o Ziemi – A. Czyłok, F. Celiński i inni, 1995 rok.
6. „Szczegółowa waloryzacja przyrodnicza i wskazania ochronne obiektu Pogoria II” Uniwersytet Śląski – Wydział Nauk O Ziemi – A. Czyłok, F. Celiński I Inni 1995 Rok
7. „Szczegółowa waloryzacja przyrodnicza i wskazania ochronne źródeł w Strzemieszycach Wielkich” Uniwersytet Śląski – Wydział Nauk o Ziemi – A. Czyłok, F. Celiński, E.W. Krawczyk i inni. 1995 rok.
8. „Park Miejski Zielona w Dąbrowie Górniczej – Ekspertyza dendrologiczna Obszar II” „Park Miejski Zielona w Dąbrowie Górniczej – Inwentaryzacja drzewostanu – Obszar II”. Zakład Projektowania i Urządzania Zieleni „Dendro – Geo – Service”, 1995 rok.
9. „Szczegółowa waloryzacja przyrodnicza i wskazania ochronne dla obszaru źródłiskowego w rejonie Zakawia” Uniwersytet Śląski – Wydział Nauk o Ziemi – A. Czyłok i inni. 1998 rok.
10. „Szczegółowa waloryzacja przyrodnicza i wskazania ochronne doliny Trzebyczki w rejonie Basiuli”. Uniwersytet Śląski – Wydział Nauk o Ziemi – A. Czyłok, A. Szymczyk, J. Stanek. 1998 rok.
11. „Szczegółowa waloryzacja przyrodnicza i wskazania ochronne bagien nad Trzebyczką w okolicy Antoniowa” Uniwersytet Śląski – Wydział Nauk o Ziemi – A. Czyłok i inni 1998 rok.
12. „Szczegółowa waloryzacja przyrodnicza i wskazania ochronne dla obszaru Bielowizna” Uniwersytet Śląski – Wydział Nauk o Ziemi – A. Czyłok i inni 1999 rok.
13. „Szczegółowa waloryzacja przyrodnicza i wskazania ochronne dla obszaru Łąki Krwiściągowe” Uniwersytet Śląski – Wydział Nauk o Ziemi – A. Czyłok i inni 1999 rok.
14. „Szczegółowe opracowanie przyrodnicze okolic Rudy w Dąbrowie Górniczej – ścieżka dydaktyczna w rejonie zabytkowych dębów w Rudach i okolic przełomowego odcinka Białej Przemyśły” Uniwersytet Śląski–Zakład Biogeografii i Ochrony Przyrody, Wydział Nauk o Ziemi, A. Czyłok 2000 rok.
15. „Projekt planu ochrony Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd” i „Stawki” wraz z otuliną” CITEC S.A. 2000 rok.
16. Okresowe badania skażenia gleb i roślin na terenie Gminy Dąbrowa Górnicza ze szczególnym uwzględnieniem strefy ochronnej Huty Katowice i Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń” PAN, Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska – Zabrze 1999 rok.
17. Zanieczyszczenie powietrza na obszarze woj. śląskiego w okresie 16.01.1999 – 15.12.1999 (dane dwumiesięczne). Śląska Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Katowicach.
18. Uproszczony plan urządzania lasu miasta Dąbrowa Górnicza – stan na 01.01.1997 do 31.12.2006.
19. Studium uciążliwości akustycznej źródeł przemysłowych i komunikacji drogowej 1994 rok.
20. „Koncepcja obciążenia komunikacji głównej osi miejskiej w Dąbrowie Górniczej” PPU „Inkom” S.C. 2000 rok
21. „Miejski program ochrony środowiska w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w

- Dąbrowie Górniczej” Recykling Projekt S.A. 1998 rok.
22. Miejski Program Ekologiczny na lata 1993 – 2002.
 23. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta DG. Koncepcja Energetyczna” Energoekspert Sp. z o.o. Energia i Ekologia w Katowicach, 1997 rok.
 24. 1. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy DG w obszarze przyłączonym w 1995 r. z gminy Będzin do gminy Dąbrowa Górnicza w rejonie ul. Dąbskiego – Starościńskiej i Sobieskiego – Legionów Polskich. Część I
Uchwała nr XLV/581/97 z dn. 29.10.1997
Publikacja Dz.Urz.Woj.Kat. nr 6 z dn. 12.03.1998 poz. 46
 2. Zmiana Miejsowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Dąbrowa Górnicza dla obszaru położonego w dz. Ząbkowice , przy ul. Chemicznej.
Uchwała nr XLI/698/2001 Rady Miasta DG z dn. 28.03.2001.
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą. nr 23 z 30.04.2001 poz. 541
 3. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego kopalni dolomitu „Ząbkowice” w DG.
Uchwała nr XLVIII/848/2001 Rady Miejskiej DGz dn. 24.10.2001.
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą. nr 92 z dn. 22.11.2001 poz. 2592.
(stan istniejący + koncepcja)
 4. Centrum „C” (ul. Kościuszki, Kr. Jadwigi, Al. Róż, Legionów Polskich, Górnicza).
Uchwała nr L/884/2001 Rady Miejskiej Dąbrowy Górniczej z dn. 19.12.2001r.
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą. nr 5/2002 z dn. 05.02.02 poz. 219.
 5. Kuźnica Warężyńska
Uchwała nr L/888/2001 Rady Miejskiej DG z dn. 19.12.2001.
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą. nr 3/2002 z dn. 30.01.2002 poz. 121.
(stan istniejący + koncepcja)
 6. Centrum „B” (ul. Sobieskiego, Sienkiewicza, Dąbrowskiego, Struga, Legionow Polskich, Górnicza, Kościuszki).
Uchwała nr L/883/2001 Rady Miejskiej DG z dn. 19.12.2001.
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą. nr 5 z dn. 05.02.02 poz. 218.
 7. Plan zagospodarowania przestrzennego ul. SPACEROWA
Uchwała nr L/885/2001 Rady Miasta DG z dn. 19.12.2001
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą. nr 5/2002 z dn. 05.02.2002 poz. 220
 8. Plan zagospodarowania przestrzennego dz. ANTONIÓW
Uchwała nr L/886/2001 Rady Miasta DG z dn. 19.12.2001
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą. nr 5/2002 poz. 221
 9. Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta DG dla terenów położonych -obręb Tucznawa km: 1,2,3,4,5,6
Uchwała nr L/887/2001 Rady Miasta DG z dn. 19.12.2001
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą z dn. 08.04.2002 nr 22 poz. 707
 10. Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta DG dla terenów położonych w dzielnicy Ząbkowice, rejonie ulicy Pszennej.
Uchwała nr LVI/986/2002 Rady Miasta DG z dn. 22.05.2002
 11. Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta DG dla terenów położonych po pół. Stronie ul. Roździeńskiego w obrębie działek o nr ewidencyjnym gruntów 18 i 60.
Uchwała nr LXII 1064/2002 Rady Miejskiej DG.
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą. nr 81/02 z dn. 02.12.02 poz. 2902
 12. Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta DG dla terenów w rejonie linii kolejowej PKP Tworzeń – Ząbkowice oraz ul. Roździeńskiego.
Uchwała nr IV/45/2002 Rady Miejskiej DG z dn. 20.12.2002.
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą nr 5/2003 z dn. 06.02.2003 poz. 208
 13. Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Dąbrowa Górnicza dla terenów położonych w dzielnicy Ujejsce, rejon ul.: Karskowskiej – Dymki – Broniewskiego.

- Uchwała nr LVI/988/2002 Rady Miasta DG z dn. 22.05.2002
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą. z dn. 10.07.2002 nr 49 poz. 1623
14. Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta DG, dla terenów położonych w dz. Ujejsce, rejonie ul. Podbuczyny – Broniewskiego.
Uchwała nr IV/46/2002 Rady Miasta DG z dn. 20.12.2002
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą. nr 5 z dn. 06.02.2003 poz. 209
15. Zmiana Miejscowego Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego Miasta DG w rejonie ul. Gospodarczej – Związku Orła Białego i ulicy Szosowej – rz. Trzebyczka
Uchwała nr LIII/943/2002 Rady Miasta DG z dn. 27.02.2002
Publikacja Dz.Urz.Woj.Ślą nr 22 z dn. 08.04.2002 poz. 709
25. Projekt Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Dąbrowa Górnicza, Energoekspert sp. z o.o.; Katowice, 2001.
26. Strategia Wspólnoty Zagłębiowskiej do roku 2010 – Krzysztof Czekaj
27. Założenia Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego przyjęte Uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego nr 542/91/99 z dn. 10.11.1999r.
28. Strategia Rozwoju Gospodarczego Gminy Dąbrowa Górnicza – Akademia Ekonomiczna w Katowicach, lipiec 1995r
29. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2015 – Zarząd Województwa Śląskiego, maj 2000
30. „Ocena przydatności terenów do zabudowy w kontekście zaniechanych eksploatacji górniczej węgla kamiennego w DG” PO „Geocarbon” Sp. z o.o. 12.1998r.
31. „Ekspertyza hydrotechniczna dla miasta Dąbrowa Górnicza” ZBU Intergeo Sp. z o.o. 03.2001.
32. Miejski Program Ekologiczny na lata 1993 – 2002.
33. Ogólna strategia rozwoju Dąbrowy Górniczej do 2006
34. Dąbrowa Górnicza – przewodnik dla inwestora, 2001
35. Przewodnik inwestora – podstrefa Sosnowiecko - Dąbrowska

CITEC S.A.

40-833 Katowice, ul. Dulęby 5

tel.: (32) 358 88 88, fax: (32) 358 88 00

e-mail: office@citec.com.pl

Projekt nr:

00857

Tytuł projektu:

**Program Ochrony Środowiska wraz z Planem
Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza**

Zlecniodawca:

**Urząd Miasta w Dąbrowie Górniczej
ul. Graniczna 21
41-300 Dąbrowa Górnicza**

ZAŁĄCZNIKI

Katowice, 2003 r.

Spis załączników:

1.	WYKAZ POZWOLEŃ NA WPROWADZANIE ZANIECZYSZCZEŃ DO POWIETRZA WYDANYCH DLA PODMIOTÓW NA TERENIE DĄBROWY GÓRNICZEJ	208
2.	WYKAZ POZWOLEŃ WODNOPRAWNYCH WYDANYCH DLA PODMIOTÓW NA TERENIE DĄBROWY GÓRNICZEJ	215
3.	WYNIKI MONITORINGU WÓD PODZIEMNYCH I POWIERZCHNIOWYCH ZA LATA 1996 -2002 NA TERENIE DĄBROWY GÓRNICZEJ.....	222
4.	WYNIKI MONITORINGU OPADU PYŁU W OKOLICACH HUTY KATOWICE	228
5.	UWARUNKOWANIA PRAWNE	231
5.1.	OCHRONA POWIETRZA.....	231
5.2.	GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA.....	233
5.3.	OCHRONA ZIEMI I GLEB	235
5.4.	TERENY PRZEMYSŁOWE	235
5.5.	OCHRONA PRZYRODY	236
5.6.	ZASOBY SUROWCÓW MINERALNYCH.....	237
5.7.	OCHRONA PRZED HAŁASEM.....	237
5.8.	OCHRONA PRZED ELEKTROMAGNETYCZNYM PROMIENIOWANIEM NIEJONIZUJĄCYM	239
6.	SPRAWOZDANIE Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH	241
6.1.	PIERWSZE SPOTKANIE Z ZESPOŁEM KONSULTACYJNYM.....	241
6.2.	DRUGIE SPOTKANIE Z ZESPOŁEM KONSULTACYJNYM – WARSZTATY ROBOCZE	247
6.3.	TRZECIE SPOTKANIE Z ZESPOŁEM KONSULTACYJNYM	251
7.	LISTA ZAKŁADÓW OBJĘTYCH ANKIETOWANIEM.....	254
8.	ZAŁĄCZNIKI GRAFICZNE:.....	256
8.1.	PLANSZA „ŹRÓDŁA EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ DO POWIETRZA W MIEŚCIE DĄBROWA GÓRNICZA”	
8.2.	PLANSZA „ZASOBY I JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH W MIEŚCIE DĄBROWA GÓRNICZA”	
8.3.	PLANSZA „ZANIECZYSZCZENIA GLEB METALAMI CIĘŻKIMI W MIEŚCIE DĄBROWA GÓRNICZA”	
8.4.	PLANSZA „FORMY OCHRONY PRZYRODY W MIEŚCIE DĄBROWA GÓRNICZA”	
8.5.	PLANSZA „WALORYZACJA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ WRAZ Z TERENAMI WYKORZYSTANIA OSADÓW ŚCIEKOWYCH W CELU NAWOŻENIA, ULEPSZANIA LUB REKULTYWACJI GLEB W MIEŚCIE DĄBROWA GÓRNICZA”	
8.6.	PLANSZA „LOKALIZACJA „DZIKICH WYSYPISK” W MIEŚCIE DĄBROWA GÓRNICZA”	
8.7.	PLANSZA „OBIEKTY GOSPODARKI ODPADAMI I GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ”	
8.8.	MATRYCA ODPADÓW PRZEMYSŁOWYCH	
8.9.	MATRYCA ODPADÓW NIEBEZPIECZNYCH	

Wykaz pozwoleń na wprowadzanie zanieczyszczeń do powietrza wydanych dla podmiotów na terenie Dąbrowy Górniczej

Tabela 61. Źródła emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie Dąbrowy Górniczej

Nazwa i adres zakładu	Nr pozwolenia	Rodzaj i ilość źródeł emisji	Ilość emitorów (parametry największego emitora)	Emisja [Mg/rok]			Sposób oczyszczania
				substancja	wg pozwolenia	rzeczywista	
BHH „MIKROMED” Spółka z o.o. ul. Katowicka 11	WKŚ.7642-13/B/15/4/2000 ważne do 31.12.2004	linia elektropolerowania i pasywacji szlifowanie wstępne szlifowanie i polerowanie	3 E max: h=6,5m d=0,5m	pył kwas siarkowy	0,1612 0,0425	0,1608 0,0423	Skruber SWT-6
BHH „MIKROTECH” Spółka z o.o. ul. Katowicka 11	WKŚ.7642-13/A/14/3/2000 z dnia 01.02.2000 ważne do 31.12.2004	Stolarnia szlifierka OND-200 szlifierka OND-350 Akumulatornia Spawalnia kotłownia	5 E max: h=30m d=2m	pył żelazo mangan dwutlenek azotu tlenek węgla dwutlenek siarki kwas siarkowy	0,05462 0,0016 0,00032 1,0603 0,1493 0,0007 0,0004	b.d.	cyklon
BREMBO Poland sp. z o.o. ul. Roździeńskiego 13	brak numeru decyzji - początek działalności zakładu od 01.04.03 – dane z raportu oddziaływania na środowisko	kocioł gazowy – moc 651 kW kocioł gazowy – moc 1366 kW		pył zawieszony dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla	0,01031 0,054986 0,879788 0,24744		
Dąbrowska Fabryka Maszyn Elektrycznych „Damel” S.A. Al. Piłsudskiego 2	WER.7641-5/5/99 z dn. 04.05.1999 ważne do 31.12.2005	Spawalnia Oczyszczalnia komorowa Impregnownia Malarnia		pył zawieszony ogółem mangan fluor tlenek węgla dwutlenek azotu ksylen alkohol butylowy	0,804 0,0025 0,00353 0,00118 0,00156 5,04 0,73	0,21566 0,00216 0,00075 0,00025 0,00155 2,82707 0,3146	zadaszone emitory, wentylacje mechaniczne, filtr tkaninowy $\eta=98\%$ i wentylator FK-40 o wyd. 3,4m ³ /s

Nazwa i adres zakładu	Nr pozwolenia	Rodzaj i ilość źródeł emisji	Ilość emitorów (parametry największego emitora)	Emisja [Mg/rok]			Sposób oczyszczania
				substancja	wg pozwolenia	rzeczywista	
Dąbrowska Fabryka Obrabiarek „PONAR-DEFUM” im. St. Krzynówka ul. Kolejowa 8	WKŚ.7642-18/7/1/2001 z dn. 21.01.02 ważne do 31.12.2010	kotłownia E1: kocioł WR-2,5, kocioł PLM-2,5 – 2 szt. piaskowanie odlewów E2 (piaskiem rzeczonym) Lakiernia obrabiarek E3, E4, E5 Piec do azotowania E 6 hartownia E7 (piec hartowniczy nagrzewany energią elektryczną) nawęglanie w nafcie E8 spawalnica E9 czernienie detali E10	10 E max: h=45m d=1,0m	pył zawieszony pm10 pył ogółem dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla benzo-a-piren dwutlenek węgla ksylen toluen benzyna octan butylu oktan etylu butanol etyloglikol cykloheksanon amoniak od 01.01.2006: pył ogółem dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla	41,27 0,8975 9,05 32,27 50,861 - - 0,2444 - - - - - - 16,7266 9,050 32,230 50,820	10,312 0,97 5,032 13,15 25,211 0,004 - 0,132 0,016 0,312 0,023 0,050 0,015 0,004	cyklony CE – 2x900 – 3 szt. komora Howarda cyklony C41-2-630 – 2 szt.
Dom Towarowy „Real” ul. Katowicka 1	WKŚ.7641-81/3/2000 ważne do 31.12.2005	kocioł gazowy nr1 kocioł gazowy nr2	h=14,4m d=0,47m	pył zawieszony PM10 dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla	0,0023 0,012 0,197 0,054		
EKOCEM Sp. z o.o. ul. Rożdzieńskiego 14	WER.7642-88-2/1/03 z dnia 2003.04.18 ważne do 18.04.2013	Młyn żużla i cementowy Załadunek klinkieru Pakowaczka cementu Kotły w betoniarni	6 Emax: h=22m d=0,7m	pył zawieszony PM10 dwutlenek siarki dwutlenek azotu	44,82 35,72 42,61	8,45 2,47 2,56	4 filtry tkaninowe
EKO-REK sp. z o.o. ul. Graniczna 12	b.d.	instalacja 4-modułowa		pył zawieszony pm10 dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla benzen węglowodory alifatyczne węglowodory aromatyczne	8,8 2,624 4,24 47,4 0,72 10,6 2,84		

Nazwa i adres zakładu	Nr pozwolenia	Rodzaj i ilość źródeł emisji	Ilość emitatorów (parametry największego emitatora)	Emisja [Mg/rok]			Sposób oczyszczania
				substancja	wg pozwolenia	rzeczywista	
Elektrociepłownia EC „Nowa” Al. J. Piłsudskiego 92	ŚR-IV6610/D1055/58/1/01 z dnia 5.10.2001 r. ważne do 31.12.2003	Wytwarzanie energii cieplnej	3 E max: h=150m 4xd=3,8m	Pył Dwutlenek siarki Dwutlenek azotu Tlenek węgla Ołów Miedź Chrom Kadm Fluorowodor Benzo-a-piren	1580,4 6711,2 3879,2 1083,3 1247,3 2216,7 458,3 26 32,9 4,52	366,7 2531,6 3221,9 122,8 326,1 700,9 75,8 5,3 32,3 3,4	Elektrofiltry dla kotłów parowych i kota wodnego Filtry tkaninowe dla zbiorników retencyjnych popiołu
GALIA S.A. ul. Przybyłaka 15	WER.7642-91/5/1/2002 z dn. 06.01.2003 ważne do 05.01.2013	instalacja Bruckner – palniki na gaz ziemny wysokometanowy GZ-50	h=10m d=0,3m	glikol etylenowy alkohol alilowy węglowodory alifatyczne pył zawieszony pm10 dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla	0,448 0,0448 0,2700 0,1140 0,0039 1,996 0,1060		
HOBAS SYSTEM POLSKA Sp. z o.o. ul. Dąbrowskiego 23 Katowice	WER.7642-94-6/1/03 ważne do 06.06.2013	Linia produkcyjna „gorąca” Stanowiska cięcia kształtek i rur Stanowisko cięcia i szlifowania rur	8 E max: h=12m d=0,8m	dwutlenek azotu, tlenek węgla, węglowodory alifatyczne substancje pyłowe styren	nie ustalono nie ustalono ? 0,4992		6 filtrów tkaninowych, dopalacz
Huta Bankowa sp. z o.o. ul. Sobieskiego 24	ŚR-IV/6610/D//101/14/2/01 z dn. 26.04.01 ze zmianą decyzji nr SRIV/6610/D/101/14/2/01/03 z dn. 04.03.03 ważne do 31.12.2003	Walcownia Duża Walcownia Średnia Wydział Pierścieni i Obręczy Wydział Energetyczny - Kotłownia	9 E max: h=55,0m d= 1,9m	pył zawieszony dwutlenek azotu tlenek węgla dwutlenek siarki	5,780 5,350 60,700 12,960	1,369 0,032 26,953 5,829	2 odpylacze suche Baumco
Huta Szkła Gospodarczego „Ząbkowice” S.A. ul. Wapienna 2	WKŚ.7642-17/4/2001 z dn. 14.09.01 ważne do 31.12.2005	szuszkarko-chłodziarka piasku silosy piasku, sody, mączki wapiennej piece wannowe odprężarki 4-ro i 6-cio palnikowe mieszalniki zestawu żeliwniak Ø 350 piec do odprężania odlewów i wygrzewania form stanowisko mechanicznego matowienia wyrobów szklanych stanowisko obróbki mechanicznej form żeliwnych i stalowych stanowisko napraw form maszyny do obróbki drewna	15 E max: h=27 m d=0,8 m	pył zawieszony ogółem pył zawieszony pm 10 antymon cynk bor cer mangan żelazo dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla chlorowodor	30,876 26,232 0,1568 0,0413 0,293 0,0335 0,01 0,01 19,402 17,515 2,2 3,367		odpylanie w baterii cyklonów filtr tkaninowy odpylenie w suchym łapaczu iskier

	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	211
---	--	--	-----

Nazwa i adres zakładu	Nr pozwolenia	Rodzaj i ilość źródeł emisji	Ilość emitorów (parametry największego emitora)	Emisja [Mg/rok]			Sposób oczyszczania
				substancja	wg pozwolenia	rzeczywista	
Kopalnia Piasku „Kuznica Warężyńska” S.A. ul. Letnia 1	OŚ-IV/8645/A/14/99 z dn. 26.03.1999 ważne do 31.12.2004	kotłownia opalana węglem kamiennym - 5 kotłów PCO-60 835 kW	h=40m d=1,4m	pył zawieszony dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla benzo-piren sadza	5,54 14,78 5,46 3,14 0,0049 0,277	6,878 15,529 5,088 18,840 0,0029 0,186	baterie cyklonów DC-III 1000 – 5 szt.
Liman EC Sp. z o.o. Al. Zwycięstwa 97	WER.7642-84-5/1/03 z dnia 26.05.2003 ważne do 26.10.2010	Produkcja energii cieplnej	h=50m d=0,5m	Pył Dwutlenek siarki Dwutlenek azotu Tlenek węgla	24,68 54,74 24,95 72,33	5,2 4,33 4,73 2,04	2 cyklony
LOBBE Dąbrowa Górnicza sp z o.o. ul. Koksownicza 16	Decyzja nr 120/03 ŚR-III-6618/DG/1/13/03 z dn. 17.04.2003 ważne do 17.04.2013	stacja oczyszczania spalin	h=50m d=1,2m	pył ogółem związki organiczne chlorowodór fluorowodór dwutlenek siarki tlenek węgla kadm+tal rtęć antymon+arsen+ołów+chrom+ kobalt+ miedź+mangan+ nikiel+ wanad+ cyna	7,56 5,04 15,12 1,01 50,40 25,20 0,01 0,01 0,13 2,5x10 ⁻⁸		zespół oczyszczania spalin
Magneti Marelli Exhaust Systems Polska sp. z o.o. ul. Chopina 72	WER.7642-79-1/3/03 z dn. 11.04.2003 ważne do 31.12.2008	stanowiska spawalnicze 13 emitorów	h=8m d=0,4m	pył zawieszony pm10 dwutlenek azotu	0,383 0,022	0,350 0,018	-
PKM Sp. z o.o. w Sosnowcu ul. Lenartowicza 73 41-219 Sosnowiec Oddział Autobusowy w Dąbrowie Górniczej ul. Piłsudskiego 60	WKŚ.7642-34/13/6/2000 WKŚ-7642/2000/AD (emisja zanieczyszczeń dla całego zakładu) ważne do 31.12.2004	kotłownia lakiernia	2 E max: h=32m d=0,6m	pył ogółem węglowodory aromatyczne ksylen alkohol butylowy toluen oktan etylu octan butylu ftalan dwubutylku butyloglikol dwutlenek azotu tlenek węgla dwutlenek siarki	3,398 0,00006 0,003 0,00007 0,0002 0,00014 0,00015 0,00004 0,000002 2,832 14,159 11,327	b.d.	odpylenie w baterii cyklonów
Polskie Huty Stali S.A. O/Huta Katowice Al. J. Piłsudskiego 92	ŚR-IV/6610/D/105/2/2/03 z dn. 10.02.03 ważne do 31.12.2003	ZWP/A Spiekalnia ZWP/WP Wielkie piece ZSP Stalowni ZWG/P Walcownia Półwyrobów ZWG/S Walcownia Średnia ZWG/D Walcownia Duża	53 E max: h = 250 m d= 10 m	Pył zawieszony PM10 dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla	3494 4315 4373 118348	2575 3092 3455 101355	32 elektrofiltry 20 filtrów tkaninowych 4 płuczki pianowe 5 mokrych oczyszczalni gazu 2 cyklony

Nazwa i adres zakładu	Nr pozwolenia	Rodzaj i ilość źródeł emisji	Ilość emitatorów (parametry największego emitatora)	Emisja [Mg/rok]			Sposób oczyszczania
				substancja	wg pozwolenia	rzeczywista	
PPP „Budowststal 4” ul. Roździeńskiego 7	WKS.7642-83/5/2000 z dnia 24.03.2000 i WKS.7642-29/4/2000 z dnia 23.03.2000 ważne do 31.12.2005	Proces spawania Mechaniczna obróbka drewna Proces szlifowania ręcznego Malowanie Odtuszczanie Suszenie Formowanie kostki brukowej Węzły betoniarskie	23 E max: h=14m d=0,25m	Pył Dwutlenek azotu Aceton Alkohol butylowy Glikol Ksylen Mangan Metyloetyloketon Octan butylu Toluen Węglowodory alifatyczne	0,45 0,002 0,022 0,14 0,19 1,28 0,008 0,1 0,13 0,4 1,49	b.d.	Cyklon + filtr pulsacyjny 12 filtrów tkaninowych
Przedsiębiorstwo Budowy, Utrzymywania Dróg i Mostów w Zawierciu ul. Armii Krajowej 38	WER.7641-80/6/99 ważne do 31.12.2005	wytwórnia mas bitumicznych WMB-30 zbiornik asfaltu nr1 zbiornik mączki wapiennej zbiorniki oleju opałowego (2 szt.)	6 E max: h=18m d=0,8m	pył zawieszony ogółem pył zawieszony PM10 dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla węglowodory alifatyczne węglowodory aromatyczne substancje smoł. benzo-a-piren fenol	0,6125 0,2660 1,1250 0,880 130,11 0,0224 0,00155 0,0012 9,34x10 ⁻⁶ 0,0051		
Przedsiębiorstwo Remontowo- Produkcyjne HK Stal-Service Sp. z o.o. ul. Al. Piłsudskiego 92,	Nr pozwolenia WER.7642-6a/6/3/2002 z dnia 03.03.2003, ważne do 31.12.2007	odciągi spawalni piece gazowe śrutownie piece malarnia	10 E max: h=20,5m d=0,45m	pył zawieszony PM 10 dwutlenek azotu węglowodory alifatyczne suma metyloizobutyloketonu i cykloheksanu suma octanu etylu i octanu butylu glikol etylenowy alkohol butylowy suma ksylenu i toluenu	0,465 0,165 1,62 0,19 0,38 0,24 0,16 0,57	Badania będą przeprowadzone w b.r.	3 filtry z włókniny o η 98%
Przedsiębiorstwo Robót Inżynierskich BUDOSTAL-6 S.A. ul. Myśliwska 1	WER.7641-62/1/99 ważne do 31.12.2004	nagrzewnica olejowa bitumu otaczarka TELTOMAT-100 zbiornik masy asfaltowej	3 E max: h=30m d=1m	pył zawieszony ogółem pył zawieszony PM10 dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla fenol węglowodory aromatyczne benzoapiren	3,09 2,16 3,29 3,93 0,47 0,02 0,87 6,1x10 ⁻⁸		

	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	213
---	--	--	-----

Nazwa i adres zakładu	Nr pozwolenia	Rodzaj i ilość źródeł emisji	Ilość emitorów (parametry największego emitora)	Emisja [Mg/rok]			Sposób oczyszczania
				substancja	wg pozwolenia	rzeczywista	
Saint-Gobain Sekurit HanGlas Polska Sp. z o.o. ul. Szklanych domów 2	WKŚ. 7642-76-A14/1/2002 z dnia 2002-06-18 ważne do 18.06.2012	3 linie sitodruku 2 linie enkapsulacji	h=13 m, d=0,65 .m	59 58 28 4	brak	0,00724 0,06857 0,10882 0,0051	brak
SAINT GOBAIN Glass Sp. z o.o. ul. Szklanych Domów 1	WKŚ.7642-76/1/2/2001 ważne do 31.12.2005	silosy sody, dolomitu, wapienia, nefelinu, siarczku przesypy z taśmociągów piec szklarski wanna szklarska urządzenia typu FLOAT piec chłodniczy RKO wytwornice pary	24 E max: h=85m d=1,9m	pył ogółem pył zawieszony ogółem dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla fluor chlorowodor ksylen toluen benzen etylobenzen amoniak	97,090 94,884 401,257 1035,792 41,879 4,720 18,98 0,033 0,012 0,034 0,023 4,320	b.d.	9 filtrów tkaninowych
Specjalistyczna Firma Usługowo – Handlowa „AUTO-MICHAŁ” ul. Rzeczna 128	WKŚ.7642-89/1/2/2002 ważne do 31.03.2007	Kabina lakiernicza – suszarnicza SOPRAN AFV agregat grzewczo-wentylacyjny	2 E max: h=7m d=0,6m	pył zawieszony ogółem dwutlenek siarki dwutlenek azotu	0,00132 0,00210 0,00369		
Szpital Miejski ul. Legionów Polskich	WKŚ.7642-45/3/3/2001 ważne do 31.12.2005	kotły wodne kotły parowe	2 E max: h=19,6 d=0,4m	pył ogółem dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla	0,0798 0,282 1,322 0,342		
URSA Technika Izolacyjna Polska Sp. z o.o. ul. Armii Krajowej 12	WKŚ.7642-16/2/5/2002 z dnia 21.05.2002 ważne do 21.05.2012	Emisja zorganizowana, jedno źródło	h=60m d=1,2m	dwutlenek azotu amoniak fenol	72,74 191,27 9,41	34,12 30,7 2,73	Elektrofiltr mokry + płuczki wodne
Zakłady Koksownicze „Przyjaźń” ul. Koksownicza 1	ŚR.IV-8645/3/99 z dnia 4.01.1999 ważne do 31.12.2003	Instalacja odpylania młynów na węglowni Opalanie baterii Odpylanie stron koksowych baterii Odpylanie zsypu do komór ISCHK Odpylanie sortowni i dróg transportowych koksu Wytwórnia kwasu siarkowego	35 E max: h=120m d=4m	Pył Dwutlenek siarki Dwutlenek azotu Tlenek węgla WWA H2SO4 Benzo-a-piren węglowodory alifatyczne benzen	652,37 1632,21 895,72 3766,76 19,57 8,39 0,03 145,67 4,16	262,9 1387,4 877,4 2191,6 4,54 2,5 0,008 2,66 0,66	2 baterie cyklonów 12 filtrów tkaninowych 3 elektrofiltry Odpylacz inercyjny + cyklon Demister oparów

	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	214
---	--	--	-----

Nazwa i adres zakładu	Nr pozwolenia	Rodzaj i ilość źródeł emisji	Ilość emitorów (parametry największego emitora)	Emisja [Mg/rok]			Sposób oczyszczania
				substancja	wg pozwolenia	rzeczywista	
Zakład mięsny „ANTOSIK” ul. Łącząca 39	WKŚ.76942-86/11/1/2000 ważne do 31.12.2005	komory wędzarniczo – warzelnicze kotły warzelne	4 E max: h=14m d=0,25	pył zawieszony ogółem pył ogółem dwutlenek azotu dwutlenek siarki tlenek węgla benzo-a-piren formaldehyd fenol metyloetyloketon substancje smołowe	0,00157 0,00157 0,13475 0,00837 0,06185 2x10-6 0,00806 0,01786 0,00086 0,27245		
Zakłady Produkcyjne ATLAS BARBARA S.A. ul. Roździeńskiego 2	WKŚ.7641-82/1/2000 ważne do 31.12.2005	suszenia piasku linie produkcyjne	3 E max: h=46,1 d=0,8m	pył ogółem dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenek węgla	18,5 0,05634 1,352 1,4976		
Zakład Tworzyw Sztucznych „Ząbkowice – Erg” S.A. ul. Chemiczna 6	WKŚ 7642-18/6/3/2001 ważna do 31.12.2006	Instalacja do produkcji taśm samoprzylepnych Instalacja do produkcji folii	43 E max: h=18m d=0,5m	Pył ogółem Cykloheksanon Metyloetyloketon Węglowodory alifatycznr toluen	0,0029 0,118 0,631 144,072 2,6	0,0017 0,21 0,21 85,82 1,61	-

	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	215
---	--	--	-----

Wykaz pozwoleń wodnoprawnych wydanych dla podmiotów na terenie Dąbrowy Górniczej

Tabela 1. Zestawienie podmiotów posiadających pozwolenie wodno-prawne na odprowadzanie ścieków do wód i do ziemi z terenu Dąbrowy Górniczej.

Nazwa i adres zakładu	Numer pozwolenia (znak, data ważności)	Pozwolenie na:	Zrzut ścieków [m³/d]				Jakość odprowadzanych ścieków [mg/dm³]			Ładunek zanieczyszcz. [kg/d]	Miejsce zrzutu	Sposób oczyszczania ścieków
			bytowo-gospod.		przemysłowe		parametr	wg pozwolenia	rzeczywista			
			wg pozwolenia	rzeczywista	wg pozwolenia	rzeczywista						
BHH Mikrotech Sp. z o.o. Dąbrowa Górnicza ul. Katowicka 11	WER 6210/1/10/2000 31.05.2006r.	odprowadzanie do pot. Jamki ścieków bytowo-gospodarczych i sanitarnych	190	20	2	1,9	BZT ₅ Utlentialność Zawiesina Etsrakt eter.	< 20 <30 <30 <15 Pozostałe jak dla II kl. czystości wód	16,6 ChZT 37,7 34,8	0,36 0,83 0,76	Potok Jamki km 3+650	Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków bytowo-gospodarczych
Huta Katowice S.A. Dąbrowa Górnicza ul. Piłsudskiego 92	OŚ-I-7211/110/98 31.12.2001r.	odprowadzanie nadmiaru ścieków do potoku Rakówka	I-V i IX-XII – 80800 m³/h, VI-VIII powyżej 1000 m³/h	22600			Subst. rop. BZT ₅ ChZT Chlorki Siarczany Cyjanki Rodanki Żelazo Fenole Zawiesina Cynk Ekstrakt eter.	1500 8 70 600 250 0,01 0,5 1,5 0,025 30 0,6 10	1386 5,5 25,2 517 154 0,03 1,1 0,4	31 323,6 124,3 569,5 11 684,2 3 480,4 0,68 24,86 9,04	Potok Rakówka	Oczyszczalnia Ścieków Deszczowo Przemysłowych OŚDP
Huta Katowice S.A. Dąbrowa Górnicza ul. Piłsudskiego 92	OŚ-I-7211/110/98 31.12.2001r.	odprowadzanie nadmiaru ścieków do potoku Bobrek	I-V i IX-XII – 80800 m³/h, VI-VIII powyżej 1000 m³/h	1,2			BZT ₅ ChZT Chlorki Siarczany Rodanki Żelazo Fenole Zawiesina Cynk Ekstrakt eter.	70 600 250 0,01 0,5 1,5 0,025 30 0,6 10	2 16,1 15 78 1,1 0,4	0,002 0,02 0,02 0,1 0,001 0,0005	Potok Bobrek	
KP Kuźnica Warężyńska Dąbrowa Górnicza ul. Letnia 1	SR-I-7211/26/99 30.04.2004r.	ekspłację oczyszczalni i odprowadzanie ścieków do pot. Pogorii	30	19	25	6	BZT ₅ Zawiesina	30 50	4,6 10	0,11 0,25	Pogoria przez rów chłonny	Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków byt-gosp.

	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	216
---	--	--	-----

Nazwa i adres zakładu	Numer pozwolenia (znak, data ważności)	Pozwolenie na:	Zrzut ścieków [m³/d]				Jakość odprowadzanych ścieków [mg/dm³]			Ładunek zanieczyszcz. [kg/d]	Miejsce zrzutu	Sposób oczyszczania ścieków
			bytowo-gospod.		przemysłowe		parametr	wg pozwolenia	rzeczywista			
			wg pozwolenia	rzeczywista	wg pozwolenia	rzeczywista						
KP Kuźnica Warężyńska Dąbrowa Górnicza ul. Letnia 1	OŚ-I-7211/64/76 do zakończenia eksploatacji	odprowadzenie wód z odwadniania wyrobiska			216 000	35 216	Zawiesina	30	13,5	475,4	Przemsza	piaskownik
Miasto Dąbrowa Górnicza	OŚ-I-7211/305/98 31.12.2003r.	odprowadzenie oczyszczonych ścieków w oczyszczalni „Centrum” do Pogorii	60000	22714			BZT ₅ ChZT Zawiesina Azot Fosfor	brak danych	7,9 25,9 21,9 4,7 1,1	178,7 589,4 497,2 105,8 24,3	Potok Pogoria	Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków
Miasto Dąbrowa Górnicza	WER 6210/19/3/99 31.12.2004r.	odprowadzenie oczyszczonych ścieków komunalnych z wybudowanej oczyszczalni w Błędowie do pot. „Od Niegowonic”	481	100			BZT ₅ ChZT Zawiesina Azot Fosfor	20 70 30 30 5	7,62 26,10 27,3 13,64 4,38	0,76 2,61 2,73 1,36 0,44	Potok „Od Niegowic”	Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków
Naftobazy Sp. z o.o. w Warszawie. Baza Paliw nr 14 w Dąbrowie Górniczej Strzemieszycach	ŚR- I-6811/29/03 6.06.2013	odprowadzenie oczyszczonych ścieków przemysłowych i opadowych			0,8		ChZT Zawiesina Sub. ropopoch	<125 .<35 .<15			do rów otwarty dopływ Potoku Rakówka km 2+858	b.d.
PWiK Dąbrowa Górnicza ul. Powstańców 13	SR-I-6811/55/2000 31.03.2006r	eksploatację oczyszczalni w Strzemieszycach, odprowadzanie oczyszczonych ścieków do pot. Bobrek	5000	5118			BZT ₅ ChZT Zawiesina Azot Fosfor	15 150 50 30 1,5	8,6 30,2 25,1 17,2 2,1	44,1 154,7 128,6 87,9 10,9	Potok Bobrek	Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków
PWiK Dąbrowa Górnicza ul. Powstańców 13	WER 6210/7/2/99 30.06.2004r	Odprowadzenie z terenu SUW w Tucznawie do potoku Trzebyczka w km 14+490	-	-	100,4 + 40 m³/rok			parametry jak dla II klasy czystości wód				
Spółka Restrukturyzacyjna Kopalń S.A. w Bytomiu Centralny Zakład Odwadniania Kopalń w Czeladzi	SR-I-6811/141/2000r. 31.12.2005r.	odprowadzanie wód dołowych, odprowadzanie ścieków deszczowych z terenu byłej KW „Paryż” do Pogorii			20 160	20 000	Zawiesina Chlorki Siarczany Ekstrakt eter.	50 300 500 50	15 88 327 12	300 Suma chlorków i siarczanów 8 300	Potok Pogoria w km 0+825	brak

Nazwa i adres zakładu	Numer pozwolenia (znak, data ważności)	Pozwolenie na:	Zrzut ścieków [m³/d]				Jakość odprowadzanych ścieków [mg/dm³]			Ładunek zanieczyszcz. [kg/d]	Miejsce zrzutu	Sposób oczyszczania ścieków
			bytowo-gospod.		przemysłowe		parametr	wg pozwolenia	rzeczywista			
			wg pozwolenia	rzeczywista	wg pozwolenia	rzeczywista						
Zakłady Koksownicze „Przyjaźń” Dąbrowa Górnicza ul. Koksownicza 16	SR-I-6811/12/2001 31.12.2005 r.	eksploatację oczyszczalni ścieków fenolowych i odprowadzenie oczyszczonych ścieków do potoku Bobrek			5450	2376	ChZT Chlorki Fenol Cyjanki Rodanki Zawiesina	300 1600 0,5 2,0 5,0 50	174 1574 0,061 0,011 1,1 35	861 7798 0,3 0,51 5,8 173	Rzeka Bobrek	Oczyszczalnia biologiczno-chemiczno-mechaniczna
Zakłady Tworzyw „Zabkowice-Erg” Dąbrowa Górnicza ul. Chemiczna 6	OŚ-I-7211/307/98 31.12.2003 r.	odprowadzenie wód deszczowych i poprodukcyjnych			273	48	Chlorki Siarczany Utlenialność Zawiesina Etsrakt eter.	250 150 10 20 5 Pozostałe jak dla I kl. czystości wód	Suma chlorków i siarczanów – 117,9 ChZT – 11 Zawies. - 10	Suma chlorków i siarczanów – 23,4 ChZT – 2,195 Zawies. – 2	Potok Trzebyczka km 9+100 i 9+015	Piaskownik, dwa odolejające.

Tabela 2. Zestawienie podmiotów posiadających pozwolenie wodno-prawne na zrzut ścieków deszczowych do wód powierzchniowych i do ziemi.

Nazwa i adres zakładu	Numer pozwolenia (znak, data ważności)	Pozwolenie na:	Zrzut ścieków deszczowych [l/s]	Jakość odprowadzanych ścieków [mg/dm³] (wg pozwolenia)	Miejsce zrzutu	Sposób oczyszczania ścieków
BHH Mikrotech Sp. z o.o. Dąbrowa Górnicza ul. Katowicka 11	WER 6210/1/10/2000 31.05.2006r.	odprowadzanie ścieków deszczowych	drenażowe 1100 m³/d deszczowe 650		Potok Jamki km 3+650	
Feidal Polska Sp. z o.o. Dąbrowa Górnicza ul. Starocementarna 22a)	WKŚ 6210/24/9/2000 31.12.2005 r.	odprowadzanie z terenu zakładu ścieków deszczowych	126,5	Zawies.<50 Etsr. Et.< 50	zanieczyszczony staw obok zakładu	
KP Kuźnica Warzężyńska Dąbrowa Górnicza ul. Letnia 1	SR-I-7211/26/99 30.04.2004r.	odprowadzanie ścieków deszczowych	30	Ekstrakt eterowy <50		
Masfalt Sp. z o.o. Warszawa ul. Pańska 85	WER 6210-1/2003 10.04.2013 r.	odprowadzenie ścieków deszczowych z Wytwórni Mas Bitumicznych MASFALT Dąbrowa Górnicza ul. Koksownicza	15	Zawies.<100 Sub.ropopoch.<15	przez rów przydrożny do potoku Rakówka	Zbiornik retencyjny
Naftobazy Sp. z o.o. w Warszawie. Baza Paliw nr 14 w Dąbrowie Górniczej Strzemieszycach	ŚR- I-6811/29/03 6.06.2013	odprowadzenie oczyszczonych ścieków przemysłowych i opadowych	1,19		do rów otwarty dopływ Potoku Rakówka km 2+858	

	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	218
---	--	--	-----

Nazwa i adres zakładu	Numer pozwolenia (znak, data ważności)	Pozwolenie na:	Zrzut ścieków deszczowych [l/s]	Jakość odprowadzanych ścieków [mg/dm ³] (wg pozwolenia)	Miejsce zrzutu	Sposób oczyszczania ścieków
PSE S.A. w Warszawie ul. Mysia 2 Stacja Elektroenergetyczna 220/110kV „Jamki”	WKŚ 6210/30/5/2001 20.02.2012 r.	odprowadzanie ścieków deszczowych	81,12	Zaw. <50 Ekst. Et.<50	grunt	Z powierzchni mis olejowych – separator koalescencyjny.
PWiK Dąbrowa Górnicza ul. Powstańców 13	WER 6210/7/2/99 30.06.2004r	Odprowadzenie z terenu SUW w Tuczawie do potoku Trzebyczka w km 14+490	37			
Saint – Gobain Glass Polska Sp. z o.o. Dąbrowa Górnicza ul. Szklanych Domów 1	WKŚ 6210/3/6/2001 31.05.2006 r.	odprowadzanie ścieków deszczowych	757	Zawies.<50 Etsr. Et.< 50 Pozostałe jak dla II kl. czystości wód	Potok Rakówka km0+332	
Zakłady Koksownicze „Przyjaźń” Dąbrowa Górnicza ul. Koksownicza 16	SR-I-6811/12/2001 31.12.2005r.	odprowadzenie ścieków deszczowych	2266 m ³ /d	ChZT < 300 Chlorki< 600 Cyjanki < 2,0 Rodanki < 5,0 Zawiesina < 50	Potok Bobrek (odcinek źródłowy)	Oczyszczalnia mechaniczno-chemiczna
Zakłady Tworzyw „Zabkowice-Erg” Dąbrowa Górnicza ul. Chemiczna 6	OŚ-I-7211/307/98 31.12.2003r.	odprowadzenie wód deszczowych i poprodukcyjnych	647	Chlorki< 250 Siarczany < 150 Zawiesina < 20 Ekstrakt eterowy < 5	Potok Trzebyczka km 9+100 i 9+015	Piaskownik, dwa odolejające.
ZP BREMBO Poland sp. z o.o. ul. Rożdżeńskiego 13	WOŚ-6223/19/3/2002 31.08.2012 r. Starosta Będziński	wprowadzenie wód opadowych do potoku Pogoria w km 9+755 z terenu projektowanego zakładu BREMBO	-	odprowadzane wody muszą odpowiadać warunkom określonym w rozporządzeniu Ministra OŚZNiL z dnia 05.11.1991r. (Dz.U. Nr 116, poz503)	Potok Pogoria w km 9+755	Separator subst. olejowych

	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	219
---	--	--	-----

Tabela 3. Zestawienie pozwoleń wodnoprawnych na odprowadzanie ścieków deszczowych udzielone miastu Dąbrowa Górnicza.

Nazwa i adres zakładu	Numer pozwolenia (znak, data ważności)	Pozwolenie na:	Zrzut ścieków deszczowych [l/s]	Jakość odprowadzanych ścieków [mg/dm ³] (wg pozwolenia)	Miejsce zrzutu	Sposób oczyszczania ścieków
Miasto Dąbrowa Górnicza	WOŚ-6223/9/2/2002 30.04.2012 r. Starosta Będziński	wprowadzenie wód opadowych do potoku Babia Ława w km 1+253, 1+258 z rejonu ul. Gwardii Ludowej	W1 = 51,6 dm ³ /s W2 = 57,7 dm ³ /s	odprowadzane wody muszą odpowiadać warunkom określonym w rozporządzeniu Ministra OŚZNiL z dnia 05.11.1991r. (Dz.U. Nr 116, poz503)	W1 - Babia Ława 1km+253; W1 – Babia Ława 1km+258;	
Miasto Dąbrowa Górnicza	WOŚ-6223/8/3/02 30.04.2012 r. Starosta Będziński	wprowadzenie istniejącym wylotem do potoku Babia Ława ścieków z kanalizacji ogólnospławnej po przelewie burzowym	-	odprowadzane wody muszą odpowiadać warunkom określonym w rozporządzeniu Ministra OŚZNiL z dnia 05.11.1991r. (Dz.U. Nr 116, poz503)	rów do potoku Babia Ława	
Miasto Dąbrowa Górnicza	WŚR.R.K.6210-4/03 30.04.2013 r. Prez. Miasta Sosnowiec	Odprowadzanie wód deszczowych z terenu Dąbrowy Gór. do rzeki Pogoria i potoku Babia Ława	-	odprowadzane wody muszą odpowiadać warunkom określonym w ustawie	w km 1+920 i 3+070 oraz Babiej Ławy w km 0+530, 1+680, 2+350, 4+190, 1+000 przez rów od Gołonoga i 1+992 przez rów Piasek	
Miasto Dąbrowa Górnicza	WŚR.R.K.6210-5/03 30.04.2013 r. Prez. Miasta Sosnowiec	odprowadzenie wód deszczowych z dachów budynków przy ulicy Chemicznej do Potoku Trzebyczka	-	odprowadzane wody muszą odpowiadać warunkom określonym w ustawie	Potok Trzebyczka w km 7+503	
Miasto Dąbrowa Górnicza	WŚR.R.K.6210-6/03 30.04.2013 r. Prez. Miasta Sosnowiec	odprowadzenie wód opadowych z terenu Ząbkowic do rzeki Trzebyczki przez Starą Trzebyczkę	-	odprowadzane wody muszą odpowiadać warunkom określonym w ustawie	Potok Trzebyczka w km6+125, 7+106, 8+015 i 0+385	piaskownik
Miasto Dąbrowa Górnicza	WKŚ 6210/19/4/2000 31.12.2005 r.	odprowadzenie ścieków deszczowych			potok Jamki	
Miasto Dąbrowa Górnicza	WER 6210/27/6/99 31.12.2005 r.	odprowadzanie ścieków z dzielnicy Staszic w rejonie ulicy Świerkowej	1289	BZT5<30 Zaw.<50 pozostałe jak dla II kl. czystości wód	rowem do Potoku Bobrek	
Miasto Dąbrowa Górnicza	WKŚ 6210/3/5/2000 31.01.2005 r.	odprowadzanie ścieków deszczowych	562		rzeka Bobrek w km 9+870	
Miasto Dąbrowa Górnicza	WKŚ 6210/6/4/2001 31.03.2006 r.	odprowadzanie ścieków deszczowych z dzielnicy Strzemieszyce-Sulno	806	Zawies.<50 Etsr. Et.< 50	potok Jamki km 2+920	

 <small>Consulting Inżynieria Technologia</small>	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	220
---	--	--	-----

Tabela 4. Zestawienie podmiotów posiadających pozwolenia wodnoprawne na pobór wód z ujęć zlokalizowanych na terenie Dąbrowy Górniczej

Nazwa i adres zakładu	Numer pozwolenia (znak, data wydania)	Data ważności	źródło /nr ujęcia	Pobór wg pozwolenia [m ³ /d]	POBÓR RZECZYWISTY	SPOSÓB UZDATNIANIA
Mirosław Czarnecki Dąbrowa Górnicza ul. Rolnicza 19a	OŚ-I-7211/330/98	31.12.2004 r.	pobór wód podziemnych z własnego ujęcia w Sikorce			
GPW Katowice ul. Wojewódzka 19 Katowice	ŚR-I-7211/84/99	31.12.2004 r.	Pobór wód podziemnych z ujęcia w Łazach Będowskich z triasowego piętra wodonośnego studniami wierconymi nr: 1 bis, 4 bis i 8 bis	25 200	b.d.	b.d.
Huta Bankowa Sp. z o.o. Dąbrowa Górnicza ul. Sobieskiego	SR-I-6811/79/2002	31.12.2003r.	na pobór wody z rz. Przemszy	3 369,6	1 483,2	Cedzenie na kratkach
Huta Szklą Gospodarczego „Ząbkowice” S.A. Dąbrowa Górnicza ul. Wapienna 2	WKŚ 6210/25/8/2000	30.09.2006r	pobór wód podziemnych i eksploatację studni głębinowej	5 m ³ /h		
Jerzy Jochymek Olkusz ul. Skwer 2	WKŚ 6210/4/6/2000	31.01.2005r.	pobór wody z rz. Białej Przemszy w km 32+600	107,14 (w okresie wiosennych przepływów) 17,28 od marca do października		
Krzysztof Michaliszyn Dąbrowa Górnicza ul. Kryniczna 21	WKŚ 6210/3/3/2002	31.12.2012r.	na pobór wody z Trzebyczki w km 3+370 do nawadniania ogrodu	60		
Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Katowicach Katowice ul. Wróblewskiego 35	WKŚ 6210/21/6/2001	31.12.2011 r.	na korzystanie z wód do celów rybackich obwodu rz. Przemszy nr 2 wraz ze zb. Pogoria III			
PPUH „Dolomit” Kopalnia Ząbkowice S.A. Dąbrowa Górnicza ul. Dolomitowa 6	WER 6210/14/3/99	31.08.2004r.	pobór wód podziemnych z ujęcia w Ząbkowicach i eksploatację ujęcia , ustanowienie strefy ochrony bezpośredniej	25 m ³ /h		
PWiK Dąbrowa Górnicza ul. Powstańców 13	OŚ-I-7211/128/98	31.12.2003r.	pobór wód podziemnych z ujęcia Trzebiesławice	456	374	bez uzdatniania
PWiK Dąbrowa Górnicza ul. Powstańców 13	WER 6210/7/2/99	30.06.2004r.	pobór wód i eksploatację ujęcia wód podziemnych w Tucznawie	8 400	1 755	redukcja żelaza i manganu na filtrach ciśnieniowych ze złożem piaskowym
PWiK Dąbrowa Górnicza ul. Powstańców 13	WKŚ 6210/4/8/2001	31.08.2006r.	pobór wód podziemnych z ujęcia w Ujejscu ze studni S1,S2, S3	7 888	2 447	bez uzdatniania
Marek Sikorski 41-200 Sosnowiec ul. Mariacka 6/5	WER 6210/3/3/99	31.03.2009 r.	wykonanie zastawki piętrzącej na rz. Rakówce i korzystanie z wód			

	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	221
---	--	--	-----

Nazwa i adres zakładu	Numer pozwolenia (znak, data wydania)	Data ważności	źródło /nr ujęcia	Pobór wg pozwolenia [m ³ /d]	POBÓR RZECZYWISTY	SPOSÓB UZDATNIANIA
URSA Polska Sp. z o.o. Dąbrowa Górnicza ul. Armii Krajowej 12	WKŚ 6210/2/8/2000	30.04.2005r.	pobór wód z potoku Trzebyczka na cele przemysłowe zakładu	280	140	bez uzdatniania
Zakłady Tworzyw „Zabkowice-Erg” S.A. Dąbrowa Górnicza ul. Chemiczna 6	SR-I-7211/74/99	31.12.2004r.	pobór wód podziemnych i ustanowienie strefy ochrony bezpośredniej dla ujęć wód	40 m ³ /h	24 m ³ /h	W sytuacji awaryjnej pomp – podchloryn sodu
Zakład Usług Wodnych i Kanalizacyjnych Siewierz ul. Warszawska 91	WER 6210/20/6/99	31.12.2004r.	pobór wód podziemnych z ujęcia w Trzebieśławicach, eksploatacja ujęcia i ustanowienie strefy bezpośredniej i pośredniej wewnętrznej i zewnętrznej	79,3 m ³ /h		

	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	222
---	--	--	-----

Wyniki monitoringu wód podziemnych i powierzchniowych za lata 1996 - 2002 na terenie Dąbrowy Górniczej

Tabela 1. *Badania wód Centurii przy ujściu do Białej Przemszy w latach 1996 - 2002*

Parametr	Jednostka	CENTURIA ujście do Białej Przemszy km1													
		1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002	
		średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.
Odczyn	pH	7.600	I	7.729	I	7.771	I	7.83	I	7.74	I	7.73	I	7.89	I
Tlen rozp.	mg O ₂ /l	10.145	I	9.946	I	9.946	I	10.1	I	10.05	I	10.1	I	10.6	I
BZT ₅	mg O ₂ /l	2.195	I	2.162	I	2.096	I	2.35	I	2.13	I	2.13	I	2.04	I
ChZT-Mn	mg O ₂ /l	4.718	I	4.438	I	4.171	I	4.55	I	3.46	I	3.30	I	3.39	I
Subst. rozp. og.	mg/l	278.09 ₁	I	274.29 ₂	I	273.45 ₈	I	276.9	I	275.6	I	264.3	I	265.3	I
Zawiesina ogólna	mg/l	7.136	I	7.083	I	10.458	I	11.0	I	10.0	I	10.0	I	10.0	I
Azot amonowy	mg N/l	0.188	I	0.172	I	0.125	I	0.187	I	0.187	I	0.2	I	0.342	I
Azot azotynowy	mg N/l	0.1	I	0.009	I	0.009	I	0.0112	I	0.02	I	0.0206	II	0.02	I
Azot azotanowy	mg N/l	2.918	I	2.439	I	2.285	I	2.16	I	2.25	I	2.43	I	2.48	I
Azot Kjeldahla	mg N/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.388	-	1.8	-	1.36	-	1.36	-
Azot ogólny	mg N/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	2.41	I	4.07	II	3.81	I	3.86	I
Fosforany	mg PO ₄ /l	0.05	I	0.058	I	0.086	I	0.171	II	0.0642	I	0.06	I	0.06	I
Fosfor ogólny	mg P/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.478	I	0.575	II	0.055	I	0.0675	II
Ekstr. eterowy	mg/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	5.0	-	b.d.		5.0	-	5.0	-
Miano Coli fek.	ml/bakt	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.216 _I	II	0.466 _{on}	n	0.245 _I	II	0.727 _I	II

	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	223
---	--	--	-----

Tabela 2. *Badania wód Przemyszy powyżej potoku Psarskiego w latach 1996 - 2002*

Parametr	Jednostka	Przemysza – powyżej potoku Psarskiego													
		1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002	
		średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.
Odczyn	pH	7.833	I	7.908	I	7.942	I	7.95	I	7.97	I	7.97	I	8.03	I
Tlen rozp.	mg O ₂ /l	9.925	I	9.300	I	9.825	I	10.0	I	9.90	II	10.4	I	10.5	I
BZT ₅	mg O ₂ /l	2.425	I	2.638	II	2.821	II	3.26	II	2.99	II	2.84	II	2.98	II
ChZT-Mn	mg O ₂ /l	6.504	I	6.475	II	5.442	I	4.99	I	6.68	II	7.29	II	8.16	II
Subst. rozp. og.	mg/l	394.5	I	396.20 ₈	I	386.12 ₅	I	376.5	I	372.8	I	364.9	I	349.8	I
Zawiesina ogólna	mg/l	10.375	I	13.042	II	10.833	I	10.4	I	11.7	I	10.2	I	15.1	III
Azot amonowy	mg N/l	0.508	I	0.230	I	0.205	I	0.223	I	0.204	I	0.202	I	0.200	I
Azot azotynowy	mg N/l	0.042	non	0.042	non	0.037	non	0.0319	III	0.0504	non	0.0387 ⁿ _{on}		0.0350	non
Azot azotanowy	mg N/l	3.205	I	3.213	I	2.877	I	3.080	I	3.02	I	3.14	I	3.07	I
Azot Kjeldahla	mg N/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	5.12	-	2.25	-	1.42	-	1.99	-
Azot ogólny	mg N/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	7.67	ⁿ _{on}	5.32	II	4.60	II	5.10	II
Fosforany	mg PO ₄ /l	0.069	I	0.087	I	0.077	I	0.0707	I	0.0917	I	0.0658	I	0.0725	I
Fosfor ogólny	mg P/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.0856	II	0.108	II	0.0850	II	0.157 ⁿ _{on}	
Ekstr. eterowy	mg/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	3.50	-	5.00	-	5.00	-	5.00	-
Miano Coli fek.	ml/bakt	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.173	ⁿ _{on}	0.162	ⁿ _{on}	0.722	ⁿ _{on}	0.148	ⁿ _{on}

	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	224
---	--	--	-----

Tabela 3. *Badania wód Potoku Rakówka przy ujściu do Potoku Bobrek w latach 1996 - 2002*

Parametr	Jednostka	Potok Rakówka – ujście do potoku Bobrek													
		1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002	
		średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	ST. KL.
Odczyn	pH	7.888	I	8.079	I	8.108	I	7.97	I	7.93	I	7.94	I	7.82	I
Tlen rozp.	mg O ₂ /l	8.679	I	8.312	I	8.117	I	6.33	non	8.25	I	7.41	II	7.80	I
BZT ₅	mg O ₂ /l	7.108	III	7.687	non	6.208	III	8.75	non	6.80	III	7.83	non	6.78	non
ChZT-Mn	mg O ₂ /l	7.708	II	7.313	II	5.950	I	6.65	I	7.13	I	7.22	I	7.85	I
Subst. rozp. og.	mg/l	1003	non	920.91	III	918.87	III	834.5	III	1055	non	1251	non	1335	non
Zawiesina ogólna	mg/l	18.0	II	12.958	I	12.542	I	12.3	I	12.6	II	10.3	I	16.7	III
Azot amonowy	mg N/l	2.094	II	1.193	II	1.593	II	1.24	II	1.55	II	1.96	II	2.16	III
Azot azotynowy	mg N/l	0.333	non	0.224	non	0.247	non	0.388	non	0.370	non	0.583	on ⁿ	0.632	non
Azot azotanowy	mg N/l	4.39	II	3.993	I	3.972	II	2.68	I	4.51	II	5.59	I ^{II}	6.33	III
Azot Kjeldahla	mg N/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	1.88	-	3.26	-	3.85	-	3.24	-
Azot ogólny	mg N/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	4.89	II	8.14	I ^{II}	10.0	I ^{II}	10.2	non
Fosforany	mg PO ₄ /l	0.175	II	0.191	II	0.188	II	0.213	II	0.386	I ^{II}	0.333	II	0.264	III
Fosfor ogólny	mg P/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.166	I ^{II}	0.215	I ^{II}	0.234	I ^{II}	0.279	on ⁿ
Ekstr. eterowy	mg/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	5.00	-	b.d.	d. ^{b.}	8.800	-	5.00	-
Miano Coli fek.	ml/bakt	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.0139	on ⁿ	0.107	on ⁿ	0.158	on ⁿ	0.0505	on ⁿ

	Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza	projekt: 00857 data: 2003 plik: załączniki.doc	225
---	--	--	-----

Tabela 4 **Badania wód Białej Przemszy w Błędowie w latach 1996 - 2002**

Parametr	Jednostka	Biała Przemsza w Błędowie													
		1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002	
		średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	ST. KL.
Odczyn	pH	7.627	I	7.729	I	7.808	I	7.83	I	7.75	I	7.83	I	7.90	I
Tlen rozp.	mg O ₂ /l	10.191	I	9.783	I	9.929	I	9.800	I	10.1	I	9.70	I	10.3	I
BZT ₅	mg O ₂ /l	2.323	I	2.183	I	2.300	I	2.48	I	2.29	I	2.22	I	2.12	I
ChZT-Mn	mg O ₂ /l	4.814	I	4.617	I	5.050	I	5.62	I	4.94	I	5.78	I	4.62	I
Subst. rozp. og.	mg/l	284.09 ₁	I	275.29 ₂	I	276.16 ₇	I	277.1	I	269.3	I	282.3	I	270.7	I
Zawiesina ogólna	mg/l	8.227	I	6.696	I	10.917	I	11.6	I	12.9	II	10.5	I	10.2	I
Azot amonowy	mg N/l	0.188	I	0.184	I	0.190	I	0.227	I	0.202	I	0.205	I	0.200	I
Azot azotynowy	mg N/l	0.011	I	0.009	I	0.013	II	0.0147	II	0.0219	II	0.0219	II	0.0202	II
Azot azotanowy	mg N/l	2.819	I	2.465	I	2.203	I	2.13	I	2.52	I	2.90	I	2.70	I
Azot Kjeldahla	mg N/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.516	-	2.19	-	1.72	-	1.40	-
Azot ogólny	mg N/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	2.54	I	4.74	II	4.64	II	4.12	II
Fosforany	mg PO ₄ /l	0.51	I	0.064	I	0.101	I	0.119	I	0.0983	I	0.166	II	0.345	non
Fosfor ogólny	mg P/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.0756	I	0.101	II	0.140 _{on} ⁿ	on ⁿ	0.200 _{on} ⁿ	on ⁿ
Ekstr. eterowy	mg/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	5.00	-	b.d.	b. d.	5.00	-	5.00	-
Miano Coli fek.	ml/bakt	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.121 _{on} ⁿ	on ⁿ	0.0731 _{on} ⁿ	on ⁿ	0.0992 _I ^{II}	I ^{II}	0.749	II

Tabela 5. *Badania wód Białej przy ujściu do Białej Przemszy w latach 1996 - 2002*

Parametr	Jednostka	Biała ujście do Białej Przemszy km 2													
		1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002	
		średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.	średnia	st .kl.
Odczyn	pH	7.658	I	7.813	I	7.842	I	7.90	I	7.90	I	7.93	I	7.97	I
Tlen rozp.	mg O ₂ /l	9.538	I	9.104	I	8.808	I	8.70	I	9.43	I	9.24	I	9.05	I
BZT ₅	mg O ₂ /l	3.267	II	2.725	II	2.696	I	2.52	I	2.18	I	2.27	I	2.57	II
ChZT-Mn	mg O ₂ /l	7.679	I	7.158	II	5.696	I	5.91	I	7.29	II	7.13	I	8.58	II
Subst. rozp. og.	mg/l	604.29 ₂	II	573.37 ₅	II	663.04 ₂	II	656.6	II	637.8	II	674.8	II	648.9	II
Zawiesina ogólna	mg/l	26.333	III	20.292	III	24.333	III	26.3	III	46.3	non	13.0	II	34.8	non
Azot amonowy	mg N/l	0.780	II	0.613	II	0.663	I	0.578	II	0.251	I	0.223	I	0.255	I
Azot azotynowy	mg N/l	0.029	III	0.020	II	0.024	III	0.0289	III	0.0322	III	0.0332 _I	II	0.0290	III
Azot azotanowy	mg N/l	1.576	I	1.576	I	1.178	I	0.917	I	1.02	I	1.36	I	1.19	I
Azot Kjeldahla	mg N/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.836	-	1.81	-	1.85	-	1.29	-
Azot ogólny	mg N/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	1.78	I	2.87	II	3.24	I	2.51	I
Fosforany	mg PO ₄ /l	0.297	II	0.251	II		II	0.148	II	0.147	II	0.142	II	0.0773	I
Fosfor ogólny	mg P/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.0811	II	0.143	II _I	0.128	II	0.110	II
Ekstr. eterowy	mg/l	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	5.0	-	b.d.	b. d.	5.0	-	5.0	-
Miano Coli fek.	ml/bakt	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0.0182 _{on}	n	0.0500 _{on}	n	0.0804 _{on}	n	0.439 _{on}	n

Tabela 6. Wyniki badań wód podziemnych w Dąbrowie Górniczej w latach 1996 - 2002

Parametr	Jednostka	RMWP7 Dąbrowa Górnicza							Łazy Błędowskie						
		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002*
Azot amonowy	mg NNH_4dm^3	0.05	<0.1	b.d	<0.2	<0.2	<0.013	<0.07	0	0.0389	0.0389	0.0778	0.0389	0.0389	b.d
Azot azotanowy	mg NNO_3dm^3	5.5	5.445	b.d	6.15	6.53	5.77	1.2	2.929	2.801	0.00257	0.00257	0.1047	0.0993	b.d
Azot azotynowy	mg NNO_2dm^3	<0.01	0.02	b.d	<0.02	<0.02	<0.010	<0.01	0.00304	0.00304	0.003	0.00304	0.00304	0.00304	b.d
Chlorki	mg Cldm^3	15.2	16.3	b.d	18	15.6	14.7	24.5	18.2	16	10.9	11.4	15.5	10.9	b.d
Chrom	mg Crdm^3	<0.002	-	b.d	-	<0.01	0.0019	0.0012	0.004	0.004	0.004	0.005	0.003	0.003	b.d
Fosforany	mg PO_4dm^3	<0.05	0.15	b.d	<0.05	0.05	<0.010	0.027	0.6	0.3	0.3	1	1	1	b.d
Magnez	mg Mgdm^3	36.53	39.6	b.d	38.3	39.55	40.4	44.6	50.45	93.2	46.8	42	42	45.9	b.d
Odczyn	pH	7.42	7.44	b.d	7.51	7.53	7.2	b.d.	7.05	7.05	7.49	7.26	7.34	7.25	b.d
Przewodność elektryczna właściwa	$\mu\text{S}/\text{cm}$	591	-	b.d	-	-	b.d	627	759	1020	744	804	820	920	b.d
Substancje rozpuszczalne ogólne	mg/dm^3	396	354.75	b.d	450	416	554	426	800.1	1078	730.7	669	701.1	760.2	b.d
Twardość ogólna	$\text{mg CaCO}_3\text{dm}^3$	305.9	-	b.d	-	-	225	239	528.3	760	505	459.5	469.3	506.6	b.d
Wapń	$\text{mg Ca}\text{dm}^3$	65.9	64.8	b.d	68.15	73	75.8	73.2	128.4	150.7	125.1	114.8	118.7	127.2	b.d
Zawiesiny	mg/dm^3	0	0	b.d	-	-	b.d.	b.d.	-	-	-	-	0	5	b.d
Żelazo	$\text{Mg Fe}/\text{dm}^3$	0.0285	0.0485	b.d	0.072	0.016	<0.020	<0.01	0.03	0.33	0.1	0.05	0.03	0.04	b.d
Chzt-Mn	$\text{mg O}_2\text{dm}^3$	0.7	<1	b.d	<2	<2	b.d.	b.d.	-	-	-	-	-	-	-
Fluorki	mg/dm^3	-	-	-	-	-	-	-	0.1	0.1	0.1	0.35	0.1	0.1	b.d
Ołów	mg/dm^3	-	-	-	-	-	-	-	0.05	0.05	0.05	0.05	0.01	0.01	b.d
Wodorowęglany	mg/dm^3	-	-	-	-	-	-	-	403	387	324.5	311	336.7	364	b.d
Brom	mg/dm^3	-	-	-	-	-	-	-	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	b.d
Glin	mg/dm^3	-	-	-	-	-	-	-	0.05	0.05	0.05	0.02	0.01	0.01	b.d
Bar	mg/dm^3	-	-	-	-	-	-	-	0.073	0.072	0.079	0.07	0.072	0.077	b.d
Cyjanki	mg/dm^3	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	0	0.01	b.d
Stront	mg/dm^3	-	-	-	-	-	-	-	1.413	1.378	0.664	0.686	0.701	0.74	b.d
Wanad	mg/dm^3	-	-	-	-	-	-	-	0.006	0.006	0.006	0.02	0.002	0.002	b.d
Tytan	mg/dm^3	-	-	-	-	-	-	-	0.008	0.008	0.008	0.008	0.001	0.001	b.d

* w roku 2002 w Łazach Błędowskich nie prowadzono pomiarów

Wyniki monitoringu opadu pyłu w okolicach Huty Katowice

Tabela 1. Zestawienie wyników opadu pyłu oraz metali w pyłe: miedzi, chromu, ołowiu, kadmu w latach 2000 - 2002

Lokalizacja	Nr punktu pomiar.	Pył [g/m ² /rok]			Cu [mg/m ² /rok]			Cr [mg/m ² /rok]			Pb [mg/m ² /rok]			Cd [mg/m ² /rok]		
		2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Dąbrowa Górn. PEC	1	71	48	42	11	12	5	11	4	5	34	39	38	2.8	4.5	2.1
Ząbkowice, ul. Hutnicza	2	66	44	39	8	6	4	6	4	4	36	35	30	2.8	2.2	1.5
Kazdębie	3	68	65	57	10	12	8	10	9	8	58	55	49	3.8	2.1	2.2
Łosień, ul. Ząbkowicka	4	60	79	87	8	13	11	4	4	3	34	35	28	4.2	1.7	2.3
Łęka, ul. Przelotowa	5	70	43	61	5	6	6	3	3	3	41	31	28	3.3	1.9	1.5
Sławków, ul. Gw. Sławkowskich	6	63	29	30	9	7	4	6	3	2	38	35	34	2.8	2.4	1.7
Strzemieszyce, Strzemieszycka 89	7	41	32	49	8	7	4	5	3	2	41	39	30	3.8	3.1	1.7
Strzemieszyce, ul. Anny	8	56	51	58	27	13	5	6	4	3	41	37	37	3.9	3.0	2.1
Strzemieszyce, Strzemieszycka 341	9	59	60	39	11	11	4	5	4	3	34	36	28	2.7	4.1	2.2
Strzemieszyce, ul. Ofiar Katynia	10	48	35	63	47	7	5	4	5	4	43	34	32	2.0	2.5	1.9
Okradzionów	11	59	45	42	9	9	4	5	5	2	35	31	24	3.4	2.0	1.6
Łosień, Policja	13	49	49	75	5	7	6	4	5	3	37	33	26	2.6	2.9	1.8
Łosień, Ząbkowicka	14	95	75	36	19	27	4	9	15	3	61	42	16	4.2	2.8	1.3
Łosień, Kapliczka	15	90	64	72	18	12	11	9	7	6	51	52	42	4.2	3.6	2.2
Łosień, Gołonoska	18	107	87	84	19	8	7	13	11	7	76	58	60	4.9	4.3	2.6
Gołonóg, Kasprzaka	24	40	93	95	14	9	14	6	12	3	38	44	27	2.1	4.2	2.4
Strzemieszyce, Jamki I	33	43	49	38	11	24	9	13	13	7	61	78	55	2.1	3.5	1.7
Strzemieszyce, Jamki II	34	42	28	28	9	5	4	4	3	3	35	31	29	1.7	2.0	0.9
Kolonia Zagrabie	38	51	40	40	7	9	4	6	5	4	35	39	35	2.1	2.2	1.7
Okradzionów, tory kolejowe	42	40	42	20	7	9	4	4	3	2	28	23	19	1.7	2.4	0.9
Łęka, polna droga	44	81	71	67	11	11	5	8	6	4	21	32	28	1.6	2.8	1.2
ZK Przyjaźń, kompleks 13	46	77	71	69	8	7	7	5	4	4	38	32	35	4.0	4.8	2.2
Cieśle	51	107	111	86	11	9	5	9	5	3	40	29	31	2.4	2.5	1.8
Niwa Zagórczańska	52	32	25	34	6	5	3	4	3	3	32	27	19	2.3	1.7	1.2

Lokalizacja	Nr punktu pomiar.	Pył [g/m ² /rok]			Cu [mg/m ² /rok]			Cr [mg/m ² /rok]			Pb [mg/m ² /rok]			Cd [mg/m ² /rok]		
		2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Ostrowy Górn., ul. Rzeczna	54	41	31	39	8	6	5	4	4	3	30	34	21	1.7	1.6	1.1
BPR	56	37	25	37	15	7	4	12	7	5	47	31	38	2.6	2.4	1.9
Tworzeń	68	77	65	81	17	17	17	12	12	11	68	56	62	3.7	4.5	3.8
Strzemieszyce Małe	C	53	45	48	9	8	5	14	11	6	47	43	39	4.3	3.3	2.2
Strzemieszyce M., ul. Ofiar Katynia	D	61	30	49	11	8	8	5	3	5	44	39	34	2.4	1.9	1.6
Strzemieszyce M., za BPR	E	28	51	28	7	7	4	3	2	3	26	25	24	1.4	2.9	1.6
Strzemieszyce Wielkie	F	29	34	32	5	7	4	3	4	3	31	31	25	1.8	2.9	1.5
Cieśle Groniec	G	99	30	26	8	11	3	3	2	2	22	34	36	1.9	2.3	1.3
HK Laboratorium Chem.	H	344	196	175	34	28	17	70	40	28	112	83	73	10.6	9.0	4.9
Sławków, wiadukt	I	59	34	37	11	8	4	7	3	2	32	38	36	2.6	2.8	1.7
Lipówka	J	60	53	49	11	12	5	14	14	15	53	34	37	3.6	3.1	1.6
Koksownia	K	157	119	132	17	12	10	16	10	10	55	45	47	3.7	3.4	2.4
Kazdębie	L	136	94	102	34	32	21	16	14	14	44	45	47	3.3	4.5	2.6
Łęka	M	65	45	38	22	16	8	10	4	2	34	21	22	2.9	1.8	1.1
Okradzionów, drog. kier Łęka	N	89	62	70	9	10	6	3	4	4	25	27	26	2.6	3.1	2.1
Rudy Wypaleniska	P	33	27	77	5	6	5	3	2	3	23	24	20	1.4	1.7	1.4

Wartości dopuszczalne (wg Rozp. MOŚZNiL z 1998 r.; Dz. U. Nr 55, poz. 355 - obowiązujące do 12.07.2002 oraz Rozp. MŚ z 2002 r.; Dz. U. Nr1, poz.12)

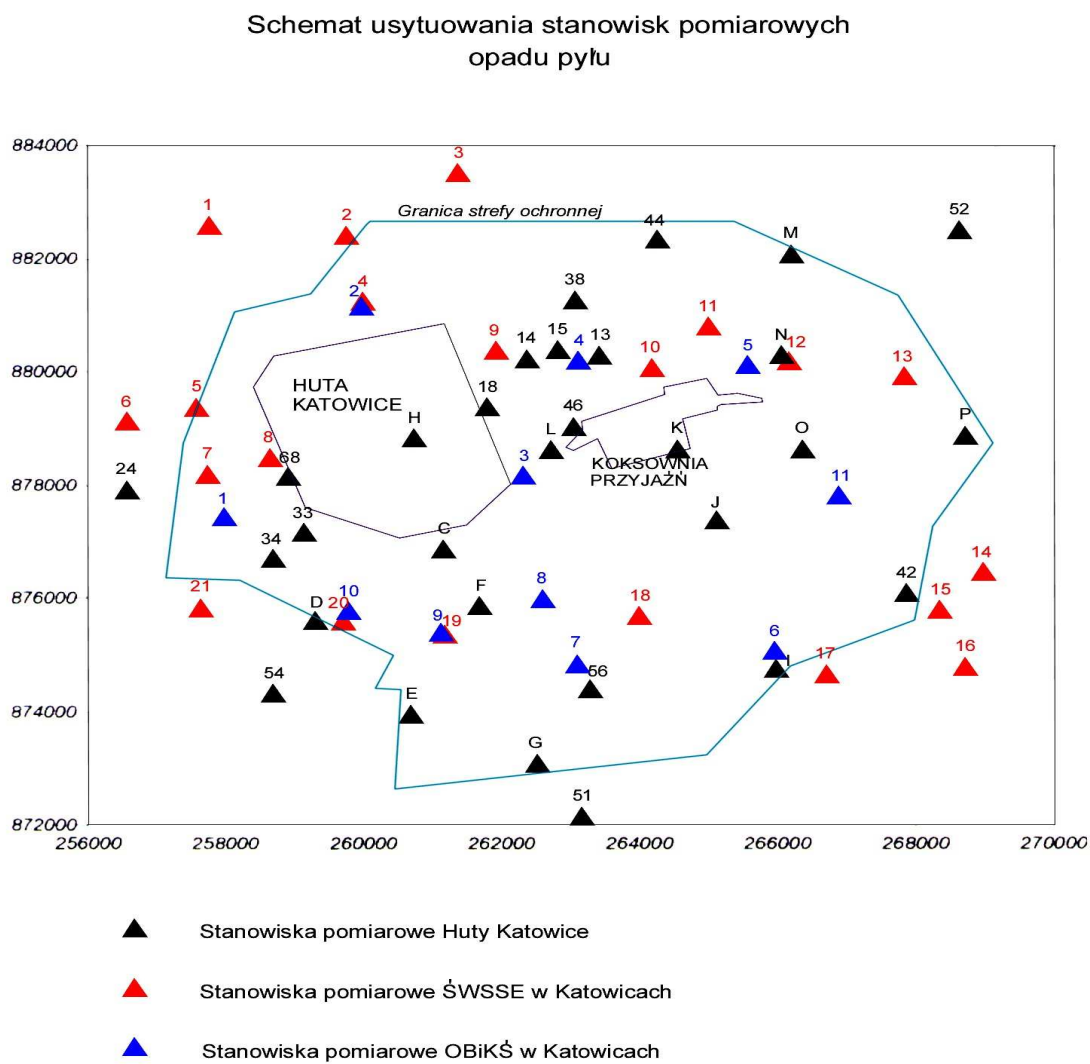
opad pyłu - 200 g/m²/rok

opad ołowiu - 100 mg/m²/rok

opad kadmu - 10 mg/m²/rok

Rysunek 1. Stanowiska pomiarowe opadu pyłu w okolicach byłej strefy ochronnej Huty Katowice

Mapa 1A

Uwarunkowania prawne

5.1. Ochrona powietrza

Działania podejmowane w ramach ochrony powietrza wynikają z wymagań zawartych w ustawie Prawo ochrony środowiska i Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 2002 r., które określa dopuszczalne poziomy niektórych substancji w powietrzu, programów nadrzędnych oraz uwarunkowań związanych z akcesją do Unii Europejskiej.

W Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.) ochrona powietrza postrzegana jest jako zapewnienie jak najlepszej jego jakości przez:

- utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach,
- zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. (Dz. U. Nr 87, poz. 796) określa dopuszczalne poziomy niektórych substancji w powietrzu, poziomy alarmowe niektórych substancji w powietrzu oraz marginesy tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji.

Innym aktem wykonawczym wykorzystywanym przy ocenie jakości powietrza jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5.12.2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 1, poz. 12) oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. nr 87 poz.796).

Tabela 1. Wymagania, co do dopuszczalnych stężeń wybranych substancji, wg Rozporządzenia (Dz. U. Nr 87, poz. 796).

Nazwa substancji	Stężenie 24 h [µg/m ³]	Dopuszczalna częstość przekroczeń	Stężenie roczne [µg/m ³]	Termin obowiązywania (bez marginesu tolerancji)
SO ₂ ⁽¹⁾	150 (125 od 2005 r.)	3 razy w ciągu roku kalendarzowego	20	Brak marginesu tolerancji
NO ₂ ⁽¹⁾	200		40	Od 2010 roku
NO _x ^(2, 3)	-		30	Brak marginesu tolerancji
PM10 ⁽¹⁾	50	35 razy w ciągu roku kalendarzowego	40	Od 2005 roku
Pb ^(1,4)	-		0,5	Od 2005 roku

(1) – dopuszczalne ze względu na ochronę zdrowia ludzi

(2) – suma dwutlenku azotu i tlenku azotu w przeliczeniu na dwutlenek azotu

(3) – dopuszczalne ze względu na ochronę roślin

(4) – suma metalu i jego związków w pyłe zawieszonym PM10

W prawodawstwie Unii Europejskiej ochrona powietrza uregulowana jest przez Dyrektywę ramową w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza w otoczeniu - 96/62/EC i tzw. Dyrektywy „córki”. Dyrektywa określa podstawowe ramy prawne, w tym metody i kryteria oceny jakości powietrza.

Podstawowe wymagania przepisów wspólnotowych do prawa polskiego zostały wprowadzone poprzez ustawy:

- Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zmianami);
- o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 100 poz. 1085);
- Prawo o miarach (Dz. U. Nr 63 poz. 636 z 11.05.2001).

Kwestie szczegółowe dotyczące dopuszczalnych wielkości emisji ze źródeł energetycznego spalania, a także dotyczących emisji z innych instalacji m.in.:

- służących spalaniu olejów odpadowych (Dyrektywa 75/439/EWG), odpadów niebezpiecznych (Dyrektywa 94/67/WE),
- nowych i istniejących spalarni odpadów komunalnych (Dyrektywa 89/369/EWG i 89/429/EWG),

uwzględnione zostały w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 30 lipca 2001 roku w sprawie wprowadzania do powietrza substancji zanieczyszczających z procesów technologicznych i operacji technicznych (Dz. U. Nr 87 poz. 957).

Natomiast zapisy Dyrektywy 2001/81/EC w sprawie krajowych górnych pułapów emisji niektórych związków zanieczyszczających atmosferę zostały częściowo uwzględnione w Polityce Ekologicznej Państwa oraz ustawie Prawo ochrony środowiska.

Tabela 2. Cele III Polityki Ekologicznej Państwa w zakresie ochrony powietrza

Okres	Cel				
do 2010 roku	ograniczenie emisji średnio o [%] w stosunku do stanu w 1990 r.				
	pyłów	dwutlenku siarki	tlenków azotu	lotnych związków organicznych (poza metanem)	amoniak
	o 75%,	o 56%,	o 31%,	o 4%	o 8%
	ograniczenie emisji toksycznych substancji z grupy metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych				
w latach 2008 - 2012	wielkości emisji gazów cieplarnianych nie przekraczającej 94% wielkości emisji z roku 1988 i spełnienie wymagań Protokołu z Kioto				
w 2010 roku	dwukrotnie wyższego stopnia wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych niż w 2000 r.				
w 2025 roku	porównywalnego ze średnimi wskaźnikami w państwach Unii Europejskiej.				

Dla dostosowania wielkości emisji zanieczyszczeń z istniejących źródeł spalania Polska uzyskała następujące okresy przejściowe.

Tabela 3. Okresy przejściowe dla dostosowania wielkości emisji z istniejących źródeł spalania.

Obiekt	SO ₂	NO _x	Pył
Elektrociepłownie przemysłowe	1 stycznia 2008 r.	31 grudnia 2020 r.	-
Elektrownie zawodowe	1 stycznia 2008 r.	31 grudnia 2020 r.	-
Elektrociepłownie zawodowe	1 stycznia 2008 r.	31 grudnia 2022 r.	-
Ciepłownie przemysłowe	1 stycznia 2008 r.	31 grudnia 2022 r.	-
Ciepłownie komunalne	-	-	31 grudnia 2017 r.

Problem wdrażania nowych przepisów dotyczących ochrony powietrza atmosferycznego dotyczyć będzie samorządy jedynie pośrednio, m.in. jako wyrażenie opinii starosty w przygotowaniu przez wojewodę planu ochrony powietrza dla stref (rozumianych jako aglomeracje o liczbie mieszkańców ponad 250 tysięcy, lub obszarów powiatów niebędących aglomeracjami), w których stwierdza się przekroczenie poziomu dopuszczalnego (powiększonego o poziom tolerancji) choćby dla jednej substancji.

Wojewoda powinien przynajmniej, co pięć lat dokonać klasyfikacji stref, odrębnie pod kątem poziomu każdej substancji, wyodrębniając strefy, w których:

- **przekroczone są poziomy dopuszczalne,**
- **poziom substancji nie przekracza poziomu dopuszczalnego i jest wyższy od górnego progu oszacowania²⁵,**
- **poziom substancji nie przekracza górnego progu oszacowania i jest wyższy od dolnego progu oszacowania³,**
- **poziom substancji nie przekracza dolnego progu oszacowania.**

Ciepłownie, elektrociepłownie i elektrownie, których wielkość instalacji (moc zainstalowana) powoduje, że stosują się do nich wymagania rozporządzenia MŚ w sprawie: „Szczegółowych zasad ustalania dopuszczalnych do wprowadzania do powietrza rodzajów i ilości substancji zanieczyszczających oraz wymagań, jakim powinna odpowiadać dokumentacja niezbędna do wydania decyzji ustalającej rodzaje i ilość substancji zanieczyszczających dopuszczonych do wprowadzania do powietrza”(Dz.U. nr 124, poz. 819, 1998 rok), będą musiały dokonać analizy potrzeb inwestycyjnych - uwzględniającej następujące zagadnienia:

- spełnienie obowiązujących norm emisyjnych,
- zastosowanie lepszej jakości paliwa (np.: mniej zasilany węgiel) lub zmianę nośnika energii (np.: z węgla na gaz),
- konieczność inwestycji (nowa instalacja, zastosowanie odnawialnych źródeł energii).

Zdecydowanie się na inwestycje związane z stosowaniem odnawialnych źródeł energii może mieć kilka korzyści - zmniejszenie kosztów z tytułu wykorzystania energii, stworzenie nowych miejsc pracy i inwestorów, zapewnienie lepszej realizacji lokalnych potrzeb energetycznych.

5.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Polityka w zakresie gospodarki wodnej i ochrony wód wynika m.in. z ustaw: Prawo wodne i Prawo ochrony środowiska, programów nadrzędnych oraz uwarunkowań związanych z akcesją do Unii Europejskiej.

²⁵ Górny oraz dolny próg oszacowania oznacza procentową część dopuszczalnego poziomu substancji w powietrzu określoną w RMS z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. nr 87, poz. 798)

Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229) reguluje gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi. Gospodarowanie wodami powinno być prowadzone z zachowaniem zasady racjonalnego i całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych oraz z uwzględnieniem ich ilości i jakości.

Wody podlegają ochronie, której celem jest utrzymywanie lub poprawa ich jakości, biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na obszarach zalewowych tak, aby wody osiągnęły, co najmniej dobry stan ekologiczny i jakość zależną ich przeznaczenia.

Ochrona wód jest realizowana z uwzględnieniem ustawy - Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z póź. zm.) i polega na zapewnieniu ich jak najlepszej jakości, w tym utrzymywaniu ilości wody na poziomie zapewniającym ochronę równowagi biologicznej. Powinno się to odbywać przez:

- utrzymywanie jakości wód powyżej albo co najmniej na poziomie wymaganym w przepisach,
- doprowadzanie jakości wód co najmniej do wymaganego przepisami poziomu, gdy nie jest on osiągnięty.

Ochrona wód zarówno powierzchniowych jak i podziemnych w gminie związana jest bezpośrednio z wielkością poboru wód, stopniem skanalizowania gminy i jakością sieci wodno-kanalizacyjnych.

Ustawa Prawo wodne uwzględnia również szczegółowe rozwiązania zawarte m.in. w dyrektywach:

- **96/61/EC dotyczącej zintegrowanej ochrony przed zanieczyszczeniem,**
- **91/271/EEC w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych, która ma na celu zapewnienie skutecznej ochrony wód przed zanieczyszczeniem,**
- **91/676/EEC w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniami azotanami ze źródeł rolniczych.**

Najważniejsze wymagania transponowane do przepisów polskich to obowiązek budowy systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków we wszystkich aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) większej od 2000.

W sprawie obowiązku budowy systemów kanalizacji Polska uzyskała dla aglomeracji większych niż 10 000 RLM (jaką jest Dąbrowa Górnicza) okres przejściowy do 31.12.2008 roku. W sprawie obowiązku budowy oczyszczalni ścieków Dąbrowę Górniczą zalicza się do aglomeracji większych niż 100 000 RLM, dla których obowiązuje okres przejściowy do 31.12.2010 roku.

Dyrektywa 91/676/EEC w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami ze źródeł rolniczych definiuje właściwy sposób postępowania z nawozami i odpadami w gospodarstwach rolnych, który pozwoli zapewnić wysoki poziom ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami.

Odnośnie zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł rolniczych, dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej, określi, w drodze rozporządzenia, wody powierzchniowe i podziemne wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz

obszary szczególnie narażone, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć.

Władze samorządowe powinny wyznaczyć tzw. strefy wrażliwe - czyli obszary, na których w wyniku działalności rolnej nastąpiło lub prawdopodobne jest zanieczyszczenie wód azotanami tak, że ich stężenie wynosi ponad 50 mg N/dm³. Zgodnie z wymaganiami *Ustawy o nawozach i nawożeniu* zbiorniki do magazynowania odchodów zwierzęcych (pozwalające na magazynowanie odchodów przez okres co najmniej czterech miesięcy) do 2008 roku powinny wybudować wszystkie gospodarstwa rolne posiadające zwierzęta.

5.3. Ochrona ziemi i gleb

Ochrona ziemi i gleb realizowana jest w trybie *Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych* (Dz. U. Nr 16 poz. 78) i *Prawa ochrony środowiska* (Dz. U. Nr 62 poz. 627), oraz programów nadrzędnych.

Ochrona powierzchni ziemi, zgodnie z *Prawem ochrony środowiska*, polega na zapewnieniu jej najlepszej jakości, m.in. poprzez racjonalne gospodarowanie, zachowanie możliwości produkcyjnego wykorzystania, ograniczanie zmian naturalnego ukształtowania, utrzymanie lub doprowadzenie jakości gleby i ziemi do wymaganych standardów. Oceny jakości gleb dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska, a osobą odpowiedzialną za okresowe badania jakości gleby jest Starosta. Jeżeli stwierdzi on przekroczenia standardów jakości może nałożyć na władającego ziemią obowiązek prowadzenia pomiarów zawartości substancji w glebie.

5.4. Tereny przemysłowe

Zagospodarowanie terenów przemysłowych realizowane jest w trybie *Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych* (13.02.1995 r., Dz. U. Nr 16 poz. 78) oraz *Prawa ochrony środowiska* (27.04.2001 r. Dz. U. Nr 62 poz. 627 w szczególności w oparciu o Dział IV – Ochrona powierzchni ziemi – Art. 102, 106). Prace te prowadzą zobowiązane do ich realizacji przedsiębiorstwa i instytucje. Ich celem jest odzyskanie wartości użytkowej terenów dotychczas wykorzystywanych przez przemysł.

Kompleksowość zjawiska, jakim jest proces przekształcania terenu z funkcji przemysłowych na inne, wiąże się z koniecznością realizacji tego procesu w zgodzie z regulacjami prawnymi dotyczącymi zagospodarowania przestrzennego i ochrony środowiska. W kontekście regionalnym tereny przemysłowe powinny znaleźć się w „Studium Zagospodarowania Przestrzennego Województwa” oraz w wynikających z tego dokumentu ustaleniach i opracowaniach wynikowych. Każdorazowo przekształcany teren przemysłowy musi znaleźć się w planie miejscowym gminy w granicach której się znajduje. Plan miejscowy jest prawem miejscowym i określa sposób wykorzystania danego terenu z uwzględnieniem kompleksowego sposobu rozwiązania problemów zabudowy, gospodarki wodno-ściekowej, składowania i unieszkodliwiania odpadów, kształtowania terenów zieleni, odnowy walorów krajobrazowych, warunków klimatycznych, a także potrzeb ochrony środowiska i ludzi. W planach tych zdefiniowany winien być sposób zagospodarowania obszarów objętych szkodliwym oddziaływaniem na środowisko. Związanie prawne decyzji o przekształceniu określonego terenu przemysłowego z przepisem gminy jakim jest plan miejscowy, skutkuje decyzją o zmianie sposobu użytkowania z przemysłowego na inny (najczęściej usługowy), co pozwala realizować gminie swoje plany rozwojowe na nowych uwolnionych przez przemysł terenach.

Lokalny charakter takich przekształceń nie zdaje egzaminu w przypadku dużych powierzchniowo obszarów przemysłowych, których stopień degradacji oraz stosunki własnościowe nie pozwalają na realizację procesu rekultywacji i wtórnego wykorzystania w oparciu o możliwości lokalne.

W oparciu o Art. 110 Prawa ochrony środowiska (z 27.04.2001, Dz. U. Nr 62 poz. 627) Starosta (Prezydent miasta na prawach powiatu) prowadzi aktualizowany corocznie rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleby lub ziemi, z wyszczególnieniem obszarów, na których obowiązek rekultywacji obciąża Starostę/Prezydenta. Starosta dokonuje rekultywacji, jeżeli:

- podmiot, który spowodował zanieczyszczenie gleby lub ziemi albo niekorzystne przekształcenie naturalnego ukształtowania terenu, nie dysponuje prawami do powierzchni ziemi, pozwalającymi na jej przeprowadzenie, lub
- nie można wsząć postępowania egzekucyjnego dotyczącego obowiązku rekultywacji albo egzekucja okazała się bezskuteczna, lub
- zanieczyszczenie gleby lub ziemi albo niekorzystne przekształcenie naturalnego ukształtowania terenu nastąpiło w wyniku klęski żywiołowej.
- GDY Z UWAGI NA ZAGROŻENIE ŻYCIA LUB ZDROWIA LUDZI LUB MOŻLIWOŚĆ ZAISTNIENIA NIEODWRACALNYCH SZKÓD W ŚRODOWISKU KONIECZNE JEST NATYCHMIASTOWE JEJ DOKONANIE.

Kolejność realizowania przez Starostę zadań w zakresie rekultywacji powierzchni ziemi (zgodnie z Art. 111 ww. ustawy) powinna być uściślona po wykonaniu szczegółowej inwentaryzacji tych terenów w ramach MPZP.

5.5. Ochrona przyrody

Regulacje prawne zawarte są w następujących ustawach:

- **ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991 r (z późniejszymi zmianami),**
- **ustawa o lasach z dnia 28 września 1991 r. (z późniejszymi zmianami),**
- **ustawa Prawo łowieckie z dnia 13 października 1995 r. (z późniejszymi zmianami),**
- **ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r (z późniejszymi zmianami).**
- **ustawa o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997 r. (z późniejszymi zmianami),**
- **ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r. (z późniejszymi zmianami),**

Według art. 2. pkt 2 Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991 r. (uwzględniono zmiany wprowadzone ustawą z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw) ochrona przyrody ma na celu m.in.:

- **utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów,**
- **zachowanie różnorodności biologicznej,**
- **zapewnienie ciągłości gatunków roślin lub zwierząt wraz z siedliskami poprzez utrzymywanie lub przywracanie ich do właściwego stanu,**

- kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody.

Ograniczenia na obszarach chronionych wynikają bądź to wprost z ustawy, bądź są wprowadzone aktem prawnym powołującym daną formę ochrony przyrody.

Obszary chronionego krajobrazu są tworzone w drodze rozporządzenia wojewody. Rozporządzenie to może określać zakazy i ograniczenia przewidziane w art. 36 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody. Ustalenie OChK powinno znaleźć odzwierciedlenie w planie zagospodarowania przestrzennego. Polskie prawo dotyczące ochrony przyrody charakteryzuje się dosyć wysoką zbieżnością z prawem wspólnotowym. Wśród zagadnień, które należy jeszcze rozwiązać należy wymienić:

- wprowadzenie przepisów reglamentujących obrót międzynarodowy określonymi gatunkami roślin i zwierząt,
- ustanowienie obszarów chronionych,
- przejęcie odpowiedniej terminologii i definicji.

W odniesieniu do organizmów genetycznie zmodyfikowanych Art. 42a. ustawy z dnia 7 czerwca 2001 roku wprowadza zapisy dotyczące zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów genetycznie zmodyfikowanych (na wzór dyrektywy 90/220/EWG), z których najważniejszy brzmi: zamierzone uwolnienie genetycznie zmodyfikowanych organizmów do środowiska w celach eksperymentalnych lub wprowadzenie do obrotu produktu zawierającego OGM lub składającego się z takich organizmów albo ich części wymaga zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska. Do wniosku o wydanie zezwolenia wnioskodawca załącza ocenę zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi.

5.6. Zasoby surowców mineralnych

Zasady poszukiwania, dokumentowania oraz korzystania z kopalin regulowane są przepisami ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze. W ustawie tej rozstrzygnięto także sprawę własności złóż kopalin oraz uregulowano problem ochrony zasobów złóż poprzez wymóg ujmowania ich w MPZP oraz obowiązek kompleksowego i racjonalnego wykorzystania kopalin.

5.7. Ochrona przed hałasem

Rodzaj działań podejmowanych w ramach ochrony przed hałasem wynikają m.in. z wymagań zawartych w ustawie Prawo ochrony środowiska i ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym²⁶ z dnia 7 lipca 1994 roku (Dz. U. Nr 89, poz. 415, z późn. zm.), programów nadrzędnych oraz uwarunkowań związanych z akcesją do Unii Europejskiej.

Według Prawa ochrony środowiska ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska akustycznego poprzez zmniejszanie poziomu hałasu, co najmniej do dopuszczalnego. Zgodnie z ww. ustawą na terenie Dąbrowy Górniczej (aglomeracja o liczbie mieszkańców większej niż 100 tys.) jest wymagane sporządzanie mapy akustycznej. Obowiązek sporządzenia mapy akustycznej spoczywa na staroście

²⁶ Od 11.07.2003 r. obowiązywać będzie nowa Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. U. Nr 80, poz. 717)

z jednoczesnym uwzględnieniem informacji wynikających z map akustycznych sporządzonych przez zarządzających obiektami mogącymi powodować przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu. Tam gdzie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu tworzy się programy zadań, których celem jest dostosowanie poziomów hałasu do dopuszczalnego. Program taki uchwała Rada Powiatu. Wymagania, które musi spełniać taki program określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 października 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinien odpowiadać program ochrony środowiska przed hałasem (Dz. U. Nr 179, poz. 1498).

W ustawie z dnia 7 czerwca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw, zapisano terminy sporządzenia ww. opracowań. Prezydent Dąbrowy Górniczej powinien sporządzić mapę akustyczną w terminie do dnia 30 czerwca 2012 roku, a Rada Powiatu powinna uchwalić program działań do dnia 30 czerwca 2013 roku. Mapa akustyczna będzie aktualizowana co 5 lat.

W Polsce dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku określa Rozporządzenie Ministra OŚNiL z dnia 13 maja 1998 roku (Dz. U. Nr 66/98, poz.75), które uwzględnia zapisy z „Zielonej Księgi Komisji Europejskiej w sprawie przyszłej polityki w dziedzinie hałasu” (COM/96/540 final). Natomiast progowe określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 r. w sprawie wartości progowych poziomów hałasu (Dz. U. Nr 8, poz. 81). Dopuszczalne poziomy i progowe wartości poziomu hałasu są ustalane biorąc pod uwagę zróżnicowanie pod kątem przeznaczenia terenu (np. pod zabudowę, na cele uzdrowiskowe, itd.), rodzaju obiektu lub działalności będącej źródłem hałasu, pory dnia.

W lipcu 2000 roku ukazała się końcowa wersja propozycji Dyrektywy COM(2000)468 final, zmieniona przez COM (2001) 621, dotyczącej oceny i zarządzania hałasem środowiskowym, która przewiduje, że w pierwszym etapie, tj. w okresie 3 lat od jej wejścia w życie, powinny zostać wykonane mapy akustyczne m.in. dla:

- **dużych aglomeracji miejskich (powyżej 250 tys. mieszkańców),**
- **dróg międzynarodowych, krajowych i regionalnych o natężeniu ruchu powyżej 3 mln pojazdów osobowych w ciągu roku,**
- **linii kolejowych - o natężeniu ruchu powyżej 30 tys. pociągów osobowych w ciągu roku.**

Zgodnie z Prawem ochrony środowiska zarządzający drogą, linią kolejową i linią tramwajową są zobowiązani do okresowych pomiarów poziomów hałasu i drgań emitowanych w związku z ich eksploatacją. Gdy poziom drgań i emitowanego hałasu zbliża się lub przekracza wartości dopuszczalne zarządzający ww. obiektami są obowiązani do ciągłych pomiarów ich poziomów w środowisku. W razie przebudowy drogi, linii kolejowej czy tramwajowej zmieniającej w istotny sposób warunki eksploatacji, zarządzający są obowiązani do przeprowadzenia pomiarów porealizacyjnych. Obowiązek ten należy wypełnić najpóźniej w ciągu 14 dni od rozpoczęcia eksploatacji przebudowanego obiektu. Jeśli pomiary te mają szczególne znaczenie dla systematycznej obserwacji zmian stanu środowiska wynikających z jego eksploatacji, zarządzający przedkłada ich wyniki organowi ochrony środowiska zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 17 stycznia 2003 r. w sprawie rodzajów wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją dróg, linii kolejowych, linii tramwajowych, lotnisk oraz portów, które powinny być przekazywane właściwym organom ochrony środowiska, oraz terminów i sposobów ich prezentacji (Dz. U. Nr 18, poz. 164).

Rozporządzenia te ustalają przypadki, w których wymagane są ciągłe lub okresowe pomiary poziomów wskazanych substancji lub energii w środowisku, referencyjne metody wykonywania pomiarów, kryteria lokalizacji punktów pomiarowych i sposoby ewidencjonowania przeprowadzonych pomiarów. Wymagania te zależą od kategorii i rodzaju drogi, linii kolejowej i tramwajowej, terenu, na którym są usytuowane (gęsto zaludnione, objęte ochroną na podstawie przepisów szczególnych) oraz od poszczególnych ich odcinków.

Ustawa Prawo ochrony środowiska nakłada również na zarządzającego linią kolejową obowiązek sporządzania co 5 lat mapy akustycznej terenu, na którym eksploatacja obiektu może powodować przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.

Mapę akustyczną należy sporządzić we fragmentach obejmujących obiekty na obszarach poszczególnych powiatów. Część opisowa powinna zawierać uwarunkowania akustyczne wynikające z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, metody wykorzystane do dokonania oceny oraz zestawienie wyników badań. Po raz pierwszy mapę taką zarządzający będzie musiał sporządzić do roku czasu od zaliczania obiektów do powodujących negatywne oddziaływania akustyczne na znacznych obszarach. Mapa powinna zostać przedłożona we fragmencie dotyczącym danego powiatu właściwemu wojewodzie i staroście.

Minister właściwy do spraw środowiska określi w drodze rozporządzenia linie kolejowe, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach, dla których wymagane jest sporządzenie map akustycznych oraz sposoby określania granic terenów objętych tymi mapami z uwzględnieniem cech obiektów.

Od stycznia 2002 roku obowiązuje również Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 r. w sprawie wartości progowych poziomów hałasu (Dz. U. Nr 8, poz. 81). Rozporządzenie to określa w podziale na tereny dróg lub linii kolejowych oraz pozostałych obiektów i źródeł hałasu, wartości progowe poziomu hałasu, których przekroczenie powoduje zaliczenie danego obszaru do kategorii terenu zagrożonego hałasem.

5.8. Ochrona przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym

Polityka w ramach ochrony przed promieniowaniem wynika głównie z wymagań zawartych w ustawie Prawo ochrony środowiska (Dział VI - Ochrona przed polami elektromagnetycznymi) oraz programów nadrzędnych.

Wg wspomnianych zapisów, ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na utrzymywaniu tych pól co najmniej na dopuszczalnym poziomie lub doprowadzaniu ich poniżej tego poziomu. Oceny poziomów pól dokonuje się w ramach państwowego monitoringu, natomiast wojewoda prowadzi okresowe badania kontrolne. Także do obowiązków wojewody należy prowadzenie i coroczne aktualizowanie rejestru terenów, gdzie zostały stwierdzone przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

Zgodnie z POŚ powinno się uzyskać pozwolenie na emitowanie pól elektromagnetycznych, które określa również dopuszczalne poziomy pola. Obowiązek ubiegania się o takie pozwolenie obejmuje:

- linie i stacje elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110kV lub wyższym,
- instalacje radiokomunikacyjne i radiolokacyjne, których równoważna moc promieniowania izotropowo jest równa 15 W lub wyższa, emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0,03 MHz do 30 000 MHz.

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	240
---	---	---	-----

Do czasu ukazania się nowego, zapowiadanego przez POŚ aktu wykonawczego, obowiązuje poprzednie rozporządzenie MOŚZNiL z dnia 11 sierpnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed promieniowaniem szkodliwym dla ludzi i środowiska, dopuszczalnych poziomów promieniowania, jakie mogą występować w środowisku oraz wymagań obowiązujących przy wykonywaniu pomiarów kontrolnych promieniowania.

Kontrola lokalizacji źródeł pól elektromagnetycznych i ograniczenie ich oddziaływania na ludzi i środowisko do poziomów dopuszczalnych w Polsce jest również regulowana przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy, prawa budowlanego, zagospodarowania przestrzennego i przepisami sanitarnymi.

Sprawozdanie z konsultacji społecznych

6.1. Pierwsze spotkanie z Zespołem Konsultacyjnym

Pierwsze spotkanie, odbyło się w Urzędzie Miasta Dąbrowa Górnicza, w dniu 5 sierpnia 2003 r. i było pierwszym z cyklu trzech spotkań prowadzonych w ramach konsultacji społecznych *Programu ochrony środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza*. Lista uczestników spotkania została opracowana wspólnie przez pracowników Wydziału Ekologii i Rolnictwa UM oraz CITEC S.A. Zaproszenia na spotkanie zostały wraz z ankietą rozesłane przez firmę CITEC S.A.

W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele:

- zakładów produkcyjnych oddziałujących na środowisko miasta,
- spółdzielni mieszkaniowych i innych organizacji zrzeszających mieszkańców miasta,
- organizacji działających w sferze ochrony środowiska,
- administracji zajmującej się ochroną środowiska,
- Urzędu Miasta.

Należy podkreślić liczny udział przedstawicieli wszystkich zaproszonych grup.

Przebieg spotkania

Na wstępie prowadzący powitali uczestników i omówili program spotkania. Po indywidualnym przedstawieniu uczestników omówiono genezę i zakres *Programu ochrony środowiska* i *Planu Gospodarki Odpadami*, oraz cele, zakres i harmonogram konsultacji społecznych. Program spotkania, lista obecności oraz zakres przedstawionych prezentacji przedstawiono poniżej.

Istotnym elementem warsztatów była dyskusja nt. problemów ochrony środowiska miasta Dąbrowa Górnicza oraz oczekiwań członków Zespołu Konsultacyjnego w stosunku do *Programu*.

Najważniejsze poruszane kwestie:

- przełożenia planowanych zadań i kierunków na działania zakładów z terenu miasta;
- troski o realizację celów *Programu* i sposoby kontroli ich realizacji;
- znikomej świadomości ekologicznej mieszkańców miasta oraz ważnej roli edukacji ekologicznej, bez której duża część zadań na rzecz ochrony środowiska nie przyniesie planowanego rezultatu;
- „dzikich” wysypisk odpadów zarówno w lasach jak i na innych terenach zielonych i rekreacyjnych, nad brzegami zbiorników wodnych i przy parkingach - bardzo duży problem w mieście;
- ujęcia w Planie Gospodarki Odpadami sposobu kontroli i rozliczeń mieszkańców z wywozu odpadów, w tym również wielkogabarytowych, lub wprowadzenie „podatku śmieciowego” niezależnego od ilości odpadów co mogłoby powstrzymać ludzi przed wywożeniem odpadów do lasów;
- emisji zanieczyszczeń do powietrza zarówno tzw. „niskiej” jak i z zakładów przemysłowych oraz „wtórnej” związanej z poruszaniem się po drogach komunikacyjnych;

- skarg na emisję z zakładów w Ząbkowicach (drobin wełny mineralnej /szklanej) oraz zrzutów nieczyszczonych ścieków w tym rejonie bezpośrednio do odbiornika i dużą emisję odorów z tym związaną.

Zaproponowano aby w Programie odnieść się do zagrożeń meteorologicznych np. smogu i ująć w zadaniach wypracowanie przez Urząd Miasta wspólnie z głównymi zakładami i instytutem meteorologii systemu ostrzegania, tak aby w najmniej korzystnych momentach można było ograniczyć emisję i jej negatywne oddziaływanie na ludzi.

Przedstawiciel PTTK zwrócił uwagę na prowadzone przez organizację działania edukacyjne wśród dzieci i młodzieży, jako ważną część edukacji ekologicznej.

W trakcie spotkania uczestnicy oddali wypełnione ankiety, które otrzymali razem z zaproszeniem. W dalszej części przedstawiono wzór ankiety i jej wyniki.

Ustalono, że kolejne warsztaty odbędą się w I połowie września 2003 r. Wszyscy uczestnicy otrzymają zaproszenie na min. 10 dni przed terminem spotkania. Do zaproszenia na kolejne spotkanie dołączone zostanie, przygotowane przez CITEC S.A., kompendium informacji o stanie środowiska i źródłach zanieczyszczeń z terenu miasta.

Program I spotkania z Zespołem Konsultacyjnym

10.00	Powitanie uczestników warsztatów
10.30	Geneza programu ochrony środowiska;
10.50	Cele, zakres i harmonogram konsultacji społecznych
11.15	Główne problemy ochrony środowiska Miasta - dyskusja
12.00	Zakończenie warsztatów

Prowadzenie:

dr Marek Sowiński

mgr inż. Jolanta Preidl

mgr inż. Anna Kulczak

Skład Zespołu Konsultacyjnego

I. Przedstawiciele Zakładów Przemysłowych.		
1.	Jacek Oleksiak	Huta „Bankowa”
2.	Andrzej Pawlas	Huta „Katowice”
3.	Jacenty Morel	Zakłady Koksownicze „Przyjaźń”
4.	Lidia Łukasińska	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej
5.	Maciej Trząski	Elektrownia EC Nowa Sp. z o.o.
6.	Barbara Grafowska	Kopalnia Piasku „Kuźnica Warężyńska” S.A.
7.	Barbara Farma	LOBBE Dąbrowa Górnicza Sp. z o.o.
8.	Anna Schabowska	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.
9.	Zenon Doroz	ALBA MP GK
10.	Danuta Sowuła	HK Eko – Grys Sp. z o.o.
11.	Jan Sówka	Zakład produkcji Cementu i Betonu EKOCEM Sp. z o.o.
12.	Bronisław Dąbrowski	Zakład ATLAS – BARBARA S.A.
13.	Marian Botor	Saint – Gobain Glass Polska Sp. z o.o.
14.	Lech Skomorowski	HOBAS Polska
II. Przedstawiciele innych jednostek:		
15.	Jan Stafański	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
16.	Antoni Gradek	Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
17.	Dorota Białas	Powiatowy Inspektorat Sanitarny
18.	Leszek Ośródka	IMGW
19.	Grażyna Tabore	Szkoła Podstawowa
III. Przedstawiciele Spółdzielni Mieszkaniowych:		
20.	Bożena Suszek	Spółdzielnia Mieszkaniowa „FENIX”
21.	Stanisław Gąszczak	Spółdzielnia Mieszkaniowa „Lokator”
22.	Janusz Śmigalski	Spółdzielnia Mieszkaniowa „Podlesie”
23.	Józef Sylkowski	Spółdzielnia Mieszkaniowa Hutniczego Przedsiębiorstwa Remontowego
24.	Zdzisław Haberk	Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych
25.	Zbigniew Dworczyk	Spółdzielnia Mieszkaniowa „Górniki”
IV. Przedstawiciele Stowarzyszeń i Organizacji Pozarządowych:		
26.	Izabela Stando	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego
27.	Mirosława Molenda	Polskie Towarzystwo Turystyczne – Krajoznawcze
28.	Marian Wilk	PZW Okręg Katowicki Koło Miejski nr 12
29.	Edward Siejka	PZW Okręg Katowice Koło „ERG” nr 97
30.	Ryszard Koszalarz	PZW Okręg Katowice Koło Kopalnia Paryż nr 85
31.	Andrzej Adamczewski	PZW Okręg Katowice Koło Huta Bankowa nr 69
32.	Ireneusz Wojakowski	Koło Łowieckie „Bór”
33.	Marcin Zwierchowski	Ośrodek Doradztwa Rolniczego
34.	Jacek Sieradzki	PGL Lasy Państwowe Nadleśnictwo Siewierz
35.	Jacek Gryń	Centrum Sportu i Rekreacji
V. Przedstawiciele Jednostek Pomocniczych:		
36.	Jerzy Jagiełło	Przewodniczący Rady Osiedla Antonimów
37.	Halina Guzy	Przewodnicząca Rady Osiedla Błędów
38.	Danuta Matusiak	Przewodnicząca Rady Osiedla Łęka
39.	Barbara Klimczyk	Przewodnicząca Rady Osiedla Okradzionów
40.	Józef Waluda	Przewodniczący Rady Osiedla Trzebiesławice
41.	Marian Mucik	Przewodniczący Rady Osiedla Ujejsce

VI. Członkowie Komisji Stałych Rady Miejskiej:		
42.	Koćma Robert	Przewodniczący Rady Miejskiej
43.	Juroff Józef	Vice Przewodniczący Rady Miejskiej
44.	Orpych Tadeusz	Vice Przewodniczący Rady Miejskiej
45.	Woźniczka Kazimierz	Vice Przewodniczący Rady Miejskiej
46.	Arciszewski Franciszek	
47.	Bober Edward	
48.	Bobrowski Krzysztof	
49.	Drożyński Marek	
50.	Frydrych Czesława	
51.	Gondek Anna	
52.	Michalska Jolanta	
53.	Rutkowski Ryszard	
54.	Sołtysik Tomasz	
55.	Szaniawska Krystyna	
56.	Wiekiera Wiesław	
57.	Bętkowska –Sobczyk Grażyna	
58.	Goleniowski Włodzimierz	
59.	Harańczyk Ryszard	
60.	Łukasik Zbigniew	
61.	Tamborek Krzysztof	
62.	Trzewiczek Mariola	
63.	Henryk Zaguła	
64.	Ciaś Bogusława	
65.	Wróblewski Zbigniew	
66.	Padoł Łukasz	
VII. Przedstawiciele Urzędu Miasta:		
67.	Jerzy Talkowski	Prezydenta Miasta
68.	Zygmunt Górski	Z-ca Prezydenta Miasta
69.	Barbara Lubasz	Naczelnik Wydziału Ekologii i Rolnictwa
70.	Zbigniew Sodo	Z-ca Naczelnika Wydziału Ekologii i Rolnictwa
71.	Małgorzata Wnuk	
72.	Eliza Mucha	
73.	Jolanta Przybyła	
74.	Kazimiera Cyran	
75.	Elżbieta Malinowska	
76.	Halina Bąbik	
77.	Olga Liberska	

Ankieta dotycząca problemów ochrony środowiska w mieście oraz jej wyniki

Ankieta

Poniżej przedstawiono listę problemów ochrony środowiska w Dąbrowie Górniczej:

<ul style="list-style-type: none"> • Niezrekultywowane składowiska odpadów przemysłowych – pogórnich i pokutniczych oraz tereny przemysłowe • Tereny przemysłowe • Gospodarka odpadami komunalnymi, w tym dzikie wysypiska • Szkody górnicze • Skażenie gleb metalami ciężkimi • Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych • Gospodarka wodno-ściekowa • Hałas komunikacyjny i przemysłowy 	<ul style="list-style-type: none"> • Imisja (stężenie) zanieczyszczeń powietrza • Emisja zanieczyszczeń do powietrza z terenu miasta, z uwzględnieniem niskiej emisji • Promieniowanie elektromagnetyczne • Degradacja szaty roślinnej i fauny, mała ilość terenów zielonych • Brak obszarów objętych ochroną prawną - obszarów chronionych • Koncentracja zabudowy oraz infrastruktury drogowej i kolejowej • Inne (jakie?)
---	--

Proszę odpowiedzieć na następujące pytania:

- 1) **Który z wymienionych problemów ochrony środowiska w Dąbrowie Górniczej wydaje się Pani/Panu najważniejszy i dlaczego? Proszę wskazać obszary miasta zagrożone w największym stopniu**
- 2) **Który z wymienionych problemów ochrony środowiska w Dąbrowie Górniczej wydaje się Pani/Panu najmniej ważny i dlaczego?**

Wyniki ankiety

W przeprowadzonej ankiecie liderzy poproszeni zostali o wskazanie spośród przykładowej listy, najważniejszych i najmniej ważnych problemów ochrony środowiska w Dąbrowie Górniczej. Na pytania ankiety odpowiedziało 25 na 37 uczestników konsultacji społecznych.

Najczęściej wymienianymi, a więc uznanymi za najistotniejsze, problemami ochrony środowiska w mieście są:

- **gospodarka odpadami komunalnymi wraz z dzikimi wysypiskami** (problem ten zasygnalizowała prawie połowa ankietowanych). Według ankietowanych największym problemem są dzikie wysypiska na obrzeżach lasów, przy drogach i w obrębie prywatnych posesji. Jedną z przyczyn może być brak przyjmowania od osób fizycznych odpadów wielkogabarytowych, czy podobnych do komunalnych. Na terenach rekreacyjnych zwrócono uwagę na zbyt małą ilość pojemników na śmieci. Zasygnalizowano również zaniedbanie Parku „Zielona” i „Centrum” oraz niewystarczające starania miasta w tym względzie. Zasygnalizowano również konieczność selektywnej zbiórki odpadów co przyczyni się do wyłączenia surowców wtórnych ze strumienia odpadów kierowanych na wysypisko oraz oddziaływanie istniejącego składowiska na tereny przyległe (Lipówka).

- **emisja zanieczyszczeń do powietrza z terenu miasta z uwzględnieniem niskiej emisji.** W szczególności ankietowani przytaczali swoje obawy na temat nadmiernej emisji pyłów z Huty Katowice oraz niską emisję na terenach osiedli zabudowy jednorodzinnej.
- **gospodarka wodno ściekowa** (wspomniana rzeczka Pogoria i stawy "Huty Bankowa") Zwrócono uwagę na nieuregulowane sprawy odprowadzenia ścieków z prywatnych posesji, brak kanalizacji wodno-ściekowej w niektórych rejonach miasta.

Na kolejnych miejscach wśród problemów wymieniano:

- Niezrekultywowane składowiska odpadów przemysłowych oraz tereny przemysłowe, gdyż ich niedostateczna ochrona stanowi zagrożenie dla innych komponentów środowiska (wskazano hałdy po byłej KWK Paryż i byłej tlenowni „Huty Bankowa”).
- Skazanie gleb metalami ciężkimi - zwłaszcza w obrębie Huty Katowice - co ma wpływ na uprawy roślin, warzyw i owoców. Pomimo likwidacji części przemysłu nadal pozostaje problem rekultywacji terenów przemysłowych.
- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych.
- Hałas komunikacyjny i przemysłowy.

Za najmniej istotne problemy ochrony środowiska uznane zostały:

- **Promieniowanie elektromagnetyczne – według 7 ankietowanych w ogóle nie występuje**
- **Oddziaływanie górnictwa - zamknięcie kopalń spowodowało zdecydowane zmniejszenie zagrożeń w tej dziedzinie.**
- **Brak obszarów objętych ochroną prawną – obszarów chronionych. Zdaniem ankietowanych takie obszary już istnieją i nie ma konieczności ich powiększania.**
- **Degradacja szaty roślinnej i fauny, mała ilość terenów zielonych - na terenie miasta jest wystarczająca ilość takich terenów.**
- **Koncentracja zabudowy oraz infrastruktury drogowej i kolejowej - zmiany w tym zakresie w obecnych warunkach ekonomicznych są nie do zrealizowania.**

Dodatkowo kilka osób ankietowanych wskazywało, iż wszystkie wymienione zagadnienia powinny być traktowane jako równoważne.

Poniżej przedstawiono tabelaryczne zestawienie wyników ankiet (ilość ankiet zawierających dany problem).

Problem	Ważny	Najmniej ważny
Gospodarka odpadami komunalnymi, w tym dzikie wysypiska	12	
Emisja zanieczyszczeń do powietrza z terenu miasta, z uwzględnieniem niskiej emisji	9	1
Gospodarka wodno-ściekowa	8	
Niezrekultywowane składowiska odpadów przemysłowych oraz tereny przemysłowe	3	
Skazanie gleb metalami ciężkimi	2	
Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych	2	
Hałas komunikacyjny i przemysłowy	1	

Problem	Ważny	Najmniej ważny
Imisja (stężenie) zanieczyszczeń powietrza		
Promieniowanie elektromagnetyczne		7
Oddziaływania górnictwa		6
Brak obszarów objętych ochroną prawną - obszarów chronionych		4
Degradacja szaty roślinnej i fauny, mała ilość terenów zielonych		2
Koncentracja zabudowy oraz infrastruktury drogowej i kolejowej		2

Potrzebą, na którą ankietowani zwracali uwagę, jest również konieczność podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców miasta, rozwój turystyki oraz spójność działań dla pozyskania zewnętrznych środków finansowych.

6.2. Drugie spotkanie z Zespołem Konsultacyjnym – Warsztaty Robocze

Drugie spotkanie odbyło się w Urzędzie Miasta Dąbrowa Górnicza w dniu 15 września 2003 r. i było połączone z warsztatami roboczymi w ramach konsultacji społecznych. Lista zaproszonych gości została zatwierdzona przez Urząd Miasta po pierwszych warsztatach. Członkami zespołu, którym przesłano stosowne nominacje, stali się wszyscy uczestnicy pierwszego spotkania oraz Radni Miasta.

Zaproszenia na spotkanie zostały rozesłane przez CITEC S.A. wraz z informacją o środowisku miasta, która stanowiła streszczenie części diagnostycznej *Programu i Planu*.

Przebieg spotkania

Część I

Na wstępie omówiono program spotkania i streszczono stan prac nad *Programem Ochrony Środowiska i Planem Gospodarki Odpadami*. Następnie przedstawiono wyniki przeprowadzonej Diagnozy stanu środowiska w rozbiciu na podstawowe problemy ochrony środowiska miasta oraz omówiono stan obecny w gospodarce odpadami. Program spotkania, lista obecności oraz zakres przedstawionych prezentacji przedstawiono poniżej.

Istotnym elementem warsztatów była dyskusja nt. przedstawionej diagnozy i przesłanej informacji o środowisku miasta. Poniżej przedstawiono najważniejsze poruszane problemy wraz w odpowiedzią wykonawców programu.

- Czy w opracowaniu zostały ujęte kwestie pylenia z firmy URSA oraz Huty Katowice?
W Programie uwzględniane są dane przedstawiane przez Zakłady oraz uzyskiwane z Urzędu Miasta, Urzędu Wojewódzkiego a także wyniki kontroli WIOŚ. Zwracana jest również uwaga na najczęściej powtarzające się skargi mieszkańców. I w takim zakresie zostały również uwzględnione i omówione oddziaływania ww. zakładów. Na pytanie odnośnie dużej emisji niezorganizowanej z Huty Katowice poproszono jej przedstawiciela. Wg niego główną przyczyną emisji niezorganizowanej są błędy ludzkie.
- Jaka jest powierzchnia terenu skażonego THT i co robi się w tej sprawie?
Odpowiedzi udzieliła pani Naczelnik Wydziału Ekologii i Rolnictwa. Prace na usuwaniem skutków wycieku THT są prowadzone na bieżąco a wszelkie dane na ten temat dostępne są w Urzędzie.

- Zwrócono uwagę aby w Programie ująć również problem odorów, np. z Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń” na które skarżą się mieszkańcy Łośnia.
- Jak szacowane jest zużycie wody i powstawanie ścieków w mieście? Skąd brano dane? Należy przeprowadzić ewidencje wody kupowanej od wodociągów i na podstawie jej zużycia szacować ilość powstających ścieków.

W opracowaniu korzystano z danych statystycznych GUS oraz wyników ankiet otrzymanych z zakładów. Szacowanie nie jest do końca możliwe ze względu na różne formy zaopatrzenia w wodę i nie zawsze rozliczenie odbywa się wg wskazań licznika (ryczałt). Część kupowanej wody jest uzupełnieniem w systemie zamkniętych obiegów wód, więc ilości powstających ścieków nie są spójne w zakupioną wodą.

- Zwrócono uwagę aby w *Programie* znalazł się zapis o konieczności rozszerzenia monitoringu powietrza wokół głównych zakładów (zwłaszcza tych na które skarżą się mieszkańcy).
- Co w chwili obecnej dzieje się ze składowiskiem odpadów niebezpiecznych ZK „Przyjaźń”?

Zakłady złożyły wniosek do Urzędu Wojewódzkiego o pozwolenia na eksploatację składowiska, ale zmieniono jego kategorię na składowisko odpadów innych niż niebezpieczne z możliwością składowania odpadów niebezpiecznych. W chwili obecnej na składowisku nie składowane są odpady niebezpieczne (azbestu).

- Czy rzeczywiście wielkość wykorzystywanych gospodarczo odpadów jest taka duża?
Odpowiedzi udzieliła przedstawicielka zakładu Eko-Grys eksploatatora składowiska „Lipówka”. W chwili obecnej bardzo duża część składowanych odpadów jest zawracana do procesu produkcyjnego oraz przetwarzana na materiały (głównie kruszywa), które można wykorzystywać przy budowach np. dróg.

- Zwrócono uwagę na rozbieżność danych pochodzących z różnych źródeł.
Dane różnią się między sobą w zależności od organu do którego było składane sprawozdanie. Różne są bowiem zakresy formularzy i danych wymaganych przez poszczególne urzędy. Wykonawcy starają się dane weryfikować np. poprzez sprawdzenia strumienia odpadów trafiających na składowisko i do ponownego wykorzystania.

- Dlaczego od jakiegoś czasu budowane jest kanalizacja ogólnospławna zamiast rozdzielczej?

Na to pytanie odpowiedziała przedstawicielka PWiK. W ostatnich latach zdarzyła się budowa kanalizacji ogólnospławnej ale były to prace polegające na wykorzystaniu istniejącej kanalizacji deszczowej, do której zostały wpięte odprowadzenia ścieków sanitarnych. W ten sposób eliminowano zrzut takich ścieków bez oczyszczania do odbiorników, natomiast w dalszym ciągu preferowane jest budowanie kanalizacji rozdzielczej.

- Zgłoszono postulat o ujęcie w Programie problemu ochrony wód i gruntów przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych poprzez budowę odpowiednich płyt pod gnojownicę czy zbiorników na sianokiszonkę.
- Zwrócono uwagę na duży problem jakim są nieszczelne szamba oraz studnie zamieniane na szamba. Ich negatywny wpływ widać w ujęciach wód (najbardziej to widać

w Trzebieśławicach), których jakość stale się pogarsza. Zaproponowano wprowadzenie kontroli szamb i wywozu ścieków ze zbiorników bezodpływowych.

- Pracownik Nadleśnictwa zwrócił uwagę na problem ochrony lasów, jakim jest zbyt mała liczba strażników leśnych (1 osoba na 1000 ha), zaproponował aby w kontroli lasów brały również udział obok członków kółek łowieckich jednostki straży miejskiej.
- Dlaczego na liście składowisk odpadów nie ma składowiska odpadów przemysłowych „Lipówka”?

Był to błąd ludzki, który zostanie niezwłocznie naprawiony.

- Nie zostało uwzględnione wyrobisko dolomitu, które eksploatuje firma „Bud-Las”.

Do dnia warsztatów nie uzyskano odpowiedzi od firmy na wysłaną ankietę mimo interwencji Urzędu Miasta.

- Dlaczego wokół Huty Katowice w ostatnich miesiącach wycięto duże połacie lasu i buduje się tam zakłady przemysłowe?

Odpowiedzi udzielił przedstawiciel Huty Katowice. Wycinka lasu była związana z pracami pielęgnacyjnymi i na tym miejscu nie są budowane zakłady produkcyjne. Natomiast Huta nie będzie tego terenu ponownie zalesiać, ponieważ nie należy on już do strefy ochronnej Huty. O przeznaczeniu tego terenu zadecyduje Urząd Miasta.

- Pracownicy PWiK zasugerowali ujęcie w diagnozie również wyników badań wody z ujęć przez nich eksploatowanych, które zobowiązali się przesłać do CITEC S.A.

Na zakończenie pierwszej części spotkania zapewniono iż diagnoza stanu środowiska i gospodarki odpadami przygotowana w ramach *Programu* i *Planu* zostanie uzupełniona o uwagi uczestników spotkania warsztatowego.

Część II

Druga część spotkania miała formę warsztatów roboczych, których celem było wypracowanie razem z członkami Zespołu Konsultacyjnego celów: generalnego i szczegółowych *Programu Ochrony Środowiska* i *Planu Gospodarki Odpadami* oraz wybór spośród nich działań priorytetowych.

Na wstępie przedstawiono wyniki ankiety, którą członkowie Zespołu oddali na pierwszym spotkaniu. Następnie poproszono o wybór celu generalnego *Programu* spośród trzech zaproponowanych przez CITEC S.A. lub określenie innego celu.

Pierwszy z proponowanych celów został zapożyczony ze Strategii Rozwoju Miasta natomiast dwa pozostałe były celami zbliżonymi do przyjętych przez inne gminy o podobnych problemach i wielkości.

Uczestnicy warsztatów przegłosowali przyjęcie celu zgodnego z „Ogólną Strategią Rozwoju Dąbrowy Górniczej”. Za cel generalny uznano: **Zwiększenie efektywności działań na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego i rewitalizacji obszarów zdegradowanych.**

Następnie podzielono uczestników na pięć grup, z których każda miała określić cele szczegółowe oraz wskazać priorytety dla następujących zagadnień problemowych:

- Ochrona przed odpadami
- Ochrona powietrza,
- Ochrona zasobów wodnych
- Ochrona przed hałasem

- Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym
- Ochrona Środowiska przyrodniczego i zasobów surowców mineralnych
- Ochrona powierzchni ziemi i rekultywacja terenów zdegradowanych
- Turystyka i rekreacja
- Edukacja ekologiczna
- Monitoring środowiska

Wyniki prac przedstawiciele poszczególnych grup prezentowali wszystkim uczestnikom. Członkowie Zespołu Konsultacyjnego zdefiniowali następujące cele i kierunki działań:

W zakresie gospodarki odpadami:

4. Ochrona środowiska przed odpadami (realizacja inwestycji zmierzających do pełnego uporządkowania gospodarki odpadami w mieście (selektywna zbiórka, odzysk, preferowanie materiałów pochodzących z odpadów (edukacja, promocja, reklama, preferencje dla mat. pochodzących z odpadów);
5. Rekultywacja składowisk;
6. Zbiórka makulatury w szkołach;
7. Zbiórka w szkołach zużytych baterii;
8. Kosze na śmieci na ulicach, przystankach, osiedlach mieszkaniowych;
9. Zagospodarowanie materiałów elewacyjnych posiadających azbest (budynki SM Lokator);
10. Zdefiniowanie systemu selektywnej zbiórki odpadów i jego skuteczność;
11. Określenie sposobu, miejsca i zagospodarowania odpadów powstających na terenie miasta;
12. Kontrola nad gospodarką odpadami przemysłowymi w małych firmach;
13. Wprowadzenie podatku ekologicznego - finansowanie służb kontrolnych, sprzątanie terenów publicznych;
14. Kontrola nad umowami na wywóz odpadów stałych.

W zakresie ochrony powietrza:

2. Zwiększenie efektywności odpylania (zakłady przemysłowe);
3. Ograniczenie emisji pyłowej, konsekwentne eliminowanie uciążliwych emitorów komunalnych, zastosowanie nowoczesnych kotłów węglowych;
4. Eliminacja aut, które w widoczny sposób (dymią) zanieczyszczają powietrze;
5. Eliminacja małych zasilanych paliwami stałymi kotłowni osiedlowych i zakładowych;
6. Efektywniejsza kontrola przestrzegania dopuszczalnej emisji;
7. Finansowe zachęty dla ograniczenia niskiej emisji.

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej i ochrony zasobów wodnych:

3. Gospodarka wodno-ściekowa (rozbudowa systemu kanalizacji na terenach nieskanalizowanych);
4. Budowa systemów kanalizacyjnych lub systemów indywidualnych;
5. Określenie rodzaju przydomowych oczyszczalni w zależności od warunków hydrogeologicznych;
6. Eliminacja punktowych zanieczyszczeń wód;
7. Przywrócenie sprawności rowów, cieków, przepustów oraz ich bieżące czyszczenie;

8. Monitoring wywozu z szamb;
9. Pojemniki na śmieci w rejonie wód (ochrona wód przed zanieczyszczeniem odpadami komunalnymi).

W zakresie ochrony powierzchni ziemi i rekultywacji terenów zdegradowanych:

2. Tereny zielone (ich ochrona nie może blokować rozwoju miasta, potrzeb obywateli);
3. Planowanie zalesień hałd, budowa torów saneczkowych lub narciarskich.

Wykonawcy *Programu* na podstawie propozycji wypracowanych przez Zespół opracują cele szczegółowe Programu i Planu, oraz uwzględnią wszelkie sugestie, które padły w trakcie spotkania.

Program II spotkania z Zespołem Konsultacyjnym

- 10.00 Omówienie stanu pracy nad Programem Ochrony Środowiska miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami
- Diagnoza stanu środowiska
 - Sytuacja miasta w zakresie gospodarki odpadami
 - Dyskusja
- 11.30 Przerwa
- 11.45 Cele i priorytety ochrony środowiska miasta Dąbrowa Górnicza
- Opracowanie generalnego celu Programu Ochrony Środowiska
 - Opracowanie listy celów szczegółowych
 - Wybór priorytetów Programu Ochrony Środowiska
- 13.00 Zakończenie

Prowadzenie:

dr Marek Sowiński

mgr inż. Jolanta Preidl

mgr inż. Anna Kulczak

6.3. Trzecie spotkanie z Zespołem Konsultacyjnym

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	252
---	---	---	-----

Trzecie spotkanie odbyło się w Urzędzie Miasta Dąbrowa Górnicza w dniu 5 listopada 2003 r. i było ostatnim z cyklu trzech spotkań prowadzonych w ramach konsultacji społecznych. Stanowiło podsumowanie pracy nad *Programem ochrony środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta Dąbrowa Górnicza*. Przed warsztatami, członkowie Zespołu Konsultacyjnego otrzymali zaproszenia wraz z planem spotkania i skróconą informacją dotyczącą Programu i Planu opracowaną przez CITEC S.A.

W zakresie Programu Ochrony Środowiska, przesłana informacja zawierała:

- Strukturę Programu, z podziałem na kierunki działań i sposoby osiągnięcia celu (zadania),
- Opis celu generalnego i celów szczegółowych, w czterech grupach działań: inwestycjach, działaniach organizacyjnych, edukacji i badaniach,
- Opis celów szczegółowych w poszczególnych elementach środowiska, tj.:
 - Powietrze atmosferyczne
 - Wody powierzchniowe i podziemne
 - Gleby
 - Środowisko przyrodnicze
 - Powierzchnia ziemi
 - Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne
 - Promieniowanie elektromagnetyczne
 - Edukacja ekologiczna
- Harmonogram rzeczowo – finansowy,
- Określenie obszarów i działań priorytetowych,
- Koszty realizacji zadań.

W zakresie Planu Gospodarki Odpadami, przesłana informacja zawierała:

- Prognozę zmian w zakresie gospodarki odpadami, w tym: prognozę wytwarzania odpadów komunalnych, odpadów w sektorze gospodarczym i odpadów niebezpiecznych,
- Opis celów i kierunków działań w gospodarce odpadami,
- Opis systemu gospodarki odpadami, ze szczególnym zwróceniem uwagi na selektywną zbiórkę odpadów, zbiórkę odpadów niebezpiecznych oraz nową inwestycję realizowaną w mieście tj. „Składowisko odpadów komunalnych „LIPÓWKA II” wraz z Zakładem Przetwarzania Odpadów Komunalnych,
- Koszty wprowadzenia systemu,
- Schematy gospodarki odpadami dla poszczególnych rodzajów zabudowy i zakładów,
- Działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarki odpadami, dla wszystkich sektorów,
- Zestawienia nakładów inwestycyjnych na gospodarkę odpadami w mieście,
- Zadania strategiczne w gospodarce odpadami w krótko i długoterminowym horyzoncie czasowym,
- System monitoringu i oceny Planu,
- Wnioski z analizy oddziaływania na środowisko.

Należy podkreślić liczny udział przedstawicieli wszystkich zaproszonych grup.

Przebieg spotkania

Prowadzący spotkanie powitali uczestników i omówili główne przesłanki wynikające z części prognostycznej Programu i Planu.

Wśród najważniejszych poruszanych kwestii były:

- Kierunki działań w mieście, służące osiągnięciu celów, wypracowanych w trakcie prac Zespołu Konsultacyjnego oraz ustaleń prowadzonych w czasie spotkań z Zamawiającym,
- Przedstawienie nakładów inwestycyjnych i pozainwestycyjnych do poniesienia na realizację Programu i Planu,
- prezentacja map przygotowanych – załączników do Programu i Planu, z możliwością ich ostatecznego sprawdzenia i weryfikacji.

Niektórzy z członków Zespołu Konsultacyjnego wnosili uwagi w formie pisemnej, inni w formie ustnej na forum bądź bezpośrednio w rozmowach z realizatorami Programu i Planu.

Szczególnie istotne były uwagi Rejonowego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Dąbrowie Górniczej oraz ALBA-MPGK Sp. z o.o. Przedstawione uwagi zostały uwzględnione w wersji końcowej dokumentów.

Program III spotkania z Zespołem Konsultacyjnym

- 10.00 Powitanie, omówienie programu warsztatów
- 10.15 Prezentacja części strategicznej Programu Ochrony Środowiska
- 10.45 Prezentacja części wynikowej Planu Gospodarki Odpadami
- 11.15 Dyskusja
- 11.50 Podsumowanie

Prowadzenie:

dr Marek Sowiński

mgr inż. Jolanta Preidl

LISTA ZAKŁADÓW OBJĘTYCH ANKIETOWANIEM

Tabela 1. *Lista zakładów poddanych ankietyzacji w ramach prac nad Programem Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami*

l.p.	Nazwa zakładu	Adres	Odpowiedź*
1	ALBA MPGK Sp. z o.o.	ul. Starocmentarna 2	✓
2	Baza Paliw Płynnych – ZAKAWIE	ul. Kopalniana 17 Nowa Wieś, 42 – 262 Poczesna zakład – ul. Zakawie Dąbrowa Górnicza	
3	BHH – MIKROMED Sp. z o.o.	ul. Katowicka 11	✓
4	BHH – MIKROTECH Sp. z o.o.	ul. Katowicka 11	✓
5	BHH – MIKROHUTA Sp. z o.o.	ul. Katowicka 11	✓
6	Brembo Poland Sp. z o.o.	ul. Roździeńskiego 13	✓
7	Bytomska Spółka Restrukturyzacji Kopalń Sp. z o.o.	Zakład KWK „Grodziec – Paryż” ul. Barlickiego 26, 42 – 506 Będzin	✓
8	CABAŁA – KOMPLEX; Zakład Przeróbki Piasku i Żwiru	ul. Myśliwska 1	✓
9	CHEMAN S.A. – Przedsiębiorstwo Chemiczne	Warszawa ul. Rydygiera 8 Oddział w Dąbrowie Górniczej ul. Chemiczna 6	✓
10	CHEMOIL III Export-Import	siedziba 30 – 408 Kraków, ul. Borsucza 3/48 ul. Staszica 2, 41 – 300 Dąbrowa Górnicza	✓
11	Dąbrowska Fabryka Maszyn Elektrycznych „DAMEL” S.A.	ul. Piłsudskiego 2	✓
12	„DUOSTAR” Sp. z o.o.	ul. Kasprzaka 256	✓
13	EKOCEM Sp. z o.o.	ul. Rozdzieńskiego 14	✓
14	EKO REK Recykling	ul. Graniczna 12	✓
15	Elektrociepłownia EC – NOWA	ul. Piłsudskiego 92	✓
16	FHPU „KEM”	ul. Budowlanych 4	
17	Fabryka Obrabiarek „PONAR-DEFUM”	ul. Kościuszki 3	✓
18	FEIDAL Polska Sp. z o.o.	ul. Starocmentarna 12a	✓
19	FINAL S.A.	ul. Koksownicza 9	✓
20	Galia S.A.	ul. Przybyłaka 15	✓
21	HK EKO-GRYS	ul. Koksownicza 8	✓
22	HK „Stal-Serwic PRP” Sp. z o.o.	ul. Piłsudskiego 92	✓
23	Hutnicze Przedsiębiorstwo Remontowe „FENIX – 1” Sp. z o.o.	ul. Roździeńskiego 11	✓
24	PHS Oddział Huta „Katowice”	ul. Piłsudskiego 92	✓
25	Huta „Bankowa Sp. z o.o.	ul. Sobieskiego 24	✓
26	HK Zakład Transportu Samochodowego	ul. Piłsudskiego 92	✓
27	Huta Szkła Gospodarczego „Zabkowice” S.A.	ul. Wapienna 2	
28	Hobas System Polska Sp. z o.o. Zakład Produkcji Rur w Dąbrowie Górniczej	ul. Koksownicza 11	
29	Kopalnia Piasku „Kuźnica Wareżyńska” S.A.	ul. Letnia 1	✓
30	„Lidman EC”	Al. Zwycięstwa 97	✓
31	LOBBE Sp. z o.o.	ul. Koksownicza 16	✓
32	Magneti Marelli Exhaust System Polska Sp. z o.o.	Siedziba: Sosnowiec ul. Gen. Zaruskiego 11 Zakład Produkcyjny: Dąbrowa Górnicza ul. Chopina 72	✓
33	MASFALT Sp. z o.o.	ul. Koksownicza 2	
34	Miejski Zarząd Ulic i Mostów Sp. z o.o.	Al. Zagłębia Dąbrowskiego 15	✓
35	OFI – K. J. Michaliszyn	ul. Majakowskiego 7	
36	PBU „Bud-Las”	ul. Pszczyńska 5, 40 – 479 Katowice	
37	PHU Zakład Usług Komunalnych	ul. Wolności 28a, 42 – 500 Będzin	
38	PPiOZM „HK – CUTIRON” Sp. z o.o.	ul. Jasna 54	✓
39	PNMiUB „Budropol” S.C.	ul. Piłsudskiego 92, Dąbrowa Górnicza siedziba: ul. Budowlana 4; 40 – 301 Katowice	✓

Lp.	Nazwa zakładu	Adres	Odpowiedź*
40	PIB „Boszek-Kozubski”	Al. Zagłębia Dąbrowskiego 9	
41	PPUH „Dolomit” S.A. Kopalnia „Ząbkowice”	ul. Dolomitowa 6	
42	PPHU „DREWNEK”	ul. Konstytucji 43	✓
43	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej	ul. Łaski 188	✓
44	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.	ul. Powstańców 13	✓
45	PPP „Budostal 4” S.A.	ul. Roździeńskiego 7	✓
46	PSS „Społem”	ul. Kościuszki 17	✓
47	Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej Sp. z o.o. w Sosnowcu	ul. Piłsudskiego 60	✓
48	REAL – dom handlowy	ul. Katowicka 1	
49	Saint-Gobain Sekurit HanGlas Polska Sp. z o.o.	ul. Szklanych Domów 2	✓
50	Saint-Gobain Glass Polska Sp. z o.o.	ul. Szklanych Domów 1	✓
51	Sp. Inwalidów „Szcotkarz”	ul. Majewskiego 17	
52	Spółdzielnia Kółek Rolniczych	ul. Białej Przemszy 165	✓
53	Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A. Katowice / Oddział w Czeladzi Centralny Zakład Odwadniania Kopalń	ul. Kościuszki 9	✓
54	URSA Technika Izolacyjna Polska Sp. z o.o.	ul. Armii Krajowej 12	✓
55	Ubojnia Drobiu	ul. Rapackiego 20	
56	Ubojnia Drobiu	ul. Kasprzaka 82	
57	Ubojnia Drobiu PPHU „ALGAS”	ul. Główna 91, Dąbrowa Górnicza siedziba: ul. Broniszewskiego 40; 41 – 215 Sosnowiec	
58	„Wader-Woźniak” Sp. z o.o.	ul. Rudna 30	
59	WIDMAR – Danuta Widomska – Łachut	ul. Ofiar Katynia 112	✓
60	Zakład Tworzyw Sztucznych „ERG”	ul. Chemiczna 6	✓
61	Zakład Przeróbki Mechanicznej Węgla „Dąbrowa” Sp. z o.o.	ul. Perla 10	✓
62	Zakłady koksownicze „Przyjaźń”	ul. Koksownicza 1	✓
63	Zakład Magazynowania Paliw nr 14 „NAFTOBAZY” Sp. z o.o.	ul. Składowa 13	✓
64	Zakłady Produkcyjne ATLAS BARBARA S.A.	ul. Roździeńskiego 2	

* do dnia 30 września 2003 r.

	Program Ochrony Środowiska dla miasta Dąbrowa Górnicza wraz z Planem Gospodarki Odpadami	projekt: 00857 data: 2003 plik: ppos_dg.doc	256
---	---	---	-----

ZAŁĄCZNIKI GRAFICZNE: (W OSOBNYM PLIKU)

8.1. Plansza „Źródła emisji zanieczyszczeń do powietrza w mieście Dąbrowa Górnicza”

8.2. Plansza „Zasoby i jakość wód powierzchniowych i podziemnych w mieście Dąbrowa Górnicza”

8.3. Plansza „Zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi w mieście Dąbrowa Górnicza”

8.4. Plansza „Formy ochrony przyrody w mieście Dąbrowa Górnicza”

8.5. Plansza „Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej wraz z terenami wykorzystania osadów ściekowych w celu nawożenia, ulepszania lub rekultywacji gleb w mieście Dąbrowa Górnicza”

8.6. Plansza „Lokalizacja „dzikich wysypisk” w mieście Dąbrowa Górnicza”

8.7. Plansza „Obiekty gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej”

8.8. Matryca odpadów przemysłowych

8.9. Matryca odpadów niebezpiecznych